

Weleslawjn.

Wrawoučná hospodářská kniha,

giž jersal

M a t ě g J. S y c h r a,

Smrawowský pak Žďarecký farár, při hranicích českých
na Morawě.

Nákladem Dědictwí Swatojanského.

Pro rok 1846. — Číslo XVIII.

Cena 25 kr. na stěb.

W Praze, 1847.

Tiskem knižecí arcibiskupské knihtiskárny w Seminári.

Aljsto předmluvy.

Před několika lety svěřena gest mi tato knížka, spolu vsať mi bylo uloženo, abych se postaral o její vydání. Měge celé přesvědčení, že se takovým spisem národu našemu dobře poslouží, odemždal jsem její vyř. důř. p. kanovníkovi W. M. Peřinovi (p. t.) správci Dědictví Svatojanského. S gía té naděge, že šlechtuň původce knihy této, řdný byl mezi námi, sám úmysl můg by podchválil, a nyní na věčnosti že se zaraduge, wida, an poslední dílo ruky a plod blahomyšlné duře gého tau měrau netoliko za lemný penz tisícům do rukau se dostane, alebrž i přimluvám řv. Jana s měřřim požehnaním Božim na drabocenný lid náš působiti bude. K nemalé radosti dočkal jsem se posléze vydání užitečné této knihy. Směno Synchrono přivtěleno gest tudý do spolků těch šlechtuňů mužů, kterjž dotčeným Dědictvím Svatojanským napomáhaji i duchovnímu zvelebení milé naší vlasti. Památka wýtečného tohoto vlastence, spisowatele a kuře uchráněna gest na budoucí věk.

Beleřlawj stal je mu takto pomůkem u každého wěrného řechu, Morawana, Slewáka i Slezana. Každý čtenář, wzdělan se užitečnou knihou touto, wzpomene zařistě wděčnou modlitbou na duři w Pánu řesnulého řisowatele, kterjž, měge s toho řwěta odegiti, gěřtě takovým wřácuným darem řragun řwě obmyřil.

Gest paľ se nadjti, že prĳdeme kaľdému z la-
stamých čtenářů w děť, přĳogĳli se tuto aspoň ně-
které zprávy o životu muže w uegednom ohledu
wděčné uznalosti, ucty a lásky nassĳ důstogného. Do-
stalot se gich nĳzepsanému z wětšĳ části od gednoho
z nejstaršĳch přátel neboťtĳkómých, od muže slynau-
cího učenosti a wdělanosti neméně než sľechetnau lá-
skau k člowěčenstwu a ueuawitelnau péčĳ o prospěch
i blaho obecné. Lĳto gest mi, že geg tuto gmenowati
nelze. On zagistě byl také půwodem k sepsánĳ této
knihy, wybjdnau neboťtĳka nasseho Sychru k tomuto
djlu, a postaraw se o to, aby w zapomenutĳ nepřĳšlo
a památka gednoho z nassĳch ueyhoriwěgšĳch spisowa-
telů wlastenských na čĳsto nezahynula.

Matěg Sychra narodil se buď r. 1776 neb
1777 w Můstĳ nad Orlicĳ w krasi Kráľowěhradcěm.
Rodicěwě geho byli chudobnĳ: anĳ byli by mohli čĳ-
niti nákladu na wyěšĳ wychowánĳ třech schopných synů
swých, kdyby se byl sám Bůh djtel gegich otcowšĳ
neugal. Duit zemřeli záhy: synowě gegich ale bohatě
gřauce duchem nadáni, byli giž na študijch, nalezšse
w Praze dobrodince, genž, ač sám mnoho na žyt
neměľ, neginál než otec o wyborné tyto mládence pe-
čowal. Nejstaršĳ totiž z dotčených tří bratrĳ, staršĳ
o několik let uež náš Matěg Sychra, seznámil se
a dobyľ sobě přede wšĳm náklonnosti a přĳuě u teh-
degšĳho zpráwce choru při chránu uehswětěgšĳ Tro-
gice w Praze. Schopnost i náklonnost k hudbě, gakož
i obratnost a wycwičenost, gakowauž ginodĳ ten w frá-
suěm uměnj temto wynikal, zawdaly přĳĳmu k prwnĳ
známosti, a sľužby, ku kterýmž se w kostele propřĳčo-
wal, i ušľechtilá powaha zdárného mládence zalĳbily
se wybornému starci w té mĳře, že si ho gwľáště za-
milowal. Tak oterwěľ se přĳčiněnjm staršĳho tohoto
bratra netoliko nassěmu Matěgowi Sychrowi, nĳbrž
i ueymladšĳmu bratru přĳstup do domu řečeného

zprávce tůromního. Dobrosrdečný tento muž, gménem Šaltis, zamiloval sobě hodné tyto bratry v obzvláštní mžre. Nemage sám ani dětj ani blížých přátel, učinil ge dědici ovšem nemléého gménj swého. Gednoho dne z rána našli geg mrtvého. Modle se kleče na kľátku, odemzdał dušj Hospodinu, bym razněn mrtwicj. Byloť widěti, že geg smrt nezaštila nepřipraveného. Osa přichystán na poslední cestu z tohoto žiwota, měl i poslední vůli stranu swé pozůstalosti hotowau. Bratřj Synchrowští ustanoweni byli za dědice.

Tjm časem študowal náš Synhra na Nowoměstském gymnasiu u Piaristů v Praze. Byloť to r. 1792—1796. Wyšsed z nižšjch štel těchto, a doškonaw wyššj študia filosofická během dwau roků, konečně po tříletém snažuem namáhánj v bohowslowj došel cile swého a byl posvěcen na kněžstwj. Po wšsedka leta i we wšsedch školách vynikage nad jiné newšsednj bedlivosťj a obzvláštnj urawuj zachowalostj, dobył sobě lásky učitelů swých u weliké mžre. Uprjmné, srdečné chowánj a uslechlílost wěšteré powahy geho žijšaly a pogistily mu wážnost spoluzáků.

Wnitřnj ráz dušse gewj se často gediným čiuem. Mámeť pak i z mládeuectého wěku Synchrowa něco takowého před rukama, z čehož welui suadno a spolu bezpečně sanditi můžeme o wěšteré powaze geho. Byw na wyššjch študiich filosofických, wypůgčil se od gednoho ze spoluzáků swých spisy, w nichž se o šilách w přjrodě působicjch, a o zákonech u wěšterém tworstwu žregních, gedualo. Dotčený spoluzák ale zhotowil ge sobě podlé wýkladu učitelowa š takowau bedlivosťj a sestawil zajmawé učenj toto w tak utěššeném pořádku, že Synhra geducho dne z rána po celé 4 hodiny bez uštánj a bez záwady w nich čjsti a podle uich pracowati mohl. Dušse geho při práci

této radosti oplývala. I přišel do školy. Začín tu milého přítele svého, rychle posvjšil k němu, a celý rozkošný duchovní roznicený přivinul geg k srdci, důfuge za tu radost, kterauž mu byl připravil krásným sestavením a gasným výkladem botčené nauky. — Že z nepatrného tohoto na pohled výgeru vraucí lástka k umění, srdečnost a vděčnost žregně vyniká, každý zagisté přizná. A přece, gať hned nablédnutí, byla gsau mladá leta Synchrowa negednau strastí a wsselíky mi ofolnostmi nepřijímavými uemálo ztrpčená.

Ztrativ záhy rodiče své, mušl-tě se náš Synchra gij od 10ti let wětšijm dílem sám o výživu a opatření své starati. Gať to n chubšijch študentů wůbec býwá: pomáhal sobě vyučováním možněgšijch dítek. Měl pať wěru pobíruů w té wěci osud, a welmi žhusta dostalo se mu příležitosti, dořazati, gatau lástkau oddán gest učitelstwu powolánj, a gať málo gest nágemnjšem w tak swaté práci. Stráwíl zagisté několik let w domě bohatého sice, awssak uemzdělaného žiwostnjka w Praze. Podíruů tento muž měl brožné zrořky. Každau téměř sobetu opakowal se w domě geho výgeru, při kterémž nemohlo lei frwáceti citedlué srdce lidské. Podmečjr tetíž dostawíl se otec mezi dítky, uesa w gedué ruce stolici, w druhé — metlu. Ubohé poleťané a poděšseué děti mušily pať gedno po druhém k otci přistáupiti a dytěk uedrtěg podrobiti se — wýprašku. Nadarmo přimlawáwal se učitel gegich, náš citedluý Synchra. Nic nepomáhalo, patli sebe žtereluégi oswědčowal, že se dítky po celý týden dobře byly chowaly, že to neb ouo nic nebylo zawiwilo. Starý otec měl své zwláštnj náhledy, a odprewěb býwala wždy na suadě. »Bůd si,« říkával, »trest uessodj. Wyplatím napřed za to, co budaucj týden prowinj.« — W takowém domě byl zagisté trpký chléb pro upřimého učitele! Synchra by w něm byl arci uifoli nepobyl, kdyby geg byla ucpantala

srdečná láska k nebohým dítkám. »Spustím-li já ubožátka,« říkával s bolestí, »gestě mnohem hůře je jim pomeze.« — Pracuge s celau dussí o gegich dobré, usilował aspoň sám osladiti jim žalostný osud gegich, a byl po 5 let otcovským gegich učitelem a vůdcem. — Rozný tento dům byl pro něho dobrau školu. Moge až přišlo mnoho starosti a péče o giné, a ginát též sám tauže po vzdělání vlastnj dusse své, musil každé chvilky dobře použíwati, a tak nawyl přikladné, téměř až přilissné přičinliwosti a wytrwalosti při práci. Šlechetná mysl a útrpné srdce mýwalj každého dne přiležitost, cwičiti a vzděláwati se skutky bohumilého saucitu a pravé lásky. Surowost, gakowáz se před očima geho častěgi gewiwala, ucporussila, nýbrž zhwýřila genuau powahu šlechetného srdce geho. Wystrý zrak odkryl záhy pramen, z kteréhož se wšeliká nelidskost walným proudem prýstí, a láska, kterauž byl bued w ginešském wětu zahorel k člowěčenstvu, podobněowala geg tjm wíce, aby napomáhage k rozšíření pravé vzdělanosti křesťanské a k uslechčení žiwota, tudíž i k unewšení bjdy a rozmuožení blaženosti lidské přispěl.

Nastoupiv s takowými zásadami a s takými záměry kněžské powolání, a po celý žirot swůg s oka ge ucpauštěge, musil s pomocj Božj wýborným knězem se státi. Na kněžstw byw poswěcen r. 1801, s celau horliwostí milugicj křesťanské dusse dostawil je za dělníka na winici Páně. Netrwalo dlouho, a příkladný kaplan stal se samostatným duchowujm pastýřem. Někdeho mįsto w Čechách a na Morawě stalo se rolj, kterauž vzděláwala apóstolská horliwost a ucnawiteluá láska geho: až pak geg posléze we Žďáře na Morawě smrt dostihla. Umřel tu před časem, a smrt geho byla téměř následkem ucnawiteluě pracowitełti geho. Znage defonale welikau úlohu kněžského powolání, a swědomitě sobě bera k srdci těžké odpowjdanj,

VIII

gafowěž by neomylně na sebe uwalil, kdyb gediná dusse zahynula geho winau, byl náš Synhra žiw celau dussj powinnoštem staru swěho: chrám i škola, fazatelna i zpowědnice, geho náwššěwý a procházky byly gsau mu sjtj, kterauž t slowu Páně ušlawicně rozestjral t lowenj nescmrtealných dussj. Obzwlašstujm gsa milownjtem djetek, nepřestal po celý žiwot swiig nawššěwewati školu, a sám se stal miláčkem malíč-
kých. Na geho přichod do školy wšse se těšjwalo. Wy-
prawowánj a přjbehj, w kterýchž spasitělné prawdy předkládal, dodáwaly obzwlašstnjho půwabu wyučo-
wánj geho. Ne menšj pěči než o malické měl také o mládež odrostlau, kterauž owšsem s ota nikdy ne-
spausstěl. Kterak i tuto t sobě wábiti uměl, swědčj negebna knjzka, genž samé odrostlé této mládeži t wůli, anobřz takorka mezi ni byla powstala. Welzet nám ale tuto šjriti slow a dolicowati, gatkým znatelem byl potřeb lidstých, a kterak uměl zastáwati úrad swiig. Horliwost geho byla ohněm lástj, který zahřjwal a ne-
pálil. Bohatá mysl, ošwjcená hlawa geho byla po-
kladnicj, že kterěž dobrý hospodár podle potřeb do-
mácjch a oweček swých staré i dobré wěci wyuášseti uměl. Kde nestačowala bystrota ducha, dosadila pil-
nost a upřjmná, bohomyšlná wůle. Kterak si počjnal, četnj spisowé geho slaužj za důkaz, bezděky náš wy-
bjzegjce, abychom wyborného kněze Synhru též co wy-
tečného, prawého wlastence poznali.

West wůbec wědewo, gatký osud se gazyku a ná-
rodu čestěmu při konci minulého a počátkem tohoto
nyněššjho wěku strogil. Čestý náš gazyk měl oně-
mětj, ny ginyým národem štáti glime se měli. Na
wšsech strauách žwonilo se nám umjráčkem; hrob byl
wykopán — národnost nasse hyunla. Něž nechynula
tolito řeč, alebřz i poctiwost, uábožnost, zachowalost
staročestá. Wšselikau pěčj zasazowali se tehdyž w Če-
chách u to, aby co nepřychlegi gazyk německý se roz-

ššířil a opanoval. Na mnoze slibnau naděgi se fogili, že se to brzo podaří; mnozi slibowali sobě odtud hory dolh; vzdělanost a dofonalost widěla se gim býti přirozeným wýtwětem, nerozdílnau průwobřhuj a družkau cizjho gazyfa. Netřeba nám prawiti, že takowé smýšlenj gest bludné, a toliko že zpozdílé hlawy aneb předsudky wšselihými zaslepeného rozumu wyljhnutí se může, a předce nemálo se rozššířilo a na tisjce srdci pomátlo. Wšsak byli hned tehdaž u prostřed toho zmatku w nassich Čechách také negedni ráznj a sleschetuj mužowé, genž nestajtný tento blud poznali, dobře znamenagjce, na gaké konce by se tauto cestau konečně přišlo. Nebyloť gich z počátku owšem mnoho; než láska gegich k národu českému nebyla také malá, a wěc, o kterau dbali, byla dobrá. Wědauce, že nižoli zwukem slow, alebrž známostj wěcj člowěk vzdělanosti dogiti může, počali gsau o to pečlivě usilowati, aby český gazyf se udržel, obnovil a zwelebil, národ pak náš prostředkem tohoto swého přirozeného gazyfa náležitě se vzdělával. Mezi těmito muži náležj tichému, pracowitému Sychrowi zagisté neposlednj mjsto. Každý téměř spíš, kterýž wydal, zgewně ukaže, kterak mu na srdci leželo usflechtění mládeže a vzdělánj národu nasscho; a spisů těchto gest na ocu wěk dost welká řada. Mimo to dobře wěda, w gakém ponjženj a zaucebánj od sta let český gazyf se nacházel, a newida škol, w kterých by se Čech materitě řeči swé pořádně a dofonale mohl wyučiti, neuuawitelnuu pilnostj swau opatřiw sobě na tehdegšj časy newšsednj známost českého gazyfa, snazil se i guým k tomu nápomocen býti. Zřegným důkazem horlivosti geho w té wěci gest knjzka. w kteréž je ráz a powaba gazyfa nasscho s nčmýchui dobře srownáwá, a kterak by se Čech vlastně prouášseti měl, wyučuge. Než nechtěgjce rozebjrati spisowatelitě práce geho, raděgi aspoň napsy knih wydaných od něho tuto položjme. Šfaut pak to následugjci:

X

Maličkosti w řeči wázané. Sbírka nápisůw, drobnůstek, wtipných nápadů atd., o které se pokusil Eychra. W Hradci Králové 1823. Str. 81.

Bezdechý lékař. Grasska we 3 gednáních, dle půwodnjho francouzského spisu Moliérowa, s hognými proměnami, swobodně zčesštěna od Mateže Josefa Eychry. W Hradci Králové 1825. Str. 188.

Pomjdatel, aneb sbírka rozmanitých pamětihodných příběhů, pomjdaček, důwtipných nápadů a rrúpowědj. W Brně a Holomauci, I. a II. sw. 1815, III. sw. 1817.

Kratochwilnjš. Epis pro obweselenj a spolu k ponaučenj. W Brně, I. sw. 1810, II. sw. 1820.

Kratochwilná wčelinka. Sbírka mnohých pomjdek. W Brně 1827.

Půwodnj rozmlauwánj a pomjdky k wyswětlenj mravnjch českých přjswowj ku prospěchu mládeži. II díly. W Praze 1822.

Wázaného pilné a mravně mládeži školnj. W Hradci Králové 1824.

Mravnj a krátké pomjdky a podobenswaj na obdarowánj školnj mládeže. W Hradci Králové 1824.

Připodobněnj, gimij mnohau spawstědnau prawdu dospělegij mládeži w rozmlauwánjch přednawj M. J. Eychra. W Hradci Králové 1825.

Kázanj na wšedky neděle. II díly. W Brně 1814.

Kázanj na wšedky slawnosti a swátky celého roku. W Chrudimi 1817.

Versuch einer böhmischen Phrasologie durch kurze alphabetisch geordnete, den ächten Geist der českischen Sprache ansprechende und der größeren Gemeinnützigkeit wegen verdeutschte Sätze. II Theile. Brünn 1821 u. 1822.

Mimo to měl podjiti horlivého při každém taž-
 forka časopisu českém. Práce jeho nacházegj se zagisté
 w Prvotinách pěkných umění, vydávaných we Wjdni
 1813—1817, w Čechoslawu, w Dobroslawu, w Mi-
 lozoru, w Příteli mládeže, w Wěrném raditeli: wy-
 dávaných od prof. Zieglera.

Kdo wj, gaf mnoho času a síly zaberau swě-
 domitému knězi mnohonásobné práce powolánj geho,
 a kdo powáží, š gatowau swědomitostj ge náš wy-
 tečný Eňdra wykonáwal, musjt se zagisté podiwiti
 této hezké řadě spisůw geho. Š tjjz bylo by sobě to
 wysvětliti, kdyby nám nebylo powědomo, že Eňdra
 snižowatelšé tyto práce hlawnj za duchownj své wy-
 raženj posládal. Procházka, kniha, hudba, náwštěwa
 některého přítele byly gediné geho zábamj; giné, při
 kterých zdrowj tělesné, dobré gměno, anobrž nezřjda
 i dusse zkázu brává, geg ani nemábily. Částa, kre-
 ranž usilowal o zdar a dobré obecné, podněcugjc geg
 k práci, oslázowala mu žiwobytj. Taužebnost, aby
 platně přispěl ku prospěchu a wzdělánj swých bratřj,
 gewj se w každém spisu tak gako w každém činu geho.
 Wšak síla tělesná nestačila ku konánj horlivé dusse
 geho. Zchurawěm, nepřestal owšsem nikoli hleděti sobě
 pracj swých. Dusse geho tussila poněkud, že nebude
 gjz na dlauze trwánj gegjho na swětě. Eňdra při-
 chystal se záhy k smrti, a tak přichystán gsa na každé
 pokynutj Božj, ucustal doděláwati gessťe gednu práci
 liternj. Smrt wšak u prostřed tohoto díla přewa-
 pila geg při psacjm stolku š perem w rukau due
 19. března 1830 w 54. roku wěku geho.

Dauschmež, že Pán powolaw služebnjša swého
 tak záhy k sobě na wěčnost, gjž odplaty božné mu
 ráčil uděliti. Ty pak, lastkawy čtenáři! u wděčné myslj
 chowage památku sšlechtného tohoto kněze a wlastence,
 proš gau Boha a hled knihy podané tobě od něho

XII

svědomitě užiti, aby i ve tvém domě a pod tvou střechou zdárné sje lásky geho se ugalo, i te cti a slávy Boží a ku prospěchu tvému rostlo.

W Praze, na den sv. Lidmily, mučednice a matky
národu Českého, l. V. 1847.

W. Štulc.

Náwěstj.

Starář Weleslawin horliwě o to péčował, aby swým swatým záwazkům náležitě a zauplaa zadost učinil; a proto ne genom to za swau powinnošť pokládal, aby swým owčičkám w určitý čas slowo Boží gadrně, a gegidj schopnosti přiměřeně hlásal, na každau neděli w kostele před požehnáním nábožné prawdy šě školnj a dospělejšj mládežj opakował, gačo též začasto do osad k geho faře přiwčelených na křesťanské cwičenj sobě zagel, a několikrátě w téhodni školu nawšštwil: nýbrž i upřjmnau starost o to měl, aby geho radau a pomocj i wezdejšj štěstj swěřených gemu owčiček se založilo, a gač genom možná, se rozššjřilo.

Nescházelo horliwému duchownjmu pastýři na přjležitoštech k vyplněnj geho důležitých powinnošťj, neb obec geho duchownj zpráwě šwěřena byla newššjmarošťj předchůdců pohodlj milowných welmi zanedbána, a několič cizinců se w městěčku přjženěnjm, aneb — žakaupenjm,

domku usadilo, o kterýchž se s bezpečností nevědělo, gačeho náboženství gsau, a genž svým nemravným chováním zhruba pohoršeni dávali, na prosby a výstrahy duchovního pastýře málo co dbali, a strach ze sebe paussřeli, žeby se nimi gačožto prassivými owcemi celý owčinec nakaziti mohl.

Nu tyto farář Weleslawjn bedlivě oko měl, proto že skutečně stádečku geho zkázau hrozili; zachowal se wssak k nim wssjmožnau wlnědností, aby žádného z nich neurazil, a k tomu nepopudil, by se proti němu spikli, lehkowěrně baurili, a mnoho dobrého, co obmýšlel, pokazili. Nezbednost těchto několik pokazených owčiček srdce farářowo kormautila; těšil se wssak tau sladkau naděgi, že mnohý z těch přewrácenců, kdýž w duchovním pastýři svého přítele pozná, napotom do sebe půgde, na spasitedlná napomenutí dá, a aspoň wěreğného pohoršeni se chrániti bude.

Právě se dnyštal nemocného nawssťiwiti, genž nepořádným žiwobytím nebezpečný neduh na sebe uwalil: kdýž se w tom holčička přihnalawssedka uplakaná, a zagjlagjc se žalostně zwolala: »Honem pogďte k nám, welebuň pane! neb u nás gest Boží dopussťeni, a gestli někdo mamince k pomoci nepřispěge, snad gi tatjnek utluče.« Zabolelo faráře srdce při této truchlivé zprávě, sťjtil se wssak holčičku zeptati, co by gegj rodiče proti sobě popudilo, aby dcerusska gegich řehřkost a poblauzenj odkřyti nemusila.

Wydal se s nj bez odkladu na cestu, ač-
koli s nechutj, neb že zkusenosti wěděl, gať
málo co dobrého porjdi duchownj pastýř swým
laskawým domlawánjm u lidj opilých, aneb
hněwem rozpálených, a že, nechceli sobě bolest-
ného nezdwořáctwj ulowiti, dotud posečkati má,
až opilec wystřizliwj, aneb prchliwec vychladne
a se utiššj; nápotom teprwa že podobnj náruži-
wj lidé schopni bývagj pastýřskau domlawu při-
gmauti.

Zamrzel se farář, když giž we vzdálenosti
zaslechl hřmotné zlořečenj mužowo, a pronika-
wý křik ženin; a když spatřil, gať wssetečná
mládež přibytel ten obklopila, a nad tau pohor-
šliwau různicj radost wygewuge: přjsně do-
mlawal šhluklé chasē proto, že z cizjho neštěstj
potěšenj má, a poručil, aby po swé práci šla.

Že ale znowa po krátkém utišsenj žalostný
nářek ze sednice w usšich farářowých zawzněl,
chwátal tam kwapným krokem, aby tomu ha-
šteřenj a rwanj, budeli možná, konec učinil.

Oddělení první.

© některých powinností manželských.

Trhl sebau farář stoge na prahu a wida,
gať muž ženu za wlasj táhage po zemi šmen-
tá, a druhau rukau poličkuge.

»Pro Bůh, měgte svědomj člowěče! a ne-

rasugte se tať še swau manželskau!« zwolal farář, byw hñěwem i autrpnostj nagednau pogat.

Sotwa že muž rozhorlený ženu z rukau pustil, a ta se rychle še země sebrala; patrně bylo widěti, žeby se š celau chutj do swěho tržnitele byla dala, kdyby se duchownjho otce nebyla lekla, genž gj prstem pohrozil.

Sau sed. Některjste, welebný pane! gakh řijž š tauto wzteklíj mám, kteráž mne tjm neustálým žluči dělánjm brzce do hrobu přiwede, a snad sebe i mne o spasenj připravj.

Farář. Domnjwáteli se, náhlý a nepowážliwý člowěče! že sobě ten domnělý řijž ulehčíte, když ženu žrtwácíte, a snad z nj mrzáka uděláte?

Sau sed. Tjm owsssem mého těžkého řijže neubude: ale nelze mi gináf gednati, máli se domácj pořádek zachowati.

Farář. Snadli tjm domácj pořádek uwdete, když w domě pohorssliwau různici žtropjete? Kam gste dal rozum? a předce gsem wás posud za muže rozsřafného měl!

Sau sed. Zato bezbožná žena mne o rozum, o čest a o wssěchno připravj, gestli se w tom změna nestane.

Žena. Přigdu o zdrawj, a snad i o žiwobutj, buduli déle k tomuto ukrutnjkowí přikowána.

Sau sed. Možná, a toho se strachuji, že gednau pod mými ranami mrtwa klesneš, co gsem tobě bezpočtufráte giž k wýstraze před-

powídal. Ale mluv co mluv, nic není na plat. Proš anebo hroz, ničeho si newššimá, a dotud svým gešštěrčím gazenčkem do mne renpá, až mne zlost popadne, a tlustým na ni obrátiti donutí.

Žena. Přislibydom brze na mizinu, kdybych ke všemu mlčela, co si tento pošetilý prchlivec dovoluje; ano nad macedu bych horšši byla, kdybych se newššimarvě na to dívala, gať nemilosrdně s mým dítětem nakládá. Proto také, welebný pane! o to prosím, abydom rozvedeni byli, neb není naděje, žeby se zuřivec na pokání dátil, a se ke mne gať též k svým dítkám tak chovati naučil, gať na křesťanského manžela a otce patří.

Gaused. Sámbych na to rozvedení dorážel, a s celau chutí světem se co tovaryš trmácel, kdyby mi děti nasse na srdci neležely.

Žena. Tytě máš k nim lásky, až hrozno powídati!

Gaused. Zaraz, daremnice! nemámli tobě znova hubu nabančiti. — Wěťte mi, welebný otče! žeby tato pošetilá matka swau opičj láskou dítky mé na prach zkazila, kdybych jí wolnau uzdu dal.

Žena. A dárnouby tento ukrutník z mých dětí mržáků byl nadělal, aneb snad gich do smrti byl utlačil, kdybych genu, když ho ta vzteklost popadne, všemožně nebránila, a ubohých dětí se neuajmala.

Farář. Ticho ženo! a nerozdmychugte

ohně dautnagjciho. Šám gšem o tom slyšel, že dítčám swým přjliš nadržujete, a tjm že ge řazjte.

Šaused. Šauto wýčítkau gj welebný pán té neymenšj řiwodny nedělá, a práwě proto gšem se do nj dal, že znova chlapce řazila.

Žena. Nemělabych za máf mateřské lásky w srdci swém, řdybych se na odpor nepostawila, řdyž neswědomitý otec synáčka mého řasowati se chystá.

Šaused. Mlč aspoň dotud, až welebnému wánu tu nassj mrzutau při ř rozsauzenj předložjím, smjímli tau nepřjgemnostj duchownjho otce obtěžowati.

Šarář. Učkoli cestu ř nedužiwcowi před sebau mám, a rádbych ho gessťe za dne nawšťjwil, předce hotow gšem wáš wyslechnauti, a neřtranný usudeř swůg nad tjm, řdož winen aneb newinen, pod tau wšřat žřetedlnau wýmjnřkau proneřti, abyřte sobě žádneho teyrawého řlowa nedowolili, a wěc řřrau, gař se w řřutku a w prawdě má, bez powyřku přednesřli.

Šaused. Řačte tedy wyslechnauti, gař se to pohorřřenj dneř u nás řemlelo.

Žena. U mně proti wšřemu řiwědomj a práwu toliř baulj a modřin nadělalo. —

Šaused. Šřoda řaždě rány, řteráž mimo padla.

Šarář. Řemánli, řidičř, hned po řwých gjti, a wáš wšřjm náruživostem žůřtawiti; lépe řřetřte mé wýmjnřky, a wšřeho teyránj žauchte.

Saused. Ať gen žena přeostrý gazyt swúg za zuby drží, nedám jí špinavého slova.

Žena. Kýmž též muž k svému očistění rošfečnu špinu swau na mne neháží. —

Farář. Což vám ženo! není možná aspoň chvilku mlčeti? — Tím sebe v podezření dáváte, že těch domácných různých hlavní příčinou jste.

Saused. Co se velebnému pánu paubým podezřením býti zdá, gest skutečná pravda. Geaj prostořeký gazýček gest ten rarášek, genž w naší domácní swornost kaukol rozepřj a swárů rozsírů.

Žena. A mužčkova náhlost z gistrický strašlivý plamen rozšaufá —

Farář. Nemámli na vás, rovně též vrchlivá osobičko! zanevřiti, a w to okamžení se odstraniti: pogmète prostořekost swau na uzdu.

Žena. Za hodnau chvilj ani nečeknu.

Saused. Přálbych, abyš slovo své držela, a velebného pána nedomrzela. — Mám duchowní otče! dítě své skutečně rád, štitím se však tuto swau otcowskou lásku na gewo dáti.

Farář. A co vás k tomu má, abyšte swau otcowskou lásku tagil?

Saused. Že se obávám, aby ji mne děti w obnčeg newzaly, a se nedomníwaly, že což dobrého jim prokazugi, to že z povinnošti prokazati musjm.

Farář. Těžko mi w tom rozhodnauti, zdaliž prozřetelně jednáte, čili chybuete, dokud wassich dítě dle gewich powab, i též giných domácných okolichnostj zcela neznám?

Saufed. S těmi melebného pána seznámiti se vynasnažím, aby se pak rozhodnauti mohlo, zdaliž mé k dětem chováni chováni čili hani zašluge. Barusska, nevstarssj nasse dítě, gest holka dobrého srdce, a proto mi nad Wogtjsska milegssj, genž twrdé, mstivé, neuznalé srdce wyrazuge, a wyroste z něj padauč záhubný nám rodičům k žalosti a k potupě, gestli přisná kázeň ho na lepssj cestu nepřivede. Mrzj mne to wssak na Barussku, že gest přjliš plachá, wrtkawá a štěbetawá. — Znamenámi k upokojení swého zármutku, že holce na dobrém au myslu se nikoliw nedostává, gediné ta gegj wssetečnost, dotěrnost, štěbetawost —

Harář. Tyto nectnosti zhušta na mládeži, zwláště žensého pohlawj pozorugeme.

Jena. Tomuby se odnaučila, ažby odrostla, a k rozumu přissla. —

Saufed. Čim hrněčel nawřel, tjm i střepina pádne, řjkawali nassi staročessi. Toho makawý důkaz nalezáme na Barussčině mamince, kteráž, že žmládj odmławáuj a hubau tlusčenj přimykla, toho nenechává, ačkoli se gj často gegj gjzliwá odřjkačka dost pěstj maluge.

Harář. Tjntorexpnutjm, saufede! proti určité wýmjnec se prohřessugete, a toho si znova zakazugi. Raděgi mi powězte, gakých prostředků užíváte, aby holka těm nectnostem odmykla.

Saufed. Dbáwage se ne bez přjčiny, že kdyby se nepowážliwému dčwčeti ta geho wssetečnost a štěbetawost prominula, žeby z nj wyrost-

la osoba wadiwá, nestydatá, a spolu fletetnice a tropitelka swárú, a že se s dětmi mazlíti w zvyku nemám, gsa přewědcen, že se mládež mazlením kazí: tedy jí po každé, kdykoli po něčem zakázaném wssetečně sahá, přes ruce udeřím, a přigdeli mi s gaskau fletetau, aneb zaslechnu-li něco podobného z úst gegich, dostane pro hubu na hubu.

Žena. Už ubohé nezřídka z nosu a s huby krew crkem teče.

Farář. Těto wassji přisnosti chwáliti nemohu.

Gaused. Kde není kázně, tam není bázně.

Žena. Prawdě swědectwí dáti musím, že můj muž nemilosrduým rasowáním swým to wnmohl, čeho žádá, totiž bázně u dětí, neb se ho hůře nežli strassidla bojí.

Gaused. Že s sebau zahráwati nedám, že strach ze sebe paussím, učí děti pozornosti, opatrnosti. —

Farář. Spolu ale ne zřídka offenietnému přetwárowánj, lhanj, křiwému giných osočowánj —

Gaused. Lhátí umí náš chlapec, až mi nad tím žluč w těle puknauti může. Tomu se ale odemne nenaučil, neb ne tak honem si lži wého slova dowolím; má wssak w tom wúboru učitelkyni na své wlastnj matce, a proto není divu, že mu i mařawá lež beze študu od huby gde.

Žena. Zase na mne swádjá, abyš mne welebnému pánu w offliwost uwedl?

Gaus sed. Meymenssji frívody tobě nedělám tjmto nařknutjm, ano w prawdě tebe winjm, že gšī toho gediná přjčina, proč se dnes u náš sšfaredá různice ztrhla.

Žena. Tu gsem chtěla předegjti zastánjm se o své milé dítě.

Gaus sed. Přewráceněgssjho prostředku nemohla gšī wywoliti, neb sšfutečně gšī z nerozum u olegem oheň hasila. — Načte wysledhnauti a rozhodnauti, nebyloli to k zlosti, a smělli gsem k tomu mlčeti? Magj děti mé pod přjsným trestem zakázáno, aby se řemeslnického nádobj mého ani netýkaly, tjm méně ge ku potřebám svým braly. Čhtě na sšfatn přistřjhnutí wezmu nůžky nedávno braussené, ale žluč se mi w těle pohнула, kdž gsem na nich několi k hrubých zubů spatřil, a ničeho ním uštrjhnutí nemohl. Udeřil gsem na chasu, aby wyzradila, kdo těch nůžek pokazil? Swěřil mi towaryš, že uenšpjsse Bogtjssek tjm kaziswětem byl, kterýž přj se do sednice přikradl, a něco na stůl podštrčil. Tuť mi přissel chlapec na ránu, a hned gsem se ho wssemožnau mjrností wyptáwal, co s mým nůžkama dělál? Kluk nestydatě zapjral, ačkolí gsem mu oznámil, že trest sobě oblehčj, powjli pravdu. Ano opowázil se tu sšfodu na učednjka swáděti, kterýž k osprawedlněnj swému wyzradil, že widěl rozpustilého synka, an ua dwoře nůžkama kus plechu krágg, že ale rozeznati nemohl, co to za nůžky gsau. Tuť kaziswět přeswědčen gsa přestal zapjрати, a na přjsuau

domluvu mau, proč na newinného strkal, čeho se sám dopustil? w auzkosti wyzradil, že ho maminka sama, zahljdnauc tu škodu na nůžkách, navedla, aby to na uředlnjka lživě swádel.

Farář. Ale osobo, osobo! kam pak gste rozum, kam swědomj dala?

Žena. Nemám nic milejšího na světě nad své děti. Gakábnyh tedv matka byla, kdybyh se dítěte swého neugala, když mu zrasowánj brozi?

Farář. Ale probůh! kterýž zlý duch wám to posseptal, byste dítě navedla, gak otce obezhati, newinného obwiniti má? —

Sauded. Ačkoli mnau zlost lonicowala, a kluk přisneho potrestánj zaslaužil, gak každný powážliwý uzná, předceby se ta mrzutá wěc byla bez pomylu skončila, kdyby mne žena w dobrotě byla předešla, a pro důležitau příčinu rozhněwaného laslawými slowy byla ukrotiti hleděla. Za wšak, sotwa že gsem kaziswěta a lháře loktem přes záda přeměřil, gak ljtá saň se přihnala, a ne genom mí rásu nadáwala, nýbrž i loket mi z pěsti wydřela, a njm po mne bila! —

Farář. Geli možná? snadli gste se, ženo! tak swau prchliwosti zaslepiti dala? Nynj se tomu nedivym, že muž s wámi zuřiwě nakládal, ačkoli se w tom přenáhlil, a se proti křesťanské trpěliwosti prohřessil.

Žena. Wzdnyť pak čubka swých stěnat i

s odvážením svého živobytí brání, když někdo
jim ublížiti hrozí! —

Farář. Žena gest zvěře; a snadli wy
sobě rozumem gsauc od Boha obdařena ze zvě-
řete příklad berete? — Ano mělaby vám tista
čili psice w tom za příklad slaužiti, že když
pán, komu náleží, mladé gegi bere, po něm ne-
kaušá, nýbrž lichocením a knučením mladých
swých z rukau geho wyswoboditi se snaží. Má-
podobně gste se zachowati, a hněw mužůw pří-
mluwau a prosbau krotiti měla.

Gaused. Za wšak polénka příkládala,
aby wětšj plamen vznikl.

Žena. Kdo může za to, když ho náhle
zlost popadne?

Farář. Galowá to wýmluwa, a na kře-
stanku nepřislussná. Newíteli o tom, že se mstíti
nemáme, poněwadž se Hospodin prohlásil: Máš
gest pomsta. Ano Spasitel náš přikázal: Udeřji
tě kdo w pravé ljece twé, nasad mu i druhého.
(Mat 5, 39.) Ubýchom totiž pro zachowánj
pokoe a swornosti raděgi křiwdu snesli, nežli
se pro uraženj mstili.

Žena. Málo gest těch, genžby tuto an-
gelskau trpěliwost měli.

Farář. Hanba nám křestanům, gestli
mezi námi žjďka kdo k nalezenj, genžby mstiwý
nebyl, a sšůdcowi swému, gať náboženstwj welj,
za złé dobrým se odměňowal.

Žena. Za to nemohu, že se brzce roz-
hněwám, a pať z prchliwosti něco udělám, če-

hož owšem pozděgi, když se krew ochladj, želeťi musjm.

Farář. Gij gsem wám oznámil, že tato wýmluwa platnosti nemá. S těžkem byste muže swého za zcela ospravedlněného prohlásila, kdyžby wám, gsa k hněwu popuzen, zhruba se do živého dostal, a k ospravedlnění swému se na přirozenau swau náhlost odwołáwal.

Žena. S ním se bez uřiwodění řjci můž že, že gest z horka nakwassený, a hned se hněwem rozpálj, třebašby mu genom maucha přes nos přeletěla.

Farář. Wíteli o tom, že se wáš muž snadně k hněwu popudj, tedy máte, gsteli domácjho počoge milownice, a nechceteli prchliwost geho na sebe wyssiwati, wšsetko bedliwě odstraniti, cožby gemu na urážku býti, a podpal k rozhorlení dáti mohlo.

Saused. Řjžbyš, ženo! této pastýřské rady uposlechla, a do mne nerenpala, když se hněw we mne ozýwá! S gať mnohých mrzutostí byš mně, sobě bolestných ran, a dětem pohoršenj uspořila!! —

Farář. Wám ale, sausede! přirozená aneb nawyká náhlost tať málo za wýmluwu býti smj, gaťo wassj ženě. — »Neden se přemoci zlému, ale přemáhej w dobrém glé,« uťi apostol Páně. (k Řjm. 12, 21.) Přálbych řdečně, aby wám wždy, kdykoli se s domácjmi waditi chystáte, Sirachowo wyřknutj w ussich zawznělo, genž napomjná wám podobného pr-

chlivce: »Nebýmwen gafo lew w domě swém, wztěfage se a podwracuge domácj swé, a utisfage poddané tobě.« (Sirach 4, 35.)

Žena. Býwá skutečně muž můj ne zřídka lwem řwaujcjm, genž hledá, koho by sežral.

Sau sed. A w tom se potká se wztěflicj. —

Farář. Ticho, ticho! sic plamen bude na střeše. — Dba pamětliví buďte rozkazu Pána Ježíše: »Chceli kdo za mnau přigjti, zapři sebe sám, a wezmi kříž swůg, a následug mne.« (Mat. 16, 24.) Tjm ale nám wšsem za powinnost ukládá, abydom swé zlé nawyklosti a nezřížené žádosti přemáhali, w sobě potlačowali, kterýžto bog gest wšsem ze wšsedh nenfrutšj, a proto nenj slowitněgšjho reka nad toho, kdož sám nad sebau, totiž nad tjm, k čemuž w sobě přirozenau aneb nawyklau náklonnost cjtj, šťastně wjtěžj.

Žena. Každý to za těžký kříž uzná, když ubohá žena s mužem žiwa býti má, genž se pro maličkosti rozhorlj, a s člověkem se pro špinawé toliko slowo hrdluge.

Sau sed. A kdo to za lehký kříž prohlášj, když má muž dny žiwota swého tráwiti se ženau, genž mu wšse na wzdor dělá, to z nerozumu bořj, co muž pro dobré swé .o= dinn wystawěti hledj, a což neyhorsšjho gest, na wlastnjch dětech kazj. —

Farář. Ticho s těmi wýčitkami oba= polnau kyselost dráždjecjmi, a raděgi sobě připo= meňte a wěrně zachowente napomenutj aposto=

lomo: »Geden druhého břemena neste, a tak naplníte zákon Kristův.« (K Gal. 6, 2.) Oběma vám mohu s Pánem Ježíšem v pravdě vytykáti: »Proč vidíš mrvu v oku bratra svého, a v oku svém břevna nevidíš?« (Mat. 7, 3.) Beta po vaší domácí svornosti, a sami sobě již zde na zemi očištěc působíte, když však vás neočistí, nýbrž hůře zaspíní, gestli toho pohoršlivého hašteření se a křehkosti svých předstírání nenecháte. Přemnozí lidé mají tu škaredou nectnost do sebe, že na chyby a křehkosti svého bližního bystřím okem brení, na to zcela zapomínajíce, že snad stegné aneb snad hrubší nedostatky mají. Toto pátrání po cizích chybách nebylo by tak škodné, ano mohlo by prospěti, kdyby k výstraze sloužilo, a gimi pohnulo, by se podobných peklíšťů stýžili. Ale obyčejně dělají s tím povuř, o tom giným wypravují, aneb bližnímu samému to aušklebně na zlehčení předstírají. Tím ale kaukol rozepřij a svárů rozsvírají, a giné lidi na své vlastní chyby, gichž žádný prázdnen není, pozorlivé činí. — Smýšle však na frívdu naříkati, když gim zahanbený, zhyžděný bližní stegnau měrau měřj, gegich slabau stranu odkrývá, giním v známost uvádí, aneb do očí gim vytyká? —

Gause d. Toť gest čistá, ačkoli bolestná pravda.

Farář. Protož gestli tu aneb onu nectnost s nelibostí na své manželce znamenáte, hned s tím hluku nedělejte, tím méně gj to s kys-

losti u přítomnosti jiných, a nikdy, když dítě přítomny jsou, nepředstírejte; aby vám ale chuť k tomu odpadla, řekněte sám k sobě: Když pak ty sám andělem bez poskvrny nejsi, a snad mnoho hrubších chyb máš, o kterýchž ani nevíš, že jsou jin od dětinství přivykl.

Sau sed. V tom velebnému pánu ani slovíčkem odpírati nesmím, a mino zpověď, i zde před svou manželkou vyznávám, že množství zlých naveností na sobě znamenám, gichž bych se rád zprostil. Špatně bych ale pochodil, a větší by nepořádek v domě nastal, kdybych ke všemu mlčel, cokoli žena má, ačkoli snad bez zlého aumyslu, ale také bez povážení truchlivých následků, před sebe bere.

Far á ř. Nemám na to ani pomyslenj, abych vás k tomu měl, byste své právo jakožto otec a manžel žádal, a vůli manželky své co otrok se zprawoval; neb zkusenosti přesvědčen jsem, že tam hospodářství nezvlní, kdež tak nazvaný hospodář ničím nevládne, a jak říkáme, pod pantoflem gest: leč sám pro mdlobu ducha svého patřícího práva se odřekne, a se manželce své o hospodářství lépe se ujmágcí a tomu rozuměgcí přepausjí.

Sau sed. Podobný božidárek ať se ženau zpravuje; domníváni se však, že tolik rozumu máni, abych k ženě o radu choditi nemusil.

Far á ř. Říkáváme, přítelčku! že čtyry oči více vidí, než dvě; a často nímáji ženské

wýborné nápady, na kteréžby muž i s wybrausšeným rozumem níkdý snad nepřissel.

Gaused. Znalť pohlawj ženské, kdo staré přjslowj: »dlaubé wlasny, frátký rozum« wy-myslil, a w známost uwedl. A že w tom přjslowj mnoho prawdiwého, žena má mne zhusta přes-swědčuje.

Žena. Snad tolik dlauhých wlasů na hlavě své nemám, kolikráte gš giž nedage na mau radu, a gednage dle své tupé hlavy proz-blaupil.

Farář. Zanedchte reypawých austipků, z nichžby nowý swár powstati mohl. Dávám wždy ženichům na cwičenj přicházegicjm tu radu, aby ničeho důležitého před sebe nebrali, dřjwe nežliby se s manželskmi swými o to nepo-radili, lečby se na gegich mlčenliwost zpoléhnauti nemohli, a nedáli se pomyslití, žeby žena co walného poraditi uměla.

Žena. Minoháby se mrzutost u nás uřpo-řila, kdyby muž móg na tuto radu dal.

Gaused. A snadby pak od samých ne-motorných rad twých ohluchnul, aneb tak se špetl, žebych newěděl, čeho se chopiti.

Farář. Menj diwu, gestli často poblau-djite, máteli w zwykfu cizj radau za hřbet házeti, a gediné dle své hlavy gednati. Má rada f zachowánj manželské swornosti siněruge, a přálbych, abyšte gj uposledyl. — Wslechna muž mjněnj manželčino powážj, geli f platnosti. Eble-dáli, že mjsta mji nemůže pro uwarowánj škodny,

byl by possetilec aneb lichotivý otrok, kdyby se tau galamau radau zprawoval. Při čemž wšak se na pozoru má, aby neohrabaně a s aussflebky na gewo nedal, že rada za nic nestojí, sic manželku odkrytým gegjho nerozummu zahanj a zarmautj.

Gaused. Uí mlčj, když nic maudrého newj.

Farář. Z nám mužům na náš rozum se zpoléhajícím ne zřídka se přihodj, že se nám něco užitečnou wěc býti zdá, z čehoby wšak bolestná škoda následowala, kdyby náš někdo wčasnu wýstrahau od toho neodstrašil. Měgte tedy trpělivost, když manželka své zdánj přednášj, aneb proti wšsemu nawrženj odporne námítky činj. Máli gádro, co přednášj žena, a uweleli platných důwodů proti wšsemu inženj, nebyllibyste wlastnj nepřitel, a trestu hodný twrdohlavec, kdybyste tjm pohrdal gediné proto, že to z úst ženských posslo? —

Gaused. Pakby se mi na potupu předhoditi mohlo, že se ženským rozumem zprawugi.

Farář. Ženský rozum gešt rowně tak dar Boží, jako mužský, a proto darem Božim pohrdáte, když radau gediné proto pohrdáte, že z ženských úst pochází. Uposledhneteli maudré ženské radu, žádný powážlivý o wáš na potupu neřekne, že se ženskau řjdjte, nůbrž wám swědectwí dáti musj, že z důwodných příčin gednáte, kteréž u rozsáfného muže rozhodnauti magj, z gachýchfoli úst pocházegj. — Řenj tomu dáwno, co

gsem dēwečce domlauwal, proč nedala pastew-
cowi krawy na pastwu hnáti. Na odpověď
wšak gegj, že se obávala w husté a smradowé
mlže kraw z chliva pustiti, aby té nezdrowé
wlhkosti do sebe nenalykaly, a nj nawlaženau
tráwu nežraly, upokogil gsem se, a gi za tu
prozřetelnost pochwálil, neb sám gsem na sobě
hlawy a očí bolenj znamenal, když gsem sřz tu
odpornau mlhu k nemocnému giti musil. Mohlby
owšem někdo na posměch o mně říci, že k dē-
wečce pro rozum chodjm; ale nedělalliby mi tjm
křiwdu?

Gaused. Když welebný pán tomu tak
ch.e, a o potřebnosti i slusnosti toho mne pře-
swědčuje, budu si ženo! tebe brátí w důležitostech
a w pochybnostech za radu: to si ale na tobě
wyprosjm, abys sobě na gazynk pozor dala, a
nežwástala pro paubé odmlawánj a námitek
dělánj, co tobě sljna na gazynk přinese.

Žena. A gá si na tobě wnjádám, abys
mi zpozdlých, blaupých osob u přítomnosti djetek
aneb domácj chasy nespjtal, kdyžby tobě mé
zdánj nechutnalo, a twému ponawrženj z důleži-
tých příčin na odpor bylo.

Farár. Slusná a spravedlivá gest tato
žádost. Kůž wám příteli! kdykoli manželka wasse
w něčem pochybj, a příčinu k temránj dá, na-
padne naučenj Božj: Zhřěšilliby proti tobě
bratr twüg, gdi, a potresci ho mezi sebou a gjm
samým. (Mat. 18, 15.) Snad a bez snadu
sám chápáte, co tjm mjnjm, abyste totiž man-

želku swau, zaslaужilali domluwy, saukromj wzal, a gi z toho, w čem prowinila, w tichosti a s wšjdnoſtj trestal tať ſice, aby se oſtatnj domácj, tjm méně djetj nedowěděli, že gaťé nedorozuměnj mezi wámi bylo. Tať zpořádaná domluwa neyſpíſſe wolnú přjſtup nagde, a žádaný aučineť mjrwa. Staneli se ale weřegně, pohanjli se manželka před djetkami a čeládkau, tjm na wážnoſti tratj, a gaťo w počet čeledjnů se uwrhug. Ano geſť k obáwánj, že nemáli ducha křeſťanſké trpěliwoſti, též se oziwe, prowiněnj ſwě zapřjti aneb oſprawedlniti se wynasnažj, a když se to nepodařj, na káragjcjho a gi zahanbugjcjho se obořj, a gemu geho wlaſtnj chyby na pomſtu wyčte.

Gauſed. Podobá se, gaťoby welebný pán několikráte giž byl poſlauchal, gať ženě mé wyřjdiſka gede, když gi z něčeho kárami, a zapjragjc, w čem zawinila, wſſecko mi do očí mluwj, co genom ſſpatného o mne wj, tať ſice, že gi z něčeho trestati potřebugi, abych ſobě zpytowánj ſwědomj před zrowědj uſpořil.

Garáč. Zauto nepřjležitostj a mrzutostj ſnad ſám winen gſte, když manželku ſwau pro něgaťé třebaſ nedobrowolné poblauzenj před domácjmi hyzdjte, a tjm gi w lehkost dáwáte; kdezťoby ſi ſnad řjci dala, a bez odmławuánj waſſi radu přigala, kdyby se to ſaukromj bez ſwědků ſtalo.

Žena. Welebný pán tať mluwj, gaťby mi do ſrdce byl nahljduul. Mělabych ſwěho

muže o mnoho více ráda, kdyby toho škaredého a urážlivého tyránj nechal.

Saused. Nemá se tobě ode mne spina: wým slowjčkem křivda státi, když wždy bedlivě odstranjš, což mi kamenem urážky býti může.

Farář. A to wám, sausedko! za gednu z neuhlawněgšich powinnosti wassich ukládám, abyšte wšij možnau opatrnosti toho se štjtila, cožby manželowi na urážku býti mohlo. Nesmjli wáš muž před ginými zahanbowati, abyšte na wážnosti neztratila, tjm více wy na swúg gazyk pozor dáti musjte, abyšte před ginými ničeho neprohodila, cožby manžela zlehčiti a zaboleti mchlo. Gsau některé marné a hrdé ženy, kteréž z nerozumu žádagj, aby gim mužowé we wšsem po wuli byli, a nestaneli se to, tuť hubugj, wšsedko na wzdor dělaj, aneb za dlahý čas na muže nemluj. Dáti se muž oblo: miti, a ženě osedlati, oba z toho hanbu i škodu magj. Giným na posměch gest muž, o němž se prawj, že mu žena w geho šfornjch chodj; a máť žena mužem, nikoli pať muž ženau čest, kdo maudrý wáží sobě posetilé ženy, genž s mužem swým co s zakaupeným otrokem nakládá? — Žena nad mužem wládnaucj russj přirozený od Boha ustanowený pořádek, neb k ženě řekl Hospodin: Pod mocj muže budeš, a on panowati bude nad tebou. (1. Mogg. 3, 16.) Ano dá se snadně dokázati, že se proti učenj křestanskému prohřessuge, a křiwopřísežná gest.

Žena. Newjm, kdybych byla křiwě přísáhala.

Farář. W chrámu Páně u oltáře při od-
dawkách, když před P. Bohem, před knězem a
předdožádáními svědky swatě gste se zawazowala,
že muže swého poslušna budete. A politowánj
gest, že mnozi manželé zcela na to zapomínaji, gať
důležité záwazky před Pánem Bohem a celau
cirkwí křesťanskau na sebe wzali, když při od-
dawkách sobě slíbili lásku, wěrnost, upřímnost, a
žena k tomu i poslušnost, kteráž přjpowěd se za
způsob přjsahy wšim právem pokládati může,
poněwadž ženich a newěsta Boha za svědka
berau, že powinnosti manželské swědomitě wypl-
niti se uwolugj, a k tomu si Boží pomoci žádaji.

Gaused. Důležité gsau to owšem po-
winnosti, kteréž nastawagjci manžel na sebe
přijímá, a též nesnadně k wyplnění, když dru-
há strana ge ztěžuge.

Žena. Kowně též, když první strana
druhé z nich nesnesitelné břemeno dělá.

Farář. A proto dle apostolského na-
pomenutí geden druhého břemena neste, a tím
si ge oblehčíte i osladíte. Pozorowal gsenu na
wáš, přitelkyně! že gste se zaisškaredila, když
gsenu o poslušnosti manželčině mužowi powinné
zmjnfu učinil.

Gaused. Tato powinnost zdá se gj býti
křiwdau do nebe wolagjci.

Žena. Nezdá se mi to sprawedliwé,
proč se ženě wjce ukládá, nežli mužowi.

Farář. Snadli swatých apostolů že
strannosti winiti nebudete?

Žena. Chraň Bůh! —

Saufed. Pamatuj se, co gš mi řekla, když gsem ti na pamět uvedl apóstolský rozkaz: »Ženy mužům svým poddány buďte, jako Pánu,« (1. Efez. 5, 22.) a když gsem se dle svědectví svatého Petra (1. Petr 3, 6.) odvolával na Sáru, že Abrahama manželka svého poslauchala, a geg pánem nazývala.

Žena. Kdo pak se na všecko upamatovati může!

Saufed. Dě, že ti to z paměti nepochybně padlo, co gš uštěpačného při té příležitosti prospěchtla, a nyní se k tomu před velebným pácem přihlásiti stydíš. Z máš se zač stydět; neb nemohouc mne ze lži trestati, prohodila gš, že svatí apóstolové proto, že mužští byli, pohlawj svěmu nadržovali.

Žena. Znova mne velebnému pánu zosklivugeš. —

Farář. Domluvy zašluhujete pro to prospěchtnutí nepovážlivé. Negednali a nepřáli apóstolové gménem svým, nýbrž plnomocenstvím od Krista Pána jim daným, bez ohledu na pohlawj aneb na osobu lidškau. Pravda řice, že se ženám škrze poslušnost o gednu povinnost wíce ukládá; tím wšak negsaw zkráceny, neb mnohem obtížnějši záwazeš gest pro muže, když se o ženu a děti starati, dům řjdit, potřebné živnosti pracj swau wydobyti, a ze wšech genu svěřených počet wydati musj.

Saufed. Skutečná prawda, a množ-

stojkráte newjm, kde mi hlawa stogj, když obstarati mám, abychom se w těchto obtěžných časch poctiwě wyžiwili.

Žena. A ubohá žena může se potrhati, žádali všemu, gať slusj a patřj, odolati. Co však neymrzutějšjho že ze všeho namáhánj žádného trwanlivého užitku newidj. — Co uštrogj, to se snj, a pozůstane po tom neřádu a nádob k umjwánj; co wypere, to se od domácjch zasspinj; co ussige, to se časem roztrhá, při čemž mužowi o penjze na wařenj, mydlo a jiné potřebsosti na krk léztj, a nezřjdfa bolestných domluw pro zbytečné utrácenj přeslechatj musj.

Harář. Který muž trochu powáženj má, mylerád přiswědčj, že řádné hospodynj nelze chwjlkau zabáleti, dceli všemu swóm záwazkům náležitě odolati, a ničehož potřebného nepro nedhati.

Gaused. Ž té přjčiny zapotřebj gest, aby hospodyně, dceli řádnau býti, když si někam zagde, na domow nezapomenula, s každau známau na potkánj do nekonečného ssítěbetánj se nedáwala; aby z těch peněz, kteréž gj hospodář na domácj potřeby dá, ničehož bez domowlenj hospodářowa na ssperky a jiné daremuosti neobracela, a — tak dále.

Žena. Jenj pochybsosti, že tauto aušflebnau řečj na mne narážjš, a tjm do živého reypnauti obmehšljš. Nezapjrámi, že se někdy opozdjm, když někam si zagdu; ale at

welebný pán rozhodne, smjmlí, když se s ně-
kterau přítelkynj potkám, a ta si mně něco postě-
žowati, aneb se mnau se o něco poraditi tau-
žj, před nj co před strassidlem utjkatí, a zdalíž —

Far ář. Tomu narownáwánj a rozsuzo-
wánj nebyloby dnes konce, kdybych wssedh wa-
ssich žalob wyslechnauti měl, a proto milé li-
dicí to na někdy gindý, až lépe po chwjli
mjti budu, odložjme. Wám ale, příteli! swě-
řiti musjm, co gsem před chwilkau na wás s
neljboští pozorowal. Zamračil gste se totiž, a
patrnau nechut wyzradil, když gsem o tom mlu-
wil, gať potřebné a užitečné gest, aby se muž
se ž:nau poradil, a gegj radý sobě wssjmal,
když se k něčemu důležitěmu chystá.

Gause d. Wyznati musjm, že mi to ni-
gať chutnati nechce, a žeby to způsob sebe za-
hozenj bylo, kdyžby muž k ženě o radu chodil,
a tím k swé hanbě na srozuměnj dal, že sám
sobě radý dáti neumj, a proto se o ni k ženské
utjká.

Far ář. Wy st to z přjliš odporné stra-
ny wyobrazujete. Dle mého zdánj není to sebe
zahozenj, aniž potupné wyznánj swé neumělosti,
když se někdo w sebe samého nedowěřuge, a
uznáwage, že se w tom aneb w onom meyliti
může, usudkú giných lidj sobě wyžádá, a geg
k swému zdánj přirowná. — Kdyby třebaš
manželka něčeho wlastnjho neměla, a manžel
wssého toho, čjmž wládne, neobmezeným pánem
byl, předce by chwalitebně a maudře gednal,

Ľdnyžby zdánj manželčino aspoň wysledynul. Neb
tjm dá důkaz, že sobě manželky wáží, gi za
swau přitelkyni, a upřjmnau společnici a spolu
za rozssafnau osobu, třebašby nj w skutku a
w prawdě nebyla, aspoň austně pro zachowánj
swornosti pokládá, ne wšak za něgaťau zaka-
penau otrokyni, genž se slepě a bez ceknutj dle
geho, často twrdossjgných nápadů zprawowati má.

Žena. Pust si to k srdci, mužjčku. —

Gaused. Každý z nás si pamatug, co se
ho týká, a podle toho pokračug. —

Farář. Dobře máte přjtelí. Gestli ale
mé upřjmně radny uposledhnete, a s manželkau
swau, chystage se něco důležitěho podniknauti,
se poradjte, zacpáte gi takorfa ústa, aby wám
wenčitel dělati nemohla, Ľdnyžby podniknutj wasse
se přewrhlo, a truchliwých následků mělo.

Gaused. Newjm owšem s bezpečnostj,
čjmbý se dle zdánj welebného pána prostorěfá
huba teyragjci ženy zacpati dala. A poslechnu,
a dci se budaucně s ženau raditi. Nepodařili
se nasse obapolně umluwené uzavřeti, a ona
toho winu na mne šwalowati začne, pať gi
řeknu: »Proč pať gfi dřjwe tomu lépe nerozu-
měla, a maudrau radau šfodu nepředešla?

Farář. Na tuto námítku nemohlabý pať
nic walného odpowěditi, a musilabý utichnauti,
čjmg pro domácí pokoj mnoho wyžjssáno. Pro-
tož mé pastýřské dobře mjiněné radny šfetřte, toho
pohoršsilivého hásstěrenj nechte, a o zachowás

ni svornosti domáci, na kteréž vezdegšji štěstí záleží, bedlivě pečujtež; brzce vás navštívím, neb mám s vámi o jiné důležitosti co rozprávěti.

Oddělení druhé.

o psi vzteklíně aneb běsnosti.

Právě když se farář Weleslawin ze školy domu ubíral, pronikavý pokřik: »Utíkejte! vzteklý pes!« gemu v usších zavzněl. Skokem byl zpět ve škole, nařídív, aby se děti dříve nepaustěly, ažby nebezpečnost bylo odstraněno. Dzbrogiv se pak hrubau holí vyběhl na ulici, aby se přesvědčil, gelí tomu tak, gať zaslechl, a gelí, aby se měl čím brániti. — S hrůzau spatřil cizjho psa, an giného porwal, a pak slin: tage ulicj tau se potácel. Na zawolánj farářowu připogil se k němu tesař, genž pantof k udeření naměřený držel. Když pak vzteklý pes k nim doběhl, nastrčil farář hůl, do kteréž dotčený pes zuřivě kausal; a v tom tesař udeřil psa přes lebku, až se svalil, a pak se snadně dotlaufl. Štěstí bylo veliké, že se pes v tom okamženi dobil, neb na blizce ležel na zemi starý wýminfár, genž leknutím padna porostati nemohl, a tak by neomylně byl k pokaušánj vřissel. — Nynj hrnuli se lidé z přibytků

svých, a mrchu obklopili; farář vssak gim vzdáliti se poručil djlem se boge, aby mrcha, nenjli dobíta, znova se neschopila, a neschťstj nezpůsobila, djlem aby gedowaté páry z té mr-tvolny do sebe nenadýchali. Na rozkaz farářůw brzce se pohodný dostawil, a mrchu do pytle wstrčiw odnesl, mage přjsně nařjzeno, aby gi i š pytlem někde stranau hluboko zakopal, by z nj puch tak snadně powětřj nakaziti nemohl. Též zakrwáce-ná země, kdej pokažený pes za své wzal, bedliwě se šesskrábala, do gány wrhla, a kamenjm zaházela. — Nynj wyzwal farář několiť mladšjch sausedů, aby se po tom pokausáném psu pustili, a geg, čjkoli gest, bez autrpnosti zabili; a gestli se dowědj, žeby někdo giný byl k pokausánj přissel, by mu bez odkladu o tom zpráwu dali, aby se neschťastnému w čas ku pomoci přjssjssilo.

Nynj teprw dowolil, aby se školnj mládež propustila, a gsa wšsečen unawen pod lipami před farau se posadil, aby sobě oddechl.

Poznenáhla se k němu několiť sausedů a sausedek přibljžilo, z nichž některj gemu za to děkowali, že swau prožřetedlnostj a zmužilostj brozjci nebezpečnstwj odwrátil; ginj ale gemu wljdně proto domlawali, proč se w tak patr-né nebezpečnstwj wydal, dáwagjce spolu na sroz-uměnj, žeby po wzteklém psu se šháněti na duchownjho pastýře nepřjssluffelo.

Nechage sausedů mjněnj swá dle gegich lj-bosti předněsti, posléz se ozwal: Máme Bohu zač děkowati wjce, než kdyby od nás mračno

Krupobitím hrozící byl odvrátil; a Bohu děkovati nepřestanu za to andělské vnuknutí, že mi napadlo, aby se školní mládež dotud ve škole držela, ažby po nebezpečnosti bylo. Studený mráz mi po celém těle gde, když sobě připomenu, kolikere nešťěstí se státi mohlo, kdyby se bugná mládež v té straslivé době ze školy byla vyřítla, když si ten pomínutý pes do ulice naměřil. Mnogo zagisté rodičů plakaloby nyní nad nešťěstím svých dětí! — Podobá se ovšem na první pohled, gašobný byl auřad svůj zneuctil, ať gsem se se vzteklau šelmau v šaubog pustil. Všem ale toho přesvědčení, že bližnjmu svému v nebezpečnosti pomoci, hrozící nešťěstí od něho odvrátiti, gest powinost každého křesťana, ať má posvěcení anebo nic. —

Že gste na učiněný pokrřf vrata domů uzavírali, a domácím na wenek nedali, bylo ovšem opatrně gednáno k zabránění, aby wám ten škůdce do přibytku nezaběhl. Že se ale žádný z mužských s něgakau zbraní na zablazení té obludy na ulici neosmělil, to nigať dymáliti nemohu; neb powinnost nasse gest, abychom ne genom o vlastní bezpečnost starost měli, nýbrž i to všemožně předejiti se snažili, coby gíným záhubau hrozilo. Bylby se snad zkažený pes dotud městečkem taulal, ažby na někoho byl padl, a geg pokausal, aneb se na poli do howěžjho aneb giného dobytka byl dal. Co se dětj nyní letního času sem tam potuluge, aneb

na ulicích zahrává; gať snadně mohl vzteklý pes na některé z nich udeřiti, a gedem swým ge nakaziti! — — Proto gest má srdečná rada pro uwarovánj truchlivých následků, abyste, staneli se podobné neštěstj, pomíneli se totiž které zvíře, přede wšjm děti, churawé a staré lidi w bezpečné místo uvedli, a pať dwa a dwa s něgakau zbranj, třebaš sekerau, widlemi, cepem, sechorem anebo klacem opatření, ulice zastaupili, aneb se společně po zkaženém howadu pustili. Gediný sřdnatý muž nad pomínulým psem swjtěžiti může, řdyž totiž dwa klacky aneb kyge má, z nichž gedem lewau rukau taulagjci se mršse k tlamě strčj, do něgž ona w zuřivosti kausá, druhým wšsak psa přes nos, lebku aneb waz wšjmožnau silau udeřj, po kteréž ráně oniráčený klesne, a pať se dotlauci může, gať gšine to s tesařem dowedli. — Řdyby se ale stalo, žeby pomínulé zvíře se žiwobytjm od nás wywázlo, a ginám běželo, tedj powinnost nasse gest, abychom w okolj o tom brozjci neštěstj powěst čerstiwě rozhlásili, by sausednj obywwatelé záhy se na pozoru měli, a proti tomu záhubnému šřůdcowi se ozbrogili. Šřestanska láska též radj, aby, w kterémž přjbytku wjce mužšřých gest, gedem mezi dwěřmi stal, řdyž se powěst o taulagjci se wzteklém psowi rozšřřila, a to z té přjčiny, aby pocestný, anebo řdokoli giný před obludau utjřagjci měl řde autočistě své wzjti.

Čím to ale, že se mezi všemi zvířaty jediné psi vztekají? nadhodila sousedka.

Myslíte se, myslíte, že té strážlivé nemoci jediné psi podrobeni jsou! odpověděl farář. Toto nešťastí potkává kočky, lišky, vlky, i jiná dravá zvířata, ale se nedávno i o posnulém slonu v novinách čtlo. Co se ale psu a kočce dotýče, gegich vzteklinau býwagi lidé na wětšim díle sami winni, a šice těmito způsobem: Gestli se psowi nepořádně potrawa dáwá, gednau do přecpánj, a pak za několik dní málo co, aneb řdyž pes wyhladowěl, dáli se mu horké žrádlo, tedy hladem pužený nečeká, ažby wyhladlo a pak sobě wnitřnosti sprudj, a opatj. Tak též řdyž se mu dostalo přesoleného žrádla, a nemá čím žjzen hasiti; aneb musjli se šhnile, smradlawé wodny napjti pro nedostatek čerstwé; aneb podáli se mu maso porušené od čerwů proležlé. Přílišné psů aneb koček škádlenj, trýzněnj, a jim strachu naháněnj často ge rozwtelj. Ne gednau se stává, že dobrý pes, řdyž se zataulá, ztraceného pána aneb domowa sem tam o hladě běhage s aužkostj hledá, a gsa při tom od jiných psů porwán, od uličnjků kasmenjm pronásledowán, od lidj bit, a nemoha nějm chladným žjgně uhasiti, skutečně se pak wtetne.

Wěděl bych mnoho příkladů uvést, ale často se taulajicj pes za wtetlého pokládal a pronásledowal, ačkoli mu nic jiného nejdě.

zelo, než gebo pán, gehož se w polekánj dohle-
dati nemohl.

Což pak není bezpečného znamení, dle kteréhožby se skutečná vztekliná poznati dala? ponawrhl geden ze sausedů.

Gsaut owšem znamení žregmá, kteráž vzteklost osvědčugj, o kterýchž s wámi hovořiti hodlám, až dopowjm, z čeho ten strassliwý a záhubný neduh swůg počátek mjmá? odpowěděl farář, a hned takto pokračowal u wyučowánj: Psowé od swých pánů opustěnj, aneb gich opauštěgjcj, a ulicemi se taulagjcj gsau pozřelj, a magj se dle nejwyzššjho rozkazu pochytati, aneb pobiti, poněwadž k obáwánj gest, že se dřjwe aneb pozděgi wzteknau, a sice proto, že nemagje, kdoby gim w čas žrádlo dal, z hladu ledacos nezdrawého do sebe hltagj, a kdnž kalužiny dodržugjcjm horkem wyschnau aneb frutau zimau zamrznau, nemagi čjm žizně uhasiti, a že tjm taulánjm zdiwočj, a pak zkázu wezmou. Tjm gsem podotknul ginau vřjčinu nakaženj psů, totiž parno a frutau zimou, což zwláště psům na řetěze aneb prowaze uwážaným záhubau hrozj. Gestli uwážaný pes nemá se kde před palčiwými slunečnjmi paprsky ukrýti, a opomineli se gemu častěgi čerstwé wodny na ochlazenj, do budky dáti; aneb gestli zimnjho času nemá se kde zahřáti pak se snadně wztekne. Nezdrawé gest tež psům, a často wzteklinu za následek mjmá, když se gim w zimě za dne dwoluge u silně zatopených kámen se powalowati,

a když se pak horkem rozpařené aneb teplem rozmažlené s večerem k hliďánj na weneš wyžena, kterážto náhlá proměna, z horka do zimn, záhubný aučinek mjiť musí, gať sám rozum dáwá. Častau přiležitost a základ k wzteknutj dáwá, dle mého zdánj, přílišné rozmnoženj psů, a malý počet psic čili čubek. — Každý bez mála hospodář a řemeslník chce mjiť psjka, a málo kdo s psicj se žiwj, ačkoli w domě býwá platněgšj nad psa, že se ne tak snadně zataulá, a lépe se domu drží. Proto wiďiwáme s nelibostj, že když se psice, na wětšjím díle škrowné postawy, běhá, aneb gať říkáme horcuge, že se za nj hejno hrubých i malých psů shánj. Wětšj pes odhánj menšjho, aneb ho odkausá; tento wětšj wšak pro malost čubčinu nemůže swé žádosti upokogiti, čím se gen geho nerwn rozdráždj, a až u wzteklost předráždj. Neni nám zde zagisté o zewrubné nahljženj přjčin a následků co gednati, an to gen studowaným lidem, gaťo gsau lékařowé, možno gest, wšse nahljdnauti a rozuměti. Nám dosti na tom, že obecná a mnohonásobně opakowaná zkussenost tomu učj, že neupokogená chtiwost psů často psj wzteklinnj působjwá. Nebylbych o té nestydatosti zmjnkj učinil, kdyby nebyla třeba, wás na tuto, pro následky swé powáženj hodnau přjpadnost, pozornj učiniti. Proto radjm, aby, máli kdo tjstu čili psici, genž se běhati chce, gi na weneš nepauštěl, mezi giným i z té přjčiny, aby swým honcowánjm

wssetečné mládeži pohorssenj nedala, nébrž se s psem pro ni se hodjcm někde stranau zawřela, ažby gj čas běhánj přessel. Tjm uzavřenjm tefawé čubky uspořj se mnohá nepřjležitost, a zamezj se přjčina k wzteklíně. Zkussenost gest na swědectwj, že náruživý pes, wyzwědew kde běhawá psice wězj, dnem i nocj, ať parno, aneb třestutá zima gest, sljdy, kudnyby se k nj dostal. Medbá na bitj pána swého pro taulánj geg trestagjcjho, hladem se mořj, genom aby taužebně hledané přjležitosti nepromesskal, a pak z hladu do čeho:kolí nezdravého i horkého se dá. Nebyloby zagisté dle mého zdánj na škodu, aby se zakázalo psa chowati tomu, kdož nemá ho čjm žiwiti, aby se hrubšj, k hljdánj odhodlanj psowé wyřezali, neb málo přjkladů máme, žeby se psice aneb klesstěnci sami od sebe wztekli, leč přjssli k pokušanj, aneb že se s nimi přjliš zle nakládalo. Nynj čas gest, abych dle dané přjpowědi wyswětlil, čjm se na psjch wzteklina wygewuge. Někdj owssem prudce wypukne, a nenadále zuřj, obnyčegně wssak poznenáhla se rozmáhá, a ijm samým neschěstj léčenjm psa, aneb zabítjm přede:gti se dá. —

Kazjcj se pes gest neobyčegně truchlivý, newrlý, hráti nechce, stranau zalezá, k žrádlu a k pitj chuti nemá, často wrčj aneb chráplawě štěká, a wleče čili potácj se gako opilý s šklo:peným ušima a dolů wišjcjm ocasem. Tjm

podezřetelgšj a nebezpečněgšj gest, gestli na swěho pána a domácí známé nedbá, gich nezná, chropot dostává, do koutů se vleče, gazyk wyplazuge, slintá, wodny se sstjti, okolo tlamy špinarowau pěnu dostává, po věcech na blízce dňapá, tisse leže chwyškau hbitě se ze spanj probjeá a běžj, kterýžto běh gest pomatený a znamenjm, že newj kam chce, při čemž mu sřčený ocas dolů wišj. Tuť giž swrchowaný čas, aby se utlaufl, aneb zastřelil, neb z něg wyteklost brzce wypusknauti broj. Docela ale wyteklým a nezhogitědlným gest, kďnž mu hlawa k prsům klesá, kalně začerwenalé oči něčjm gačo posypané gseu wymalné, z nichž časem kľihowatina kape, wyplaznutý suchý gazyk olowennau barwu má; takowý wyteklý pes brzo sem, brzo tam se točj, do wšseho, co se mu namate, kausse, a w běhu do ledačeho wrazi. Běda tomu, i geho dobrodincowi, kďož mu na ránu přiđe, neb zubny do něg zatne, a ho poslintá; a dostaloli se co málo té gedowaté sljny ranau neb odřecuinau do krwe, giž pokausaný nakažen gest, neb neyprudšj ged wězj w sljně a pěně zkaženého howada.

Což pak uenj žádně pomoci proti ukausnutí od pomínulého zwjřete? prohodil kďošj z přítomných.

Z počátku owšsem, dokud se ged žilami nerozšjřil; zpráwu dal farář. Byl gsem tobo očitý swědek, gať školnj učitel sám gedinný pokausanému djetěti zpomohl. Na pokřik, že mlynářewa holčička přišla od zkaženého psa na

noze k pokausánj, dymáta k pomoci, neb pro ranhogiče bylo daleko. Wnhnal wssetečné diwáky ze sednice, genž přítomnostj swau powětřj kazili, rodičům wšak přikázal, aby hořekowati přesta- nauce přjwětivě se k djetěti měli, gakoby se nic zlého nebulo přihodilo, a holčička ničeho k obá- wánj neměla, neb u pokausaného gest zapotřebj, aby weselé aneb aspoň pokogné mysli byl, po- něwadž strach a zastěsnutj neduh ten roz- množuge, ano každý wj, že náramný strach o sobě giž mrtwicj nermownj člověka ujmrtiti může. Nedyřiw přewázal nohu nad kolenem, aby krew z powrchu do wnitř těla gdaucj (wenosnj) probjhati nemohla. Na to od pře- wážku k ráně tlačil a šausťal. několikráte pal- cema, wzał pak klaucek w čisté wodě omočený, aby wytlačenau krew smyl a oddálil, a tjm ged snad giž wšsatý nazpět wrátil a z žil wytlačil; pak neimage silného lauhu po ruce, udělal řjdkau kassičku z octa, z soli a z čistého popele, a cárek w nj namáčege čistil a nawlažowal ránu, w tom mlynářce pokračowati welel, by se co ney- wssemožněgi w ráně wážnaucj gedowatina těmi- to ostrými wěcmi rozrussila a gak učenj lučebnjci (chemikowé) řjzagj, zobogetila a neschodnau stala.* Zahljdná na wenku sausedowu holčičku na tu zawolal, a gi nawedl, aby s poraněnou o pa- nenkách howořila; též poručil hřjčky sněsti, aby

* Wymýwánj wodau čistau předcházeti musí wymýwánj octem a solj a t. d., a wodau ne welmi studenau žily a céwy krmowoné se nežužugj a neswjragj owšem, ale octem a solj.

raněná na ně svou pozornost obrátila, a že se jí co zlého stalo, zapomenula. Nyní poslehl mlýnářovi, že pro lepší bezpečnost a úplné zrušení gedowatiny zapotřebí gest, aby se rána něčím wypálila.

Toho se ovšem rodiče ulekli, magice však z toho rozum, žeby rozsáhlý pomocný gegich mláčekovi bolesti nedělal, kdyby toho třeba nebylo, svolili tomu konečně. Vyhledal učitel hrubý hřebík, gehožto plošku paličkau by celau ránu zaklopiti mohl. Mage hřebík dostatečně rozpálený přikradl se, gakoby ránu, prohlížeti chtěl, a když holčička s domácími hovořila, na nic takového nepomyslel, přiskřival si jí nebezpečnou ránu. Snadno uhodnauti, že se holka do hrozného křiku dala; když ale rodiče ji chlácholili s učitelem ugíšťující, že bude po bolesti, a že vyhráno gest, tuť se pláčej utišila. Pro lepší bezpečnost povolání lékař pochválil učitelovo v tom se zachování, a dal dvěti prášek z gedowaté byliny, gežto ruliš (Belladonna — Tollkraut) sluge, a pak jí dal zapíjeti odwar z kůrky moru aneb žabjho střevce s tím ugíštěním, že nebezpečství odstraněno gest. Proto gest má upřímná rada, abyse, přigdeli kdo od vzteklého zvířete k poausání, čehož nás Pán Bůh chrániti račiž, bez odkladu pro lékaře poslali; zatím ale, dřive než se dostaně, o to péči měli, by se raněný aud žtuba obvázal, krev z rány vymáčkala, aby se gedowatina dále do těla u vnitř a k srdci nedostala, rána

newelká a nepřístupná nežim třeba rozšťrábala, i též luhem aneb močem, wápenau wodau k přerussenj nakážliviny wymýwala a pak též poraněné místo buď žhawým železem se přisřwarilo, aneb ručníčnjm prachem štědře posypalo, a ten prach se zapálil.

Glyssela gsem, že se k tomu wnpalowánj poswěcený klič swatého Huberta bráti má, prawila sausedka.

Proč ne? geli při ruce, usmjwagjci se twárj přiswědčil farár, mohu wšak wás ugistiti, že se k tomu každý kus železa aneb mosazu hodj, a stegnau platnost má. Zapotřebj gest, abyšte pokausaného ze zármutku wyráželi, a mysl geho na něco přjgemného obraceli, gemu spáti nedali, dokud tomu lékar neswolj; to wšak, čjm se rána čistila, aneb co se krwj z rány pokalilo, má se spáliti. Na zahrabánj giž méně se gest spoléhnauti.

Snadli od kausnutj zkaženého psa wždy wzteklost následuge? zeptal se geden ze sausedů.

Dwsseni že ne wždy, zwlášť když zwjře skutečně wzteklé nebylo, aneb když se gedowatina do krwe nedostala. A deymez tomu, cožby k přánj bylo, žeby z desjti pokausaných gedinů wzteklinu dostal, toho z wás hrůza nepopadne, když powážj, žeby on ten desátý nessřastnjš býti mohl? — Do ncydelšj smrti na to nezapomenu a wždy mne srdce zabolj, když jī nato wzpomenu, gať gsem gednowho mládence zaopatrowal, gegž pomínutý domácj

focaur pokausal. Byli gest to ginoch k malo-
 wánj krásný, podpora své na myslí pomatené
 matky, a pro své mravné, neporuffené chowánj
 příklad wšech mládenců. Stál na zahradě
 s sausedowými towaryšsem, kdž focaur, gehož
 po několi dnj nebylo widěti, z lesa, kamž se
 zaběhl kwapně se wracel. Uderil ho prautkem
 řka: »Bitj zásluhugeš, tuláku!« — focaur wšak
 ho za to šwihnuty do nohy kausnul. Dny po
 něm i towaryš hůlkau prastil, toho zaš focaur
 do kolena usšfrábnul; nad tjm rozhorlenj fo-
 caura tyčkami utlaukli. Sausedům towaryš byl
 opatrněššj, neb postawim se stranau pustil moč
 na nehlubokau ránu, a krew z nj wytlačil.
 Přigda domů, a nemage chuti k wypalewánj
 posšfrábaného kolena, posypal ránu nebašeným
 wápnm, a po nawlaženj ctil bolestné pálenj.
 Mládenec wšak w hospodárských důležitostech
 dosti opatrný a prožřetedlný neshetřil žádných
 přiměřených prostředků, že rána málo křwácela,
 a že tomu w duchu za prawdu dáti nechtěl,
 žeby i focaur mehl pominutý býti, poněwadž
 gen o wzteklých psech slýchal. Po několika wšak
 dnech znamenali na něm domácj s autrpnostj,
 že nadobyčegně tešlj, zamyslený sem tam cho-
 dj, proti obyčegi swému newrlý a braukawý
 gest, o gjdlo nestogi, a pitj se štitj. Powo-
 laný lékař wzzwěděw, co se neshastnému s
 focaurem přihodilo, že wšech patrných zname-
 nj usaudil, že strassliwá wzteklina brzce wy-
 puknauti hrozj. Několi se neshastnikowi žilau

puštělo, a giných prostředků užívalo: přece nezpomohlo nic, neb vzteklna se vygevila, chvilkami však jen živila. Býval gsa, abych ubohému svátostmi umjragicich posloužil, dostal gsem výstrahu od lékaře, abych se na pozoru měl, a posvátnau hostii w prstech gať obyčegně nepodával, nýbrž na lžici, strachem, aby přigymagij po mně nekausnul. — Bylo viděti, gať se ubohý přemáhal, a wnitřnj zuřivost w sobě násilně potlačoval, ne gednau však na mně u postele sedjciho wzkřiknul: Probůh! račte se odstraniti, giž zase to na mne gde. — Srdce mohlo mi žalostí puknauti, gať to tjm sšlechetným mládcem lomcovalo, a když ho zuřenj přěššlo, gať dogymawě bratra a sester napomínal, aby o ubohau matku starost měly, a wespoleť w swornosti po geho brzké smrti živi byli. Sám domácj k tomu měl, aby ho pewně k posteli přiswázali, (což lékař dříwe giž nařídil) s doloženjm, žeby se njm proti geho wůli brožné neštěstj státi mohlo. Toho gestě dne skonol, a bylo prý na geho s smrtj zápasenj strasslivé podjwánj.

Za hodnau chvil bylo ticho, a mnozi z posluchačů slzy sobě z očí vytjrali.

Geden však ze sausedů hněwivě se ozwal. Od dětiustwj psům a kočkám nepřegi, aniž gich w domě trpjm. Kdybych ale měl co rozkazowati, dalbych pro uwarowánj podobného neštěstj wšecky psy a kočky pohubiti.

To byste te zprawil, odwětil na to fa-

rář, a špatněby se wám myslivci, řezníci, owčáci, polní hospodárowé a mnozí jiní za tuto ufrutnost poděkowali. — Dobře, že wáš za auřednjša nad wěregnau bezpečnostj neu-
stanowili, neb zle byste mezi zwjřaty hospoda-
řil, genž sice na škodu býti mohau, skutečně
ale k znamenitému prospěchu gsau. Kdyby
wáš kwapný usudek platil, že se pokolenj wy-
hubiti má, gehož některj audowé na záhubu
gsau: tedyby i na n a š e p o k o l e n j p o-
řádek k vyhlazení přigiti musil, neb negsauli
laupežnjci, zloděgowé, nesvědomitj lichwári,
wdow a širotků drjči a jiní bezbožnjci na ney-
wňš škodliwí? — Má náklonnost k psům není
slepa, nýbrž důwodná, a mělbych mnoho o tom
co powjdati, gať hezké powahy gsem na psich
znáti se naučil, a zač jim děkowati mám.

Smjmlí se ptáti, zač welebný pán psům po-
wděčným býti se domnjwá? zeptal se poněkud
aussklebně nadřečený saused.

Za žiwobytj swého otce, kteréhož cizj ale
známý pes z rukau tří zákeřnjků wyswobodil,
genž ho z pomsty utopiti obmcyšleli.

Wěru! pak? toby bylo! zwolal saused.

Skutečná prawda, doložil farář, aten pamětnj
přjběh někdy gindy wyprawowati se uvolugí.
To wšak připomenu, že kdyby se mstiwým zá-
keřnjům bohaprázdné předsewzetj bylo powedlo,
žebych gať žiw na študie nebyl přišel; a proto
prawdč se nezprnewěřjm, když zastávám, že z částky

i tomu psowí za to děkować mám, když nyní
 wassim duchownim pastýřem jsem.

Tuť gedem saused se dussil, žeby raděgi
 fráwu nežli swého rausnateho hlidače ztratil,
 genž nekolikráte zloděge naň se dobýwagjeho
 donutil, aby od swého zlomyšlného předsewzeti
 upustil. Po čemž sausedka wyprawowala, žeby
 pytláci bratra gegjho myslivce byli usmrtili,
 kdyby mu honjci peš geho k pomoci nebyl při-
 spissil. Z ginj wěděli o wěrnosti, bedlivosti a
 rozličných dobrých powahách swých psů co chwá-
 litebného wyprawowati.

»Geli pať tomu tať, což můg zeť wypra-
 wuge, genž se rád knihami objrá, že w někte-
 rých fraginách psi se k sanjm zapřáhagj, a za-
 biti, za pokrm se požjwagj?« zeptal se někdo
 z přítomných.

Toho jsem se nápodobně dočel, přiswědčil
 farář. W půlnočnj Uši, genž Rusum náležj,
 zwlášť w Kamčatce, gať též w Ewropě, totiž
 w studených fraginách, kdež časem na mnoho
 sáhů sněhu napadne, a krutá zima dlaugo tr-
 wá, nemagj chudj obywatelé lepsšjho potahu k
 sanjm nad psy, gichž osm i deset zapřáhnu, a
 pať přes sněžné hory i s znamenitým nákladem
 hbitě gezdjwagj. Magj přj tito psowé to ob-
 zwlášťnj do sebe, že štěkati neuměgj, nýbrž
 wrčj a wygj. Snadno dá se uhodnauti, že
 lidé w těch pustých fraginách, kdež žádné obilnj
 zrno, ani owocné stromowj pro krutau zimu
 wzniřu nemá, psjm masem rádi za wděk we-

zmau. Zěch wšak psů obyčejná potrawa gsau sussené ryby, neb Kamčadal nemá gim co lepšjho dáti, leč čjm sám si pochutná. We wýchodnj Indii tučné psj maso za obzwláštňj pochautku se pokládá, a proto se psi, gačo u nás černý dobytek, krmj a na trh wožj. Neselhal-li spisowatel, z gehož knihy to mám, dáwá se tam za dobře wykrmeného hrubého psa deset i dwa-
dcet otroků.

»Otroků? gsau to zwjřata, aneb cizokrajnské zwjřata?« prossplechtla gedna ženská.

Č chutj by se byl farář, zasledyna tuto titěrnau otázku, do smjchu dal, kdyby mu bo-
lestné upamatowánj na ukrutné otroctwoj, w němž na tisíce tisíců lidí až po dneš wězj, wšednu chui k zasmánj nebylo odgalo. A proto mrkna na ty, genž se wšsetečné osobě wysmj-
wali, wážně odpowědel: Otrók gest nesiřastný
člowěk, genž ztratiw swobodu, k zaprodánj při-
šel, a tomu, kdož ho kaupil, tělem swým, gačo
nám domácj náš dobytek, patřj; kterýž nic wla-
stnjho nemá, leč nassel-li pána wliďdného a sřtě-
drého; ba ani swé djetj za swé pokládati ne-
smj, neb rowně geho děti, gestli se mu které
w otroctwoj narodj, náležejj pánowi, gačo tele
wám patřj, když se wasse kráwa otelila. Mnozi
diwocj národowé zwláště w Africe, magj ten
ukrutný zwyk, že kohokoli we wogně aneb ne-
přátelským přepadnutjm zagmau, toho w poro-
bu uweďau, to gest otrokem swým učinj, aneb
ho, gačo u nás dobytek, na trh zawedau, kdež

ědo mladšj, silněšj, zdravěšj a způsobilešj: gest, tjm wětšj cenu má, za to stařj a churawj laciněgi než u nás psy se prodáwagi, a ě té nehorsšj práci se doháněgi.

»Nemohu pochopiti, gať ělowěť s ělowěťem co s něgaťým howadem nařládati může!« zvolal rozřřafnj řauseď.

Daloby se to pochopiti, řdyby ono otroků prodáwánj a řupowánj toľiko u řiwokých národů panowalo, ě nimž řwětlo nebeřřé prawdy, wjry totiz řřestansřřé, wřjdnosti, autřpnosti a mřlořrdenřřtwj uřjcj, posud nedorazilo. Ale hanbiti se za to musjme, že též někteřj řřestané, ařřoli toho řwatěho gměna nehodnj, řwědomj ři z toho nedělagj, řdyž těch otroků nakupugj, w nich pro mřžký zřř řupčj, aneb gřdy ě té neřtužšj práci nemřlořrdnjm trýžněnjm doháněgi.

»Mně ale žeť mřg ubezřěowal, což bez pochyby z učené řnihy měl, že to otroků od řupowánj pro ně z řástky dobrořdinjm gest, a řice pro tu přjčinu, že řiwochowé, dokud řupčenj w otrocjch nebylo, zagatě řwé uřrutně na těle žhanobili, a ždlauba umučili. Gať ale se ři zřinci wřnassli, řteřžby zagatě odřaupili, že giž ge wražđiti, aneb na těle hřžđiti přřestali, ne řnad z autřpnosti, nýbřž z dychtwosti zřřku, aby měli co ě doprodánj, aneb na wřměněnj za rozřřčné potřebnosti;« prohlásil se řauseď.

Řačěž řarář: Tjm se owřřem ono hanebně s řidmi řřantročenj od obchodnjřů ľakotnjch wřmlauwá, ale řřpatně osprawedľňuge, neb od té

dobry, co Evropané toto kupčení w Africe začali, přestalo sice z částky ono zuřivé zagatých mučení a zabíjení, za to ale dal se podpal laškovnosti, aby se co možná mnoho lidí zagalo, genžby se na trh hodili, a proto dimochomé bez důvodné příčiny wogny mezi sebou začínají, silnějšj slabjšjho přepadá, a sobě w poddanost uvádí, aby měl z čeho tržiti, když se překupníci na trhy dostávají. Ale mlčmež raději o této hanebné ukrutnosti, kteráž pokolenj lidskému hanbu dělá, a s radostí wám oznámiti mohu z nowin, že někteří křesťanští národové, nenaučivěgi iwsať Angličané a Francouzi, i sám swatý otec papež tomuto pekelnému s lidmi kupčení konec učiniti usilují, a proto, dopadnau-li kterau loď s zakápenými otroky, zagaté na swobodu propaustěgi, překupníky iwsať pro zakázané šantročení trestají. Máme Bohu zač děkować, že se u nás podobná hanebnost netrojí, že žádný se do otroctwí násilně odvésti nesmí, nýbrž že každý i ten nespolečj čeledjn pánem swého těla gest, a dostal-li se k zlému pánowi do služby, z té se po děkować a někomu ginému dle libosti se w službu dáti může; gať též tomu powděčni býti máme, že nám z mořských laupežníků strach negde, genž ne žijda w fraginách blíž moře ležících na břeh wystupují, přibytky pokogných obywatelu přepadají, lidi k potřebě zajiňují, a do otroctwí odmlékají. — Wiž se nepamatují, a diwim se tomu, gať na otroky řeč přišla, kdežto gsme o psj wzteklíně rozmlauwali.

»K tomu dala příležitost sausedka swau směšsnau otázkau,« zpráwu dal někdo.

Nemůže toto běžné podotknutí o hanebném otročenj na škodu býti, neb náš k djfůčiněnj wzbuzuge, že na swobodě gsme, a země pána máme, genž náš co wlastnj děti miluge, a ne-
připustj, aby náš kdo silněgšj sobě w porobu uwedl. Přálbych ale srdečně, abyste na paměti měli, což gsme o wzteklině wám k naučenj a k wyštraze přednesl. Abyste totiž na swé domácj psy, zwláště když parno aneb krutá zima gest, pozorlivé oko měli, o pořádné gegich žrádlo se štarali, gich šškádliti, přes potřebu tryzniti nedowolili, a znamenáte-li na nich dle podotknutých prvé znamenj podežřelau nedu-
žiwost, hrozjci wzteklinu předegjti hleděli.

»Rádbych wěděl,« zwolal saused, »gať se státi může, aby peš před tjm krotký taf w krás-
tkém čase se zdiwočil, a se rozwzteklil, že ani swého dobrodince a žiwitele nezná, a genu rowně gať giným záhubným ukašnutjm hrozj; a odkud se nagednau ten nenprudšj ged w ge-
ho sljně běře?«

Toho wyšetřenj zanechme lékařům a zpy-
tatelům přirozenosti, nám o tom wěděti není
třeba. Dosti na tom, když wjme, že zkažené
zwjře, buď peš, kočka neb liška gest ten nen-
nebezpečněgšj host, kteréhož se co možná šjtiti
máme, a když nám powědomo, gať to ne-
štěstj předegjti, a stalo-li se, gať se w něm za-
chowati máme, aby wětšj škoda se nestala.

Některij zastáwagj, že w zmršstěnj swalů w pozjradle základ swůg má, a proto že wzteklý ne tak snadně čeho pozjwatí může, a každý mof sobě zofffliwuge. Ginj prawj, že zapálenina žileu nad střewami a w chřtánu toho půwodcem gest. Co ale nám do toho? — Že ale sljna žkaže něho zwjřete neyšlíněgšj ged gest, a slju swau, třebašby uschla, za drabný čas podržuge, a tjm samým, žeby se wěci nj poslintané bez odkladu spáliti měly, na potvrzenj toho k záměrce chci wyprawowati krátký přjběh, gegž gsem za mladšjich let z úst slowutného učitele na wysokých školách, pana Josefa Seibta slyšel.

Gakýšj pán we Wlassjich gda ulicj zname-
nal, že cizj pes po něm chňapnul, a zuby do
cypu geho kabátu zaťal. Z toho saudio, že
psjst žkažen gest, udeřil ho holj přes nos, a
druhau ranau ho dorazil. Za půl léta po tom
dal kabát obrátiti. Šdnž křeqčj na kabátě pá-
rage na ten porussený cyp přissel, a dle křeq-
čowského obyčege uzljčny od nitj swými zubny
škubal, tjm se nakazil. Neb po nedlauhém čase
wzteklna z něg wypukla, na kterauž bjdně za-
hynul. To nám na důkaz býti má, že gedo-
watá sljna žkaženého zwjřete i po dlauhém čase
wšsedu slju newytratj, a nakazenim brozi; a
proto wšsedo, což nj pokáleno, zničiti, a co ney-
přiměřeněgšjho, spáliti se má.

Giz sworchowaný čas, abychom se rozessli,
neb se tmj. S Pánem Bohem lidičny! spěte
dobře! —

Oddělení třetí.

O zdraví tělesném a duchovním.

Z rána po vykonané kostelní pobožnosti zaměřil sobě farář Beleslawin k domkářovi, genž za drahý čas postonoval, a o němž lékař, gednau toliko powolaný, pochyboval, že kdy wjce okřege, poněwadž na lékařskou radu nedbal, a od nawyflého nepořádného žiwobytí upustiti nedytěl.

Tohoto muže, genž mnohá léta na wogně slaužil, mohl farář wšim právem za swau prassiwau owci pokládati, neb dokud zdrav byl, prostopássným swým chowáním pohorssení dával, o člancích zgeweného náboženstwí rauhamě tlacháwal, o duchowenstwu potupně hmořjwal, a že geho nepřitelem gest, nezapjral, ano tjm se před sprošťáky, gako důkazem swé domnělé newssednj oswjcenosti honosjwal.

Ačkoli farář toto nezbedné domkářowo chowání w osskliwoosti měl, a mjtí musil: předce to za swau swatau powinnost pokládal, aby ho, ačkoli pro vlastnj zawinění na lůžku se trápjcího nawssťjwil, a budeli možná, pastýřským swým napomenutím na cestu pokání přivedl.

Nemohlo to duchownjho pastýře těssiti, když na swé srdečné pozdrawení žádne odpowědi od nedužiwce neobdržel, genž se stawěl, gakoby twrdě spal, a bezpochybně tjm ausťokem

faráře od sebe zahnatí daufal. Žena však přetvářence obsluhující blažité faráře přivítala, a na jeho otázku, spíli neduživec? ugišřowala, že tomu tak není, poněwadž se před chwiľkau s nĩ wadil. Nemešřkala ho probuditi, a co za heřta magj, gemu oznámiti.

Patrně bylo widěti, ať odporné bylo neduživcovi farářowo nawšřtjwenj, neb šřkaredě ho zamračenýma očima rřeměřil, a mrzutě zamumlal: komu pak napadlo, aby pana faráře ke mně obřtěřowal? wždyť wař gešřtě ř jnřrti nepracugi!

Farář. Z wlastnjho wnufnutj přicházjm wáš nawšřtjwit, mace o tom zpráwu, že postonówáte. Byloby pozdě, a ř malé platnořti, řdybyste sobě tuť teprw kněze žádal, řdyžby duře, ať řřkámce, na gazwku byla.

Domřkář. Řěřřil bych se z tohoto neočeřkámánoho nawšřtjwenj, řdyby pán farář neduživcům ztraceně zdrawj darem nořřwal.

Farář. Řjmby se až přeř přiliř od duchownjho pařřřře požadowalo, aby zdrawj gařo hřřčku dětem roznářřeti měl. Nřprohřřřjm je wařak proti prawdě ani proti pořřře, řdnž se pochlubjm, že se mi to začasř pořřřěřřilo, abych neduživým zdrawj přineřř. Zdrawj ale lidřřě, geřř dwognářřobnj, totiž duchownj a řeřeřně. Řeřeřně řěřařřm a wlastnj opatřnořti poraučjm; o duchownj wařak zdrawj wařřř mi řwěřených oměřeřř dle řwěřho powołánj pěřowati muřřjm, a dle mořřnořti pěřuaj, při řemž se mi, chwála Břbu! ne zřřřka poweřřlo, že gřem hozenjm

duchovního neduhu, i tělesný gestli nezapudil, aspoň snesitelnějsí učinil.

Domkář. Co tím pán farář mně, ne-
cháám.

Farář. Dáám, že sobě brzo porozumj-
me. Zkuffená věc gest, že kdž duffe onemoc-
něla, kdž gi zármutek, lítost, hněw, přiliffné
starosti formautj a bauřj, zwláště wšak kdž
na swědomj něgaké břemeno ležj, že i tělo chřadne,
a nedužiwj. Pošťěstjli se ale nám, abychom
odstranili, což duffi nepokogilo, wngasnjli se
truchliwá mysl, oblehčjli se ztjžené swědomj, pak
i nedužiwé tělo okřege, a býwalého zdrowj
nabude.

Domkář. Připaustj, že se to lékařenj
welebnému pánu a giným kněžjm někdj podařj
zwláště u pobožnůstkářů a slabých duffiček; po-
chybugi wšak, žeby se na mne hogenjm cti a ra-
dosti dodělal.

Farář. Ut přigde na žkauffu, kteráž ne-
prospěgeli, aspoň škoditi nemůže.

Domkář. Přiznati se musjm, že k té
ponawržené žkauffce té neymensj chuti nemám,
předzwjdage, že z toho nic dobrého nepogde,
a protoby mi w hod bylo, kdby sobě welebný
pán prsau zbytečně nenamáhal, a mi odpowj-
dánj uspořil, kterěžby mi pro tjhotu na pljcech
welmi obtjžné přicházelo.

Farář. Wždyt pak nestastnjk, genž do
wody upadnul, a utonutj k obáwánj má, čeho-
koli, i wetchého rákosj se chopj, w té naděgi, že

pomoci geho z nebezpečnstwój wywázne! — Pročbyste se wy zdráhal, skutečně gsa i nebezpečně na těle i dussi nemocen upřímně radny uposlechnauti, kdežto možná věc gest, žeby pro spěti mohla. A denmež tomu, žebych nic walného poraditi neuměl, aspoň sobě pať wytenkati nemusíte, že gste prostředkem opowrhl, genž wám snad k platnosti býti mohl.

Domkář. A platnosti aneb ne; tedny welebný pán sám podnybuge, žeby co radau swau u mne porjdił.

Farář. Rowně podnybuge o uzdrawenj swěho nedužiwce i ten nezpůsobilegšij lékař, kdýž se gemu nemocný swým neduhem náležitě nechce swěřiti, w pomoc geho se nedowěřuge, a proti geho radě gedná.

Domkář. Tjm tussim pan farář na mne naráží, že gsem se toho letkwárnjka, dryáčnjka, gegž mi někdo pro zlost na krk poslal, brzce zprostil, a gemu se z geho pomoci dřiwie poděkowal, než mi swými prássky a břeckami do hrobu pomohl, aneb mne ožebračil.

Farář. Měl gsem wám to skutečně a wšim právem za zlé, že gste radau a pomoci tjm pro swau způsobilost a přičinliwost na slowo wzatým lékařem opowrhnul, kteréhož sestra wasse na mé pobjdnutj wám ku pomoci powolala.

Domkář. Nemám komu za tu nežádanau službu co děkowati, neb mne o několiř rýnských chudšijho udělala; ano musim doložiti, že mi po tom hůře bylo.

Farář. Zčásto se přihází, že po užívání podaných léků neduživcomi nanic bývá, což lékařovi důkazem, že lék aučinkuje, a nápotom svou platnost okáže.

Domkář. Gestli toho, kdož ho užíval, že sřeta nezprowadj. Nemám w lékařě důvěrnosti, neb gsem očitý svědek toho byl, co wogáfku w nemocnicjch pro nedbalost aneb neumělost lékařů padlo, wjce snad, nežli nepřátelskau zbranj.

Farář. Všadn kaufol mezi psenicj, a náramně byste se w úsudku swém přenáhlil, kdybyste z toho, že ten aneb onen lékař potřebné umělosti a pilnosti nemá, omylnau záwjrk učiul, že není řádného lékaře na světě. Gá aspoň pamětliv gsa wyřknutj Sirachowa: Eti lékaře pro potrebu, nebo i geg stwořil Menyššij, (28, 1.) autočistě své беру k němu, když něgafkau neduživost w sobě cítjm, a radn geho bedlivě sřetřjm, mage za to, že poněwadž od představených swých za lékaře ustanowen gest, tomu se wyučil, gafby se nemocným pomáhati mělo, protož že se mu sřeriti mohu. A bytby léky geho žádného aučinku neměly, aspoň sobě předstřrati nemuřjm, že gsem čeho zanedbal, co snad k uzdrawenj mému slaužití mohlo.

Domkář. Z gá léku užívám, ačkolibych w hrdlo lhal, kdybych zařáwal, že po nich znamenité ulebčenj cítjm.

Farář. Smjmlí wěděti, co to za léky gsau?

Domkář. Proč ne! — Přesvědčiw se,

že ten tak schválený pan lékař řemeslu svému špatně rozumí, uposlechl jsem radu gistého známého, jenž mne k tomu měl, abych někoho poslal s wordau swau do Darebákowa k pohodnému, ten že nespjisse uhodne, gakby se mi pomohlo.

Farář. Tuť to máme; ó převrácenosti lidská! Učený, rozšafný lékař důvěrnosti nena-gde: a rasowi, jenž snad ani na mrchách léčiti neumí, svěří se živobytí! Těto posetilsti nebýlnch se do vás nadál. — Sudte sám, gelí k pravdě podobno, aby někdo neznage neduživce toliko z jeho moce uhodnauti mohl s bezpečností, co gemu schází? a gaká pomoc nepřiměřenější? kdežto hluboce učený lékařové majíce neduživce před očima hlav sobě nalámají, aby bezpečně určití mohli, w čem základ wnitřního neduhu stoji, a čím mu odolati!

Domkář. Zčásto sprostáčkowi napadne, načby ji co nenhlaubězi učený parukáč ani nepomyslil. O tom wšak pohodněm gde powěst —

Farář. Že lidi za bláznny má, a z gegich mozolů tráwj; ale na něm se staré přjřlowj: gak nabyto, tak pozbyto — dostatečně osvědčuje; neb gak mi powědomo, nikoli mu nestačj na dylastání a henření, co ubohým lehkowěrným lidem jmu swým tak nazwaným doktorowánjm wdjrá, a proto w dluhách wězj, a na něco postonává, o čemž hanba mluwiti.

Domkář. Pan farář nadržuje študowaným lékařům, a proto u něj za nic neplatj,

komu se toho daru hogenj bez wytlaufánj sškol, a snad důkladněgi, než těm nedoufům dostalo.

Farář. Mé pravidlo gest: sšvec ať zůsta-
ne u swého kopita, a pohodný ať na neduži-
wém howadu léčj, aneb ho žakolj a šwleče,
když není giné pomoci; ale ať nechá lidj na
pokogi, gegichž přirozenost čili natura od howad
welice rozdišna gest. Pán Bůh swé dary po-
divně sice rozdal, a proto ne žřídka na
tom aneb onom člověku způsobilost šhledáme,
giž bychom se nebyli nadáli. Sám znám se-
dláka w liternjm uměnj zcela nezběhlého, genž
zlomeniny výborně hogiti a wymknuté audy
dobře narownati umj. Dáli se wšak na ho-
genj wnitřnjch neduhů, giž kosse plete, a hro-
bařům weydeleť nadhánj.

Domkář. Gakoby žádný giný, leč kdož
w lékařských sškolách seděl, wštaumati nemohl,
gaké wlastnosti mají byliny, kořinky a giné lé-
kařům se hodjcej věci, a k čemu se potřebowati
dagj.

Farář. Znáám sám několič sprostých lidj,
genž se newšsednj bylinářškau známostj honošiti
mohau, i též w té aneb oné nedužiwosti časem
welmi přiměřeně poraditi uměgj. Zato wšak
gegich lékařská umělost gest na wětšjmi díle ge-
nomi powrchnj, jako kusá, negistá, a sšpatně
sobě zdrawj a žiwobytj swého wáži, kdož se těm-
to domnělým, samoroštlým lékařům swěřj, neb
k obáwánj má, že pro nepowědomost wnitř-
njho uspořádánj těla lidského a pro nedosta-

tečnou známost aučinnivosti podaných líků ge-
mu do hrobu, ačkoli proti své vůli, pomohau.

Domkář. To též není nic neslýchaného
u těch pánů lékařů, s svým doktorstvem se chlu-
bjících, že nemotornau radau a převrácenými
prostředky neduživce ze světa zprowadějí, genžby
snad bez nich a bez gegich lektvarů byl okřál.

Farář. Medci a nemohu zapřít, že ně-
kterým lékařům bystré oko schází, aby náležitě
wypátrali, w čem neduh svůjg základ má, a že
pro tu příčinu nepřiměřených prostředků se chápá-
jí, a tím samým převráceně na nemocném léčj:
rozhodněte ale příteli! byl-li by to řádný úsudek,
kdžby někdo proto, že ten aneb onen tkadlec
přije pocudal, a řazů nadělal, závršku z toho
učinil, že není tkadlce k nalezení, genžby kus po-
ctivého plátna zhotoviti uměl?

Domkář. Tomu bych z omylu pomohl,
kdžbych zdram byl; neboť mně nebylo třeba
za svou tkadlcowskou práci se stydět.

Farář. Gestli tedy některý lékař w osse-
třování svěčených neduživců nedbalý aneb leh-
komyslný gest, a při předpisování k uzdravení
potřebných prostředků nepowážlivý, kwapný bý-
wá, a tím samým se snadně meylj: zdaž z toho
následuje, že bychom právo měli na ossecký
lékaře zanevřít, gimi pohrdati, a autočistě své
k pohodným, olegkářům a k babám bráti, kdž
se roznemůžeme? — Eti lékaře! znova opětuji s
maudrým Sirachem; čest a wážnost zasluhuje
lékař, gestli se umění svému řádně naučil, tře-

baš by se mu kažďé hogenj nepowedlo, což časem nemožné býwá. — Lékařský učenec slyší we školách, co nepsłowitnější lékařowé a zpytatelé přjrody od starodáwných časů až do této doby u nemocných zkusili, gakými znamenijmi ten aneb onen neduh k poznání se dáwá, které věci w přjrodě k hogenj se hody, gaká vlastnost čili aučinlivosť gegich; w kterých přjpadnostech, a w gaké mře se k užívání podáwati magj. A na čemž při hogenj wnitřních auřazů welmi mnoho záleží, nauč se lékařský žák řtze pytwu čili anatomii znáti, gak to wnitř w člověku wyhlíží, gaké řwogenj mezi audy, žilami, sřwály a žilnami se nachází; kudy přjstup k wnitřnosti raněné, aby se aj pomohlo; o čemž s těžkem ze sta rasů geden něco důwodného wj, a preto na člověku na pauhé zďarbůh hogj. — Ano negednau se již šhlédalo, že pohodnj narytkli gsauce neduživým howadům, zvláště ožhřívým koňům ged k požívání dáwati, lidem též nemocným gedu podáwagj, a tím člověka uzdrawenj bledagjeho otrawugj.

Domkář. Toho sobě pohodnj z Darebákowa zagisté nedowolil, neb gsam trochu toho geho prássku užíwal, a z poslaných bylinek odwar pil, toho uenmensšjho wšak znameni, žeby w tom ged byl, neznamenal, ačoli wzgnati musjím, hcili prawdě swědectwj dáti, že po tom užívání žádného oblehčení wnitřních bolestj aniž zmenšsenj mdlob na sobě neznamenámi.

Farář. Smjmlí se podjwati, co to ašj

za zbožíčko gest, gimž wás ten zlopověstný pohodný podělil?

Domkář. Zamhle na stolku ležj prášsek a odwar.

Farář. (Mabral prášsku na maljček a řezj to gazykem okusil, krautil hlavau). Z toho nemám rozumu, co to za prášsek gest. Ne bez důvodu se obávám, že w něm gedu přimisseno gest. Chuť gest sladká a spolu zahořklá, bělostj se gedu podobá. —

Domkář. Gste na omylu; ged w tom nenj, šicbych po užjwánj we wnitřnostech bolestj znamenal.

Farář. Gžj gšine doma! nenj to nic giného nežli hořká sůl s natlučeným cukrem smjssená. Z ten šibal! gať zchyntrale umj lidi zpe něz šumowati. Wnoho-li pak se mu za ten prášsek platilo.

Domkář. Nememyljme-li se 1 zl. 30 kr.

Farář. A za tuto smjsseninu nakráge ných kořjnků a ljsječků?

Domkář. Dwanácte gressů.

Farář. A poslowi se též zaplatiti musjlo?

Domkář. Mochtěl rýmským od cesty spoz kogen býti.

Farář. Zedy gste přes tři rýnské zbůh: darma wyhodil; nenjli to s hřjchem? — Snadli na zacpánj trpjte?

Domkář. Až přjliš často na potřebu musjm, a tjm samým wždy wjce slábnu.

Farář. Zedy wám Darebákowský ras do

hrobu pomoci obmenššij, aneb proti vůli pomáhá, neb ačkoli w lékařských prostředcích špatně zběhlý gsem, předce o tom wjm, že hořká sůl a cufr, ačkoli k sobě nepatřj, život obměkčugj, a tju samým wám w těchto případosťech na záhubu gsau.

Domkář. Možná, že welebný pán se w tom nemeylj, nemohu wšak za cizj prohláupenj. —

Farář. Můžete, a proti živobytj swému se prohřessujete, když radn a pomoci u těch hledáte, genž wám gj uděliti neuměgj, těmi wšak pohrdáte, genžby wám neyspjše pomohli. S těžkem byste rádncému lékaři za gedno narossťjwenj a přiměřených léků podánj wíce byl mušil platiti.

Domkář. Prawda jice, že lékař z města za práššky a láhwičku brečky co žluč odporné gaf též za narossťjwenj genem dwa rúnšćé k placenj wyměřil; ale i těch na wěky škoda, když léky k platnosťi nebyly.

»Ale gaf pak wám medle prospěti mohly, když gste gich neužíwal? a sotwa gste mediciny na gazyku okusil, gi na zem wylil, práššek wšak oknem wyhodil« — ozwala se osobička nedužiwce obsluhujicj.

»Zaraz, a nám se do řeči neplet!« obořil se na ni zlobiwě nedužiwec, a pak mjrněgšjim hlasem k farářowi řekl: »Ml polowá podobné odpornosťi, kdož wšsedu chuť ztratil, we mně se ale šćewa zbaurila, když gsem si té nad žluč hoř-

čegšj bryndy zawdal, a k tomu prássku přivozněl, z něgž odporný smrad šel.«

Farář. Tjmito přenáhlenjm, že gste poždané léky zničil, špatně gste sobě poradil, neb dle mého nahlídnutj byly wassemu neduhu přiměřeny.

Domkář. Wždyť pak gich welebný pán neokusil, ba ani newiděl!

Farář. Z paubé wassj řeči hádám, co zač byly, a z čeho záležely. Trpté věci obyčejně sezláblý žalaudek zahřiwagj a twrdj, a k tomu ten pro hořkost odporný edwar slaužiti měl. Duen protivný prášek wšak záležel, neručnímlj se, z rozemleté čjnské kůry, kteráž cye, a wnitřnosti sly, aneb snad z rhabarbari, genž sice pro počistění gest, žalaudku wšak prospjwá.

Domkář. Kdyby to gen tak osfliwau chuť nebylo mělo! —

Farář. Byl gste na wogně, a snad toho w nemocnicjch očitým swědkem, gať ranhogičowé mnohému i důstojníkowi prostřelenau a zanjce-nau ruku aneb nobu odňali, aby mu žiwobytj zachránili. Takowé odřjzuutj potřebného audu zagisté nechutná, a předce se tomu nedužiwec podrobuge, dceci děle žiw býti. A wám za těžké přicházelo něco nechutného špolknauti, po čemž wám nynj o mnoho lépe býti mohlo. Nesty-djte-li se nynj za swau rozmazlenost a posšetilost? Toho prássku od pohodného š wůžádám s tjm aunyslem, abych ho wchnosteništemu auřadu

předložiti mohl na důkaz, - gafého podvodu sobě ten ochlasta w Darebákově domoluge, a aby po přesvědčenj, že lidi, ačkoli pro gegich nerozum, okrádá a hubj, slusně k potrestánj přišel.

Domkář. Stačte povážiti, co gsem za to peněz wydal, a ty magj býti gako wyhozenj?

Farář. Snadli hodláte tohoto šibalského prássku wyužíwati, kdež gsem wás přesvědčil, že wám při nynějšim zeslabenj skutečně záhubný gest? O lidská převrácenosti! Wyhodil gste lehčowážně, což wás posílniti mělo a mohlo, a od toho se odlaučiti zdráháte, což wáš neduh horšj činj, a wám tak řka hrob kopati pomáhá! Tomu swoliti nemohu, lečbych wás brzce na marách mjtí chtěl, načež nemám pomyslenj. Máte zde děbánek s něčim u hlavy, smjmlí se ptáti, co w něm gest?

Domkář. Něco málo pro uhasnenj žjzně, genž mne hrozně mořjwá.

Stač mu služka aussklebně do řeči skočila. Dwa mázy piva od ledu za půl dne wyzunfnauti, to gest snad něco málo?

Domkář. Klepno štěbetná! co wám do toho, čim žjžen sobě hasjím?

Farář. Staždý wám to za glé mjtí mušj, leč wám smrt přege, že žalaudek swůg nastuzujete a rozbabňujete, kdežto byste se, dyceteli okráti, o geho zahřánj a otuženj starati měl.

Domkář. Pivo sly, a máli dostatečně chmelu, i zahřjwá.

Farář. Staždě pivo, leč přjsadami giné

wlastnosti dostalo, obměkčuje žalaudek, a sice sladem svým. Pigeli se ale studené, a gelí z mála, tuť teprwa žalaudek rozbahňuje. Kam pak gste tedy člowěče! rozum dal, že takových prostředků užíváte, gimiž se neduh váš zhoršiti musí? Chceteli okřiti, aneb aspoň přilissný, tělesnau siju hubjci průgem zastawiti, máte nesolenau poljowku z wymačkanych frup piti, tělo w teple držeti, nastuzený žalaudek něčim teplým často obkládati, a trápjli váš přjliš žizeň, genž se po auplawici zhruba ozývá, máte gi hašsenau wodau, a to skromně frotiti.

Domkář. Není mi owšem do smjchu, ale směšné gest to, že woda tam hašiti má, kdež nehorí. Kdo to gak žiw slyšel, že se woda hašiti může.

Farář. A gá bych nápodobně s celau chutí wassí sprostnosti se wysmál. Nerjkáwámeli zimního času: dnes tam mrazový wjtr fuč, až to pálj? A skutečně podobá se aučineč třeskuté zimny onomu, gegž obci působí, neb citíme na audu oznobeném swrběnj a pálenj. Woda wšak studená, genžby zemdlenému žalaudku škodila, haš se neyaučiniwěgi řetawým uhlijm, když se do nj uwrhne, kterčž uhlij wodě studenosti odegme. Té si zawdente, když se wám piti chce, a to gestě mjrně. — Tuhle ale na stolici widjm púl sklenice wody, zdá se býti odšťalá.

»Gest wšak od winopala kaupená« — doložila obsluhujcí ženšća.

Farář. Wěruť pak? wjce bych rozumu

we wáš byl hledal člověče! Menj třeba, abyšte k pohodnému posílal, by wáš za drahý penjz dorazil, když sám na swém zdrowj rasugete.

Domkář. Zawodám si po trošce kořalky, abych se posílnil, když na mne mdloby gdu.

Farář. Nemohl jste si přewrácenějšjho prostředku k posíle wymysleti nad sprostau kořalku při této wášj churawosti. Podchwálil bych wáš, kdybyste zegdlyk starého dobrého wjna byl sobě kaupil, a ge po částkách na způsob léku k posílněnj a zahřánj mdlého žaloudka pil. Kořalka wšak negen s wšseligakými škodnými přísadami chystána gest, wšak i bez přísad welice škodj, wám skutečným gedem, neb po nj se žaloudek scwrkne; wnitřnosti je oprudj, chut k jídlu odpadne, žizeň se rozmáhá, a budeteli gj studeným pivem hašiti, neomylně a za krátkau dobu synem smrti budete.

»To gsem mu již bezpočtufráte do ušj cpala, za to ale notně huby dostala;« žalowala služka.

Farář. Gest to k zlosti, a spolu k politowánj, že muozj lidé, když onemocněj, srdečně sic zdrowj a prodlauženého žiwobytj sobě přegj, a předce se tak chowagj přewrácených prostředků užívajice, gakoby sebe co nejdříve usmrtiti obmecnšleli. Byby powolaný lékař wšsecky smysly sebral, a těch nepřiměřenějšjch léků podal, mnoho-li to pomůže a pomoci může, když se na geho dobrau radu nedbá, předloženého léku gak nařjzeno, se neužívá, ano i zauz-

myslně anebo z nerozumů na tom se boří poží-
váním věcí záhubných a přísně zakázaných, co
lékař umělostí svou pracně vystavěl? — A
předce, kdož s neduživcem hůře gest, a býti
musí, a kdož na trest pro neposlušnost a nestříd-
most bolestně skoná, jedině lékařovi vina se
přičítá. »Ten že tomu nerozuměl, omylně na
nebožtíkově léčil,« vůbec se na potupu newin-
ného lékaře roztrussuge; o tom se ale mlčej, gať
se proti nařízenj lékařskému svědomyně gednalo,
a čím se aučineť geho léků w nic obrátil. Zku-
ssenosti potvrzená prawda gest, že na hřbitowech
bez počtu lidj odpočívá, genž sami sobě hrob
wykopali, a sobě tam před časem pomohli, a sice
tjm, že se w své neduživosti přewráceně zachov-
wali, aneb nepowážlivým domácjm po vůli
byli, genž do nich ledaco cpali, čímž neduh se
zhoršiti musil. Wy člowěče! na mau řeč ne-
pozorugete, a hlavu ke ždi obracugete na zna-
menj, že wám má sprawedliwá domluwa ne-
chutná. Z čehož záwjřku činjm, že ne méně
na duši gať na těle neduživcem gste; neb kdo
sobě raditi nedá, a genom svou hlavau a ná-
ruživostmi se řidj, ten duchownjm způsobem gest
nentecen.

Domkář. Přijliš gde na mne spanj, ge-
muž se ubrániti nemohu.

Farář. Spěte tedy, a přál bych, abyšte
po wyspánj na těle i na duši okřál.

Oddělení čtvrté.

© vychování dítěte.

Mage farář po chvíli, a žádaje wyzvěděti, dagli si manželé, o nichž hned z počátku řeč byla, po křesťanském pokoj, zassel si k nim, a hned na prahu wesele zwolal: Dnes mám z wás radost, neb jest u wás ticho, gakby žiwé dussičky doma nebylo, kdežto onehdy —

Sause d. Pěkně wítám welebného pána, o to wšak prosím, aby se nám to hrubé provinění, gehož náhlost a nerozum původem byly, odpustilo, a na potupu nepřipomínalo, neb se oba za to stydíme.

Žena. Ponížene welebnému pánu za to rukou líbám, že swým nawšstjwenjm a zprostředkowanjm tomu nassemu pohoršlivému kočkowanj konec učinil, a mezi námi pokoj wygednal.

Farář. Mám z toho radost, že moge pastýřská rada wolného místa nassla, a přál bych, aby ten domáci pokoj trwanliwost měl.

Sause d. Bude trwanliwý, aspoň za sebe ručím, když genom manželka gazyf za zuby držeti bude a mé slovo, máli cenu a wáhu, platiti nechá, což po těch několi dnj swědomitě zachowala, gak jí k chwále swědeckwj dáti musjm.

Žena. A když můg manžel hned se hñewem nekohautj, gestli w čem podnjbjm aneb co probodjm, co gemu chutnati nechce, a když

domo!j, abyſh ſe we wěcech hoſpodářſtwj naſſeho ſe týkaſjcích ozwala.

Gauſed. Mluw! neuposlednul-li gſem twé řeči, řdyž gſi mne wčera od kauſi toho weprjka žrážela?

Žena. Byla a gſem tomu powděčna, že gſi na mé ſlowo dal.

Gauſed. A to proto, že gſi doſtatečných přjčin bez křiku a žloſti uwešla, proč k té kauſi neradjſ: kdežtoby ſe naopak bylo ſtalo, řdyby gſi ſobě tupau blawičku gaſ gindy byla poſtawila, a mne překřičeti uſilowala.

Farář. Genom ſobě wyhowte, milé li: dičku! aby ſwatá ſwornoſť dny žiwota waſſeho ſladila.

Gauſed. Denž Bože! aby tato krásná etnoſť, manželské ſwornoſti, málo poſud nám známá, w přjbytku naſſem ſe uſaditi chtěla. Po: chybugi wſſať, že ſi dlaugo u náſ pobude. —

Farář. A proč o tom pochybugete?

Gauſed. Doſud manželka toho opičjho mazlenj ſ dětmi nenechá —

Žena. A doſud ſe manžel ſ mými dětmi raſowati nepřeſtane —

Farář. Dotud gaſo dvě nepřátelská wogſka proti ſobě ſtati, a na ſebe zuřiwě dorážeti dycete, žádaſjce miſta opanowati, a nad od: pornjkem ſwjtěžiti, nenjli prawda? — Tui owſſem ſpatná čáka, že manželská ſwornoſť dlaugo mezi wámi bydleti bude. Geſtli ale we mně ſwého upřjmného přjtele uznáwáte, genžby

srdečně rád zprostředkovať, abyšte tak pospolu živi byli, gať na křesťanské manžele slusj, a žá: dáteli, aby se wám odchowánj djetě podařilo: zcela giný způsob na sebe wziti musjte, neb oba: dwa we swém k djetkám se chowánj zhruba chybugete, a fice wy přiteljčku? swau přilissnau kážnj; wy wssak sausedko! swým mazlenjm, a nedá se snadno rozhodnauti, co u wychowánj djetě záhubněgšeho gest, zdalíž mazlenj, čili přes hnaná kážen.

Saused. Od dáwna slydžáwám, že kdež není kážně, tam že není bážně.

Farář. Miláček wssak Páně swatý Jan zůstává: bážně není w lásce, a že dokonalá láska wen vyhánj bážen. (1. Jan 4, 18.)

Saused. Tomu nerozumjm, a špatně se wychowánj powede, nemagjli děti z rodičů aneb z swých pěstounů bážně.

Farář. Magj se owšem dobře zvedené děti rodičů a wychowatelů swých bati, ale tak, gať se oswojcený křesťan Boha bogj, totiž že se z lásky k Bohu strachuje něčeho se dopustiti, co by proti swaté vůli Boží bylo, a u Boha milosti ho zbawilo. Gestli se ale Boha proto bogj, že Bůh přestupnjkům swých přikázanj trestem gať časným tak wěčným hrozj: takowá bážen není křesťanská, nýbrž otrocká, genž dobrotu a mílořdenstwj Otce nebeského nezná. Podobně djetě není dobře zvedené, genž rodičů swých gediné proto poslussno gest, že pro neposlussnost trest k obáwánj má; nýbrž to gest po křesťanskú wy-

chované a řádné dítě, kteréž se chrání v čem proti vůli svých vychovatelů se přeciniti, třebašby za neposlušnost trestu se báti nemusilo.

Gause d. Velebný pán nemá vlastních dětí, a proto genu že zklussenosti s těžkem p = vědomo, čím se dá na dětech bugných aneb rozmazlených potřebná poslušnost vymoci, ba vynutiti.

Farář. Bylbych neměl vlastních dětí, předce s dětmi vjce a častěji zacházím gak ve škole tak i ginde, než snad mnohý otec, a to dím, že bitím aneb giným trestem na dětech vynucená poslušnost gest podezřelá, ano že gest opravdivé přetvořování, genž dotud gen trvá, dokud se trestem hrozí, a brzce přestane, když z trýznitele vjce strach negde, aneb když se děti geho trestagij pravici uhnauti umějí.

Gause d. A když nepovážívá maminka, aneb někdo chaulostivý z přjlišné a newčasné autrpnosti djetky trestu hodné pod ochranu swau bére, a násilně bráněním a křikem vymáhá, aby zaslaužilému trestu se vyhnul.

Farář. Podobné nemístné zastání prowinilých dětí bývá owšem škodlivé, zvláště tu, když se přestupníkům potřebný a přiměřený trest chystá: ten ale gen tenkrát meilau se státi má, když mjrněgšj prostředkové bez autinku zůstali.

Žena. Čím méně se magj autlé děti holj bítí aneb čmkolí, což zuřivému trestateli maně do rukau padne, neb gak snadně z nich v swém plachém rozhorlenj mrzáků nadělati může.

Sau sed. Toho přičinau býwá nezřídka maminka, když metlu přeschowá, a tím uraže něho otce donutí, aby se čehokoli k potrestání uchopil, nemáli provinilé dítě bez zaslouženého trestu omáznauti. Vá metle přegi, a rodičům svým dáwno zemřelým za to děkuj, že mi často metlau čerwa brali, a nj k poslušnosti doháňeli. Gij naši předkové w prawdě říkávali, že březová metla vyhání děti z pekla.

Farář. Daloby se dokázati, w čemž zkusnost svědkem gest, že gestli se metlau negafý gln duch z dítěte wypudí, že se ne zřídka několi horšijch duchů w něj wtluče.

Sau sed. Račte odpuštití, že tomu nevěřim; a kdybych něco podobného na dětech svých znamenal, měla by metla tím wíce na práci, a dotud bych sšlehal, ažby se všickni glij duchové až do poslednjho wysťahowali.

Žena. Třebaš byste ubohých dětí tím nerázným trýzněním až do smrti utlačli; pakby omšsem i glij duchové zmizeli.

Sau sed. Raději dci býti bez dětí, nežli se s rozmazánky a s přestopášínymi nezbednjky žiwiti.

Farář. Můžete se na svých dítkách trwanlivé radosti dochowati, třebaš by metlu a glného hrubého nástroje k trestání ani nešpatřily, tím méně ofušily.

Sau sed. Tobý se zázraku podobalo.

Farář. Přirozeným způsobem se to stává u dětí, gestě nepokažených, gať gsem se ne ge-

dnau k potěšenj přesvědčil. — Uměl-li si roz-
sáhnout otec lásku a vážnost dítet svých získati,
na čemž celé vychování záleží: žijda své
autočistě k tělesnému potrestánj bráti bude, když
dětí genu něčeho po vůli neučinj, neb mjr-
něaššjmi a předce platnými prostředky děti po-
slusnosti naučj.

Čaused. Těch bych se rád naučil znáti.

Čarár. Magjli děti škrutně rodiče své
rádi, a o to se otec s matkou svým láskavým
k nim chovánijsi dějwe postarati musěj: ten-
krátě býwá bolestné aneb mrzuté pohlédnutí ot-
covo k tomu dostatečné, aby dítě do sebe šlo,
proviněni své uznalo, a za odpuštění prosjlo,
by zase uraženého otce sobě udobřilo.

Čaused. Podobné dítě musiloby z jiné
látky býti, nežli můj starší rozpustilec. Mohu
se mračiti jako škrutný den, a braukati jako
medvěd, nic to na plat, leč se naň rány sypagj,
pak teprwa krotne.

Čarár. To mi na důkaz, že chlapec gest
giz, gak řkáme, otlučený, a bitj přivyklý, a že
gste ho mjrneššjmi prostředky poslušnosti učiti
zanedbal, a vychovánijsi s bitjím začal.

Čena. Bitj gest u mého muže, když se
něco po jeho vůli nestane, vždy to první
a poslední.

Čarár. O tom, příteli! zhruba chybu-
gete, a nedivte se pak tomu, gestli dítě wšecku
lásku k wám ztratj, ano poznenáhla w srdci na
wás, svého nemilosrdného trýznitele, zanevrau.

Láska plodí lásku, zní staré přísloví. Chceteli, aby děti ve váš svého otce ctily a milovaly, dívejte ve váš upřímného, že opravdu milujícího otce poznati musíme.

Gaused. Tím se dostatečně osvědčuji ne jenom tím, že o gečích vyživění a o slušné ošacení upřímně se starám: nýbrž že zvláště a všemožně o to usílám, abych ge dobře vychovával, a z nich užitečné audy tovaryšstva lidského vychovával.

Farář. Čepem, aneb jiným hrubým nástrojem se to nepodaří, mnohem ale účinněji láskou, poshovoragící dobrotivostí, kteráž gest trpělivá, nečiní zle, nepauzí se, a trpělivě čeká, až se dobře miněné předsevzetí podaří; gať o lásce křesťanské Aposťol Páně svatý Pavel praví. (1 Kor. 13.) Ano může každý vychovávatel dětí bez nášlného slova kraucení s tím též Aposťolem říci: Kdybych lásky neměl, nic mě vychováni dětí neprospívá.

Gaused. Tomuto svědectví nesmím na odpor býti, že ale opičí láska k dětkám hůře, nežli přisnost na škodu gest, patrně vidím na své manželce, kteráž by rozmazlenému chlapcovi pomysleni udělala, a snad z lásky k němu poslední krůpek krve vycedila: a předce jí méně poslušni gest, nežli mne.

Farář. Přigde též na vaší manželku pořádek, a hodlám jí později pro to její mazlení do svědomí mluvíti. Vám ale k nelibosti oznámiti musím, že z té povrchní poslušnosti

svého synka potěšenj míti nemůžete, když povážíte, že poslusen gest ne z lásky k vám, nýbrž z bázně trestu.

Gaused. Když genom se poslusnost na dětech vymůže, ať se prenštj, odkud chce.

Farář. Toto wasse se wygádřenj není wassemu srdci ani wassj hlavě ke cti. A wystraze wám powjm něco z událostj svého mladého wěku, když gsem w Praze na študijch byl. — Dostal gsem se za domácjho učitele k gednomu měšťanowi, genž wzhledem své pořádnosti, horlivé nábožnosti, a přičinlivosti giným za příklad býti mohl. Měl wšak tu šfareďau powahu do sebe, že se štjtil otcowškau swau lásku djetkám na gewo dáti ze strachu, gak se mi swěřil, žeby si ho snadně w obyčeg a w lehkost wzaly, kdyby gim lásku okázal. Za tau nechwalitebnau přjčinau žřjďka kdy které djetě na něm přjwětowau twář k sobě spatřilo, aniž se které z nich honositi mohlo, že kdy s otcem stolowalo, neb sám pro sebe s manželkau gjďawal, a dětem se w saukromném pokojku na stůl stogilo, nikdy wšak to, což toho dne na stůl pánůw přisslo. Snadno k uhodnutj, že geho rozmlauwánj s dětmi lastkawě neznělo, a obyčegně w rozkazech aneb w zápowědech zkrátka a zpurně pronešených záleželo, při čemž se žřjďka zapomenulo doložiti, kolik ran s pružinau se na přestupnjka bez prominutj sypati bude. Nebyloby to tak záhubný následek mělo, kdyby byl djetě hned, když se w něčem zlém dopadlo, přis-

měřeně potrestal; měl však w zvyku, že s trezskem odkládal, a dítěti provinilemu pobrozil: máš u mne nawraubeno, až gen po chvilí bude, ljskowkau budeme wrub šrezáwati. Smračené zůstaly děti, gakby hrom byl do domu udeřil, když se pán zamračenau twářj nenadále na prahu s pružinau dostawil, a : »přichájjme s wrubem,« aneb »dneš chceme aučty w pořádnost uwésti« wšsem k polekánj zahřmél. Na přisňj geho rozkaz za provinilce prohlášenj sám štolici přinéstj, zadek obnažiti, a je bez odkladu položiti musil, šic za zdráhánj se rány nové padaly, genž se za určitj trest nepokládaly. Měl něco obzwláštnjho při dáwánj chloštj gak rány gmenowal, že po každé ráně chwylku pominauti nechál, aby se, gak se o tom wygádril, každá rána rozležela, a tjm samým lépe se pocjtila. Ale gjednau se štalo, že když mu ta biřická chuť napadla, wšsedn děti zpořádal, a když se ubožátko sepiatýmá rukama zaštwalo: »gá gsem pantáto nic zlého neudělal; pan učitel dospědcj!« nic nebylo na plat, neb zkrátka odschl: Gen se polož, wšsak se tobě křiwda nestane. Pamatugi se, že gsem tobě wyflákati přisljbil, nechce mi wšsak napadnauti, kdy a proč to bylo. A trestu odhodlaných je zastáwati bylo tolik platno, gakoby se oleg do ohně lil, a gestli se osmělil kdo, za ubohé se přimlawati, k obáwánj měl, že sám sobě ránu ulowj. »Dneš gsem šj umjnil wrub šrezati, pořádnost domácj učiniti,« byla s aušklebkem geho odpověď na přjmluwy, gen mne neme-

šfeňte, když každému za spravedlivé učiniti, a zastaralé dluhy spláceti dci, neb kdo wj, kdybych k tomu zase času nasseł.

Gest to k pravdě nepodobné, a předce čistá prawda, že gednau prostřednj synek nejlepší mezi ostatnjmi k mne třesa se přiběhl, a sepiatýma rukama prosil, abych mu chlost dal. Na otázku: w čem zawinil? wyznal, že se s učenjkem porážel, to že pan táta zahljdnul, a se prohlásil, že za hodinku gemu čerwa wzjti přigde.

Ne gednau gsem děti, dowěda se, že něčjm otcům hněw na sebe popudil, a že se gím horká lázeň chystá, což se ne žjrdka pro ničemné provinění stalo, sám před časem přiměřeně potrestal, abych ge tjm mírnějšjm pokáránjm z neotcowských rukau wyswobodil. Když se wssak pán k trůznění přichystaný dostawil, a gá ho ugiffrowal, že gsem zawinilce potrestal, abych urozenému pánu mrzutosti uspořil, hlawau klátě prohodil: S těžkem gste se předal, neb tak trestati neuimjte, aby dítě za hezký čas na to pamatowalo. Ty ale kluku! máš štěstj, že mne pan instruktore předessel, neb bych tě byl ohebkau liskowkau přeměřil, žebyš se byl dlouho offjwal.

Gause d. Ten pán se mi neljbj, třebaš w giných věcech příkladný býti mohl, neb nechtěl otcem, nýbrž zpurným pánem svých dítěť býti.

Farář. Dobře máte, a toho cje owšem dosáhl, ale k špatnému potěšení, neb se ho děti bály hůře než powěrečnj lidé strassidla. Potřebowal někdo, když se děti hassťeřily, aneb bugně

sobě prováděly, toliko posseptati: Pantáta gde! okamženjm utichly, zbledlé po dveřích se ohlížely, menšij pod postel aneb do koutů zalézaly, a staršij se k své práci hrnuly. Gať ale se shledalo, že to prázdnyj powyk na zastrassenau byl, aneb že přísný otec někam z domu sobě zassel, tuž nastalo hluché čtveračenj, gestli někdo na blizku nebyl, kdoby bugnost gegich krotil.

Gauseď. Toť nebyly dobře zvedené děti.

Farář. Dwssem že nebyly, a býti nemohly při tak přewráceném wychowánj. Mohu wssak gim swědectwj dáti, že zkaženého srdce nebyly, o čemž gsem se dostatečně přewědčil, byw po tři léta gegich učitelem. Učkoli gsem gim ne tak snadně co prominul, a prominauti nesměl, a často kďnž napomenutj, pohroženj, flectenj, uloženj púst, neprospěly, metly se chopil, a chlapečům se nj do žiwého dostal, ku kterémuž tělesnému trestu i proto své autočistě gsem wzjiti musil, abych otce, přísné kážně milownjka přewědčil, že se s geho dětmi nemazljm: předce gsem k potěšenj znamenal, že mne rádny magj, a we mne se důwěrugi gaťo w upřjmného přjtele.

Gauseď. Diwná a nepochopitedlná mi wěc, gať sobě cizj člowěk lásky a wážnosti swěřených djetě zjškati mohl, kdezto se to wlastnjmu otcowi nepowědlo.

Farář. Hned tomu porozumjte, a diwiti se přestanete, kďnž wnložjm, gať newinným prostředkem gsem to wnmohl. Dělal gsem wždy rozdjł mezi prowíněnjm z dětinského nerozumy,

z přirozené bugnosti a ztřeštěnosti pocházejícím, a mezi přečiněním, jenž svědomí, tvrdost, nstivost aneb ginau neřest za původ mělo. Ono prvnj za nedobrowolné posládage, a dětským powahám přičítage, co možná mjrně gsem trestával na wýstrahu, aby sobě děti ničeho podobného budaucně nedowolily. Při hrubšjch wšak prowiněnjch wšedku práci gsem šil dal, abych náležitě wšsetřil, geli obžalowaný tak winen, gať se udává, čili se jen z pomsty aneb zlomyšlnosti osočuje? a mage přeswědčení, že se mu křiwda neděge, bedliv gsem toho byl, abych prowinilého přeswědčil, že z hrubá se probřesil, a aby se sám k tomu přiznal, a toho litowal. A kdž mne potřeba dohnala, abych trest wyřknul, aneb vlastnoručně k pocjtění dal, mohlo dítě kárané na mne poznati, že nerád, tjm méně přes potřebu trestám, a že bržce se udobřjm, kdž polepsšenj spatřjm. — Toto prawidlo při potřebné kázni zwláště sobě pamatujte, nechceteli, aby dítě k wám lásku ztratili, a wáš se co strassidla bály.

Už na wáš widj, že proti své vůli, toliko newyhnutelnau potřebau dohnán gsa, trestáte, swědomitě toho štetřte, aby trest horšj nebyl než prowinění. Při čemž se wšeho poboršliwého hulákání, klení a nadávání, zwláště ale té plaché zuřivosti warowati musjte, kteráž prchliwce tak omamuge, že newj, co dělá, a kdž od trestu přestati má.

Žena. Něcobych podobného o někom wy-

pravowati mohla, kdybych se nebála toho gisté-
ho uraziti.

Sau sed. Nezapjram, a s zármutkem se
přiznávám, že když mne náhle žlost popadne,
pak o sobě hrubě ani newjm, a w tom duchow-
njm pomatenj ledačeho sobě domolugj, čehož
nápotom srdečně želim; což owšem pozdě býwá.

Far ář. Znage swau přirozenau čili na-
wyflau powahu mēlbyste se tjm bedliwēgi na
pozoru mji, aby ta záhubná powaha wámi
newládla, nýbrž wy nj; a proto radjm, abyste
sobě, když se hněw o wás pokaušj, ono Spa-
šitelowo: »Zapřiš sebe sám,« přemáhey se, ne-
dey se plaché náruživosti podmaniti! opakowal,
a tjm swau škodliwau powahu na uzdě držel,
a gj wypuknauti nedal.

Sau sed. Račte dobře mji, a negednau
gsem jš předsewzal, že té své prchliwosti co
možná, odporowati budu, aby ani mně, ani
giným na škāzu nebyla. Ale gatká to těžkost sta-
rého člowěka swléci, gak tomu Apōstol Páně dce.

Far ář. Tjm wětšj zásluha wasse, čjm
wětšj násilj sobě učiniti, a čjm horšjch překá-
žek přemoci musjte. Dowolte ale, ai dopowjm.

Sau sed. Žádostiw gsem se dowěditi,
gak se to oddchowánj swěřených wám djtef dařilo.

Far ář. Owšem newalně pro tolikere pře-
kážky, o nichžby bylo mnoho co powjdati. Po-
stěstilo se mi wšak, gak gsem se gjž podlubil,
že gsem sobě lásku a důwěrnost těch často trý-
zněných swěřenců žiskal, a tjm saným na ge-

gich duchownjm wyždělání s aučinkem pracowati mohl. Ugistiti wás mohu, že když jsem chlapce pro neposlušnost aneb něgafý wýstupěk bolestně aneb zlobiwě očima přeměřil, aneb na geho otázku zkrátka a wlažně na důkaz, že u mně z lásky wypadl, odpowídal, že jim to wíce po-
hnulo, než kdybych mu byl wybil. Zčásto mne za ruku wezma lichotiwě prosil: Gen se na mne nehněwenty pane inštruktor! wšak já to wíc neudělám.

Gaused. Tím dal owšem swědectwj, že si wás wáží.

Farář. Aneb když jsem některému pro špatné chování na trest uložil, že doma zůstati musí, když s ostatními na procházku půgdu, že mne s tím rozesmál, když zwolal: Raděgi mi denty notný chlost, a pak mne sebau wezměte.

Gaused. Děti, zwláště chlapi rádi na procházku chodj, aby se proskočili.

Farář. Prawda, nebylby se ale na tu procházku dral, kdyby ke mně žádné náchylnosti byl neměl, a mé přílišné přjsnosti se bál. Proto také ulekli se chlapi, když gich někdy otec wyzwal, aby s ním do kostela šli; neb předzwjvali, že po službách Božjch, pro něgafý neopatrný krok, aneb wšfetečné se ohljdnutí několik pohlawků aneb ran pružinau dostanau. — Ne pro chlaubu, nýbrž wám na důkaz toho jsem uwedl, abyste se přeswědčil, že chcemeli, aby se nám wychování dítě podařilo, přede-
wšjm o to pečowati máme, aby dítě w nás

swé upřimné přátely ctíli a milovali, genž i tenkrát horlivau lásku swau k nim wygewugeme, když gim trestem, potřebau wynuceným, bolest děláme.

Gaused. Zo málo které dítě nahlíží, že mu wychowatel důkaz swé lásky a pečlivosti dáwá, když ge pro něgaké prominěnj trefce.

Farář. Myslíte se w tom. Dítě, genž se mazlenjm aneb nezawinilým trůzněnjm nepokazílo, wj o tom že zkusenosti, že na přečiněnj trest následuge, a že tjm samým wychowatel dle swé powinnosti gedná, když ge pro skutečné zawiněnj přiměreně trefce. Nemáli wšak z toho rozumu, zdaž se mu to po dobrém i zlém nedá wygádřiti, čili pochopitedlně učiniti? — A dny: mež tomu, že dítě gsau trestáno, nenahlíží w tom okamženj, že se to k geho dobrému stáwá, zdaž to pozděgi, když lépe k rozumu přigde, za užitečné neuzná, a tomu z srdce powděčno nebude, genž bugnost geho krotí, a ge ze zlé cesty na dobrau wedí?

Gaused. Račte mji zcela dobře, a proto wšatkům swého otce, genž na přisnau kázeň ssel, powděčně žehnám, že mne zkrátka držel, a hotovými wyplácel, když gsem přes ssáru tefal.

Farář. Chwály owšem hodno, že w powděčné paměti máte přisnau kázeň otcowu; chwáliti wšak nemohu, když z příkladu otcowa tu kwapnau záwjřku činjte, že se wždy hotovými platiti, a uhodlali gsem prawý smysl, že

za každé provinění na winníka rány se sypati magj.

Gause d. Welebný pane! dostal jsem ran bez počtu, což mi ovšem chutnati nemohlo; a předce jsem sobě ne gednau w duchu pomyslil, považuge dětské possetilosti, že škoda každé rány, genž mimo šla.

Farář. Křížby toto trýznění wassi prchliwost bylo wykořenilo, genž nyní wassemu dobrému předsewzeti při wychowánj dítě překážj! Medci wšak wám proto znoma domlawati, poněwadž sám tuto swau zlau powahu nahljžjte, a gať se we wassi rozšlafnost důwěrugi, wšjemožně gj potlačiti se wynasnažjte. Z nasseho wšak dnešního rozmlawánj tu záwjrk učití můžete, že geli pro škrocenj dětské bugnosti aneb prostopášnosti trestu potřeby, že se jim trestagjci přenáhliť nesmj, aby meze sprawedlnosti we své prchliwosti nepřestaupil. Tak též, že trestage swým mjrným se chowánjm na gewo dáti má, že ho to samého bolj, když k tak odpornému prostředku své autočistě wzjti musj.

Gause d. Wlastnj žkussenost a rozum mne nutj welebnému pánu w tom přiswědčiti.

Farář. Nerozumné dítě owšem w tom okamženj, když se důtkliwě tresce, má trestagjcjho za swého nepřjtele; gať ale po přestánj zawinilého trestu se na milost přigjnu a důkazy upřjmné pečliwosti o své dobré pozgeruge: samo pať ačkoli temně nahljžj, že bolestný trest žlým

chowáním na sebe wyzwalo, a žeby si té bolesti bylo uspořilo, kdyby se vůl svého wychowatele bylo spravowalo. Gať gedemkráte dítě k tomuto přesvědčení přišlo, nepřestane svého wychowatele milowati, třebašby geho trestagjci pravice začasto ořusilo.

Žena. Zwlašťtě když se dítěti pro geho dobré chování něgaká potěšitedlná odměna dá.

Farář. Snad-li na penězích, aneb na pamlskách?

Žena. Z proč ne? aby se přesvědčilo, že sobě geho dobrých mravů wážjme, a z nich potěšení máme.

Farář. W tom gste, sausedko! na omylu, a gestli dítkám dobré chování odkupugete, spaztnau službu gim tjm profazugete.

Žena. Tomu nerozumjm, gať bych tjm dětem škodila?

Farář. Powinnosti své řádně konati, gednjm slowem dobře se chowati, wšickni gať dospělj tak děti zawázáni gsme; a za to žádné obzwlášťtnj odměny k pohledáwání nemáme. W tom smyslu dal Spasitel náš ono naučení: když učinjte wšedko, což wám přikázáno gest, rcete: »Služebnjci neužitečnj gsme.« (Luk. 17, 10.) Dosti na tom, když dítěti dobře se chowagjcimu swau spokogenost na gewo dáme, a ge někdy, a to mjrně pochwáljme; neb gestli dítěti hlučné pochwalj, udělugeme, když se pořádně zachowalo, marnosti ho učjme, neb se pak domnjwá, že kdo wj co obzwlášťtnjho a neslýchaného do-

řázalo, a že zcela dokonale gest, a wjce na sebe pozor dati nemusj.

Gaus sed. Posetile děčco brzo zpyssnj, a sebe za to nenlepssj posládá, řdňž ge přechwáljme.

Žena. Nasse djtky pro nassí chwálu zagisté nezhrdnau.

Gaus sed. Tjm lépe, aspoň nebudau na mne, gako na tebe pro mazlenj se s nima nařjkati.

Farář. Ticho, ticho! sic hasšteřenj mezi wámi wypukne. Nawratimež se k předesslé nassí řeči! Dáwáli se dětem štědrá odplata za dobré gegich dchowánj, tjm se gim ziskuchtiwost wstěpuge, ta štkaredá we swětě až přjliš panugjci nectiost, kteráž za každý i malicherný dobrý skutek bohaté odměny pohledáwá, a ne tak hozenem něco dobrého předsewezme, nenjli z toho něgaký časnj zisk k očekáwánj. Wěte mi we swětě zběhlému, že newjce lidj pro tuto hned z mládj wkořeněnau dychtiwost po zisku s osudem swým nespokogeni gsau; neb poněwadž se gim dle gegich přehnaného očekáwánj wrdchowatá odplata za lecgakš odbyté powinnosti nesype, zkrácené se posládaj, na neuznaloš a nesprawedlnost lidsskau nařjkaj.

Gaus sed. Znám mnoho takowých, genžbn rukau, nohau nehnuli, dokud gich naděge k zisku k tomu newybjdne.

Žena. Ale gaf pak se djtě dowj, že se dobře zachowalo, řdňž se mu za to ničeho nedá?

Farář. Zdaž ničim nazwete wnitřnj spokogenoš i potěšenj, genž gest odplatau každého

Dobrého skutku? Nechteli dobře se chowagjci dítě na přiwětivé twáři swých rodičů aneb pěstounů, že s ním spokogení gsau, a z něho radost magj? Menjli to pro cítělné, onau wšak nectnostj neznačené dítě tau neykladšj odměnau, když z úst swých milých wychowatelů uslyšj: »Dneš máme z tebe radost; dneš gsí se gať slusj a patřj chowal.« — Podobná wygádření, gimiž se spokojnost na gewo dáwa, neykladšj odměnau gest pro dítě dobrého srdce.

Eau sed. Na wlas má welebný pán dobře, a posud se pamatugi, gať mi srdce zapléšalo, když nebožtj tatiňek můg, genuž nebylo tak snadno wyhowěti, mně na ramena zatleškal, když gsem mu něco zcela w hod udělal, a »bude z tebe chlapče předc něco hodného!« na důkaz swé spokojenosti se mīnau doložil.

Farář. A proto zaštávám, že rodičové ti swé dítě klaji, genž gegich pořádné chowánj za něco gaťo neslychaného prohlassugi, a za to dary dáwagj; neb k obáwánj magj, že se za tu swau newčasnu sštedrost sšpatného poděkowánj od dítěť dočkagj.

Žena. Račte, prosim, to poslednj lépe wyswětliti, neb nelze mi pochopiti, pročny toho děti wděčně nepřigalň, čehož gim na odměnu pro dobré gegich chowánj udjlm?

Farář. Z počátku se z toho owšem těšj, a na sštedrého dárce laškawy gsau: brzce wšak tomu přiwykagj, a pak to za newyhnutečnuu povinnoť rodičůw swých magj; posléz wšak

se mrzí, i na rodiče zanevra, 'gestli rodičové tať štědrý negsá, a snad býti nemohá, gať hrdost a nenasyčenost na obdarování naryklého dítěte očekávala. — Zkusenost svědkem gest, že děti tímto způsobem poškozené vřectu lásky k rodičům ztratí, a málo si gich vřijmagí, kdž tito pro vlastnj nemožnost, aneb potřebnau šetrnost, darů dávati přestanau.

Saused. Gest k obávání, že děti na dary naryklé, kdž odrostau rovně tať k giným lidem gaťo dřív k rodičům se zachowagí, a za každau i powinnau službičku štědrě odnienny pohledávati, nedáli se gim, reptati, a na nezvěčnost nařjkati budau. — Ale co tobě ženo! k smjchu?

Žena. Není mi do smjchu, nýbrž mnohem spjše k pláči. Mrzí mne to, i divím se tomu, že welbný pán s tebou se stownává, a ne genom obdarování dítěť zawrhuge, nýbrž i poněkud trestánj gich bitím schwaluge.

Farář. Dalalšte na dnešnj naše rozmávanj, a zvláště na mé se wygáděnj pozor, mohla gste wrozuměti, že ani gednomu ani druhému nepřegi, w gistých wřať přjpadnostech za potřebné uznávám. Neslušné ano škodlivé gest, kdž se dětem za to odplata dáwá, k čemuž swatě zawázánw gsau, a čehož opominutj trestu zasluhugé. Chybugete w tom, gestli ku př. jynáčkowi lepyšj snjdanj preto dáte, že rannj pozbožnost bez pohjdy a řádně wykoná, neb wřech

náš swata powinnosť gest, abyhom se wstawa-
gice i léhagice k Bohu wraucně pomodlili. Kdnyž
ale dítě z vlastnjho wnuknutí něco newssed-
njho, k čemu zawázáno nebylo, aneb přes to,
co se mu uložilo, wykoná: tuť owssem za slu-
ssno, aby se někakým dárečkem potěšilo, na-
důkaz, že si geho pilnosti a služebnosti wssjáne,
aby pro budaucnost k podobnému chwálibe-
nému chowání wětšj chuti dostalo. Z čehož po-
chopiti můžete, že obdarowání dítěť zcela neza-
mítám, nýbrž na to obmezugi, aby se dítěti gen-
tenkrátě někaký dáreček udělil, kdnyž si geg něčjm
obzwláštjnjm zaslaužilo.

Gaused. Měg to milá ženo! na paměti,
a dítěť nassjch tjm nekaz, kdnyž gim za každj
tobě po wůli učiněný krot pamlstj podstrkugeš,
a tomu nawykáš, aby gen tenkrátě poslussny
byly, kdnyž se gim za poslussnost platj. Tauto
swau newčasnu a ssodliwau ssědrostj k mno-
hým bolestným ranám gš chlapcowi pomohla.
Poněwadž gemu powinně poslussnosti gako ty
odkupowati nechci a nesmj, nechcili s tebau
na geho zkáze pracowati: žřjďka uposlechne,
leč některý nástrog k bitj w rukau mých spatřj,
a z podobné geho wystrassené poslussnosti radost
mji nemohu.

Farář. K těmto nástrogům pro bitj nez-
sáhente, leč giné pomoci nenj. Tělesným trestem,
gak gsem giž podotknul, tuť teprw se na mla-
děho přestupnjka dokročiti má, kdnyž napomjnanj,

wyštrahy, pohrůžky a méně bolestné tresty bez aučin-
ku zůstaly. Ona donucen dítě prostopáskné a neu-
stupné na těle trestati, rozdl dělente mezi nástrogi
k bitj, neb se každá wěc k tomu nehodj, a ne
žřidka slepá zuřiwost něčeho se kwapně k potře-
stánj chápá, čím se z provinilého snadně mrzáf
udělati může.

Jena. Za nemalý zážraf to pokládám,
že nasse děti posud wšsecky audy zdrowé magj.

Gaused. Že z toho rozum mám, kdy,
gak, kde a čím se rozpustilec pokárati má.

Jarář. K tělesnému potrestánj dítě
nehlépe se metla hodj, neb nj se ne tak snadně,
když se na zadek dostane, který aud přerazj a
otluče; ačkoliv bych srdečně přál, aby wychowa-
tele žádných metel, tím méně holj, karabáčů,
důtek a benkowců neb žil nepotřebowali, a gimi
strach ze sebe pausstěti nemusili.

Gaused. Přál bych též, aby mě dítě nez-
posluffnostj swau podobných nástrogů do rukau
newnutily.

Jarář. Ubraňte se též dítě pohlawko-
wati, aneb ge pěstj do zad bji. Máme pří-
kladů nazbyt, že dítě po gediném nerázném po-
hlawku ohluchlo, pamět ztratilo, aneb zmalatnělo,
zivolowatelo. Co se wšak bitj pěstj do zad do-
týká —

Jena. Tím se snadně na řeči ufflodj,
neb mám tetku koftawau a welmi zagjkawau,
kteráž gen swé maceše wínu dává, že gj častěgi
buchty na záda, nežli do huby dávala.

Farář. Snadno se dá pochopiti, že podobná, násilná rána do zad autlému neufazenému tělu na škodu býti musí. Gať ale to otce a matku nápotom žere, a hněte, když sobě sami vtenykati musěj, že w prchlivosti z vlastnjho dítěte mrzáka udělali? — Poněwadž sám sausede! uznáwáte, že wáš náhle zlost popadá, a rozum wáš zamračuge: ustanowte sobě za pravidlo, že w rozhorlenj ničeho před sebe newezmete, tjm méně toho protrestáte, aby se přenáhlenjm přes potřebu neublížilo.

Žena. Děň Bože, aby náš tatineť tohoto pravidla wždy pamětliv byl! —

Farář. U kdykoli se k trestánj chystá, wždy bedlivě a co možná s studenau křwí wysstaumal, geli dítě tak winno, gať se býti zdá, a nedaloliby se mjrnějšsim trestem na dobrau cestu přivesti; neb ne žřďka se stává, že na někoho podezřenj padá, aneb křiwau žalobau se uwalj, kdežto po náležitém wysšetřenj se šhledá, že newinný, aneb méně winen gest.

Saused. Tomu musjm šwědčiti, a wyznati, že dage se pauhým podezřenjm zaslepiti w trestánj gsem se přenáhlil, a někdy přes potřebu káral.

Žena. Radost mám z tohoto twého wyznánj, a přálabych, aby bylo tobě na wýstrahu.

Farář. Gsa člověk horké křwce a rozpudlivý zwláště se na pozoruj mjtí uáte, aby se wáš hněwivost nezmocnila, když potřebau dehuán toho trestáte, a proto zwláště w tom

ošamženj na paměti mēgte, že otec, že křesťan gste, a sobě mnohých poblauzenj powědom, gegichž prominutj od Otce nebeského žádáte a daušáte; a z té příčiny že nad bližnjm chybugjcjm, a tjm wice nad nerozumným dítětem autrpnost mjeti máte.

Saused. Toto se upamatowánj na vlastnj hogná proviněnj ne gednau mi trestagjcj nástrog z ruky wytrhlo, aneb aspoň méně přjsným býti mne napomenulo; kdyby genom té diwofé prchliwosti nebylo. —

Farář. Tu opravdewý křesťan na uzdu pozjmá, aby ho k neprawedlnosti nezawedla. Ut děti zawinilé po wystálém trestu poznaji, že otcowská prawice gich trestala, a neráda jim bolest způsobila. Trestáli wšak otec co negafý biřic bez autrpnosti, děti se ho owšsem báti budou, ztratj wšak lásku k němu. Ano co nenhoršjšho, dowolj sobě gafýchkoli neprawých prostředků, gako ofšemetného přetwarowánj, twrdosšigného zawjránj, hrubých lži, na giné newinné swáděnj, křiwého zakljnánj se, aby se tjm, geli možná, z rukau nemilosřdného trůznitele wyswobodily. A tak se stává, že nepowážliwý a zuřiwý trestatel chťe gedneho zlého ducha wypuditi, mnoho giných horšjšch w zrasowané dítě wtluče, gať gsem prwé zastával, a wy tomu odperowal.

Saused. Nynj ale nahližjm, že tomu skutečně tak gest, a widjm toho důkaz na swém starššjm chlapci, genž, aby trestu usšel, nez

gednau se opowázil mne zhruba obelhati, a na giného prominěnj swé strkati.

Farář. Tuť to máte na důkaz mé předešlé řeči. Mhnj zvláštnj opatrnosti i trpělivosti bude zapotřebj, máli se synek těmto ssibalským ausťokům odnaučiti. — Gako w giných případnostech a důležitostech, tať u wychowánj dítěť gest prostřednj cesta mezi přílišnau dobrotou a přílišnau káznj, ta nejlepší, ačkoli dlepowah swěřenců kázeň tuť přisněgšj, ginde mjrněgšj se zachowati musj. — Gaf smutné následky mjrwa přílišná přisnost u wychowánj dítěť, dostatečně gsem wám k wýstraze oznámil i dokázal. Pozůstává wysvětliti, že ne méně záhubná gest přehnaná dobrotiwost, tať nazwané mazlenj; poněwadž se ale nasse dnešnj rozmilawánj až příliš protáhlo, někdy gindy o tom promluwjme.

Gaused. Škoda, že welebný pán k tomu času a dychti nemá, neb srdečně bych přál, aby manželka má k poznánj přisla, že zhruba dychtuge, kdýž dětem přílišný folť dáwá, necnostem gegich nadržuge, slowem, kdýž se s nimi mazlj.

Farář. Gij gsem se prwé prohlásil, že na rozpacjch gsem, co za škodliwěgšj uznati mám, dítěli trýzněnj, čili chaulostiwé s nimi se mazlenj. O tom gsem se bezpočtufráte přeswědčil, že rozmazlené děti gaf též dospělj rozmazleně wychowáni býwagj nedužiwj, aneb neduhům pro malickosti podrobeni, zahálčiwj, swárliwj, swényslnj, prostopášnj, poněwadž se gegich

bugnosti wolná uzda pustila. Znamenal gsem též k mrzutosti, že rozmažlenec vychowatele swého we wšsem genu howicjho w obnčeg sobě brává, za způsob swého čeledjna pokládá, proto na geho prosby a napomínání žřďka co dá, a gen po swé tupé palici gedná, ať se to ljbí aneb protivj.

Saused. Skutečná to prawda, a den ženo swědectwí, že gší giž to sobě na dětech vychowala, což nynj welebný pán gakožto truchliwé následky posetilého mazlenj uweďl. Co se chlapce naprosíš, nachlácholíš a nahladíš, privé než sobě usmyslí, aby tobě po vůli udělal; a zdaž hlawau nepohodí, aneb se tobě newysmjwá, kdž mu pro twrdossjnost a rozpustilost wychrožugeš? wěda že zkussenosti, že s njm na strassáka hrageš, a níkdj pohrůžek neplníš.

Žena. Mrzjwá mne owšsem, že tak málo na mateřskau radu dáwá; těšjm se wšak tjm, že až lépe k rozumu přigde —

Saused. Že se na pokání dá, powolněgšj bude? meníš se ženo! a někdy, ale pozdě swé posetilsti pykati budeš. Gak často gsem ti opakowal wyřknutj Sirachowo: »Pochlebug synowi a nažene ti strachu; pohráwen s njm, a zarmautj tebe.« (Eklef. 30, 9.) Smutnau prawdu této řeči giž na sobě zkaussíš, kdž tobě synek na odměnu, že se s njm mazlíš, mnoho na wzdory dělá, a twého napomínání sobě newssjmá. Proto dobře radj tentž maudrj Sirach: »Nedáwen synowi wúle za mladu, a

nepřehlíden obmýšlení jeho.« Shýben sřigí geho ž mládí, aby se snad nezatvrdil.

Žena. Shýbáš sřigí geho, div že gich nepřelomíš.

Saused. Čerstvý stromek ne tak snadně se zlomí, když ho maudře narovnáváme; nechámeli bo wřak zřiva wyrůstí, pak nelze ho bez zlomení naprawiti. Gestli se chlapec giž nyni, dořud twého osřetřowánj každodenně potřebuge, a mnoho dobrého ž rukau twých pozjwá, tobě na odpor řawj, a radau twau mařterřkau pohrdá: čeho se dobrého od něg naditi můžeš, až odrořte, wětřřj řily i bugnořti nabude, a twé pomoci tak často nebude potřebowati?

Farář. Připustítež, sausedko! tuto mřřřtnau domlumu ř řrdci, a upustte od toho záhubného mazlenj, chceteli ři zármuřtku a hanby ře řwými dětmi uspořiti. — Marně se těřřjíte tjm, že řynek sám od řebe ty nectnořti, až odrořte, gařo had řtarau kůži ř řebe řřhodj, neb podobných přjřkladů málo znám, leč ř tomu přiměřená kážen dopomohla. Žádný wám za zlé mřiti nemůže, když se lařřkawě ř řwým djetřkam máte: těžké wřak odpowjďánj sobě chystáte, gestli ř wřřřupřkům gegich gařo někdy Heli ř nezbednořti řwých nepotatilých řynů mlčjíte, aneb snad gim nadřřžugete. Mlagjř němci přjřřlowj, že čemu ře řonžiček nenaučil, ř těžkem ře tomu řonža naučiti dá.

Saused. To gřem ženě giž bezwočtuřrate domlawal, když se na buřaucj časj a dozřáz

wagjcy rozum nassjch djetek odwołáwala. Pořjdił wssať gsem tjm, gakebych byl hrách na žed házel.

Faráč. Máli se wám milé lidičky, odchowánj djetek podařiti, musjte w tom zcela dosrozuměni a šgednoceni býti, na gahý způsob k djetkám se zachowati chcete; š dobrotau čili š přjsnostj aneb prostředkem té čili oné wěci; šic co geden wystawj, druhý rozbořj.

Saused. Toť gest má každodennj řeč, a hlawnj přjčina nassjch domácjch hádek a různic, že žena tomu na překážku býwá, co do brého u dětj způsobiti taužjm.

Faráč. Upusťte sausede, od swé býwalé přjsnosti, genž lásku djetek k wám dušila; wy wssať sausedko, chraňte se, aby se o wáš w prawdě řjci nesmělo, že mazlenjm na dětech kazjte, a neposlušnost gegich podporugte, aniž buďtež na překážku, řdyž manžel za potřebné uzná, aby djetě potrestal. Ano samá tu swatau powinnost gakožto matka na sobě máte, abyšte trestala znamenagjc, že se děti trestu hedných wšstupků dopausštěaj. Ma ten a takowý způsob přibljžjte se k sobě w swém způsobu gednánj, přestane to rozpoktenj mezi wámi, a wychowánj djetek tjm lépe se wám podařj.

Saused. Škžby to Pán Bůh dal, gakebych ho z toho welebil!

Žena. Ebcí na sebe co možná pozor dáti, aby se mi mazlenj š dětmi předšjratí nesmělo.

Saused. Žěž gá se swatě zawazugj, že

prchliwost swau rozumem krotiti, mjrněgšj a powážliwěgšj w trestánj. býti, a o to se wse-
možně starati dci, aby děti we mne swého
upřjmného otce poznaly a milowaly.

Farář. Srdečně bych nad tjm zapléšal,
a tuto hodinku, kterauž gsem za rozprávky
s wámi stráwil, za štastnau pokládal, kdybyste
k slowu swému wěrně dostáli, a společně geden
druhému radau i skutkem pomáhajce na zwe-
lebenj těch wám od Boha swěcených klénotů,
čjmž dobře zvedené dítky rodičům gsau, w swaté
swornosti pracowali. Wjm wšak z cizj a wlas-
stnj zkusenosti, že glá nawyklost, když se w nás
wkořenila, ne tak snadně se wypuditi dá, a
proti nadánj znova wypuknauti, a zlé tropiti
ušíluge. — Proto také k obáwánj, že ačkoli
wasse chwalitebně předsewzetj z upřjmného srdce
pocházj, a že hotowi gste dle mé pastýřské rady
swědomitě se zachowati: předce dwjřkami na
starau stopu přigdete, že totiž wy, sausede! w
trestánj se přenáhljete, wy wšak, sausedko! ne-
etnosti swých djetě na lehkau wáhu wezmete,
aneb se na ně strz prstj, gať řjkáme, djwati
budete.

Saused. Co si gedenkrátě peroně umj-
njm, od toho na wlas neupustjm.

Farář. Znám, přjteljčku! křekost a wrt-
kawost lidstau, gať též mocnost zastaralých na-
wyklostj, a byl byste geden ze sta, ba hrdina
k pohledánj, kdy byste gedenau ranau glau na-
wyklost w sobě potlačil. Budte tomu powděčen,

kdž se wám posťtěstj, abyšte té swé náruživosti uzdu wložil, a tak gi zkrátka držel, aby proraziti nemohla. Při té příležitosti a případnosti wám poraditi musjm, abyšte gedem s druhým trpělivost měli, kdž se gednomu z wás nepowede, aby se zcela dle daně připowědi zachowal. Zwóláště se chraňte před dětmi proto aneb ono poblauzenj a přenáhlenj sobě domlawati, nýbrž saukromj gedem druhého na omyl pozorliwa činte, a to bez bolestných wýčitek a drsnatých slow. — Kdykoli wám chuť napadá, abyšte se pro něco pohádali, ať wám w ussjch zawznj wjdnný rozkaz swatého Pawla: »Byl-liby i zachwácen člověk w něgakém hřichu, wy, kteříž duchownj gste, učte takowého w duchu tichosti prohlédage každý sám k sobě, abyš nebyl pokaušijn.« (1 Galat. 6, 1.) Každá hádka rodičůw před dětmi a čeládkau gest pohoršsliwá, a běda tomu, sřrže něhož pohoršsenj pogde. Bez pochyby wjte z písma swatého, aneb z kázanj, gať se Spasitel náš o člověku prohlásil, genž malým pohoršsenj dáwá, žeby mu totiž lépe bylo, aby zawěšsen byl žernow osličj na hrdlo geho, a pohřžžen byl do hlubokosti mořské.« (Mat. 18, 6.) Nic není škareděgšsijho dle mého zdánj, než kdž otec s matkau u přítomnosti gegich djtek sobě swé křehkosti a nedostatky na zlehčenj wýčitagj, neb tjm se oba gať hanicj tak pohaněný w opowrženj dáwagj. Děti magj býti toho, buď si třeba omylného zdánj, že gegich wychowatelé žádných

chyb nemagj, a že sobě gich gafožto dofonalých za přjklad wzjti mohau. Kdnyž ale sami před dětmi své křehkosti odkrýwagj, a tjm gim w známost uwáděgj, gať nedostatečné rodiče magj: odkud se má pak w djetkách wážnost a láska k rodičům wzjti, co gich pomzbuditi, aby na swém zdofonalenj pracowali? Proto magj přede wšjm rodiče onen rozkaz Pána Ježíše bedliwě zachowáwati: »Zhřessil-li proti tobě bratr twůg, gdi a potresci ho mezi sebau a gim samým,« aby totiž bez swědků pro chybny domlauwali, a bez pomŕku gedn druhého polepssiti hleděli.

S a u s e d. Welebný pán má w tom do-
bře a k své hanbě se wzznáwám, že gsem se
ne gednau proti této swaté powinnosti prohře-
ssil, kdnyž gsem se s manželkau u přítomnosti
djetek wadjwal, a gj hanliwými slowy gegj pro-
winěnj wytykal, nepowážiw, že tjm ne genom
gi, nýbrž i sám sebe zlehčugi.

F a r á ř. Dobře, že to nahljžjite, neb po-
znánj své křehkosti gest prwnj krok k polepssenj.
Gjž ale swrchowaný čas gest, abych se odebral,
neb mám mnoho na práci. Mledenž Bože! abych
wzpomjnage si na dnešnj nasse důležitě rozmlau-
wánj řjci musil, že gsem řčj swau powětřj to-
liko rozrážel, a že zrnka slowa Božjho mezi
trnj padla. —

S a u s e d. Nemá na zmar přigjti, neb
se nanewyšš přičinjm, aby hogné owoce wy-
dalo.

Žena. Z gá přigatého naučení pamětlivá býti dci, a dle něho se svědomitě zachováti vynasnažim.

Oddělení páté.

© wčelařstw.

Farář. Pozdraw wás Pán Bůh, streňte Kwapile! oč že něgakau mrzutost máte, an se tak šfaredjte.

Kwapil. Menjli to k zlosti, když si člověk wšecku pilnost dá, aby se zotawil, a když předce s nic býti nemůže.

Farář. Snadli to o sobě prawjte?

Kwapil. Owšem, a wšim právem. Mohu bez chlauby o sobě říci, že sobě wšeho wšimám, z čehoby něgaký užiteč wuplywati mohl; kdo wšak se na raku narodil, gako gá, ať sobě hlavu láme, ať se při práci potrhá, předce nuzákem zůstane.

Farář. Máme wás za muže zámožného —

Kwapil. Ba někteřj mne boháčem nazývagj, že mám od čeho žiw býti, že se nedlužim, gako mnohý nehospodář, a že gsem si několik zlatých pro čas potřebj přichránil.

Farář. Tomu wšak powděčen negste?

Kwapil. Bylbych owšem posetilec, kdybch se nad tjm mrzel; to mne wšak hněte,

a nespokojeného činj, že gini třebaš hlupáci slepé štěstj magj, že se gim wšsecko dařj, do čehožkoli se dagj: mě wšsať ale wšsecko chodj naopak.

Farář. Přegte giným domnělého štěstj, čehož nepřeginačjte, kdybyste se třebaš záwistj utrápil, a beřtež srdcem wděčným za wděť tjm, čehož wám štědrá ruka Páně udělila. Tomu ale newěřte, žeby to osud lidský rozhodlo, na které planetě se kdo narodil; neb gest to paubá a směšná powěra.

Awapil. Od dětinstwj gsem o tom slýchal —

Farář. Ledacos se powjda, co nemá základu. Do počtu těchto bádhor uwádj zdravý rozum, náboženstwjm ošwicení onu starožitnau, ale nedůwodnau smyslnku, že kdo se ku př. gako wy na raku narodil, že štěstj žbawen gest. Smjtelj sobě bez rauhánj na neshěstj nařjkati, kdž powážjte, že se u přirownánj k giným w dobrém staru wynacházjte, a swau žiwnost přes potřebu máte.

Awapil. Co gsem se ale nastaral, na-
pracowal, nahospodařil dřjwe než gsem se z dlubů po wyhoření udělaných wyskal, a zásobičku pe-
něž pro churawé stárj přichránil.

Farář. Wždyť pať wjte, gsa muž letitý a zkuffený, že s nebe pečené holuby neljtagj lidem do huby —

Awapil. A že bez práce negedj se koláče.

Farář. Proč se tedy nad tím zdržujete, že jste pilně pracovali, síly duchovní i tělesné vynaložiti musil, abyste sobě z nauze do lepšího stavu pomohl? Nemáteli Boha z toho velebiti, že vám zdraví i prostředků k tomu poprál, a požehnání svého štědře udělil, aby se předsevzetí vaše dařila?

Swapil. Ovšem, ovšem; a bylbych nemděčnjí trestu Božího hoden, kdybych prožretelnosti Božíké za to dobrodiní neděkoval.

Farář. O gať mnohý člověk všemožně se přičiní, všecky smysly naplná, aby sobě a svým domácím potřebné živnosti obgednal, a přece nauzi tříti a s rozličnými protivenstvími apasiti musí! —

Swapil. Ten se narodil zagisté —

Farář. Nepochybně z matky, jako vši dñi. Zaje vám ta pověrečná smysllénka napadá? — Ale co pak vám prvé čelo vráskami zbrázdilo, a žluč pohynulo?

Swapil. Měnjli to bolestná rána, když me divau aulech wčeličky wumrau? a toto nestěťj gij mne do třetice potkalo.

Farář. Ztráta ovšem nemalá pro šetrného hospodáře; ale medle! zdaliby se wčely wzkrjísly, kdybyste se nad gegich wyhynutím utrápil?

Swapil. Tobý mi gessťe scházelo, abych wčelám k wůli do nemoci padl; ačeli mi ta ztráta wšecku chut k gjdlu odgala i spanj po-

Kazila. Ejm to asi, že někdo s včelami štěstí má, jiný vsať ne?

Farář. Snad a beze snadu proto, že první včelám rozumí, onen vsať neumí s nimi zacházeti.

Kwapil. Mezi hlupáky chvála Pánu Bohu! nepatřím. Dal jsem si ledacoz porazit, což jsem zachoval, a předce včely posly.

Farář. Je snad po té radě nic nebylo.

Kwapil. Uspoň k platnosti nebyla, gať následek ukázal. Má žena zastává, že máme uděláno, aneb že na našem přibytku fletba vězí, že se v něm včely dařiti nescházejí.

Farář. V tom ovšem nějaká příčina, ale přirozená, kteréž bych sám snad uhodl.

Kwapil. Věruť pak? já uhodnauti nemohu, co mým včelám na škodu. Můj zeť v Dobroslavicích má celé pořadí aulů, až mšlo na ně se podjívati, a za těch několik let, co má dcera tam hospodaří, jediný aul jiní newymřel, a každoročně mnoho peněz za med a vosť tržij.

Farář. To mi na důkaz, že váš zeť lépe včely ošetřovati umí, nežli jeho pan test.

Kwapil. Toť byla notná šňupka, až po ní noš brnj. Pravda ovšem, že zeť můj včelařství výborně rozumí, aneb že mu v tom obzvlášť štěstí přece, jehož mu nezávidím. Mámli vsať se zahoditi, a k tomu mladochovi jakožák do školy choditi?

Farář. Učiti se není hanba, a zpozdilý

hrdopýška gest, kdo se domnívá, že se již všemu naučil. Pročbyste si to za hanbu pokládal, s někým se o to poraditi, čemu náležitě nerozumíte? Že však ve učelařství nedoufem jste, svědčí to proti vám, že i na kletbu a na udělánj naříkáte; a že vám učel v aulu posly, a snad vám křivdy nedělám, dokládá, že vášj winau posly.

Kwapil. Toť gest bolestnějšj rána, než ona prvé obdržená šňupka. Račte mne k zahanbenj přesvědčiti, že vymřením svých učel winen jsem.

Farář. Uplných důkazů o tom sice nemám, domněnj však mé není, gať se mi zdá, bez zářladu. Loňského roku měli jsme škaredný, chladný a deštivý podzim, též léto bylo pošmaurné. —

Kwapil. Bohužel! proto málo kdo obilj a otawu za sucha pod střechu dostal.

Farář. Bez pochyby wánu porědomo gest, že se učel na hledánj potravy a zřasobn pro nastáwagjci zimu ne tak honem z aulů vyhřijugj, dokud gasno a teplo není.

Kwapil. Skutečná prawda, neb gsa u zimomřiwé, a zvláštně slunečných prýstků milowné, gať jsem se o tom přesvědčil.

Farář. Kdnyž ale nečas pracovitým učelickám zabránil, aby sobě potřebné potravy nashromážditi mohly, a kdnyž hospodár opomine, aneb z hlauposti schwálně zanedbá nedo-

statku tomu pomoci, a wčelám potřebné živnosti
zaopatřiti —

Kwapil. Už jsem doma, a má to no-
wá sšupka pro mne býti. Domnjwám se wssak,
že proto wčely máme, aby nám med nasbjraln,
ne wssak abychom jim ho za drahý penjz k žrá-
dlu kupowali.

Farár. Strenc Kwapil gest z Berauna
a do Dačic nerád chodj; kdo wssak chce od wčel
med bráti, musj jim gako giným pro weyděleč
chowáným živočichům potravu dáti, když jĩ gi
samu pro zlé powětřj nasbjrati nemohau. Za-
nedbáli toho, aĩ sám na swau škaupost aneb
neprozřetedlnost nařjká, gestli mu wčely hladem
pogdau. S wčelami jsem se posud nedhowal,
že mne zwelebenj polnjho hospodárstwj a wzdě-
lánj zanedbané zahrady přjliš zaměstřnáwalo,
hodlám wssak wčelnjř založiti, gsa přeshwědčen, že
se wčely tomu štědře wyplatj, kdož gich hledj,
a hleděti umj.

Kwapil. Wá jsem se gich na wždy od-
řekl.

Farár. Dobře máte, když se toho od-
řeknete, s tĩm řádně zacházeti neumjte, aneb
nehcete.

Kwapil. Řádných uslyšsel, w čem jsem
wzhledem wčel, prohlauptil.

Farár. Už tĩm, gať jsem napowědel,
že gste gich w čas gegich nauze neřmil, pať též
založenjm wčelnice na mjsťe nepřjhodném.

Kwapil. Tobý bylo! stáli aulý na poslednj straně.

Farář. Ale w kautě mezi kossatým stromowjm, tak že žřďka slunce na ně zaswjítiti mohlo; k tomu se pod nimi hnog nice stawila a mohlwala, a wůkol se mnoho wlassřowčich hnýžd nacházelo.

Kwapil. To se nedá owšsem zapřiti, nechápám wšak, gakby to wčelám škoditi mohlo.

Farář. Wčelý milugj teplo, sucho i čistotu, a bržce žhynau, aneb se wstěhugj, kdež gim tyto potřebý scházegj. Kdýž se z wlkých žďj, aneb wodý na blížce stogjci buď tekauci mokrost do aulů táhne, a kdýž negsau před dešřtēm zachráněny, nebudau miji žnifu, byřby ten nenlepšj rog byly.

Kwapil. Připausřtjm, w čemby gim ale wlassřowčj hnýžda překážely, nenahljžjm. . .

Farář. Hnýžda se owšsem do wčel nedagj, za to ale wlassřowice a giné ptactwo, pak též slepice a řachny rádi pracowité wčelý lapagj, a žwláště gich mnoho wlassřowky we swém letu přechytře lapati žnagj. Z té přjčiny prožřetedlný hospodář nedá wlassřowicem blíž wčelnice se uhnýžditi, aniž drůbeži tam přjstup domolj, kamž wčelý na pastwu ljtawagj, pak též netrpj na blížce wosjch hnýžd, neb wosy a řřně gsau wčel žáhucowé.

Kwapil. O tom gsem slyšsel, i sám se přeswědčil.

Farář. Gsa po několik let duchownjm

pomocníkem u gednoho faráře, genž obzvláštním příznivcem měl byl, a z nich osvětlováním znamenitý užitel mýval, naučil jsem se z částky užitečnému včelaření.

K w a p i l. Nesměl bych se něco z toho včelařského umění domědět, z čehož některý nepřiznivý sobcové tagemstvý činí?

F a r á ř. Rád se s každým zdělám o to, což užitečného vím, neb mě tím se zdělením známosti neubývá, nýbrž vyučováním jiných spíše přibývá; a proto newražím na ty nevolnější, genž se prospěšnými známostmi co více zapovězenau ukrývají, a jiného v tom vyučiti z nepřiznivosti se zdráhají.

K w a p i l. Učkolí pro tolikerau škodu včelám přítelem negsem, předce žádostiv jsem uslyšeti, jak se k nim zachováti sluší, aby užítku podávaly.

F a r á ř. Měly sobě sluneční teplo a gáfnost oblibují, a proto včelnice na výsluní státí má, ač mjrně zastíněné místo včelníku někdy víc prospívá, však ale tak, aby polední palčivé slunce zpřijma na aul nepralo, an měly jako lidé, od přílišného horka zemdlíwají, a dlo gegich se rozpausťj, i jiné truchlivé následky to mývá. Rozsáfný včelař aul tak stawí, aby od 9 hodin z rána až do hodiny z poledne sluneční světlo měly. Za druhé dhránjích, dále se dělají, před větrem, zvlášť před větrem od stavení se odrážejícím a wjr dělajícím, neb když ten přelétajících měl za-

chvátj, gednu o druhau obráždj, ge na zem
fráždj; aneb daleko zanáždj, že se mu ubrániti,
nemohau. Za tau přjčinau se wčely w lese
nenlépe dařj, že tam pofog před wětreu, zwlážděně
před púlnočnjm a západnjm magj, genž
gich z gara, řdnž aul na wětru stogj, mnoho
set pohubj. Nesmj též wůkol wčelnice
wysoká stawenj, gať též, hrubé husté
stromowj býti, neb tjm se wčelám obtjžnost
dělá, řdnž s nákladem do takowé wýšky
se wznážděti magj. Prospěšnu geť wčelám,
řdnž na bljzce magj tichý potůček, hognost
kwětín, ljp a getele, gať zase na proti tomu gim
ť záhubě býwá bljzká prudká řeka,
pekárnn, winopalnn, píwomár z přj-
činnj, genž se snadně uhodnauti dá.

Kwapil. Že se snadně w nich utopj.

Farář. Dwssem; gať ale wnitř sporá-
dán býti má, aby se wčelám za přjbytek a ná-
ležitě k gegich práci hodil, o tom by bylo mnoho
co powjdati, a na to se ptente zetě swého aneb
některého zkuffeného wčeláře.

Kwapil. Kdyby mi wšsedka chut k wče-
lařstwí nebyla odpadla.

Farář. Odstraňte, což bylo wčelám zá-
hubného, a budete z nich gať potěšenj tak znanie-
nitý prospěch mjtí. Zdalíž se gednjm krupobi-
tjm od wzdělánj potlučených rolj odstrašiti dáte?

Kwapil. Dwssem že ne, neb bauřka
každoročně nepotluče; wčely wšsak mi několi-
kráte giž pod nohy daly —

Farář. Na trest, že jste tím co patříš
cibo. buď na strawě, na přibytku, aneb na ob-
slauženj a obhágenj nedáwal. Hleďte gich, gať
slussj a patří, a s potěšenjm se předsředčíte, že
skutečně wýnosné gsau. Každý dobrý aul se
ročně zdwoznášebnj i ztrognášebnj.

Swapil. Je totiž geden aneb dwa roge
pusťj.

Farář. Prawda, a tak můžete z gedno-
ho aulu po několik letch welmi mnoho rogů
míti.

Swapil. Kdyby gen auly newymjralí,
a roge se pryč neodstěhowali.

Farář. To prozřetelný wčelař přede-
ajti umj. A demez tomu, žeby dvě třetiny
posslu, tedy by wám přes 20 aulů po šest letch
zůstalo.

Swapil. Radostí bych poskočil, a sobě
weyřnul, když bych tolik plných šwalů počítal.

Farář. Radost wasse bylaby tím wětšj,
kdyžbyste po podřezu wčel za med a wosť zna-
menitau sumu peněz sbrábnul.

Swapil. Mnoho-li ale geden aul užitku
přinese?

Farář. Gať geť rok wčelám přjznívů,
gať med a wosť platj. Můg býwalý farář
některého roku sobě z mnohého aulu až na
20 zl. čistého zisku počítal. Zkussený wčelař
mi w tom za prawdu dá, že se každoročně ze
zachowalého aulu aspoň 8 zl. stržiti dá, a pro-
tož, kdyžbyste gich w zahradě, na lepšjm wšak

místě 20 spalků státi měl, stálo by za řeč 160 zl., a to by k zapravení všech daní stačilo.

Kwapi. Už se mé zanevření na včelny v lásku k nym proměnilo. To mne ale na ně mrzí, že se sami vespolek usmrcují.

Farář. Z to swůg užitek má, gať wás o tom přejwědčjm. Snad wám powědomo, že se w auplném spalku matka, gaťož to králowna welikostj wšsecko přewyššugjci, pať trubci, genž gsau samci k pogjmánj se s matkau, a pať pracugjci wčeličky nenmensšj šice ale po matce nepřplatněššj nadházejí. Na matce mnoho záležj, neb ona wagčicka klade pro budoucí roq, a pogdeli dřjwe, než se gegj nástupnice wyljhlá, po aulu gest weta. Wčelny wšsecku dnuť k práci žtrati, aniž aulu proti žloděgčám bránj, gaťoby nahljžely, že po newčasné smrti swé matky wynasnaženj gegich gest marné.

Kwapi. Divná wěc!

Farář. Předce skutečná prawda. Co se ale trubců dotýká, o těch sfaumatelé přjrody žastáwagi, že gsau samcomé, a gediné proto w aulu, aby se pro rozplození s matkau pogjmali. Ti žáhadel nemagi, aby se brániti nemohli, kdž se s nimi poprawa stane.

Kwapi. Wěrulipak? o tom gšem gať žiw neslyšel.

Farář. Trubci gsau o třetinu wětššj, tlustššj a tmawěgššj barwy, než plasteronice čili pracowité wčeličky, při tom wšak lenošnj, ne-

aučinilovj, a musj welmi krásný den býti, když se na wenek opowáži, a wůkol wenletnj dírj křepčj. Neuhljdáte gich, aby na kterau kwětinu sedli, něco do zřasobn nesli, a gaskau práci konali. Hodně žrati, w teple se powalowati, se pogjmati a čerwj neboli wagjčka zahřjwati, ždá se gegich gediné zaměstknánj býti.

Kw apil. Z těch sobě snad mnohý nezbeda a periwálek mezi námi příklad béře.

Farář. U trestu neugde, gať tito z cizjch mozolů se žiwjci lenochowé. Ku konci Čerwence aneb na začátku Srpna, když se pogjmánj s matkau skončilo, dagj se pracowité wčelíčky do těch darmožrautů, a bez autrpnosti gewssečnj zawraždj a česnem čili wenletem gich wyhodj.

Kw apil. Zať tomu gest? ale gá gsem gich hodnau hromádku pobitých widěl!

Farář. Z proč né? wždyť se prawj, že těch trupců w silném špalku na šestnácte set býwá. Plasterwnice wčelny gsau na počet neyhogněgšj, a proto nad těmi neozbrogenými zaháleči snadně swjtězj, neb na hodný rog se gich dwadcet tisíc počjtá, o těch stařj wčelaři řjkagj, že bez pohlawj gsau.

Kw apil. Gať tomu rozuměti mám?

Farář. Mysleliť, že to není na prwnj pohled samcem ani samici, že nemá pať žádného pohlawj. To wšak chybne gest, a sice za dwěma příčinama: 1. že často wčelny pozbywšse ná-

hodau matky, hned některé magičko na pracovní uložené volí, ge frmy, a osvětřugi gafo matku; načez toto za krátký čas tak co do těla wzrůstá, že tělnatostj nade vsedky předčj. Za 2. pítowci, genž negen ty nenytenčj částeky těla lidského wyhledati a rozbjrati umj, přivedli giž to i w pitwánj rozličných braučků a zwláště wčeliček tak daleko, že bych wám w mé knize nenynewěgšj o wčelařstwj i ta nenymentšj střjwka rozzebraná, namalowaná a rozundaná okázati mohl, a totěž poněkud i sám na některé umrlé wčeliče gemným nožjčkem okázati a pod zwětšugycjmi: stly gessně patrněgi předstawiť mohu. Nezapomeňte mne na to připomenauti až čistý gasný den bude, okáži Wám to s radostj, ano i to, kolik žaludečků, gaky na mcd, gaky na wost, kde dělá a lišuge dlažičky ty wostkowě, z nichž wosttiny gsau sestaweny.

Kwapił. To bych sám myslil, ale do mozku mi to giti nechce.

Farář. Gako nasse hospodyně doma tak plastewnice domácí vsedku práci zastawaji. Tyto wčeličky slugy wšjím právem pracowité, neb cokoli sily wynaloženj žádá, to na starosti mají, a w krásném pořádku to wykonawaji. Některé čistj přjbytek od wšeho neřádu, giné osvětřugi mladý plod, a když hejno gich na sbjránj potrawy wyleťj, giné gsau na strážj před wyletnj djrau, a statně se ssčudcům bránj. Neniálo gich gest wždy k obsluhowánj matky swé pohotowě.

Kwapił. Dal gsem sobě řjci, že pras

comſky wagěčka ſuáſſegj, ž nichž ſe oni trubco-
wé ljhnuu.

Farář. Uſau owſſem ſamičkami, ale za-
frnělými, a negſau toho w obnčegném ſtawu
ſchopny. Snáſſenj wagěček ſama gediná matka
poprawj, genž za roč do buněk 40 i 60·tiſjc
wagěček ſkládawá.

Kwapił. K prawdě nepodobná wěc! mu-
ſjm wſſak tomu wěřiti.

Farář. Ž toho wagěčka wyljhne ſe čer-
wjček, genž w 11 dnech tak wyroſte, že būňku
(obnčlěčko ſwé ſſeſihranné) wyplnj, a když ſe
od pracugjcjch wčel potřebnau potravau opa-
tril, gde gaſo na ſpanj, nebo žakufj ſe,
protož i kuſla ſlowe, nežere nic aniž ſe nechýbe.
Ža těmito přjčinami plaſtewnice hned nachyſtagj
woſſ a žalepj hořegſſj djrku, aby tjm pokogně
w hrobečku ſwém djrmał. Ža 9 dnj přetwořj
ſe ona kuſolka w ſkutečnau doſonalau wčeličku,
woſſowé wjčko proſlube, a k naſtawagjcj práci
wyleže. Stráwj tedy wčela genom tři neděle
k doſaženj ſwé doſpěloſti.

Kwapił. Kádbych ale také wěděl, proč
a gaſ ſe rogenj ſtawá.

Farář. To ſe dá ſnadně pochopiti. Když
ſe tiſjce tiſjců wčeliček i ſe ſwau naſtawagjcj
matkau wyljhlo: geſt gim w ſpalku těſno,
a proto hledj na proſtranněgſſj miſto ſe odfč-
howati, a tam ſwau přjhodnau djlnu založiti.

Kwapił. Dáli pak ſe uhodnauti, kdy ſe
wčely k rogenj chyſtagj?

Farař. Všau některá znamení nastává: gicjho rojení gakož i opowjdagjci. Toho dne i před tím málo která wčela na pastvu letí, a wyletj-li: tedy gako pro sebe, aneb na zwědy. Když slunečnjho tepla přibývá, začínají se wčely bauriti, a kola wůkol wyletnj djrn dělají. Na témž místě okazují se trubci, gakoby již swět prohlíželi, wšak ale neodletj dále; a to bývá na znamení, že se hodlagj toho dne rogiti nebudeli nečas na přefážku. Brzo před tím, než se wřítj, wylauzne několič wčel gako po bříšje z aulu, wescle bzučj, a wždy wětšj kola letem dělají. Za nimi pak se celé společenstwo k odstěhowání přichystané z aulu žene, a někde se w chumáč sražené usaditi čili lépe uwěšiti hledj.

Swapil. Tuť přj se magj wodau postřkati, wškem pošupati, a wyletnj djra se buď zacpati aneb aspoň zaužiti.

Farař. Toho není třeba, a bývá na škodu, neb tím mnohá wčelička a život přigde, aneb se z nj mrzák udělá, gako též sama matka při tom zkázu wjti může. Přesuj se rog s očí spustiti.

Swapil. Kdyby genom wždy na očjch zůstal, a ginám neodletěl.

Farař. To se mu zabrániti může. Když se totiž rog usaditi nechce, a wzburu se wznášj na znamení, že sobě ginám naměřiti wjnj: tedy zapotřebj gest na bljzku z flinty na prázdno, ale silně nabité wystřeliti, což rog za zahřměnj má, dolů se spustj a usadj.

Kwapil. Pak se ho spěšně zmocniti musíme?

Farář. Ne tak na kwap, nýbrž má se chvilku posečkat, ažby se včely na gednu hromadu shromáždily, ačkoli se na gednotlivé přelétající a poplazené dbáti nemá. Že holýma rukama a bez zakuflení není hodno k rogi se blížiti, sám rozum dává. Nyní není na škodu, když se rog mírně vodau pokropí, aby se nemohly včely tak snadně vzhůru vznést, postaví se koš, a do něj se rog ztřeše, aneb smetákem škrbe, prstíkem zakrme, a na blízce od toho místa, kdež se rog usadil, postaví, aby obletující k chyceným snáze se přitovarňšiti mohly. Asi o půl hodiny, když se rog v kosi utišil, zaneše se zpomolna na to místo, kdež se mu obydlí odhodlalo, a postaví se do stínu. Když se rog do spalku uvedl, brze se okáže, nepřislali matka, na kteréž vsedlo zálež, v ztrátu. Vynacházili se v aulu, hbitě a wesele wčeličky wen a brzo domu litiagi, a při wyletění do kola rejdí, aby se s okolím svého přibytku seznámily. Menší wšak matky v spalku, brzo se wtratí a wíce se nenawrátí. Proto se má při chytání roge bedlivě na to pozor dáti, zdaž matka do trávy, aneb někam stranau nezapadla; což se pozná, když se někde chumáček wčel hemží; neb nespíšse se mezi nimi matka nachází, kteráž wčely obklopí, a gafožto gegi tělesná stráží jí chrání.

Kwapił. Tyt gj magi w lásce a ucti-
wosti! —

Farář. Že matkau a králownau gest.
Byloby t přání, aby dítky ge sobě wzhledem
swých rodičů, a poddanj z ohledu swé wrchnosti
za příklad wzali! — Když se pať nowý rog
usadil, na to wčelař pamětliw býti má, aby
obywatelům ten nowý přjbytek přjgemný učinil,
štēdrau potravau ge přiwjtal, a když wčely
pro nečas potravu swé hledati nemohau, nedal
se jim hladem mořiti, sic špatně medem sobě
od nich pechutná.

Kwapił. Za wšak wenloha na přilep-
šenj wčel býwá bolestná. —

Farář. Bolestněgšj wšak žtráta ubohých
wčel, když nassj skauposti zahynau.

Kwapił. To má zase na mne padati,
nenjli prawda? Gaused wšak mŭg zastáwá, že
mé wčely neyspisse pro medogedky, ty zatrolené
zloděgky possly.

Farář. Možná wěc, neb ty zloděgky
mnohý aul zničj, když se jim to nezabránj.
Dle čeho saudjte, že wčely wasse těmi zloděg-
kami zkázu wzaly?

Kwapił. Že djlo gest požrané, ba
to tam.

Farář. Zedy se nemenjite, a těm medo-
gedkám křiwdy neděláte.

Kwapił. Ale co pať gsau to za potwory,
ty nepřjtelkyně pracowitých wčeliček?

Farář. Dč že toho zdánj gste, gať

mnozí lidé, že medogedky gsau zcela giného pokolení než naše domácí včely?

Kwapi. O tom nemám pochybnosti, i kdyby se tak nepřátelsky k včelám neměly.

Farář. A přece se v tom mýlíte. Přestávali člověk člověkem býti, když se krádeže a loupežnictví dýchají?

Kwapi. Člověkem ovšem zůstává, gest však pokolení lidského ohavau.

Farář. Tak to máte na vlas s včelami, z nichž příležitost swodná aneb nauze zloděcky učinila, a proto i nejlepší včely v zloděcky se přetvořiti mohau.

Kwapi. To ponejprv slyším, neb gsem ty zloděské za tak rozdílné od pracovitých měl, gať se od nich čmel aneb wosa rozděluge.

Farář. Myslil gste se, leč sám na omylu gsem, což ovšem wěc možná. Každá včela má nenasyčenau taužebnost po sladkých wěcech, a i na hodinu cesty cítí. Wyšlytneli se příležitost, aby včely giným včelám med smlsati mohly, s těžkem toho opominau, a pať se z nich zloděcky udělají, genž obtížné pastvy zanechajíce z cizích mezolů se živiti ušlují. — Nesyšse se to stává z gara a na podzim, když v zahradách a na poli málo potraviny k nalezení.

Kwapi. Tuť gich bez pochyby nauze ku krádeži a loupežnictví dohánj, ačkoli to špatná dymála pro pracovité včely gest, že tak zlým prostředkem živnosti hledají. Glyssel gsem

wšak, že ty zloděgŋ gsau od dobrých k rozeznánj.

Farář. A šice tjm, že bzučice křidlama ssustot dělaj, gaŋo bogáčně k aulu se přiblížuj, aby se něgaŋ do něg wfradlŋ; že se hbitě okolo wňletnjch otvorů wtáčekj, a zadnj nobŋ gaŋo traupŋ dolů pausstěgj. Geli aul šilný, a máli statnau stráž, tu mnohá zloděgŋa laupežnictwŋ swym žiwobŋtjm zaplatj; aneb poraněná odtáhne. Poštěstiloli se wšak některé laupežnici, aby se do aulu wfradla, a kořist odnésti mohla: wesele bzučj, a swým saudružkám gaŋo w známost uwádj, že se kořist ulowiti dá. Ty se nedagj dlaugo pobjzeti, a s tau zloděgŋau se k namlsanému špalku pustj. Umjli se obleženŋ aul statně brániti, poražené odtáhnau; geli ale obrana mdlá, což obněgně býwá, kdŋž matka scházj: tuť autoŋ činj třebaš do tmawé noci, a hned časně z rána k dobývánj se dostawj. Nendřiwé matku usmrtj, bylali tam gaŋá, paŋ se do potravnj zášoby dagj, a posléz pozůstalé wčelŋ donutj, aby se s nimi spolčilŋ, a okradeniŋ aul opustilŋ.

Swapil. Přená zpráwa! — Pravdě welmi podobná, že gsem na ten způsob o wčelŋ přissel. Ale co paŋ se nedá tomu přjtrž učiniti?

Farář. Zkussenj wčelaři radj proti tomu následugjcj prostředkŋ: 1. Ať se nenechá wčelám wjce než gedou wňlet, a ostatnj dŋry ať se bedlívě ucpaaj. 2. Ať se gediná dŋra do aulu taŋ zaužj, aby přeš dvě wčelŋ progjtí

nemohly, a to zvláště w ten čas, když zloděgky k obáwánj gsau, aneb giž se dostawugi, a to z té přičiny, aby stráž u wýletu tjm lépe dorážegicjm mlsným laupežnicjm odolati mohla. 3. Uť se wčelám za dne, zvláštěně geli gasný, nepřilepšuge, aniž se med aneb sladká potrawa u aulu rozbryndá, aneb ku s prázdného plastu po podřezáwánj wčelám k wyljžánj nenedchá, neb wůnj tau cizj wčely se přiwábí, a k zloděgstwj ponauknau. 4. Uť se pilně dohljžj, gsauli auly w dobrém stawu, a magjli swau matku na žiwě, neb zloděgky brzce wysljdj, kde matka scházj, a tam snadně wjtěgstwj magj. Geli ale spalek bez matky, což se na podzim z toho pozná, že se trubci neusmrtili: tedy oširelé wčely s ginými se spogiti, aneb se gim matka obstarati má.

Kwapil. Těto práce, geli možná, nechtělbych sobě na starost wjiti.

Farář. Možná sice gest, aak wám zkusenj wčelari dospěděj, žádá wšak obzvláštnj opatrnost, o čemžby bylo mnoho co powjdati. Máli ale slabý aul swau matku, a zloděgky se o něj dorážliwě pokaussegj, a geg okrádagj: tedy třeba, aby se zabednil, tak ale, aby se zawřeně wčely neudusily pro nedostatek powětří, a postawj se někde do chladného, tmawého mýsta, a po několičk dnech se přesadj; na gcho wšak mýsto dá se prázdný koš aneb spalek. Dočetl gsem se též následugjcjch prostředků proti zloděgkám: Předně nad zauženým

whletem přibíge se kaušet kartu ná způsob střísšky aneb záclony, a to z té příčiny, aby se zloděgkám dobývání aulu ztížilo, když s hůry do aulu se vedrati usílují. 2. Zápá se aul před východem slunce, a když se pak na den zloděgky dostaví, čerstvým prautím aneb kopřivami se zaženau; též mnohá zloděgka od autoku upustí, gestli se před zadělaným aulem tabák pálí, aneb zapálenau chvogi kauř se způsobj.

Abý se wypátralo, či zloděgky gsau, zdaž domácí aneb cizí, tedy se magí natlučenau třídau posypati, ne wšak maukau, po kteréz se se med rád kají.

Kwapil. Snadli se wčely do domácích dagí?

Farář. Tak dobře jako cizí, a proto se pozor dáti musí, kam zabýlené letí. Gsauli domácí zloděgky, přestaví se gegích aul, čím se pomatau. 2. Dá se na místo aulu, gehož okrádaly, a ten na gegích. 3. Nechá se na trest po 3 dni někde w chládku a zabedněný; aneb odstěhují se někam kde není příležitosti ku krádeži.

Kwapil. Co dělají, když gsau zloděgky cizí?

Farář. Patřili některému známému wčelaři, tedy se uctiwě wyzwe, aby na některý z těch gmenovaných prostředků wčelám svým laupežnictví odnaučil.

Kwapil. W tom se, tussím, nepřenáhlí; neb má z toho zisk, když mu wčely nakradeného medu nanesau.

Farář. Už nám tedy za zlé nemá, když sprostých prostředků užijeme, abychom se zloděgeť zprostilí.

Kwapił. A gacj gsau tito prostředkové?

Farář. Když hledjme laupežnic pochytati, a pobjti. 2. Když žhaučj laučj aneb rozswjcenau pochodnj gich probánjme, a křjdlagim popáljme. 3. Po odstraněnj aulu toho, na který zloděgkŷ lastominy magj a geg ſi osobujj, postavj se na to místo prázdny švalek, a dá se do něj medu s natlučenau česmerkau, čili kenchawkau (Helleborus, Nießwurzel) smíšeného. Která se toho nažere, s těžkem se žiwá do svého aulu wrátj, nýbrž na cestě pogde.

Kwapił. Slysseł gsem něco o piwných kwasnicach medem oslazených —

Farář. Toho prostředku wám neradjm, ačkoli platný gest.

Kwapił. A proč ne, když žádaný aučineš má?

Farář. Proto že se gím ne genom zloděgkŷ pohubj, nýbrž i celý aul, z něhož possln, w niwec se uweđe. Poněwadž od toho kwasnicemí zkaženého medu zloděgkŷ hned nepogdau, nýbrž ho domu zanesau, a od sebe dagj, čjmž wšak plod zkázu wezme, když na té zkažené břečce tráwiti musj.

Kwapił. Wšak wezmi tu zloděgstau zpřež i s gegjm plodem!

Farář. Dě žeby váš to bolelo, kdyby vám někdo pro několik zlodějek, za které nemůžete a gichž ku krádeži nenaučíte, celý aul, a pak váš a domácíj tím otrávil.

Kwapil. Probuh! gakhby se to státi mohlo? toho náš Pán Bůh uchoven!

Farář. Ubn náš před tím nestěstijm drahnil, nesmjme bližnjho do něj uvéstí na pomstu pro škodu wčelami geho nám učiněnou. Magj někteřj prchliwj wčelari ten nekřesťanský zwyt, že na zloděgky, gako na domácíj mauchy med s utrenchem, aneb ginau gedowatinau smjssenný nachystaji; tím ale se w nebezpečnstwj wydáwaji, že ne genom zloděgky, kterýchžby škoda nebylo, nytrž i ony lidi otráwj, genž newědauce, že med gedem nakážen gest, geho požjwaji.

Kwapil. Myslíl bych, že gedowatina gediné wčelám škodj, genž z nj niľahy.

Farář. Dwssem, kdyby hned po mlsánj pokapaly, že ale s tau gedem napuštěnou kořistj do swého aulu dhwátaji, a tam gj od sebe daji, tedy nj se djlo gegich nakazj, a otráwenj k obáwánj magj, kteřj z toho djla požjwaji.

Kwapil. Stačte dobře mjtí, a nedowoljm si podobných nebezpečných prostředků, abych na sebe pro wčely těžkého odpowjdanj neuwalil: domnjwám se wssak, že podobná trawenina na kunny a myssi, genž prý také nepřátelé wčel gsau, a do medu se dáwaji, nachystati se smj.

Farář. Neradil bych tomu, neb gakh snadně

některé užitečné domácí zvěře, aneb snad i vssetečné děcko na podobnou nástrahu padnauti, a se otrávití může aneb pohltiti kočka podobnou otrávenou myš, i sama tjm pogjti může?

Kwapil. Prawda, a to mi nenapadlo. Ale geli pak tomu tak, že i tak nazvané mýry wčelám škodné býwagj?

Farář. A sice tjm, kdž wagiček swých do aulů aneb do sstěrbín w něm nakladau, z nichž se pak čerwjčky wyljhnau; genž se do wosku zažerau, a mnohau se ljhnaucj wčeličku usmrtj. Proto se má každá škulinka bedliwě ucpati, a podobná wagéčka rozmáčkati.

Kwapil. Slýchám, že i wčely rozličným neduhům podrobeny gsau.

Farář. Skutečná prawda, ačkoli se dokázati dá, že neduživosti wčel začasto sám wčelář winen býwá, a sice nečistotau, nedbalostí, a přewráceným gich obsluhowánjm. Menhlawněgšj gegich nemoc býwa auplawice, čili chwištačka která tjm záhubněgšj býwá, že gich nespjše w zimě potkává, w kterémž čase k wčelám nesnadný přístup, a zbauřenj gich škodné gest. Nastydnutjm w kruté wlhké zimě začnau se střewa gegich naplňowati srážkau čili srážkau, totiž čerwenawým smradlawým neřádem, njmž wčely pro krutau zimu na wenek sobě netroufagj, ano dosti j w tom běhawkowém kwapu pospjšiti nemohau, až posléz tjm zemdljce od

sebau mnoho nezabedněného, wodnatého medu magj, genž spjše chladj než hřege.

Kwapil. Dáli pak se tomu zlému pomoci?

Farář. Ne tak snadně, poněwadž se o tom wčelujm moru teprw tenkrát domj, když giž záhubně w aulu zuřj. Předegde se w čas i tento neduh, když se wčelám i w zimě dovolj, aby z aulu na wenek mohli, třebašby některá opowázlivějšj při tom zahynula, a potravj o něco wjce se w aulu stráwilo. Uswon to se zjšká, že každá wčela se, když toho potřeba, wčistiti může, a že se w aulu zdrawé powětřj zachowá.

Kwapil. Glendám, že mnohý aul tjm zkázu wezme, když geho plod pogde.

Farář. Dwssem že gako i každá rodina wymře, když není potomků. Pozná se, že w aulu plod hnige, když w buňkách, do nithž se wagěčko sneslo, a z molů wčelich, se wylhnutí magj, wjčko zapadlo, genž při zdrawém plodu na wenek wypuklé gest. Když w těch pro wylhnutí buňkách na mjestě bělawého plodu gakti bledá, mazawá látka odpočjwá, a aul od sebe puch dává gako ze shnilého masa.

Kwapil. Wypátralo-li se, co toho přjčina?

Farář. Zkussenj wčelari udawagj následugjčj přjčiny té pro ně bolestné rány.— Gestli po několicu garnjch gasných dnech z nowu zima nastane, tedj se wčely pro zahřání do hromady

slezau, a opusštěný plod zahyne. Gestli matka časně z gara mnoho wagéček naněsla, a plod se ljhne, w tom ale powětrná nehoda nastane, a dlouho dodrůže, pro kterauž přelážku pracowny na pastwu se wydati nemohau: tráwj na zăsobě, plodu obsluhowati a krmiti přestanau; diw-li pak, když ubožátka pohynau?

Kwapil. Diw by owšem byl, kdyby obstály.

Farář. W té případnosti musj powážliwň wčelař štědrostj swau naprawiti, což glé powětřj pokazilo, a má wčelám přilepšowati.

Kwapil. Nablížjm, že hospodář w té příradnosti, nechceli o wčely přigjti, příliš šetrným býti nesmj.

Farář. »Dente a budei wám dáno,« mohloby se k šaupým wčelařům z pisma swatého řjci; záhubné též býwá plodu nesmjrné parno, když totiž slunce celý den na aul pražj, čjmž se djlo ne zřjdfa rozpustj, staré i mladé wčeličky polekagj. Giž gsem podotknul, že plod také tjm zkázu béře, když gloděgky medu gedem na ně nachystaného do aulu naněsau, čjmž gak sebe tak giné otráwj.

Kwapil. Kdyby se genom medu tak drahého wčelám w čas gegich nauze za potravu dáwati nemušilo.

Farář. Geli med drahý, má wčelař z toho znamenitý zist, když prožřetednostj a štědrotau swau opatřj, aby mu ho wčely hodně mnoho nadělaly, a z toho zbožj pak se

peníze utržiti daly. Eufrowá móda, břečka z vřiz
z gara, gest chutná potrava pro včely, řdň
među není, genž nenlepšij gegich vořm gest.
Abij včely tak honem nauze netrpěly, postará
se rozšafný včelař, abij včeličky pro swau po-
travu daleko ljtati nemusily, nýbrž gi na blizce
měly. A tomu cíli postavj špalek tam, kdež na
blizce ovocné stromowj, lipy, liškové kře, divoké
kastany, gať též maliny, chlupatky (angřestj,
řřstky) nasázennj stogj. W zahradě se nasázegj,
gestli se předce k tomu hodj, ne genom rozličné
květiny, z gegichž mednjkowůch částek včely med
a most šbjragj, nýbrž i fasule, okurky, dýně,
slunečnice, boráky a jiné rostliny, a zprostřed-
kowati se hledj, abij rostliny na gednau do květu
nehnaly, nýbrž se gako střídaly a tjm způ-
sobem včelám dlaubo za potravu slau-
žily. Dneš bndy řečj swau u konce nebyl,
řdňbndy o potřebnosti a způsobu přilepšowánj
čili krmenj včel, o vodřezávánj, gať též o zle-
pšowánj, šesjlenj mdlých roků, o zgjednánj ztracené
matky i o jiných důležitostech včelařstwj se
třkagjcich s wámi hovořiti měl. Nawšřtjwte
mne, a buduli mjtj po chwjli, o tom porozprá-
wjme. Nynj se s wámi rozlaučiti musjm, neb
mně powinnost k nedužiwcowi žene. S Pánem
Bohem!

Oddělení šesté.

© zdravj duchownjm.

Skončené rozmlauwání, gake w oddělení třetím.

Farář. Gaf slyssjm a widjm, nechce wám lépe býti.

Domkář. Kňžby mně někdo dorazil, aby tomu nesnesitelnému trápenj gednau konec byl.

Farář. Měgte trpělivost! wssak wáš Bůh z tohoto swěta powolá, až to za dobré uzná.

Domkář. Snadno se dá o trpělivosti mluwoiti tomu, kdož gsa zdřaw dle ljbošti sebau pohybuge, a o bolestech newj. Kdož ale gako gá k twrdému lůžku, za tak drahný čas přikowán, žádným audem wládnauti nemůže, a při každém pohnutj nesmjrné bolesti cítj, žádného oblehčení a potěšení nenalezá: tomu wssacka trpělivost přegde, byby nad wyhlášeného Joba trpělivěgšj byl.

Farář. Zdaliz sobě swau nespokogenostj a newrolostj těch bolestj umensšjte, a bříjmě snesitelněgšj učinjte?

Domkář. To práwě gest neymrzutěgšj, že čím co čím, předce bolesti neulewugj, a ničjm se mi spomoci nedá.

Farář. Zwlášt když pomoci tam nehledáme, kdeby snad byla k nalezenj.

Domkář. Že wenčičky giž nezaslubygi. Přeswědciw se, že mi po těch lécjch od poho-

dného, a po wšech babšských radách lépe býti nechce, poslal gsem pro lékaře od welebného pána wychwáleného; gať ale pomoc geho prosjwá, každý se očitě na mne mrzáka pohlédna, přesvědčiti může.

Farář. Gest mi wás srdečně ljto, a že nad wassjim truchliwým stawem autrpnost mám, důkazem budiž toto mé nawssstjwenj, třebaš wám ne tať přjgemné, gať bych žádal, aby wám passtírská má rada tjm aučinnliwěgi k potěssenj slaužila.

Domkář. Pro mně není potěssenj leč w uzdrawenj, a toho se mi odpjrá.

Farář. Nelzei wám tělesného zdrawj nabyti, o čemž dotud pochybowati nesmjme, dokud dusse w těle přebýwá, měl byste wšsecku swau péči na to wynaložiti, aby duchownj neduh se zapudil, aneb aspoň umenssil.

Domkář. Chápám, nač tjm pan farář naráží, a bolj mně to dwognásobně, když se za mrzáka gať na těle tať na dussi prohlassugi.

Farář. Nelze zapřiti, že gste nedužiwcem na těle, a mnohem hůře na dussi.

Domkář. Snadli proto, že se tjm nesprawugi, co powěrečnost a sprostnost lidská wynyslila, a gaťo wěci k náboženstwji patřjci podstřčila? Mám zdrawý rozum, a o mnoho zdrazwěssji, nežli mnohý pobožnůstkář, genž růžence chraustá, a po pautjch rendj.

Farář. Twardá to řeč, a mi na důkaz, že rozum wáš, dle wlastnjho zdánj zdrawý,

rozličnými předsudky zakalen gest, a proto rozdíl mezi základními články spasitelné vojny naší, a mezi méně podstatnými učiniti neumj.

Domkář. Poštětilo se mi, že jsem se všech pobožnostíářských přjleků a zbytečností zprostil, na kterýchž sobě sprostáci pro obmezenost svého rozumu až přjliš zakládají.

Farář. Dč, že jste s škořepinou i chutné gádro zahodil.

Domkář. Čjm se to dokáže?

Farář. Čjm dostatečně, že se w své nezduživosti ničjm potěšiti, ničjm z malomyslnosti, ba ze zaufanlivosti probrati neumjte.

Domkář. Že jsem bez potěšení, i malomyslný nezapjrá, že bych ale sobě zaufal —

Farář. Zaufalec gest, kdo žádá, aby ho někdo pro ufrácení jeho trápenj dorazil; gáf nekřesťanstj gste se před chmjlkau prohlásil.

Domkář. Člověk tolikým protivenštvmj sevřený nebéře každé slowjčko na váhu, a z bolesti prohodj slowa, gidž smyslu nepowázil.

Farář. Ať platj tato wemmluwa, ačkoliby se u opravdivého křesťana za platnau přjgnauti nesměla.

Domkář. A proč ne?

Farář. Že by naň nevřjssluffela. Štádný křesťan gja krutým protivenštvmj šljčen, nedowoli sobě zlogických slow, aneb revtánj proti prožřetelnosti Božské, mage to ubezpečení, že nad námi bďj Otec lastawý, kterýž nedopustj náš potaufferi nad to, čehož bychom sněsti ne-

mohli, ale učinj s pokussenjm také prospěch, abydom mohli sněsti. (1. k Kor. 10, 13.) A proto pokořj se dle napomenutj Petrowa pod mocnau rukau Božj, aby ho powýssila w čas nawstjwenj.

Domkář. Nynj, bohužel! gest u mně čas nawstjwenj, ale špatně mne powýssuge, když ani z lože powstati, sebau wládnauti nemohu.

Farář. Proč se k Bohu o pomoc neutj-
káte, geho swaté wůli se nepodrobugete?

Domkář. Těžko w toho se důvěrowati, kdož na nás nesnesitelné břemeno seslal.

Farář. Reprobřessugte se rauhawau řečj!

Domkář. Bůh prý swětem wládne, a o wšem wj, co se w něm děge, a bez geho dopustěnj prý ani wlas s hlavy nassj nespadne, gať gsem na kázanj slyšel.

Farář. A snad na této potěssitelné prawdě pochybugete?

Domkář. Kdybych to za prawdu přigal, málo bych z nj potěssenj nabyl.

Farář. A proč ne?

Domkář. Mámli snad se z toho těssiti, že se na mně přebolestná nemoc poslala?

Farář. Wjm o swatém muži, genž se nemocmi swými chlubil, a sebe za šťastného pokládal, že gimi pro wětšj duchownj wzdělánj nawstjwen byl.

Domkář. Po tom mužowi gsem se newrhl.

Farář. Ani z částky; přál bych wšak, abyšte si ho za příklad wzal, neb to byl sám swatý

Pavel, gať se ku Korintům wygádril. (2. Kor. 12, 5.) Pamatugtež při tom, že geť rozdíl mezi protivenstwjm, kterěz Bůh na náš seřlal, a mezi tjm, kterěz gsme sami na sebe wyzwali, a Bůh toliko na náš dopustil.

Domkář. Stegně rána bolj, ať geť seřlána aneb dopustěna.

Farář. Mewlíte se w tom. Při ráně, od Boha na náš bez vlastnjho prowiněnj seřláne, máme to potěšenj, že newinně trpíme, že prožřetedlnost Božská trpěliwost a důwěrnost nassi w geťj maudré řizenj žkauřsi, a řdnž náš trápenj tjm pokárá, we wjře wřřak stálé řhleďdá, že žármuteř náš w radost proměnj. Žcela gináf geť to w řauženj žawinilem, neb tuť sami sobě winu přičítati, a genom na sebe nařřkati musjme.

Domkář. Geřli Bůh gřa wřřemohauci řaždě trápenj tud žawinile aneb neřawinile od náš wzdáliti může, řdnž genom řce, řdaliž ře prawdě prohřěřřugi, nyněřřj přerukrutné protiwenřřwj Božjmu hněwu přičítage?

Farář. Čhjcjmu se řřiwda neděge, řnj řtaré přřřlowj, a na wáš nowý důkaz mám, gať mn lidé pro očistěnj řwé na giněho rádi řwádjme, řeho gsme se sami dopuřřili. Gať byřte ař toho člowěka nazwal, genž by wáš ř toho obwiřřowal, co sobě žlého u wassi přřřtomnosti dowolil?

Domkář. Šlaul by wřřjm práweni řhářřem a čtiurřačem.

Farář. A tjm gste, člowěče! wzhledem na Boha. Zhrozte se, a Bohu nepřičítajte trápenj, kteréž gste sám na sebe wyžwal.

Domkář. Newjm kdy a čjm.

Farář. Když sám srdcem řagjcjm to uznati nechcete, ž přjma to powjm, že gste sám swého neshřstj půwodcem, a šice pro swé nepořádné chlipné žiwobytj.

Domkář. Snadli mne náš pan farář za newětšjho nezbednjka pod sluncem neproblášj? wždyť pak gsem žádného nezabil, ani okradl.

Farář. Doložte š faríšcem: Negsem gačo ajnj, a gačo tento publikán! — Nepřissel gsem iwáš zarmautit, Bůh gest mi w tom swědkem, nýbrž tjm aumyslem, abych wáš na nebezpečnstwj pozorliwa učinil, w kterémž wzhledem těla i dusse wězjte, a abych wámi pohnul, byste se těch špasitedlných prostředků chopil, gimíž dusse křestanská šobě ž nebezpečnstwj špomoci, a špaseni šobě obgednati může. Ehcili ale dle swé swaté powinnosti se zachowati: neshjm wám přišwědčowati ani pochlebowati, wida patrně, že na bezcestj blaudjte, genž wáš š wěčné záhubě zawěsti hrozj.

Domkář. Welebný pán mi strachu nahánj.

Farář. Že skutečně mnoho štrassliwého š obáwánj máte, gestli se wám zrak neprotře, abyste š hrůzau poznal, že gste š žkáze swé chwátal. Přigmětež tedy pastýřškau mau wý-

strahu zupřimného srdce pocházející bez uražení, na kteréž pomyslenj nemám, a nepohrdenje zaslautilau domluwau, gakkoli odporně znj.

D o m k á ř. Musíme se všemu podrobiti.

F a r á ř. Ne všemu, nýbrž gedině tomu, co nám náboženstwj a gjm ošwícený rozum za powinnost ukládá. Nerád bych mysl waši hůře bauřil, a že zbauřená gest, wasse nespoko-genost wzrazuge. Žádám wiřak swědomj wasse probuditi, kteréž náruživosti a glé náwzklořti w nebezpečné swanj gako ukoljbalj. Z toho, že se wám wražda aneb frádež dokázati nemůž, niřkoi nenásleduge, že do počtu sprawedliwých počřte. Nemýlte se, s Pawlem wám wůřtrahu dáwám: Ani smilnřci, ani cizoložnřci, ani zloděgi, ani opilci a zlořagřci králowřtwjm Božjm wládnauti nebudau. (1. řkor. 6, 9.)

D o m k á ř. Mezapřám, a zapřjti nemohu, že gšem tělu swěmu přjliř howěl, a nezřjzenóm žádostem často až přeř přjliř uzdu pauřtěl, i též darů Božjch, zwlářřtě opořných nápořů nestřjdmě pořjwal, a řdyž mne zlořt popadla, zlořlagicná řlowa probařowal.

F a r á ř. Gšem tomu powděčen, že to uznáwáte; neb poznánj swěcho poblauzenj gest prawnj křok ř volestřenj. Mwj teprw, ačkoli pozdě, z wlastnj zkuřřenosti poznáwáte, gať prawdřwě zagnamenal řwatý Pawel, řka: Že řdo smilnj, proti tělu swěmu hřeřřj, a to se rowně o opilřtwj řřci a dokázati dá. Mwj se chlipnost a nestřjdnost na wáš mřřj, řdyž dobráw

stávu z váš myšlén, aneb gi porussily. Odtud ta wasse mdloba tělesná, a suché lámání w audech; odtud hlíza po těle, swědek zkažené křwé, a wsecký ty těžkosti, gimiž sewřen gste.

Domkář. Gsauli to slowa potěssenj, když se mi k zármutku dokáže, že swým nynějším nestěstím sám winen gsem?

Farář. Nebylbych se té bolawé rány dotknul, kdyby nebylo třeba váš přewědčiti, že křiwě i rauhawě Boha obwinaujete, když gemu přítomné své nestěstj přičítáte.

Domkář. Medowoljm wjce sobě toho, abych opowázliwě Bohu za winu dáwal, wčem gsem sám prowinil. Račte ale powáziti, že ne-gsem prwnj ani poslednj, genž sobě, tak špatně uštlal.

Farář. Prawda owšem; pochybugi wssak, že w tom potěssenj nagdte a oblehčenj bolešj. Každému upřímnému příteli lidskému srdce nad tím křwácj, když toho očitým swědkem gest, a přeginačiti toho nemůže, gať přemnožj se tělesného zdrawj, toho stkwostného daru Božího zbawugj, a sami sobě před časem hrob kopagj. — Zení swému žaludku odpočinutj a času k zaživání newopřeje, neb bez přestání ze žrawosti do něj cpá, z čehož nemoc dříwe aneb pozděgi powstati musí, proto že žaludek zemdlený toho nesmýrného nákladu náležitě stráwiti, a w dobráu tělesnau stáwu proměnití nemůže. — Quen jilné nápoje do sebe lege, a dříwe nežli z gedného omráčenj wyširžliwěl, druhc hrubšj sobě chystá.

Musíloby tělo lidské, tato křehká nedotklivá ná-
doba, nad ocel tvrdší a pevnější býti, kdyby
tím přecháštěm přepnutím a oslabením žílen, tím
se rozpálením a náhlým ochlazením krve brze
žlázu nerozalo. A proto se závrat, audu tře-
sení dořtawuge, žaludek wšak opruzený zaži-
wati přestává. — Ona marná osoba nezná
větší slávy, nežli když na plesu ztřeštěným
křepčením a přehnáním kolem reydením wšecky
towaryšsky předčj. Drazé wšak jí tato do-
mnělá čest, že wñbornau tanečnicj-gešt, posléz
přigde, když se jí dedy zkrátj, a sauchotiny hůře
a hůře se ozýwati začnau. Dnen zhorka na-
kwošsený pro každau malíčkost hněvem se roz-
páj, žluč a krew w sobě zbauřj, což se ne-
žjrdka žlautenicj nebo mrtwicj končj. Giný,
geřli ho nauze aneb rozkaz předstawených k práci
nedobánj, na zahálku se oddá, w posteli aneb
na odpočiwadlech se powaluge, a při tom zma-
latnělé tělo pilně krmj. Divnoli, že tělesná
šťawa a hustá krew pro nedostatek potřebného
pohybowní, rovně•gako woda w močáře, se
žkajj, a základem smrtedlného neduhu gešt? —
Tento wšak nepřítel zahálky a přjlissný hospo-
dář swému pracj sedranému tělu oddedu nepo-
přege, z gednoho unawugjcjho díla do druhého
se honj, břemena sobě ukládá, s kterýchž býti ne-
může, spanj sobě odepjrá, starostmi se mořj, až
pak mu ztrýzněné tělo službu wypowj, a sám
na sobě prawdu stareho přjřlowj spatřj, že pře-
tažená struna praská. — Měhylnych dnes u konce,

Kdybych obšširně wyprawowati měl, gať lidé z nerozumy, z lafomstwy, aneb pro gínau náru-
žiwost na swém zdrowy bořj, a sami sebe do
hrobu uwrhuj.

D o m k á ř. Smutná, přesmtná prawda,
gegjžto důkaz s užasnutyj na sobě spatřugi, a
bolestni ctyj, že gsem truchliwých následků swé
prostopášnosti a nestřjdmosti hned na sobě ne-
znamenal, domnjwal gsem se, že mi to na
šřkodu nebude, nýbrž že to mé přirozené powaze
přiměřeno gest. Ano w swé zaslepenosti byl gsem
toho zdánj, že bych se proti šobě probřessil,
kdybych šobě čeho odepřel, po čemž tělo duchtiwě
taužilo, mage to za hlas přjrody, kterémuž od-
přjratí neslušj.

Š a r á ř. Dwssem, kdyby přirozenost lidská
neporuffena byla zůstala, tuť bychom se gegjm
blasem spravowati mohli; že ale škázu wzala,
gať pjmo swaté swěděj, a každodennj škuffenost
nás přeswědčuje: protož tělesné puženj gest welmi
podezřeló, ba nebezpečný wůdce, a š škáže swé
chwatá, kdož se gjm řjdi. ●

D o m k á ř. Abych tomu na zahanbenj swé
přjswědčil, má přjtomná nedostatečnost mně nutj.
Doštal gsem wšřtrahu, nescházelo na přátelském
napomenutyj; tjm se ale za hřbet hodilo, dokud
gsem se zdrowým ctyl.

Š a r á ř. Šať gest to u nás dospělých, zralým
rozumem se honošecjch lidí, gaťo u dětj nezku-
ššených, neb newěřjme gaťo tyto, že obcn pálj,
až šobě rřstú popáljme. — Škdyž se ale nám

bolestné následky naší posetilsti k pocítěnj dali, tuť naríkáme: Kdo by se toho byl nadál? aneb někomu ginému winu toho přičítáme.

Domkář. Kowně jsem se zachoval. Ale gaká zde pomoc? račte poraditi.

Farář. Když stavenj plamenem hoří, nesnadné hasenj, kdežto by se snad wynikagijce oheň džbánkem wody byl dal uhasiti. We našich přítomných owšem trudslivých okoličnostech nejwjim lepsií radu, nežli swaté trpělivosti, a s wědomitého zachowáwánj wšeho toho, cožkoli lékař k uzdrawenj našemu za dobré uzná a narídj.

Domkář. Sám lékař dospěděj, že geho rozkaz, o mnoho poslušněgši jsem, nežli z počátku, dokud jsem neduh svůj za tak nebezpečný nepokládal. Podobá se wšak, že lékařowo wnasnaženj marné zůstane, neb užjwage podaných léků, žádného polepsenj na sobě neznamenám.

Farář. Za to gá se z polepsenj vašeho radugi, a šice z duchownjho. —

Domkář. To mně těšj, že welebný pán ašpoň něco na mně k radosti nacházej.

Farář. Wždyť pak mají andělé na nebi radost nad hrššnjkem pokánj činjcjm, gak sám náš Spasitel ugíštuje. Gste giž, příteli! na cestě pokánj, když poblauzenj swé uznáwáte a geho želíte.

Domkář. Pylám toho owšem, že jsem nepořádným žiwobyťjm ta protivensťwj na sebe uwalil; ale co se stalo, odestati se nemůž.

Farář. Srdcem skrausšeným a pokorným, Bože! nezhryš; zpjwá Žalmista Páně (50, 19.)

Obráťte se k Otci svému nebeskému, od kteréhož jste se přestaupením jeho přikázaní vzdálil, duchem pokory a laskavosti, a zvolente s marnotratným synem: Otče! zhřešil jsem proti nebi a před tebou: již negsem hoděn slauti synem tvým. (Lukáš 15, 21.)

Domkář. Je jsem se proti Bohu, proti sobě samému, gať též proti bližnímu sřrže hogná pohoršeni prohřešil, k poznání toho jsem na tomto bolestném lůžku přišel, štýděl jsem se však to uznati, pokládaje si to za hanbu.

Farář. Nemožný štud to byl, neb chybny se dopustiti gest lidské: chybny však uznati a dle možnosti naprawiti gest andělské.

Domkář. Rád bych naprawil, co se umau zlého stalo, čehož nemalý počet, gať mi svědomí předstírá: ale to wsse naprawiti gest pro mně na těle i duši mrzáka, gať mně sám pan farář snad bez křivdy nazwal, wěcj nemožnau.

Farář. Laskavý Otec nebeský přijímá dobrý aumysl za skutek.

Domkář. Snad genom od těch, genž by rádi mnohem wjce dobrého způsobili, pro obmezenost však své síly nemohau: Gá ale moha sobě platných zásluh nashromážditi, k čemuž má z počátku nemožnosti i tělesná způsoblost hogných příležitosti poskytla, ne genom jsem toho lehkomázně zanedbal, nýbrž bohaprázdne na giných kázil, kdnž jsem náboženstwý zlehčowal, z wěcj swatých posměch sobě dělal, k prostopá-

snému chování giných gať mrzkau řečj, tať swo-
dným příkladem ponaukal a zawáděl.

Farář. Tjm gste se owšem přetěžce
prohřešil.

Domkář. Gať tedj daufati mohu, že
na milost přigat budu, a že se mi wše to zlé
promine?

Farář. Což pať wám w tomto saužení
lidská maudrost, kteraužto gste se za zdrowých
časů honosjwal, ničeho k potěšení nepodává?

Domkář. Meračte mi to k potupě a
k zármutku připomjnati. Z cela gináf člověk
smenššl a howoří, dokud mu zdrowj slauží a
štěstj přege, nežli když pod přetěžkým křížem
wzdychá. To, že žádného potěšení nenalezám,
že zbaurené swědomj, kteréz gsem marně potla-
čiti usilowal, kdykoli o samotě gsem, trpké wěz-
čitky mi činj, a přjsným potrestánjm pro spá-
chané nepravosti vyhrožuge, to hůře mne moří,
a k zaufalstwj přiwádj, než ty neprudšj tě-
lesné bolesti.

Farář. Klád wám wěřjm, a srdečnau
autrpnost s wámi mám.

Domkář. Křžby se nešťastnjkowi pau-
hau autrpnostj spomoci dalo! ačkoli ona, gať
s wděčností uznávám, wnitřnj bolest umenšuge,
a škormaucenau mysl wygasnuge.

Farář. Nepřestanu na galowé autrp-
nosti, a milerád se o to pokusjm, dáli se ta
wáše wnitřnj bauřka něčjm utiřiti.

Domkář. Welebíl bych vás ve váš, welebný otče! svého nejvěššího dobrodince.

Farář. Na váš přáteli! nový důkaz vidím, zač zgenenému náboženství poděčniti býti máme, a že gest maudrost lidská strom bez kořene, genž se sfácj, když se naň wichřice protivenský obořj.

Domkář. Co do té domnělé maudrosti, gestli pomoci, ba ani rady dáti neumj, když toho na nejvýš potřebujeme? Že glem, na wogně gsg, hogná rauhánj proti náboženství slyšel, i důstojníka obiluhowal, genž ani w Boha newěřil, a knihy mi dával k čtenj, kterčž i nejšvětější věci w lehkost uwáděl, a žádný člunek wjrn na pokoj a w své ceně nenedchal: tau newěrau gsa nadchnut posměch gsem si dělával z domnělých sprostáků, genž se pešla a očistce strachowali, mage to za paubé kněžské smysllénky na zastrassenj blaupůch lidí.

Farář. A nynj gínák smeysslite?

Domkář. Zecla naopak, a býwalau swau zaslepenost oplakávám.

Farář. Kdo pak váš k poznánj vášich bludů přivedl?

Domkář. Za má nekonečná neduživost, genž mi z postele nedá, a mi na zbyť času poskytuje, abych i proti vůli do sebe šel, o minulých, přítomných a nastawajících věcech přemyslel.

Farář. A co vám při tom přemysllení spáitedluého napadlo?

Domkář. Je bývalý pán můg lhal, když rauhawě zastával, žeby tento swět slepau náhodau byl powstal, a že není žádného, kdoby ho řídil a spravowal.

Farář. Čjm gste k poznánj této rauhawé lži přišel?

Domkář. Rozgjmánjm toho krásného pořádku, genž we swětě panuge, genž sám od sebe powstati nemohl, aniž by se pp tolik tižic let bez neymenšsijho zmatku zachowal, z čehož soudjm, že se od bytnosti na neywšš mocné a maudré založil a zachowává.

Farář. Kteraužto bytnost Boha gmenu-geme.

Domkář. Co tedy Bůh stwořiti a we swětě uspořádati za dobré uznal, na to až rozsud žrenj swé obracuge, aby k určitému cíli slaužilo, protož o wšem wj, co se we swětě děge.

Farář. Gakau záwěrku z toho činjte?

Domkář. Kňžbych byl dřjwe powážil, gaké naučení sobě wzjti mám z této prawdy, že Bůh wssadypřjtomný a wssewědaucj gest, s těžkem bych se nynj zde co nedužiwec s raně-ným a stíženým swědomjm powaľowal. Terro na tomto bolestném lůžku ni na mysl, spolu i na srdce padlo, že, poněwadž Bůh neydo-konalagssj a ney-swětěgssj bytost gest, genom co dokonalého opravdiwě dobrého gest, milowati může, a následowně že každý hřich, proto že dokonalosti zcela na odpor gest, w offliwosti miji musí.

Farář. Wssem, šice by nebyl swatý.

Domkár. A gaľožto swatý gediné tobo w lásce má, kďož se geho swatau wůlj řiď; gaľo naproti tomu w nemilosti u něg býti muř; kďož se hřichem prznj.

Farár. Tato žáwjrka geřt wassemu rozumu ře cti.

Domkár. Pro mne ale strassliwá, neb gsa sobě hrubých prowiněnj proti žgwené wůli Boží powědom nepochybně té neřswětěgřřj bytnosti w ossfliwosti gsem.

Farár. Pravda, dokud ž bezcestj hřichu na cestu pokánj a polepřenj newřořjte.

Domkár. Na tuto spasiťedlnau cestu se wydati giž pro mne pozdě geřt, poněwadž w řaždém okamženj ř obáwánj mám, uslyřeti ohromný hlas: »Wyden počet ž wláďařřwř swěho!« Čeho giněho gsa na řaudu ř očekáwánj mám, nežli žawřženj, a ř trestu odsauženj?

Farár. Dwssem, geřřli toho sprawedliwěho řaudce dřjwe ř sebau nesmjřjte.

Domkár. Tjm samým, že ten nastáwagjč řaudce sprawedliwý geřt, a njm býti muřř, řicby dokonalým nebyl, trestu se neuhnu pro swé řpáchané neprawosti; neb dle swé řprawedlnosti muřř dobré odměňowati, a žlé trestati; a následowně budau dozagiřta sprawedliwř od hřřřnjřřů odděleni, a oběma obžwlářřnj mřřta wyřázána gřau, řdež se gim odměna za dobré, trest wřřař za žlé řhowánj wnměřj.

Farár. Tjm důřladným úřudkem gřře řám prawdě na řtopu přřřřel, že na wěčnotti

místo odplaty tak nazvané nebe, a místo trestu: očištec a peklo býti musěj.

Domkář. A špatnému vsať potěšenj, neb hrůza mne pogimá, když mi na mysl padne, že bych se měl věčně trápiti. Když byste mne, velebný pane! přesvědčiti mohl, že na určitý čas do očišce na trest a spolu na své duchovní očištění odsauzen budu. Z částky bych se upokojil; neb že nebe hoden nejsem, a že trestu zasluhuji, uznati musím.

Farář. Saudové Boží nejsau saudové jako lidští, a proto žádný z nás s bezpečností určití nemůže, kam se kdo po vykročení z tohoto světa dostane.

Domkář. Tato nejistota mi pekelné muky napřed dělá.

Farář. Byl-li by jste upokojenější myslí, kdybyste jistotně věděl, že peklu odhodlán jste?

Domkář. To by mne snad k zausaltívní přivedlo.

Farář. Zěšste se tjm, že saudce náš na věčnosti gest ne genom spravedlivý, nýbrž i milosrdný, genž na naši přirozenau křehkost, na zanedbalé vychování, na zlý cizí příklad, a k zlému rábenj ohled bráti bude.

Domkář. Toť gsau slova potěšitedlná!

Farář. Mnohem wíce wám strach před peklem odegmauti má wněknuť miláčka Páně swatého Jana: »Tak Bůh milowal swět, že Syna swého gednorozeného dal, aby každý,

Ďož wěri w něho, . nezahynul, ale měl život wěčný. (Jan 3, 16.)

Domkář. A své hanbě wyznávám, že gsem se ne gednau opovážil Ježíšowo Božstwí w podhybnost uwáděti, gať gsem to z úst swého bo-
haprázdného pána slychával, aneb w knihách zgemenému náboženstwí odporných čítal. Na
wjru wšak mne obrátilo powážení, že wěc nemo-
žná, aby pauhý člowěk tať wýborné učení sám
od sebe byl wymyslił, a wěci před ním a po
něm neslychané byl konal, řdyby w něm moc
Božská nebyla.

Farář. Nuže! wy w P. Ježíše wěřte, ga-
kožto w swého Spasitele: proč byste tedy na
swém spasení zcela pochybowal?

Domkář. Řdyby genom mé gednání
s tau wjrau se bylo srownávalo; ale bohužel!
bylo gj zcela na odpor.

Farář. Budauli hřichové wašši gaťo čer-
wený postawec, gaťo snjb žbilení budau; zastá-
wá prorok Izaiáš; (1, 18.) pod tau wšak
wymjnkau budemeli pokání činiti, a w dobrých
skutcích se cwičiti.

Domkář. Chci se ze wšeho řádně wy-
zpowjdati, wšedny své hanebnosti srdečně oplas-
kati, a ze své malé, marnotratnosti ztenčené mo-
howitosti skutky milosrdné konati.

Farář. Upať zvolente s Žalmistau Páně:
Smilug se nademnu Bože! podle welikého mi-
lošrdenstwí swého! Dbmygěš mne, a nad snjb
žbilen budu. (Žalm 50.)

Domkář. Kýmžby Bůh dal, aby se mně ty hrubé duchovní poskvrny setřeny byly, dřívě než se před soudnou stolicí dostavití musím!—

Farář. K tomu gest svátost pokání nezaučinnivějšj prostředek, proto také radjm —

Domkář. Ubých se dal zaopatřiti?

Farář. Vám z lásky tu radu dávám, a ubezpečuji vás, že gestli tu pobožnost řádně, totiž duchem kajícným vykonáte, na těle i duši ku podivu okřegete.

Domkář. Pán Bůh mi hříšníkovi k vůli žádných zářků dělati nebude.

Farář. Odkánj neduživcovo pořádně vykonané pobožnosti přirozeným způsobem se stává, a tjm samým bez zářků. Sám gste před chvílkau wyznal, že strach před hněvem a trestem spravedlivého soudce vám pokogné chvílky nepřege, a nad tělesné bolesti vás mučj.

Domkář. Tak tomu skutečně gest.

Farář. Když ale skrausseně z hříchů svých se wyznáte, a po obdržení rozhrěšení tělo Páně přigmete, zbauřená mysl wasse tau nábožnau, prawdivau myšlénkau: Wiž gsem s uraženým dobrodincem svým smjřen, od něj na milost přigat, odwalen gest přetěžký kámen, genž svědomj mé obtěžowal; setřen gest počet hříchů mých mocj spowědnjkwau od P. Ježíše genu svěřenau, a mau upřjmnau kajícnostj. Čchož bych se bál? proč se smrti a budaucnosti strachowal? Přigal mne žtracenau owčičku P. Ježíš do svého

wčince, a těšim se sladkau naděj, že mne láwy nebeské aučastného učinj.

Domkář. Meračte tjmto dobrodinjm prosléwati, neb níkdý gessťe gsem toho tať žádostiw nebyl.

Farář. Gessťe dneš se wasse žádost wyplniti má, abyšte z wlastnj zkusenosti se přezwědčil, že moc Ježíšowa w nemoci se dokonává, gať ugissťuge swatý Pawel. (2. Kor. 12, 9.)

Ř zaopatřenj toho na počánj se dáwagjcjho bližnjho sesslo se mnoho sausedů; a kdž se farář po přísluhowánj swátostni odstranil, plačtiwým hlasem prořil domkář přítomných lidj, aby mu odpustili negenom, gessťi toho urazil: nýbrž zwlastně to, že gim nepořádným swým žiwobytjm, nestydatým, náboženstwj zlehčugjcjm tlachánjm pohorssenj dáwal, a wyzwal ge, aby sobě z něho wýstrahu wzali, pořádně žiwi byli, a swědomitě dle učenj zgeweného náboženstwj pořáčowali.

Oddělenj sedmé.

W dobýtčjm meru.

Eufáš. Glyssel-li pať welebný pán tu truchliwau nowinu, že w sausedstwu nakažliwý neduh mezi dobýtkem se rozmáhá, a že gjm mnoho kusů giž padlo?

Farář. Je tomu tak, vidím z psaní svého přítele, genuž se několiť kraw roznemohlo.

Suf. Chraň nás Pán Bůh té bolestné rány! ta by nás na mizinu uvedla.

Farář. Dobře máte, když Boha o pomoc a zastání prosíte; nebude ale Bůh nám k vůli zágraty činiti, gestli se sami horliwě o to nepostaráme, aby mezi nassim domácjm dobytķem mor neroznísl, a kdyby se w něm whnjzdití usilowal, přjtrž aby se mu udělala.

Wawřin. Ale z čeho pak dobytčj mor powstává?

Lukáš. Co se na přjčinu toho ptáte? raděgi se zeptejte, čjmbn se dobytek před nákazau zachrániti, a nakazený uzdrawiti dal.

Farář. Gest též potřebj wěděti, z gake přjčiny dobytčj mor vzniká, neb snáze se dá na neduživci hogiti, když se náležitě wypátralo, od čeho onemocněl. Gak gsem se w knihách dočetl, a w běhu života o tom přesvědčil, mjwá morowá ráua hlawnj základ swůg w nakazeném powětřj, gak též z nemalé částky w neopatrnosti, nedbalosti a powěrečnosti lidské.

Lukáš. Rowně z toho powstáwagi neduživosti lidské, s tjm ale rozdjlem, že člowěk býwá sám swým neduhem winen, dobytče ale ne zřjďka pro cizj winu trpjwá.

Farář. Z částky dobře máte. Gestli nehospodář dobytek na pastwu hnáti nechá, když prssj, když hustá, smradlawá mlha gest, na mjz-

stěd bahnitých, aneb letnjho času, když slunce praží; aneb na proti tomu, když dobytek stále uzavřený w nečistém dhlivě drží, pokaženau pji a nepořádně gemu předkládá, a na zdravé povětří žřďka mu domolj wngiti, aby se provětralo, ať sám na sebe nařká, gestli mu dobytek onemocnj a padá.

Lukáš. Pozorowal gsem, že dobytek nepřijmje letnjho času, zwlášt když parno dlaho dodržuje, neduhy dostává.

Suk. A w tom čase bývaji ty nemoci nepřetržitj a neynakažlivějšj.

Farář. Toho příčina dá se snadně uhoznauti. Dodržujcjm parnem mnoho zkažené tučnosti ze země se wypotj, a ze stogjcjh wod párau se do povětří wznese, kteréž porušené povětří pak dobytek s suchým prachem do sebe nalyká. Že se wedrem, sužowánjm od hmizu, ztřeštěným hnánjm a střechowánjm přjliž zabřege, protož nestřjdmě chlastá pro upokojnj žjzně, třebaš by na kalužiny se zkaženau wodau padl. Gsauce hospodářowé, sami to bez mého připomenutj uhodnete, že to dobytku zdravé býti nemuže, a že sobě wnitřnj zapáleninu ulowj, aneb že se mu pot zarazj, když po tom uhrátj studené třebaš zdravé wody se napije, a pak hned k žlabu w chladném snad a wšykém dhlivě se uwáže.

Melichar. Gá z dobytčjho moru mnoho strachu nemám; a kdyby se o náš dobytek poušřeti začal, čehož wšak Pán Bůh zachraň,

budu věděti, čím a jak mu odolati, aby se dobytěk při zdravj zachoval.

Farář. Věruli pak? toho bych ve vás nebyl hledal.

Melichar. Mnohému se zdám býti hlau-
pým, mám ale hlavu na svém místě, jak kdo
giny. Nedávno jsem nakaupil od olegáře ko-
řinků a prásků rozličných, genž neomylným pro-
středkem proti morové ráně i každé dobytčj ne-
moci býti mají.

Luťáš. Uspoň dle ugistění toho ossemet-
ného olegáře; neníli prawda? Jeni mne též o
penjze tím způsobem opentliti obmexšlel, win-
dry wšak neulowil, neb raději nedužiwého člo-
wěka aneb churawého dobytčete bez pomoci ne-
chám, nežli bych mu něco pro uzdrawenj podá-
wal, čehož vlastnosti a aučiniwosti neznám.

Farář. Maudře gednáte, a méně by
dobytka i lidí zahynulo, kdyby každá babka ne-
chtěla lékařswj rozuměti, a do hogenj se nedá-
wala.

Melichar. Má tchyně mnohého by lé-
kaře zahanbila, neb na sta wýborných domácích
prostředků zná, giniž se churawým lidem jak
též dobytku spomáhá.

Luťáš. Ku příkladu: zažehnawáním, wy-
kuřowáním, pod práh u dylwa aneb pod žlab
gistých wěcj zakopawáním. —

Melichar. Pomoz co pomoz.

Luťáš. Trebaš lidem do hrobu, a do-
bytku na mršni. To owšem neduhů nawždy

zprostitj. • Nerád bych wassj tchýni tupil, a čemu rozuměti se domníwá, zlehčowal: tomu ale nerozumím, proč gj, dokud sama hospodařila, dobytěk se začasto roznemohl? i též několiť mladých kusů posslo?

Melichar. To se stalo uděláním zlo-
myslných lidí! —

Luťáš. Gať se aspoň wymlauwala, přičítajíc to kauzlům, co swým přewráceným lé-
kařowáním způsobila.

Farář. U tjm daufáte každému moru odolati? Prwé gsem, pamatugeteli se, podotknul, že powěrečnost lidská přjčinau býwá rozninoženj dobytčjch neduhů, a překážkau, že se morowé ráně w čas přjtrž nečinj; kdž totiž possetilj lidé chytce dobytku pomáhati, autočissťe swé be-
rau k prostředkům negenom neplatným; nýbrž skutečně škodlivým, čímž ale glóhorššim se dělá, a morowé ráně wrata se takřka otwjrągj.

Luťáš. Gá aspoň kdž znamenám, že některé mé dobytče postonáwá, přede wššim w-
ššetřiti hledjm, od čeho aš onemocnělo? zdaliž horkem aneb nastuzením; přecpáním aneb špa-
tnau pjcj? Geštlí horkem; poštarám se, aby se wodau brodilo, polilo a umylo; dām mu soli aneb sannytru k lžánj, aby se ochladilo, a lepššj chuť k pij dostalo. Nastuzenému nechám kůži kartáčem třjti, a pať ho hūněmi zakrygi, aby se do potu dostalo. Přecpané se prowádj, aby lépe zažjwalo. Znamenámli ale k žármutku, že tito newinnj domácj prostředkowé negsau k plat-

nosti, s lékařem dobytčím se poradím, a neníli ten brzce k nalezení, zprostím se podezřelého dobytka odprodáním řezníkovi, aneb zabitím; nač ale málo kdy přišlo, leč u starých kusů.

Suť. Toto domácí prostředkové mívají žádaný účinek, gať sám z vlastnj zkusenosti vjm, při obvyčejných dobytčích nemocch; ale co dělati, když mor nastal?

Farář. V tom jedině radu dáti mohau lékařové od řízení zemského schválení; a proto má každý hospodář vrchnostenskému auřadu sřze rnychtare aneb konssela powědomost dáti, znamení gaki podezřelý neduh na swém dobytku, aby se od rozumných prohlídl, a w čas nařídilo, co se pro uwarování hrozicj nákazy státi má.

Suť. Glau! pak která znamení, z nichž se wyrozuměti dá, že se dobytka chytá mor?

Farář. Dznámjm, co gsem o tom četl, i též vlastnjma očima widěl. — Dobytče, o kteréž se tento strassliwý neduh pokaussj, gest smutné, newrlé, wáhawé; hnané na pastwu zůstává státi a od stáda se odlučuge. Ztrácj chuť k žrádlu; newssjmá si ostatnjho dobytka, pokasslawá, gest gako zamyslené; hlau k zenu klonj, a ussi klopj; zdlauha dýchá, a chlupy mu se gerabatj, barwu a lesť tratj, a gsau drsnatěssj. Děi, ussi i wssicni audowé zemdenj wyrazugj. — Glawau! potřásá, zwlássť po pitj, a neobljže tlau, když se napilo. Když se naň sáhne, méně tepla má než před tjm, dokud zdrawé bylo, a tlačjli se na hřbetě, bo-

lesti se svojí. Chřipě, usí, rohy, dolní hnáty
 gsau studené. Pak naň přichází mráz, tak že
 se zimau pytluge; potom ho to rozpálí, a hned
 spěšněgi oddychuge. Usí, rohy a gaznf gsau
 horké, a toť gsau znamení morové zimnice u
 dobytka, a rossať mnoho, mnoho těchto známek
 i k jiným dobytčím neduhům padá; protož gen
 maudrý a zkussený dobytčej lékař tuto platně
 rozhodnauti může. Mařawý ale důkaz, že neduh
 se horší, gest, když dobytče o pji nedbá, opodál
 od žlabu stogj, mléka nedává, aniž přežvykuge.
 Medyce se mu z místa, na kterémž stogj, a nedá
 na bití, neb podobá se, gakoby citu nemělo.

Suf. Gaká zde pomoc?

Farář. Welmi nesnadná, a žrjďka k nalezení,
 když se neduh w dobytku tak silně rozmohl. Po-
 může se ale zdravým, když se nakažený kus ginam
 odstěhugue, aby se od něho nenařazili. Mynj se
 ressecka pozornost na zdravý dobytek obrátí, aby
 tčž zkázu newzal. Wygerugeli se nářaza letního
 času z parna a příliš suchého powětří: rozestawí
 se dobytek w dhljwě, aby wolně sebau pohybowati
 mohl. Ať se zprostředkuge, aby chladný wjtr dhljw
 profukowal, a proto ta strana, odkud palčiwý
 wjtr fauká, má se za dne několikráte čerstwau
 wodau poljti. We dne ať se dobytek doma
 drží, k večeru teprw ať se na pastvu wyžené;
 ať se k wodě žene, kdeby se brodil a ochladil.
 Má se často napágeti, a sůl k lžánj má se mu
 dáwati; čerstvého getele, zdravé čisté tráwy, lu-
 penj od zelj a jiných zelenin ať sstědře obdrží.

Musí se na to bedlivě dohlížeti, aby se neřád, a cokoli pudh dělá, z chlíwa odklidilo, a čistota gať na dobytku, tak vůkol něho, na stropě, w žlabě, na podlaze, slowem wssady aby panowala, neb čistota gest polowic zdrawy, gať u lidí, tak u dobytka; a proto se musí také často proplawiti.

Lukaš. Zaslechl gsem, že též dobrý prostředek proti morové ráně gest, když se zdrazwému dobytku dá pro počistění; když se mu žilau puští; ano že se nechá mor dobytku gaťo nespřowice wočkowati, a tjm zabrániti, aby ten ged tak záhubně nezauřil.

Farář. Neradil bych komu z wás, aby těchto prostředků o své hlavě při swém dobytku šetril, sic k obáwánj má, že dobytku a sobě samému špatně poslauží. Wssgem, trpěli dobytek na zacpánj, aneb ztrácejli chuť k žrádlu pro nezažitau potrawu, přiměřený lék pro počistění mjwá pať dobrý aučinek. Gať též w gistých případnostech, když gest k. p. krewnatý dobytek schwácen, tjm se mu důležitě poslauží, když se mu trochu zpěněné křwe odejme. Kdy a gať se to státi má, o tom nechte zkusseného lékaře rozhodnauti, neb newčasným počistowánjm a křwe odejmánjm dobytek, rowně gaťo člowěk, sezlábne, a zemdlená přirozenost nemůže pať aučinně záhubnému neduhu odporowati. Co se ale očkowánj morové rány dotýče, o tom nechť mezi lékaře se hádati, z nichž mnozi zastáwají, dle mého zdánj důwodně, že se tjm mor swjše rozplemenj nežli umensšj.

Suf. Je se nakažený dobytěk od zdra-
vého, jako prassiná ovce od stáda, vzdáliti
má ze strachu nákazy zdravých, velebný pán
prvé podotknul; rádbných ale věděl, co se s pa-
dlým, aneb v neduhu zafoleným dobytčím státi
má, a smjli se čeho z něho užíjati.

Farář. Dobře že jste mi to připome-
nul. Kdo své zdravý a živobytí miluje, a
dobrowolně v nebezpečnství dárí ho nechce, ať
morem nakažený dobytěk, léčby ho lékař vyho-
genjm těšil, někam stranau zavléci, usmrtiti a
hluboko do země, na šest i sedm střevců za-
hrabati dá, aby pudem a trusem svým pově-
tř neřazil, a morové látky nemnožil.

Melichar. Vímť o lidech, genž z pa-
dlého dobytka maso jedí, a předce se jim nic
zlého nestává.

Lukáš. A stane-li se jim co, nepustí toho
přes gazy.

Farář. Připomenauti musjm, že mezi do-
bytčím náhodau, aneb smrteelným raněnjm pa-
dlým veliký rozdíl gest. Padneli k. p. kráva, že
se oteliti nemohla, a pogdeli vůl, že se přežral:
může maso gegich býti zdravé, ačkoliv bych
k němu chuti neměl. Zcela gináf gest to ale
s dobytčím na morowau ránu šcplým, aneb
v tom neduhu usmrceným. Protož záhubný
ged do sebe hltá, kdož něco z toho pokazeného
kusy požívá, neb morová gedowatina negenom
krev a wnitřnosti, nýbrž celé zvíře strž na

škrz nakazuje, aneb aspoň velmi podezřelý a nebezpečný čin;

Melichar. Domnívám se, žeby se aspoň kůže s něho zachrániti a zpotřebovati směla.

Farář. Neradil bych vám gi ani zdarma přigmauti, žeby vám příliš drazé přijiti mohla, neb máne příkladů nemálo, gať na smrt se rozstouali, i živobytím svým to zaplatili, kteříž morem posílau nurch s kůže svolékli. — Proto opatrnost radj, a o dobré svých poddaných pečlivý země pán poraučj, aby se každé zvíře morem padlé w celosti hluboko w zemi zakopalo, a šice na některém pořautnjm, od přjbytků lidských, šilnic a pastvišťat vzdáleném mystě: a brozj přísným trestem těm, kteřížby pozůstatky z těch podezřelých nurch kradě prodávali. Nakazuje též, aby se na wncišťenj chlwů bedlivě dohlíželo; w kterýchž nakazený dobytek dlaho se zdržowal.

Eufáš. Oznamilo-li se pať, w čem to čišťenj chlwů záleží?

Farář. Dwssem, že se to w známosti uvedlo, a hned o tom zmjnk učinjm. — Předně má se hnůg těch padlých zvířat ne snad na hnogistě hoditi, nůbrž do hluboké gámy zabrabati. Podlaha má se odtrhnauti, a země pod nj na půl ašj střewjce seškrábati, a pak hluboce se zakopati. Žlab, žebřiny a prkna u nich magj se odtrhnauti, a gestli ne spáliti, aspoň ohoblowati a šilným luhem odrhnauti. Stěny magj se oškrábati, šterbiny w nich wy-

kauřiti, a pak omýtati a myjiti. . Nádoby, jimiž se podezřelému dobytku přísluhovalo, museli se několikráte na čisto umýti, dříve než se k jaké potřebě vezmou. Gestli ale které z nich od zkaženého dobytčete poslintané, aneb geho trusem pokálené jsou, mají se spáliti. Měj i poraučej se, aby se chlév, dříve než se do něj čerstvým dobytek postaví, nechal vymětrati, a pak parou z octa na ředivé uhlí nalitého, aneb zapálenou sraou, jak též ručníčným prachem vykauřiti. Bylali střecha nad chlévem doskami pokrytá, má se otrhati, spáliti, a chlév doskami z čerstvé slámy pokryti.

Suf. Podobné čistění podezřelých chlévů byloby příliš autratné, i snad bezpotřebné.

Farář. Opatrnosti bývá zřídka na zbyti. Powážlivý hospodář nelituje autrat, když se o geho bezpečnost gedná, a zachowage se dle té snad přehnané rady nemá sobě čeho k předstírání, že zanedbal, čímž by se dobytek geho přednakažením byl mohl zachrániti.

Melichar. Dá Pán Bůh, že před tou bolestnou zranau zachráněni budeme.

Farář. O to ho prositi, spolu však se wynasnažiti chceme, abychom všedko odstranili, čímžby mohl vzniknauti, a náš dobytek hubiti mohl. K tomu cili radjm, abyste pilně dohlíželi, jak čeled dobytek váš uklíží, jak se má, a wygemugeli se na kterém podezřelá znamení podezřelé neduživosti. Pak pozornost svou obraťte na chlév, aby byl čistý, promětralý,

suchý a světlý, a kdo gestě průduchů w dýchavě na způsob kominků nemá, ať gich udělati dá, by gimi smradlavá pára vycházeťi mohla. Prohlížegte pjci geli zdravá, a dává-li se dobytku pořádně, neb sami snad lépe nežli gá o tom wjte, že čeládka někdy přestědrá, a gindy skau-pá gest, kteráž nestegnost w potravě dobytku k zdravj slaužití nemůže.

Chraňtež se kus dobytka kaupiti z těch fragin, w kterýchž se mor wnhjzdíl, třebašby dobytce na pohled zdravé wnhlželo a laciné bylo, neb gest k obáwánj, že giž tu gedowatinu do sebe natáhlo, kteráž brzkým wnpuknutjm hrozj, magice na paměti staré přjslowj: že gedinká praššiwá owce celé stádo nakaziti může. A kdy by při wssj wassj opatrnosti předce na některém dobytčeti znamenj té nákazn se wnhrazowalo, tedn netutlente toho, babšských prostředků neužjwente, auřadu o tom powědomost dente, aby se záhy zlé předegiti mohlo. — Giž ale čas, aby:chom se rozešli, pročez s Bohem přátelé! —

Oddělenj osmé.

o náboženstě snášeliwosti.

Farář. Wjtám wás sausedowé! co do:brého nesete?

Horličký. Něco pro nás a pro welebného pána welmi pohoršliwého.

Durdj. Jsme vsak té nepochybné naděje, že náš horlivý duchovní pastýř tomu glému na odpor se postaví, a nepřipustí, aby vraššivý beran do jeho ovčince se vkradl, a stáda jeho nakazil.

Farář. Dznamte, v čem to hrozičí nebezpečností záleží, abych věděl, dále se odstraniti.

Horlič. Přicházíme ze slavného vrchnostenského kanceláře gsauce svědkové, gať se statek po nebožtíkoví Dopilovi na odhad daný rychtářovi z Husinova přičkl, že nejvíce podal.

Farář. Mnoho štěstí! a přál bych, aby se mu na tom zanedbaném statku lépe nežli jeho předchůdcovi dařilo, aby aspoň vlastní vinou o nic nepřišel.

Horlič. Tomu nesmíme svoliti, aby se u náš vhníždil.

Durdj. Snad velebnému pánu nepowědomo, že rychtář ten zatvorený helweta gest, a o rozšíření své stránky vssemožně usíluge, a na nás katolíky nemraží?

Farář. Z toho ovšem potěšení mti nemohu, neb gest se různic, swárů a pohoršení co obávati, kteréž ne žřídka tam vznikají, kdež lidé nestegného náboženství pospolu přebývají, a pravidel křesťanské snášlivosti buď neznají, buď znajíce zanedbávají.

Durdj. Proto také přicházíme gménem celého sausedstva velebného pána na to hrozičí nebezpečností pozorlivého učiniti, a vy-

zwati, aby tu kaupi zrušil, a tomu zhelwetilému horliteli u nás se usaditi nedovolil.

Farář. Kaupě aneb prodag statku, a tēm podobné swětšké záležitosti netýkaj se mého pastýřského auřadu, a dal bych se w posměch, ano odpowjdanj bych na sebe uwalil, kdybych se do něčeho pletl, což k rozsauzenj nemám.

Horličů. Snadli to swatá powinnost duchownjho pastýře není, aby se na odpor postavil, když se prassiwa owce w geho stádo wkrásti usíluge?

Farář. Přisvědčiti musjm, a nezaslaužil bych ani nágemnjkem, tjm méně pastýřem swěřeného stáda slauti, kdybych něčemu swolil, což owčičkám mým záhubau hrozj, moha to zameziti. Snadli tjm potupným gménem rychtáře z Husinowa nazwati smjte?

Horličů. Bez toho nemensšjho ušřiw-
dění; neb není nad něj w té zhelwetilé osadě zarntěššjho kacíře.

Farář. Dente si na řeč pozor, abyste bližnjmu nepravě na čest nesáhl. Wjtelí pak, kdo se zaslaужile kacířem nazývá?

Horličů. Každý, kdož není katoljkem.

Durdj. Tys tomu dal! Kacířem gest, gať gsem na kázanj slýšel, kdož uznalé prawdě zpurně odporuge.

Horličů. A poněwadž teplý Wáwra z Husinowa katolickému náboženštwj, kteréž neomylné prawdě učj, twrděššjguě odpjrá: protož kacířem gest. Neujli prawda?

Farář. Už dokážete, že ten sedlák z Husinowa o pravdě wjry křesťanské katolické předsvědčen gest, a předce se bludů negafých od nj zamržených neustupně drží.

Durdík. To se owšem nedá dokázati neb, nemeylými se, Wáwra w helwetskuw zrozen i wychowán byl, a s těžkem wj, gsa předsudky pozgat, w čem učenj katolické skutečně stoji, tjm méně o tom předsvědčen gest, že gest Cjrkew katolická prawá choť Kristowa.

Farář. Dobře máte, a z toho záwirku učiniti můžete, že ne tak honem koho kacířem nazwati smjme, poněwadž těžko gest wyskauzati, držíli se bludu negafého dobrowolně aneb proti nadánj; proto také každý, komuž prawda wjry katolické w známost nepřisla, buď on dle gména katolík, aneb od narozenj nekatolík, žid, turek, pohan, nasseho politowánj, ne wšak pro následowánj zasluhuje.

Horlický. Newjm gafby odpornjř swatě Cjrkwe nassj politowánj hoden byl.

Farář. Ne genom proto, že nassim blížnjm gest: nýbrž že w onyly wězj, a spasitedlných prostředků zbawen gest, gichž Cjrkew katolická swým audům wěřjcjm podává.

Horlický. Ať dá sobě bělmo s očj snjti, zrak protřjti, aby lépe prawdu od bludů a zastaralých předsudků rozeznal.

Farář. S těžkem byste dal komu swé oči bogiti, kdybyste toho zdánj byl, že gsa ostrowid dále než ginj domnělj zaslepenčí widjte; třebaž

by skutečně zrať váš pokazen byl, a omylně vám věci představoval.

Horlický. V té případnosti byl bych k politování.

Farář. A proto k politování gsau rosiční, genž se mimo lúno Cjrkwe křesťanské narodili, a w nj pečlīwau matku prawdě wyučugjci nepoznali.

Horlický. Už se s nj seznámj, hlasu gegjho uposlechnau, od nj se prawdám zgeweným učj. —

Farář. Ubj gim Duch swatý toho spásitedlného wnuknutí udělil, má se každý horlivý katolj k Bohu modliti, gať to cirkew Božj na Welcký pócet po celém swětě koná. Že se ale toho od nich nestawá, přjčina gest w tom ta, že se domnjwajj, gaťoby gim gediné swětlo prawdy bylo wzesslo, a že my katoljci u přirovnání k nim w temnostech bludů a powěr wějme.

Horlický. O ti zaslepenci!

Farář. Doložte: politování, ne rosiak nassj nenáwistj hodnj. Duchownj krátkozrakost nedá se tak snadně gako tělesná od toho poznati, kdož gi stjžen gest, zwláštěně když hned z mládj od swých wychowatelů slyssj, že čistá prawda gest, čemu wěřj, a že dále nežli ginj w duchownjm smyslu widj. — Neniám pochybnosti, že kdybyste se, Horlický! z nekatolických rodičů byl narodil a w učenj wjře katolické odporném aneb aspoň s njm se nesrownáwagjcjm byl wyewičen, žebyste pro swau stránku tak horlil, gako nynj pro katolickau Cjrkew.

Horlický. Gsa rozený nekatoljš, zassel bych ku katolickému duchovnímu, a wyžádal bych si od něg, aby mne z bludů wywedl, wězjmlí w gafém.

Farář. Zasadil bych se očkoli, že byste toho trošku neučinil, a s knězem katolickým o to se ani nezmněl; neb slechám wage od swých společníků, že katolický kněz gest wůdce slepých, za possetilost byste to uznal, prawdy hledati u toho, kohož w podezřeni byste měl, že powěrám učj, a žebyste se bludnému wůdcowi swěřil, poněwadž sám Kristus Pán řekl, že kdýž slepý slepého wede, oba do gámy padnau. (Mat. 15, 14.)

Horlický. Možná wěc, že bych gsa rozený nekatoljš zcela ginál o katolickém duchowenstwu smenšlel, a k němu důwěrnosti neměl.

Farář. Nemějte tedy nekatoljšům za złé, gestli se k nám tak ochotně, gak byste od srdce žádal, pro ponaučení a z omylu wywedenj nehrnau, a toho zdání gsau, že gediné po gegich boku prawda se nacházi.

Horlický. Ml sobě wěřj, co za prawé uznáwagj, náš ale ať na pokogi nechagj.

Durdjš. Ať se mezi náš nepletau pro umarowání pohoršsenj a růžnic.

Farář. Srdečně bych owšsem přál, aby wšsedku záššti proti nám a nedůwěrliwost ze srdce wypudili. a zanechagjce wšsedh auššlebků a naššjch obřadů byžděnj w swatém pokogi s námi žiwi byli. Žádámeli wššak upřjmně, aby se k nám po bratrštu zachowali, sami ge w tom

dobrým příkladem předcházeti máme, na důkaz, že pravé Církev Kristova audové jsme, jenž snásešlivost za povinnost ukládá, a proto Spasitel náš nařídil: Všedko, cokoli chcete, aby vám lidé činili, i vy činite jim. (Mat. 7, 12.)

Horlický. Ačkoli této pravdě odporovati nelze, předce vznati musím, že kdybych měl co poračeti, že bych těch odtřenců v zemi netr-
pěl; a jim na vůli dal, aby se buď zase do lůna Církev naši z návodu, z nárůživosti a po-
matenij opustěné navrátili: aneb někam ginam s bludnými svými se odstěhovali, a přestali kau-
kol mezi pšsenici rozšívati.

Farář. Dobře, že vás lastavův náš země Pán v některé kragině, kdež se lidé giného náboženství zdržují, za svého místodržícího ne-
ustanovil, neb by se s nimi zle nakládalo.

Horlický. Chtícimu se křivda neděje. Proč se nad náši, od Krista Pána ustanove-
nou Církvi maudřejšími býti domnívají, a ginau cestau k spasenij krácej?

Farář. Snad a bez snávu proto, že se jim ta cesta bezpečnějši aneb pohodlnějši býti zdá.

Horlický. Prostranná cesta jest, kteráž vede k zahynutí, praví Pán Ježíš. (Mat. 7, 13.) Nevrácel by náš milý země Pán se svou rodí-
nou a s nepřednějšimi dvořanými svými tau-
to cestau úzkau, cestau náboženstvím nám vy-
kázanau, kdyby k spasenij nemedla, nýbrž ona

pohodlnějšj a prostornějšj, kteraužto odpadl-
cové blaudj.

Farář. A hle! ten náš laskavý moc-
nář, ačkoli horlivý katolík gest, předce nekato-
líků we svých dědičných zemích negenom trpí,
nůbrž i nařizuje, aby se jim žádného swévol-
ného příkoří nečinilo, nůbrž aby se jim pod gistým
obmezením dovolilo, by své náboženství dle
svého způsobu provozovali.

Horlíček. Š nestřastná tolerancj, od
předka geho se počítajc! —

Farář. Na gazyl pozor dente, člowěče!
abyste si ho nespálil. Upřímně povězte, proč
ten zákon snášlivosti od císaře Josefa pochá-
zejc nejšťastnějším nazýváte?

Horlíček. Nelze se wrgádniti, gať mi
u srdce gest.

Farář. Máte-li co důkladného, wen š tjm!

Horlíček. Swědkem gsem toho byl, ač-
koli tehdáž ginoch rozumu teprwa nabýwajc,
že tato kwapně propůgčená swoboda, aby se
mohlo z lůna Cirkwe katolické k Luteránům aneb
k Helwetům přchnauti, truchlivé následky měla.

Farář. Menj w swětě gediné wěci, i té
nenwýbornějšj, kteráž by zhlým gj užjwáním šsko-
dlíwau býti nemohla.

Horlíček. Můj pan šireňčel, též du-
chownj otec, ne gednau zastával, že tau tole-
rancj položil se základ k wlažnosti a newššjinas-
losti, kterauž nynj na přemnohých křesťanech
wzhledem náboženství še zármuškem znamenáme.

Farář. Kdo z vás dokáže, že ten otce-
sky mýněný zákon tím winen byl?

Horláký. Přednesu úsudek strencův o
tom, ne vsak svůg. Že císar Josef k svým pod-
daným, zvláště k lidem sprostého stavu oprav-
divě otceovsky lásku měl, a co možná mnoho do-
brého v dědičných svých zemích způsobiti ušilo-
val, v tom se srownáwagi gač chwalořečníci
tať geho odporníci. Že ale pro přilísnau hor-
livost času wyhowěti neuměl, byl mezi ginými
onen zákon snáśseliwosti důkazem.

Durdík. Můg otec powjďáwal: Toto
nařizenj přišlo nenaďále bez wśj příprawy, a
že ne každý nablížel, co se gim mĳnj, a s ob-
mezením (přilíš opozďěným) se doivoluge, a že na
osfemetných wkładačích toho zákona nescházelo,
genž přj se roztrusowati owowázili, že sám cís-
sar Pán toho nowého náboženstwí gest, a že
kdož se té nowé wjry nechopj, toho z císarstwí
swého wyhostj: za to ale ty wśsedh danj zprostj,
kteříž se k tomu obnowenému náboženstwí při-
hlášj; proto mnozj dagjce se tau lžj za swými
wůdci, čili skutečnými swůdci gako owce za be-
ranem s zwoncem k wyznánj té domnělé císarstě
wjry se hrnuli, nedagjce sobě tolik práce, abn
wyšetřili, co nowá wjra obsahuge, a směgili
se k nj bez uraženj swého swědomj přihlásiti.

Horláký. Bolestné to býti musjlo du-
chowňim pastýřům, když se stádo swěčených gim
owčiček poplášilo a rozutjkalo, nedbagjce na
žalostný pokřik duchowních otců swých.

Dúrdiě. Menhorſſj ale náſledek té no-
woty byl ten, že náboženſtwj ſwaté na wá-
žnoſti ztratilo, a gaſo za wěc žbytečnau, aneb
málo platnau ſe prohláſilo.

Farár. D tom w zákoně ſnáſſeliwoſti
ani ſlowa neſtogj, nýbrž naproti tomu —

Horliěý. Připauſſtjm; a předce ſe tjm
wjra katoliěká w lehkot dala. Neb mnozi ne-
pomážíliw ſlyſſjce i wiďjce, že domoleno geſt
ě té aneb oné trpěné cjrkwí ſe dle ljbottí pří-
wtěliti, kwapně uzwřeli, žeby gednoſtegné bylo,
zdaliž ě té aneb ě gíné cjrkwí patřj, proto že gedna
gaſo druhá ě ſpaſenj weďe, a kďby tomu taě ne-
bylo, žeby ſe weřegně ě nj přihláſiti nedowolowalo.

Farár. Nelze zapřjti, že ſe tjm pře-
mnoho ſſpatně wycwičených katoliěků popletlo, a
u wjře žwiělalo, wážnoſt ku katoliěké wjře že hy-
nula, i newſſjmarwoſt wzhledem nábožných důle-
žitottj že ſe wkořenila.

Horliěý. Nemámli tedj dobře, zaſtá-
wage, že onen zákon ſwobodu we wjře udělu-
gij neſſtaſtný nápad, a pro Cjrkew katoliěkau
záhubnau událoſtj byl?

Farár. Každá wěc we ſwětě má dvě
ſtrany, zlaui a dobraui. Wyřitali gſte owſſem,
co zlého z té udělené tolerancj poſſlo, ěceteli
ale ſprawedlině ſauditi, i na dobraui ſtranu té,
náboženſtwj ſe tenkagij záležitoſti žřetel ſwůg
obráťiti máte.

Horliěý. Toho dobrého, tuſſjm, na
mále bude.

Farář. Už vyslechnete, potom sudte. — Snad vám povědomo, že český národ že všech ku katolické Cirkvi se hlásících národů nendřim proměnu v náboženství začal, a šice v století patnáctém, vyzván gsa k tomu kázanými Jana Husa a jeho společníků.

Durdík. Té přednosti nám zájisté žádný národ nezávidí.

Hörlišký. A tím předkové našiť gať sobě tak potomkům svým špatně poslaužili.

Farář. Šdoby tomu nepřisvědčil, ten by vyzradil, že málo co o událostech země české ví. Šrůza popadá cítělného vlastence, kdž pováží, co se lidské krve vycedilo, měst a vesnic, kostelů, klášterů, hradů, zámků, tvrzí vpelem položilo, co se aurodných kragin vplenilo od začátku husitských rozbogů, (aenž železnau metlau gať království českého tak okolních kragin slauti mohau), až do skončení třicetileté války, v kteréž nelidské ukrutnosti se pod pláštěm nábožné borlivosti tropily.

Durdík. Četl gšem něco o těch husitských válkách a divil gšem se udatnosti i odvážlivosti těch strach ze sebe paušitějících bojovníků.

Farář. A potupě gest hrdinství, kteréž laupežnictví, a ukrutné vnhlazení ginať věřících za záměr má. A tomu směřoval každý vo-genský tak ždivočilých Husitů, zvláště pod vo-genskými vůdci Žižkau a Prokopem, a milá vlast nasse posud žalostně patř na žřceniny škvoš-

ných gindá stawenj, kteráž ta laupežnická zpřež
 dilem zástij proti katolictwji, dilem pro kořist
 wydrancowala a spálila. Strach před pomstau
 těch zuřivců mnohého Čecha donutil, aby se
 wjry své odřekl, a to nové učení přigal, a že
 přemnohé dychtivost po laupeži a prostopássné
 žiwobytj k Husitům přilákalo, snadno se dá
 uhodnauti. Proto není se čemu diviti, když
 za krátký čas wětšji částka Čechů a Morawanů
 katolické wjře se zpronewěřila.

Durdjř. Dočetl jsem se někde, že sotwa
 třetina Čechů před bitwau na bjlé hoře ku ka-
 tolickému náboženstwji se hlásila.

Farář. A prawdě podobno, a nám na
 důkaz, gať strasslivě se ten neduh we vlasti
 nassj rozmáhal, a wjru katolickau potlačowal.

Durdjř. Bitwa wssať na bjlé hoře blíž
 Prahy tomu zmatku gednau ranau konec uči-
 nila, a náboženstwji katolickému gať w Čechách-
 tak w Morowě býwalau gj patřicj cti a sláwy
 dobyla.

Farář. Dwssem, když slawný wjtěz cj-
 sar Ferdinand odbognjku přjsně potrestal, a
 wssedny z dědičných swých zemj wypowědel, genž
 by se do lúna Cjrkwe katolické nawrátiti zdra-
 hali. Tjmtó násilným prostředkem se sice počet
 katoljků welmi rozmnožil, spolu ale nadělalo se
 tjm přemnoho pokrytců a přetwářenců, poně-
 wadž mnozj, aby w neznámé cizině žiwosti své
 bjdně hledati nemuseli, na oko se ku katolické
 Cjrkwi přihlásili, w srdci wssať přáli strance, od

kteříž se pro paubé uhágenj swého žiwota na
oko byli odtrhli.

Horličň. Odtud snad posšlo, že ačkoli
se w Čechách a na Moravě od misijnářů pře-
hogně nekatolických knih pobralo a popálilo:
předce se množství gich uchránilo a až do na-
šich časů kradě zachowalo.

Farář. Snadnoť uhodnutí, že se těm
ukrytým knihám zaháleti nedalo, nýbrž že se po-
tagmoť čtenj půgčowaly, w saukromních sbo-
rech četly, a dle nich se djtky wyučowaly. —

Durdjř. Nynj teprw chápám, proč u
nás husitstwj a giné sektářstwj po dwau bez
mála stoletých konce wzjiti nedělo, kdž sa-
ukromj nové potravny dostávalo.

Farář. Nynj ale sudte, sausede Horličň!
mohlali Cirkew nasse swatá z těch gj mocně do-
hnanych audů potěssenj mjeti, a byloli toť gegj
cti a sláwě, že některé audy w lůně swém měla,
genž seť nj s nedutj a protimyslně přihlásili,
a gako na posťoku byli, aby z gegjho owčince
do giného uprchli, kdžby se to bez trestu státi
mohlo?

Durdjř. Sám bych gim toho autěku
nebyl bránil, aby bludy swými owčinec Pá-
ně nekazili.

Farář. Wyobrazte sobě trápenj tačo-
wého přetwáreného katoljka, kdž nasse obřady
zachowáwati měl, genž se mu žbytečností, ba
hlaupau powěrau býti zdály; a kdž se swátostí
oltárnj klaněl, tělo Páně přigjmal, w duchu

rossal tomu newěřil, že Pán Ježíš skutečně přítomen gest?

Durdjř. Toť bylo pauhé ohavné přetvařování.

Farář. Tomu tedh ossemetnému přetvařování cjsař Josef konec učinil, kdž prohlásil, že žádnému geho swědomj obtěžowati nechce; a kdž spolu dowolil, aby se kdokoli k té stránce křesťanského woznání weřegně přiwtělil, kterau dle vlastnjho uznání, aneb domnělého přeswědčení za prawau Cirkew pokládá.

Horličň. Tjm ale dowolenjm wolný přístup se drawým wlkům do owčince Kristowa otewřel, a naše Cirkew ztrátau tolíka audů swých ugmu trpěla.

Durdjř. Mámlí zub wžraný, raděgi ho dám wytrhnauti, aby giných zdrawých ne-
nakazil.

Farář. Kdž dáme dbilj přewjti a řádně wnpálati, menšj síce z něho gest hromada, ale čistšj, že se přjsad a plew zprostilo.

Horličň. Zasledh gsem, a k prawdě podobno, že tehďáž mnozj řádnj katoljci, dagice se swobodným tlacháním lžiwých swůdců omámiti, pravé Cirkwe se strhli.

Farář. Za to zákonodárce odpowjdati nemůže, neb gim toho newelel. Řádný katoljř gest ten, genž se o prawdě swého náboženstwí ne genom důkladně přeswědčil, nýbrž dle něho pokračuge. Ten zasledhna nowá učenj starožitné wjře odporugjci zwolá s Pawlem: Wjm,

komu jsem uvěřil, (2. k Timot. 1, 12.) a nedá se w té důkladné mjře zwiřlati. Aby se ale toto lehkomyslné přebjháň z Cirkwe do cirkwe zamezilo, maudrý řizenjm zemským rozkaz se dal, aby každý odpadlcwj od katolické mjry obmenšlujc j k duchownjmu pastýřowi po celých šest tñhodnů na cwičenj chodil, a teprw, když dwau čtyřicetifráte na učenj byl, w kterémž čase prawdu od bludů rozžnati mohl, dowolj se mu odpadnauti.

Durdjř. Kdyby genom podobným odpadlcům časnj ohledowé prawdu poznati dowolowali.

Farář. Za to budau někdy odpowjdati. Nedá se owšem zapřiti, že přemnohé časnj negaký prospěch k tomu láká, aby se náboženstwj katolického strhli; ale zdalíž se to o wšech odpadlcjch dokázati dá? —

Horlický. Bez mála, kdyby se jim do srdce nahljdnauti mohlo.

Farář. A že nám to wěc nemožná, proto úsudek swůg za zuby držeti máme, aby chom žádnému křiwdy neučinili.

Horlický. Rychtář z Husinowa pro syna swého u nás statek kupuge, aby —

Farář. Aby syna swého usadil a zopatril; kdož mu to medle za zlé miti může?

Durdjř. Kdyby genom náboženstwj na pokogi nechal.

Farář. A tomu se může swětškým práv

wem donutiti. Daufám wššak, že z toho roz-
um mjiťi bude. —

Durdjř. Pochybugi, neb gest horlitel
pro swé wyznánj.

Farár. Neměgte mu to přjliř, za zlé,
neb gest toho zdánj, že prawdu ode wššech přj-
lepřů wnpálenau zastáwá.

Horličř. W tom se ale náramně menlj.

Farár. Zwolente tedn dle swatěho pj-
řma: Odpuřt gemu, Pane! neb newj co činj.

Horličř. Wař se mu to dá odpuřtiti,
že auhlawnjm odpornjkem našřim gest, negsa
od nás uražen?

Farár. Šám znám mnoho nekatoljřů,
gegichž nábožná horliwost w tom záležj, aby
řwědomitě zachowali, co gim wjra gegich uklá-
dá, a genž každěho na pokogj nechagi, genž
gich zlomyslně neřřádjl. Šé horliwosti přál
bndj wššem katoljřům, aby nerenpagjce do ginář
wěřjcich, toho bedliwi byli, aby na cestě od
Šřřkwe řwaté wykázané wěrně řřáceli.

Horličř. Šřřkew řwatá wššech těch od-
tržencůw nenáwidj.

Farár. Šeraubeyte se gj! Šenáwidj
owššem, a boleřně řnářřj bludn a rozřřřitostj
w lůnu řwěm; blaudjcich wššak řelj, za ně se
modlj, aby ř poznánj prawdn přřřřli; neb řjdj
se tau lářřkau, o řterěž apowřřtol Páněw prawj, že
gest trpěliwá, nečinj zlého, wšřecko trpěliwě
čeřá. (Ku Šřřorint. 13.)

Durdjř. Přede wšim na wjru obrácen wšech popletenců a odpadců.

Farář. Dobře máte, a na Bohu wyzprošiti ušluge, aby lidé giného náboženstwj přisfli k poznánj prawdy, kterauž hlásá, aby se to ale stalo cestau mjrnosti, ne wšak násilně, a zřetedlně přjpowěd Ježíšowa aby se vyplnila, že bude geden owčinec a geden pastýř.

Durdjř. Kůžby Bůh té modlitby wzslyssel, aby to pohoršsliwé rozkolnictwj a kačerowánj se přestalo.

Farář. Poručmež to prozřetedlnosti Božské, kteráž neylépe wj, kdy tomu nepřihodnězsj čas bude.

Horlický. Gať se podobá, niěeho gsme u welebného pána s swým poselstwjm nepozřdili.

Farář. Čeho na mne pohledáwáte? čjm mohu poslaužiti?

Horlický. Abyste ráčil zprostředkowati, by se nám žádný helweta zde neusadil.

Durdjř. Oménem celého sausedstwa o to žádáme.

Farář. Geli to žádost celé obce, o čemž pochybugi; něeho u mně pohledáwáte, což na snásseliwého křestana, a tjm méně na kněze nepřislussj. Ale powězte, gakby se to dle wasseho zdánj zprostředkowati dalo? —

• Durdjř. Kdyby welebný pán na slawném kanceláři wymohl, aby se ta kaupě stat:

ku Dopilowa zrušila, a k nové prodagi aby se žádný nekatolík nepustil.

Farář. Proč jste tuto dorážlivou prosbu, sami gsauce na kanceláři, panu wrchnjmu nepřednesli?

Horličý. Něco podobného jsem, zahljidna zhelwetilého Wáwru, prohodit; pan wrchnj wšak zle se na mne zasskaredil a pohrozil mi.

Farář. Wšim práweni, neb dle zemských zákonů stegně právo má w časných věcech nekatolík s katolíkem, a gednal by wrchnostenstý úřad proti neomyššjmu nařizenj, i přjsnau domluvu by si ulovil, kdby člověka zde grozeného a dobré pověsti gediné proto od kaupě odmrsstil, že není katolíkem, ačkoli patří k spoletenstwj u nás trpenému?

Horličý. Byloby zaslusno, aby panugjcj náboženstwj w našjch zemjch wýtečnau přednost mělo.

Farář. Co tjm panowánjm wyrozumjwáte? Snadli že Cirkew právo má, do swětstých záležitostí se plésti, a ty utiskowati, genž se jí nepřidržugi? — »Králowstwj mé není z tohoto swěta,« prohlásil se Pán Jezíš před Pilátem, a rovně Cirkwi své žádné moci we věcech pauze na tělo se wztahugjcjch neudělil. Náboženstwj katolické proto se w dědičných rakauských zemjch panugjcjm gmenuge, že katoljci nekatoljku počtem daleko přewyššugi; při tom wšak předce i některé přednosti má.

Durdjť. Glyssel gsem, že na gednoho nekatoljka 19 katoljků se počítá.

Farář. Welmiť prawdě podobno, neb gsau fraginy, kdez nekatoljka neniť nalezenj. Náboženstwj nasse též proto se panugjci nazýwá, že země pán, gakožto panugjci hlawa, s swau celau rodinau, i s nenžnamenitěgssjmi důstojnjky katolického náboženstwj gest.

Horličň. A proto by měl swým spoluwěřjcm nadržowati.

Farář. Lečby chtěl se proti sprawedlnosti prohřessiti, a na sebe nářek nesnáseliwoosti uwaliti. Nekatoljť gako katoljť daně odwádj ať obecným potřebám přispjwá: protož stegně ochrany a zastánj gako katoljť zasluhuje. Nádný země pán, a tjm gest bez pochlebenstwj náš lastawý cjsař, ochrannau ruky swau držj nad každým poddaným gakéhokoli wyznánj, kduž genom swé powinnosti gakožto poddaný náležite zastáwá, a kduž náboženstwj geho ničeho proti mrawopočestnosti a zákonům zemským odporugjciho neobsahuje. Wždyť pať sám Dtec nebestý děssť dáwá na sprawedliwé i na nesprawedliwé, (Mat. 5, 45.) pročby země pán ochrany swé měl těm, genž w něm swého pána rowně gako katoljci ctj a milugj, gediné proto odepřiti, že se s njm w počtu článků wjry zcela nesrownáwagj?

Durdjť. Nebyloli by dobře, kdužby se nekatoljkům obzwláštňj mjsta wykázala, kdezby

pospolu přebýwali a náboženství své provozovali, jako t. p. Herrenhuti w Lučici?

Horličň. U do těch nekatolických míst měl by se katolíkům přístup zakázati, by se ne-
nakazili.

Farář. Po tom obogím nawrženj není nic, neb gym by se swoboda poddaných rušila, aneb násilně aužila, čehož sobě žádný wšjdňý mocnár nedowolj.

Durdjř. Tomu wěru! gen z částeky rozumjm.

Farář. Nebyli by to způsob otroctwj, kdyby poddaný tam své poctivé žiwnosti hledati nesměl, kdež pro něj nespjše k nalezení gest; a kdyby, co malomocný u Židů, než kam se wnhostil, kdež pro něj žádných wýdělků není.

Durdjř. Z částky, ne wšak z cela chá-
pám, co welebný pán tjm mjnj.

Farář. Máš kowár, gať slyšjm, syna svého w Husinowě oženiti hodlá, že tam rá-
dného kowáře nemagj. Staneli se to, oběma, gať Husinowským, tať synu kowárowu spomo-
ženo bude. Zento nagde slusné žiwnosti, gsa
řemeslnjř obratný, a Husinowským bude to k
pohodli, kdž na blizce bude řemeslnjř, gehož
potřebugi.

Horličň. Už se gen ten šwarňý cha-
snjř tam nezbelwetj.

Farář. Nemám o něj strachu, neb se
se swým náboženstwjm důkladně seznámil, a

gať powědomo, horliwě se k němu hlásj. —
 Z Husinowa rychtářůw syn, pro kteréhož otec
 Dopilůw statek kaupil, gest prý wyučenný sedlár,
 a že se nám toho nedostává, proto musjme
 s každau maličkostj do vzdáleného města k se-
 dlárowi. • Bogjte se snad, Horličký, že se wám
 sedlo nehodj, poněwadž ho ruce helwetské udě-
 lały?

Horličký. Toby byla possetilost ode mne.
 Ráče wšak powážiti, gať pohorssenj nastane,
 když se helweté u nás usadj!

Farář. Vdětež a modlete se, abyšte ne-
 messli w pokussenj! — odpowjdam s Božským
 Spasitelem nassim. Powyk to owšem udělá z
 počátku, ten se wšak znenáhla utissj, budauli se
 přistěhowanci pokogně thowati.

Horličký. Gešli se synáček po tátowi
 wrhl, gať k obáwánj, strhnau se mezi námi
 pro náboženstwj různice, a kdož bude mjtí to
 k odpowjdanj?

Farář. Potřebj gest, aby přicházela po-
 horssenj; běda wšak člověku tomu, strže něhož
 přicházegj! — odpowjdam s Pánem Ježíšem.
 (Mat. 18, 7.)

Durdj. Proč by pohorssenj potřebná
 byla, ni gať nechápám.

Farář. Wzniklá pohorssenj na gewo dá-
 wagj, gať pewná a stálá gest wjra nasse. Etnost
 se gimi zkaussj i uperwuge, gať stromek wě-
 treni klácenný lépe se w zemi wkořenuge.

Durdj. Gestli ho gen wíchřice nezlomj, aneb newynwrátj.

Farář. Tobn bylo na důkaz, že byl swadlý a bez šlných kořenů.

Horličň. Mám za to, že powinnost gest každého křestana, zwláště duchownjho pastýře, aby pohorssenj, geli možná, předešel, a wynikagjcj udušiti hleděl.

Farář. Dobře máte, gestli doložite: když se to řádnými prostředky státi může. Prohřessil bych se wšak proti lásce k bližnjmu, kdybych se rchťárowi z Husinowa a geho synům za nepřjtele postavil, a předsowzetj gegich, gimž na dowolený způsob prospěch swůg wyhledáwagj, zaumysla kazil z té gediné přjčiny, že do giného owčince patřj. •

Horličň. Domnělé to prohressenj dalo by se promihauti, kdyby se gim něco dobrého wymohlo, aneb něco zlého zamezilo.

Farář. Máramně gste na omylu, myslj: teli, že dowoleno gest, gakýchkoli prostředků se chowpiti, když genom aumysl dobrý gest. Kdybych na wassi nekřestianskawu radu těm nekatoljkům, genž se u náš usaditi obmennysegj, na překážku byl, gednal bych proti wšslowněntu nařizenj našeho země Pána, genž poraučj, abychom se s nekatoljký snásseli. Mnohem hůře bych se prohressil proti lásce křestianské, genž nám za powinnost ukládá, abychom w každém člowěku, i w nezna: bohowi, bližnjho swého milowali, a tak wldně se k němu měli, gak žádáme, aby se i on k nám

zachoval. — Ať poznají tito budoucí osadníci zdegšši z našeho bratrského s nimi nakládání, že pravověřící jsme, když ono hlavní přikázání o lásce k bližnímu svědomitě zachovávali a žádnému pro jeho nábožné smyšlenky nátlaku nečiní. Když se u nás opravdové křesťany znáti naučí, což se chováním našim k nim dokázati musí, pak snad vznikne u srdcí jejich vážnost i láska k naší Cirkvi, kteráž nás k té křesťanské snášlivosti vede, a kteráž posud omylně zaswau auhlavní nepřítelkyni měli. A kdyby třeba bratrská láska těch neoblomila, a ono zanevření proti Cirkvi svaté z jejich srdcí nevypudila, aspoň budeme to vnitřní upokojení mít, že jsme jakožto věrní poddaní vrchnosti své, duchovní i světské, svědomitě poslušnost zachovali.

Oddělení deváté.

• O utopených a o kaupánj. •

Když farář Bečslawj se podjvati, zdalíž kauřka, když den před tím zurila, gemu lauky nezaplavila, zahlídl blíž řeky shon lidí, když na jedno místo se hrnau, a něco obklopugi. Hned hádal na nějaké neshťstj, a k tomu místu chwátal. Skutečně se u zdání swém nezmenlil, neb ležel na trávnicku letitý čeledjn, gehož některj před chwilj utopeného z vody vytáhli. »Že se neshťastnjka toho ochotně ugjmáte,

a vzkrjísiti ho usilugete, chwálly owšsem hodno gest; že ale to přewráceně děláte, nikoli chwáliti nemohu; řekl farář k hognému zástupu. Kdo pak wám, Mikuláš! tu zpozdlay radu dal, abyste utopence na hlavu stawěl?

Mikuláš. Wždyť pak chytce nádobu spěšně wyprázdniti dnem wzghůru gi obrátíme.

Farář. Což pak se člověk wnitř konwy neb dčbánu podobá? Zcela gináf to w člověku wyhljži.

Mikuláš. Gednalo se předewšjim o to, aby se z ubohého naběhlá woda wylila.

Farář. Nejprzedněgšji starost býti má, aby se utopenec na suchu dostal, tělo geho se zahrálo, a žilny se spamatowaly. Tjm ale, že gste ho na hlavu postawili, snadně gste ho, bytoli w něm gessťe žiwobytj, doraziti mohli, a šice tjm, že se mu snad při tom nášilném přewrácenj srdce aneb pljce wodau zalily. D tom sobě potom něco powjme, nynj se gedná o brzku pomoc. — Pracowalť farář, až s něho pot tekł, a wšsedh možnýh prostředků štetřil, gimiž se utopeným spomáhá; geho wynasnaženj wššak zůstalo marné, a snad proto, že neopatrný česledjn gsa tuhau pracj uhřátý pro ochlazenj sebau do studené wodny wrhl, kdez ho křeč popadla, audy mu zmrtwila, a proto se praudu ubrániti nemohl, a zabynauti musil.

Gotwa sobě farář od té unawugicj práce trochu odpočinul, takto se gal k zástupu mluwiti: »Nepodařilo se šice nasse namahánj, aby:

chom nešťastnějšíka vzkrjísili; tím se ale nedáme odstrassiti, a chceme ku pomoci chwátati, kdyby se podobné neštěstí přihodilo. Byl jsem toho neřednau očitým svědkem, že utopenec k sobě přišel, když pomoc w čas přišla, a náležitě se stala. A bytby nasse wynasnažowánj, gaťo bohužel! Dneš, bez žádaného aučinku zůstalo: aspoň máme to wnitřnj upokojenj, že jsme nešťastnému, gať genom možná bylo, pamáháli. Chci wás s tím seznámiti, čeho štetřiti třeba, máli se k životu přivedený na utopencowi powěsti. 1. Rozumj se samo, že předewšjím se utopený z wody wytáhnutí musí, ale tak opatrně, aby se neranil. Protož wydobywánj utopeného ostrými háky gest nebezpečné, že se nimi smrtně raniti může, a genom tenkrát k nim autočistě své wžití smjme, když není giné pomoci ani přístupu k utopenému. 2. Už jsem podotknul, gať a proč záhubné gest, když se utopený hlavau dolů klade, aby z něho voda wtekla, a proto zanechte toho, a giným to zbaňte. 3. Nedáli se utopený hned někam pod střechu odstěhowati, kdežby se mu lépe, nežli pod širým nebem poslaužiti mohlo: ať se dřiwé sbluklá mládež odstranj, pať ale ať se mokřj oblek s utopence swléče, a že to pro namnuté tělo býwá párawé, ať se šaty šrezaaj, a celé tělo až na obličej do húnj aneb do něčeho zahřjwagjeho zaobalj. 4. Toho pať bezdliwí budte, aby se ústa geho od bláta a giného nánosu při polykánj wody nalekaného wyz

čistila, aby voda s neřádem odtékati mohla. 5. Aby se gířčička živobytí w těle snad tlicj roz-
njtila, má se tělo huňatými kusy sušna, genž
se dýmem z gallowčinek zapálených nakauřili,
vilně ssaustati, a w tom neulewowati. 6. Dálí
se utopenec do něgaké sednice přestěhowati, če-
hož zvlášť potřebj, ať se mu tam zahřátá
postýlka tak postavená přichystá, aby k nj ze
wsšech stran přístup byl, na nj wšak wjtr wáti
nemohl; a ať se každému za wystaupenau dá,
kohož tam třeba není, poněwadž mnoho lidí po
hromadě powětří kazj. 7. Třením a ssaustá-
ním ramen, stehen a žaludka a zvlášť okolo
srdce z dola nahoru má se s zahřátými cary hor-
livě pokračowati, též plošky nohou kartá-
čem tříti, a pak nohy na teplé cihly neb ka-
meny položiti. 8. Mchceli tření za sucha pro-
spěti: ať se huňatý cár něčím čparovým, ku př.
ljhem z gelených parohů, aneb aspoň wjnem, sil-
nau kořalkau postříká, a za tepla se gjm tělo
tře. 9. Zatím co ginj na těle tímto způso-
bem drhnau, aby zahřáním obživo, někdo buď
měchem aneb trubičkau sřze dřjvě fauká, aby
se wjtr do plje dostal. Geli ale noš zaneřá-
děn, ať se brkem w oleji namočeným dřjwe
wycištj. Když se do utopeného fauká, aneb
dýchá, chřtán se mu zwolna přimáčkne, a ru-
kau na podbrjssku se pozoruge, zdali se pljce
pohybugj. 10. Daji se mu mlažné klystýry
z wařeného tabáku, a nenjli střjkačka po ruce,
faukey mu kuřák trubicj, do řiti strčenau kauř

do střev, což se několifráte opakovati má. 11. Šimrá se w chrjpi přem, aneb se mu tabákového prássku do nosu nasauká; gať též nasrauhany křen aneb natlučená hořčice pod nos se cpá. 12. Medceli to žádaný aučinef mjeti, nakapá se rozpálený špaňhelský mošť na kůži, aneb ruce i nohy gehlami se popjchagj. 13. Gestli tito mšticni prostředkové neplatnj zůstali, a ranhogič se nedostawil, pro kterého se hned při nalezenj utopence poslati mělo: obložj se umrlec wůkol a wůkol, wygymage obličeg teplým hnogem, a bedlivě se pozor dá, zdaliž se na něm gaťe znamenj žiwobntj nezwyrazuge. 14. Pozorugeli se slabé trháňj w obli:egi, mtlé očnjch wječ pohybowánj, začervenánj twářj a pysků, a těchto třesenj se, začnauili se pljce pohybowati, srdce slabaunko tlau:ci; začneli se woda w střewách přeleywati, a we wnitřnostech hluf dělati, a ukáželi se pěna na ústech: tuť gisté znamenj, že utopenec obžiwne, budeli se mu déle pomáhati.

Mikuláš. A čjm pak se docela wzkrj:fiti dá?

Farář. Šaustánjm, třenjm a zahřívánjm prwu schwáleným má se pilně pokračowati, po chrjlkách trubičkau do chrťanu faufati, ale zpomolna; tělo teplými, galowcem aneb šjrau nakauřenými peřinami obkládati; zahřátá w něčem huňatém zaobalená cibla na srdce položiti, a nohy na teplé kamenny aneb cibly se podepřiti. Začjnáli se neschťastnjt znamenitě za-

hřimati, a sobě oddycháwati, ať se zkaussí, můželi polnkatí. Ať se mu podá na lžici mlažné thé s octem, neb trošku kořalky s wodau, a dokud toho nepolknul, ať se do něg nic nelege. Do-
stáwáli sšytawku, což dobrým znamením gest, a gestli při tom chroptí, že w požeradle neřád wěží, aneb pracugeli k dáwení, čehož welmi třeba: ať se mu podá několiť koflíků rmenowého čili heř-
mánkowého thé s medem, aby spjše wrhnul. Šimrá se mu w požiradle brkem openřeným, a w olegi omočeným, při čemž se kůže nad srd-
cem tře, a mírné štulce do zad se mu dávají.

Mikuláš. Že bauchnuti pěstí do zad k wrhnutí přiwádí, wim mnoho příkladů.

Šarář. Zkussenost swědkem gest, že tě-
mito prostředky mnozí utopení se wzkrjísili, a pro-
to gich, staloli se nestěsti padnutím do wodny, pilně štetřiti máme, nedagice se odstrassiti, ldyž
w malé době žádaný aučinek nenásleduge. Nic
wšak méně na tom přestati nemáte, nýbrž po-
winnost wasse gest, abyšte pro lepšj bezpečnost
hned, gať se utopený nagde pro ranhogice po-
slali, a gemu nestastného ku wzkrjisení odemzdali.

Mikuláš. Co gsem žiw, newiděl gsem
utopeného wzkrjísiti.

Šarář. Owšem, gestli lidé, gjm tať,
gať wy před chwjli s tjmto ubohým, nakládali.
Wá wšak méně let než wy počtate několičrate
gsem gž swědkem byl, že utopenec maudře ob-
slaužený a sobě přissel. Prawda owšem, že se
často i nenžpůsobilegšjim lékařům nepodařj, aby

utopenau osobu wzkrjśli; toho ale přičinau není snad neplatnost štetných prostředků, nýbrž že se pomoc opozdila, aneb aučinkovati nemohla, poněvadž utopený skutečně mrtvý byl, a toho gen moc Božská wzkrjśiti může. Gestli kdo celého půl dne pod wodau ležel; gestli ho mrtvice ranila, aneb. křeče usmrtily, aneb padna do wodny dostal-li na kamenj aneb škrtych koljch smrteelné rány, po kterýchžby i mimo wodu pogiti musil: tuť zůstává owšem i neyaučinit: wěcšj namáhání o geho wzkrjśenj marné.

Mikuláš. To sám rozum dává, že se
dusíčka, gestli se zcela z těla vyštěhovala, na-
zpět zavolati nedá.

Farář. Gestli malé dítě do vody spadlo, a dlouho pod ní nebylo: spamatuge se, když se nahé a osušené do teplé postele mezi dvě zdravé osoby položí, neb ty ho tělem svým zahřívají, při čemž domácí těch při spamatování utopených podotknutých prostředků ssetřiti mají. — Zde na tomto chudáši patrný důkaz vidíte, gať nebezpečné gest koupání v studené praudici vodě, když se potřebná opatrnost zanedbá. S těžkem se myslím, máge za to, že čeledju tento nešťastný, dítě se brzce odchladiti, gsa v potu náhle sebau do řeky wrhnul, na kterauž náhlau proměnu mrtvice následowala, a proto se nigak vykřísiti nedal.

Mikuláš. Násse děti, dokud malé byly, vždy odemne notného chleba dostaly, když se proti mému přisněmu zákazu kaupaly.

Farář. V tom váš podválliti nemohu, řdňž gste něco bez weymjnký zakázal a trestal, což ke zdrawj slaužj a tělo sly. Pamatugi se z mladosti své, že řdňž mi w letě nanic bylo, a chut k gjdlu odpadla, že gsem se potřeboval wykaupati, a bržce gsem okřál, chut k gjdlu dostal, a wýborně spal. Proto nedowoljm, které školnj djetě pro to trestati, že hledělo kaupánjm špynu se sebe spláknauti, a audy své občerstwiti, řdňž se genom žádných neshlussnostj přitom nedopustilo. Ano na to dorážjm, a to wymoci musjm, aby se dvě bezpečná mjsta wyhledala, řdebý se mládež, každé pohlawj pro sebe, u vzdálenosti od sebe, pod dohledkau osobn dospělé, kaupati mohla, poněwadž se plawánjm w čerstvé wodě tělo znamenitě zesiluge, a že gim to w běhu žiwota, řdňžby do wody padli, aneb komu ginému z ni pomoci měli, k zachráněnj a k prospěchu býti může.

Dávám též školnj mládeži naučenj, gak se zachowati má, aby gj kaupánj k zdrawj slaužilo, ne wšak gj zdrawj i s žiwobytjm odegmulo. Aby se totiž níkdý, gsauce zapoceni aneb uhráti do wody náhle nepausstěli, nýbrž dřjwe se ochladili, poznenáhla do wody lezli, a zwlášt onoho kendljřského škákánj s břehu do praudu po hlavě se warowali, čjmž mnozi gjž k utohutj přissti. Gak též aby dřjwe, než se dále řekau pustj, tůčkau wypátrali, nenacházegjli se pod wodau kotliny, wýmole, do nichž by spadnauti mohli. —

Dneš geſtě za čerſtwé paměti a panem-uči-
telem o tom rokowati budu, kdebſe ſe pro každé
pohlawj zwołáſt mjeſto w řece ku kaupánj wy-
kázalo.

Oddělení deſáté.

W ſtawn wogenſtém.

Obywatelé lidnaté oſady, w kteréz pan
Weleſlawjn farařowal, ſcházjwali ſe letního čas-
ſu, aneb kdnž tomu powětřj dovolilo, na ná-
wſj pod lipami, a tam na ſedadlech prkených
ſedjce, o ledačem howořjwali. — Farář Wele-
ſlawjn na wſſecko pozorliwý, čjmbſe ſe ſwěte-
ným owčičkám na duſſi i na těle poſlaužití da-
lo, nezřjdfa ſe nedělnjho a ſwátčěnjho času po-
wfonané auřednj práci k těm ſhromážděným
gafo náhodau přitowaryſſil a z gegich rozmlau-
wánj přjležiťoſť naſſel, aby gini potřebné rady
udělil. — Nemálo ſe nad tjm zarazil, že, ačkoli
ſhromážděnj na počet proti obyčejj welmi ſilné
bylo, předce ticho panowalo, každný pro ſebe ſe-
děl, aneb ſauſedowi něco do ucha ſſeptal, ano
že některé ſelky oči uplaťané měly. »Poždraw
wáš Pán Bůh, lidičky!« zwołal farář, přicház-
zege k nim zaš podlé ſwěho obyčege, co pak ſe
to dneš dčge, že ſe žádný z wáš blaſitě neo-
zjwá, a wſſičkni bez mála gafo poſtraſſeni wy-
hljžjte ?«

Dorota. Truchlivá nowina se nám do-
nesla, kteráž náš wšecký skoro omráčila.

Weronika. Wá se posud co osíka třesu.

Sedlák Kwas. Kdož by se nepolekal,
lečby citedlnosti neměl, když k obáwánj má, že
se mu milý syn násilně odegme.

Chalupník Čáp. Byli jsme weselé
mysli a přátelský jsme howořili, když nagednau
dasel drába s cedulj přinesl, w njž prý se ryd-
tářowi nařizuge, aby z nassj osady deset zdra-
wých chlapců k odvodu dostawil.

Farář. Tedy budau na wognu bráti?
a toto nawěstj i wás Čape polekalo?

Čáp. Negsem strašpytel, a kdyby se
chlapci mogli na wognu hodili a se k nim sá-
hlo, nebral bych si to přjliš k srdci. Proto také
gsem přjtomné přátely, tau truchliwau nowinau
polekané, co možná těšil, ale gať widěti, něcho
řečj swau neporjdidl.

Dorota. Gestli se Jozisek mŭg na wog-
nu dostane, brzce mne pan farář pochowá, neb
se utrápjm.

Farář. Tjm byste sobě i synowi špatně
pomohla.

Weronika. Račte powážiti, welebný
otče! co za twrdohlawce náš Wáclaw gest!
Gotwa gsem zasledhla, gať nebezpečensstwj nám
hrozj, řjzem gsem domu běžela a nasseho Wá-
clawa k tomu měla, aby utekl a někde se do-
tud skrnl, ažby po tom branj bylo.

Farář. U této darenné, ačkoli dobře

míněné rady syn váš uposlechnauti se rozmyslel?

Veronika. Kdožby si to byl pomyslíl! Domnívala jsem se, že se mi za mateřskou péčlivost poděkuje, nohy na ramena vezme, a co tuť se ztratí; zatím ale mrzutě odpověděl: proč bych lůtkal, když jsem nic zlého nespáchal? Geli mi Bohem sauzeno, abych se na wognu dostal, děg se wůle geho! proto nebude ztracen; a kdož wj, nebudeš to k mému štěstí slaužití.

Farář. Mám z něho srdečnou radost, a dostaneš se na wognu, nagde w něm nasse wlast milá srdnatého obhájce, a bude swému nowému stavu k cti.

Veronika. Spíše bych se wlastní smrti byla nadála, než že náš pan farář nerozumí a twrdosťnost toho nasseho gindy poslušného synka pochwálí.

Farář. Chwály zasluhuje proto syn váš, že se do wůle Boží odewzdává, a tomu bez reptání se podrobuje, což gemu prozřetelnost Božská odhodlá a swětšká wrdhnost nařizuje. Naproti tomu wy, matko, přísne domluwy zasluhujete, že gste syna nawáděla, aby se wrdhností od Boha ustanowené zprotiwil, a gj w řízení gegjm mrzutě překážky dělál.

Veronika. Snad bych měla milého syna sama na kancelář odvésti?

Farář. Z proč ne? Když by wám to

vrchnost za povinnost uložila, a syn se dosta-
witi zdráhal.

Veronika. Leč bych si na rozum sedla.
— Co bych byla za matku, když bych vlastního
syna na smrt vydala?

Ř á r á ř. S těžkem mjte w tomto
swém rozhorlenj, co mluwjte. Kdož na wás
pohledává, abyste dítě swé na popravu wedla,
když w ničemž nezawinilo? A i w té případnosti
měla byste swé vrchnosti, gménem Božjim wlá-
dnaucj, poslussna býti. Na příklad budiž wám
arciotec. Abraham, genž se chystal na rozkaz Ho-
spodinůw, Isáka, gedinkého syna swého, obě-
towati. — Snad-li to gednostegné gest, že, když
se kdo na wognu odvádj, gafo by se dobytče
na gátku f zabítj wedlo?

Veronika. Bez mála tomu tak gest.

Č á p. Že se w tom menljte, sausedko,
na mně důkaz widjte. Slaužil gsem cjsaři pá-
nu za plných čtrnácte lét, a w mnohých krutých
bitwách gsem byl, a předce, gať widjte, žiw a
zdráw gsem, kdežto mladší bratr můg dáwno
giž w hrobě odpočiwá, že ho sfácený wůz roz-
drtil. Snadby posud na žiwu byl, kdyby se
byl gafo gá na wognu dostal, a nebyl musil
pacholčiti.

Dorota. Máte o štěstj co powjdati,
že gste s celau kůžj z wogny wywáznuł, a snad
gste že sta geden, genž se se zdrawými audy
nawrátil.

Č á p. Menljte se; o tom wás přeswědčj

tolik vyslouženců wogenských, genž se w naší osadě a w okolí nacházejí.

Dorota. Nezapomeňte na ty z odvedených chasníků, genž domowa wjce nespatri, aneb se co mrzáci zpět wrátili.

Čáp. Neštěstí nechodí po horách, ale po lidech, řikáwáme. Prawda sice, že kdýž wogha wypukne, a bitwa se strhne, na tisíce lidí padne, aneb se z nich mrzáků nadělá. Ale kdož nás přesvědčiti může, žeby před každau auho- nau zachráněn byl zůstal, kdýby ho wogenský staw byl minul? — Podiwil gsem se tomu při nawrácení se z wogny, že přestáwage se na zdejší býwalé známé, genž za peci zůstali, uslyšel gsem, že ten na hlawničku, onen na sauchotiny umřel, giný o nohu, ten o ruku přišel, ano že nemnohý z pozůstalých na zdrawj se mi wyrownati může.

Dorota. Máte Bohu zač děkowati, že gste z wogny zdrawé audy odnesl; předce gste se snad gednau we wogenské nemocnici powa- lowal?

Čáp. Už do omrzení; vlastní wšak wi- nau, gať se k své vlastní hanbě přiznati mu- sijn. Neměl gsem z toho rozum, aspoň z po- čátku, že i wogák we wšsem střjdmosti šetriti musj, nechceli se o zdrawj připrawiti. Stáwá se ne žjdfa, že wogáko pro nedostatek špiže hladem se dlaho mořiti musj. Padne-li bla- dem wymořený wogák na pokrmy, třebaš ne- záživné, a chceli nagednau nahraditi, čehož

pro nedostatek proměšků, šfaredě sobě poslau-
 ži, gať se m^l samému skutečně stalo. Nemohl
 zemdlenný žaludek nacpaných povrmů zažiti, z čes-
 hož zimnice nastala, genž mne tať semlela, že
 gsem pauhá kost a křže byl. — Mnozi z mých
 společníků, když gme se do winných fragů do-
 stáli, domnivali se snad, že gediné pro ně Pán
 Bůh wjno stwořil, a proto ho gaťo wodu do
 sebe lili. Že ale tomu šlnému nápogi nawykli
 nebyli, žle onemocněli, i weliký počet gich to
 chlastání žiwobytím zaplatil.

Farář. A předce se pať řeklo, že co
 bogownci před nepřitelem padli.

Čá p. Mohu welebného pána ubezpečiti,
 že wjce wogáků nepořádným žiwobytím, a pro
 rozličné wenytky o žiwot přigde, nežli mečem
 a faulemi nepřátelskými.

Weronika. Špatné potěšení pro upří-
 mnau matku, řekneli se, že syn geji wlastní
 winau, aneb zbranj nepřátelskau possel: neb
 gest pro ni žtracen.

Čá p. Kdož wj, ždaližby ho nebyla žtrátila,
 podržje ho za pecj, aneb ždaližby se nad geho
 nezbednostj nebyla utrápila. We wogenském
 stawu ne tať honem který hrubý wýstupek se
 promine pro zachowání potřebné přjsné kážně.
 Proto taťe žastawám, že kdož gsa wogákem,
 prostopášně sobě prowádj, ten žeby se s těžkem
 mrawně zachowal, gsa na swobodě.

Dorota. Přepřjsná, ba ukrutná kážně
 u wogáků panuge. Šla gsem za mladých let

bratra svého, koňáka, namořtjwít. do hlavního města, a srdce mi nad tím bolestj křwácelo, widauc před branau, gať nemilosrdně se s nowáčky nakládalo. Za každj omynj křof se na ně rány kaprálskau holj sypaly, a při tom zlořečenj a nadáwánj — wlasj se člověku gerabatily.

Farář. Tak to owšem za starjch časů býwalo; mōhu wřst wás ugistiti, že lastawj země pán každé zbytečné trjzněnj wogáků pod přjsným trestem zakázal.

Čáp. Sám tím wogák winen gest, kdjž se mu listowka do živého dostane. W prawdě se mōhu pochlubiti, že gsem za těch celjch čtrnácte lét wogenské swé službj gediné rány na trest nedostal, ba ani špinawého slowa: kdezto o mnohého nezbednjka desátnjci hole swé otlaukli, a předce ho wogenskému pořádku ne naučili.

Farář. Menj snad u žádného stawu, dle mého zdánj, přjsné kážně wjce potřebj, nežli u wogenského.

Čáp. Tomu musj každj přiswědčiti. Kdjbj kaprálských holj, žalárů, paut, prácat i čekanů nebylo, kdjž bj medle s mnohým nezbedau we wogenském oděwu zawládnul, kdjbj sirach před hrozjcm trestem prostopášnosti gehu na uzdě nadržel? a mnohý statnj pluf bj se snad w laupežnickau zběh přewrhl, kdjbj tato wogenská přjsná kážě přestala.

Weronika. Strachem trnu, kdjž mi

na srdce padne, že můj milý Wáclaw do tak ukrutných rukou padnauti má.

Čá p. Wždyť pak posud není obelán, tím méně odveden?

Veronika. Wogenského sabátu neugde, leč prchnutím, k čemuž se ale mjeti nechce.

Farář. Dobře má, neb genom darebák trestu hodný před swau wrchností utíká. Den: mezi tomu, žeby se za wogáka odvedl, zdaliž proto po něm weta?

Veronika. Welebný pán ſi snad ani předstawiiti neumí, gať to srdce mateřské swjrá, když potatilého syna ztratiti má.

Farář. K čemu ſi tu wěc tak strassliwě představujete? Ztratila-li gste ho na wždy, když gste ho do města na učení dala?

Veronika. Tam byl w dobrých rukou, ale na wogně ho utlukau.

Farář. S wámi těžká řeč. Před chwiľkau gsem wám oznámil, že se dle newyššího nařízení s wogenskými učenci co možná mjrně nakládá: protož kdož z nowáčků na cwičení wogenské bedlir a nemotorné trdlo není, pak též na předepsaný pořádek gde a wýstupků se chrání, že ani gedné rány k obáwání nemá.

Čá p. Předwjdám, že wáš Wáclaw, budeli mu wogenský staw sauzen, za krátký čas wogenskému cwičení porozumí, neb geť gonáf chytlawé hlavny, k wyššímu zdwopřilí a k spolu: towarýšům wliďný.

• Veronika. Čistá prawda, a mateřské

ſrdce mé plésá, ſdŕž o něm chválu ſlyſſjm. Proto tať, že ſe chwalitebně chová, neměl by ſe na wognu bráti.

Čá p. Myſlíte, tetko, že ſe genom nemoſtorn a nezbednjci k wogenskému ſtáwu hodj?

Werdniſa. Těch aſpoň nenj ſškoda, ſdŕž ſe s nimi ſatugj, aneb w bitwě gich uſmrtj. Ale můg Wáclaw —

Farár. Bude příkladem ſwým ſpolečnjšúm, gať ſe křeſtánský bogownjť chowati má, lečby ſe přewrhl. Špatně by naſſj wlaſti poſlauzeno bylo, ſdŕby ſe genom powrhelowé a darmožrauti na wognu bráti, a nemaudře by gednal země pán, ſdŕby žiwil, ſſatil a platil darebákſy, genž břemenem towáryšſtwa lidſkého gſau. — Wogáť ſe nájmá pro weřegnau bezpečnoſt a pro obhágenj wlaſti, ſdŕž by od ne-
přátel neſſtěſtj naſtáwalo. Důſtogné geſt tedn powolánj wogáťowo, a řádným mužem muſj býti, dčeli powolánj ſwému důležitemu žadoſt učiniti.

Čá p. Menjſi wſſať tjm pořádným člowěkem, poſtawj ſe mu za učitelkyni ona přjſná kážen, genž gž přemnohým zhenřilým ničemnjšúm čerwa wzala, pořádku gich naučila, a ſdŕž ſe gj to nepoſſtěſtilo, fulkau aneb opráťkau hořſſich nezbednoſtj žamežila.

Dorota.. Zauto řečj wnzrazujete, že gſte na wogně byl, a autrpnoſti ſe odnaučil, neb o zaſtřelenj aneb oběſſenj ubohého člowěka howořjte gaťo o žablazenj ſškodliwého hmyzu.

Čáp. Nemám vám, kmotro Doroto! za zlé, když dopadnauč blechu gi zamačkáte, ačkoli vám ušfkoditi neobmenššlela, když ji pro nasy-
cenj něgakau kapičku krve z vás wypůgčila. Ba snad vám skutečně tjm poslaužila, když z částecy odegmula, co snad w těle zbytečného bylo, a způsobenau bolestj žilnami pohnula. Meyšfkodlivěgššj wššak hmyz gest dwaunohý, to-
tiž člowěk, genž se Boha a mravopočestnosti spustil. Proto opravdivé dobrodinj pro towa-
ryšstwo lidské, když nedage se člowěk přiměre-
nau káznj na dobrau cestu přiwěsti, násilně se odstranj, aby šfkoditi přestál.

Farář. Učkoli tato řeč wasse twrdě žnj, a wogenskau přjsnostj zapáchá, předce gi na odpor býti nechci, nahljdage, že brzké utracenj nenaprawitedlného zločince mjšněgššj gest, nežli žalařowánj geho, kdež sobě žaufá, a na giných kázi.

Veronika. Mrtwau mne máte w tom oškamženj, kdyby se mně přežalostná nowina do-
nesla, že se synu mému k hrdlu sáhlo.

Farář. Na to není ani ponyššlenj, leč w čas wogny před nepřjtelem; ano předpowj-
dám, že se synowi wassemu ani wlas na hlavě nezšřiwj, a že miláčkem swých předstawených bude, žústaneli tjm pořádným gonákem, kterýmž posud byl, a půgdeli mu wogenské cwičenj tak dobře, gačo gindy šškolnj.

Čáp. Ano těšste se napřed, že dostaneli

se k vám za krátký čas co desátník, ba snad co vyšší důstojník dostaví.

Veronika. Poděčným srdcem uznáváme, že tak velebný pán, tak kmotr Čáp mne z toho polehání probrati, a něčím potěšiti usilují; ale zdaž se mi stráha na verbě neokazuje? —

Čáp. S vy nedověrlivá kmotro! co vám to napadá! —

Veronika. Možná ovšem věc, žeby z mého syna časem svým nějaký wogenský důstojník býti mohl, není to ale k pravdě podobno, neb na ty důstojnosti dosazují se synkové z vyšších stavů, ne však chudí širokové z vesnic.

Farář. Myslíte se wdowo! neb sám znám několik vyšších wogenských důstojníků čestným řádem ozdobených, genž se ze sprostých lidí narodili.

Čáp. U nasseho pluku málo který důstojník wenyš se rodem počítal nežli já, gsauce z wětší částky sedlstí synkové.

Veronika. Ale kmotře! proč pak gste toho sám wenyš nepřivedl, byli-li vám přístup k důstojnostem otevřen?

Dorota (ausflectně). Pan Čáp se dostal za sprostého, a po dwanácti letech nawrátil se sprostý blatosslap.

Čáp. Toi gest sňupka, až po ni noš bolj. Powjm upřímně, co tomu na překážku bylo. Odpust to Pán Bůh mým rodičům na

wěčnosti, že mne málo kdy do školy posílali, a proto jsem se toliko číslil, a to ne valně, naučil. Škoda tebe, Čápe! negednau zwolal náš setník, rádbých z tebe desátníka udělal, a hodil byš se k tomu, kdybys genom psátí a počítati uměl.

Veronika. Máš Wáclaw píse, gašby tišknul, a gaš od giných slyššim, má býti počtář wýborný.

Čá p. To mu snadně pomůže do wogenské kanceláře, kdež pokogně psátí a aučtowati může, když ginj sprosti w nečasů na strážci státi budau.

Dorota. Tobý bylo pro něg znamenité polehčení, neb lítost jsem měla nad ubožátký, když zimního času gsauce na strážci pod širým nebem přecházeti musili.

Čá p. Nepřichází to tať obtížné, když se wogák otužil, a tomu přiwýknul. A tomu, čím krutšší zima, tím kratšší býwá lhůta k stání na strážci.

Veronika. Poslednj penjz jsem na to wynaložila, aby se syn můg důkladně řemeslu naučil, a napotom se poctiwě žiwiti mohl. Dostaneli se ale na wognu, gsau wenylohy gašo wýhozeny.

Farář. Čemu se naučil, to mu žádný newezme, leč to sám zanedbá; dostaneli po wýslaužení swé propuštění, může řemeslo swé provozowati, gaš na tisíce giných z wogny propuštěných.

Veronika. Těšila jsem se, že miláčka svého zaopatřeného spatřím.

Farář. Glusně zaopatřen bude, když se do wogenské služby dostane, neb zaopatření jeho sám země Pán na starost bere.

Čáp. Ne gednau mi napadlo, když přigda z wogny, musil jsem sobě tuť potravu, tuť oděv, světlo a teplo obstaráwati, a nebylo pro špatné wendělky zač kaupiti: Proč pak jsi tam nezůstal, kde se tobě to wssedko za trochu nawnělé služby dávalo, a kde swau pilnosti ne zřídka si peněz wndělati, a sobě přilepšowati mohl?

Farář. Divjwám se tomu, proč mnozi sotwa nuzné živnosti doma magice, wogenského staru se co mučjrný bogj, a se zdráhajj, když gich řízenj zemské tělesnými potřebami zaopatřiti se chystá. Uneb když se propusttění z wogny dočkat nemohau, kdežto na ně doma nauze čeká, a nechtěgjli hladem mřiti, aneb se krádežj žiwiti, za skrownau mzdu nádeničkau tuhau práci konati musěj.

Dorota. To gest na důkaz, že wogenská služba gest přeobtjžná, sicby z ni nedwátali.

Čáp. Daleko není tak těžká jako rolnická, aneb drwosttěpšká, gak to ze zkusenosti wjm. Dna wssak přjsná kázeň we wogenském staru málo komu chutná, a mnohý zpozďilec se domjwá, že dostana se z wogny, swobodným pánem bude, a že mu pečené holuby poletj do huby. Když ale prostranky natáhnutí, dnem

i nocj w potu twáři pracowati musj, a přede se hůře má nežli na wogně, teprw nahljžj, že prohlaupil, když se wogenské služby, a tjm swěho zaopatření odřešl.

Farář. Mluvíte to z vlastnj zkušnosti?

Čap. Nezapjráám, že gsem toho ne gzdau pykal, proč gsem se wogenského stáwu, kdež se mi dobře wedlo, dobrowolně strhl, a brjmě domácjch starostj sobě na krk uwalil, o kterýchž gsem na wogně málo co wěděl. Ano ne žjřďka, když se na mne protivensťwj hrnulu přál gsem sobě gako wogák před nepřátely státi, a život swůg za wlast obětowati.

Dorota. To bylo, tussjm, že zaufanliwosti, kteráž přestala, když se wám lépe wěsti začalo; a proto gste rád mezi námi zůstal.

Čap. Člowěk poznenáhla wšsemu přivykne, a nápodobně nasse cháška přivykne stáwu wogenskému, když se s njm lépe seznámj. Kdož na čest gde, wogenský stáw sobě obljbj, neb se gjm čest obgednává. Wyznati musjm, že mi srdce radostj tlauklo, když přigda swarně osfacený na dopust očitě gsem se přeswědčil, w gaké wážnosti gest řádný wogák. Winohý, kterýž j mne nynj newšjmá, tehďáž ochotně cepičku přede mnau smekl; tuž znělo ze wšsich stran pan wogák, pan Jan Čápůw, a w krémě chasnjci mi we wšsem přednost dávali. Gotwa gsem wšak wogenský oblek de sebe shodil, a w sprosté kazagce churawému otci žiwiti se pomáhal, giž gsem gako za mladých let slaul Hon-

za Hrnčářův, a veslečka bývalá vážnost byla ta tam.

Farář. Wogenský stav gest dle nynějšeho uspořádání a povah lidských nemohnutelně potřebný i užitečný, neb bď nad domácí a veřejnou bezpečnost, a to s odvážením svého zdraví a živobytí. Poněwadž ten důležitý stav pro tovaryšstvo lidské tolik odporného snášej, proto zvláštní vážnosti hoden gest.

Dorota. Nebylo by mogáků ani drábů zapotřebí, kdyby každý člověk, gať mocnár tak poďdaný, na svém přestal, po cizím neprávě nesáhal, a každého na pokoji nechal.

Čáp. Dlahé wlasny krátký rozum.

Farář. Dosti maudře to tetka Dorota rozhodla. Šám zastávám, že wogenský stav gest důkaz lidského nakažení: neb kdyby lidé sobě wespoleť neubližowali, pokogně geden družbého snášeti, nebyloby obhágců a strážců třeba.

Čáp. A pať by byli saudcowé a práwnjci zbyteční.

Farář. Uspoň by málo na práci měli.

Čáp. Zabilelo mne, gať to pro mogáka potupné, což welebný pán prwé řekl, že totiž wogenský stav gest na swědectwí o nakaže lidské.

Farář. Nikoli to ctihodnému staru wogenskému na potupu nenj, rowně gaťo lékař z toho hanbu nemá, když lidé swau nestřídmosti a ginými náruživostmi na svém zdraví boří, což lékař uměním svým naprawiti má.
— Důkazem, a ne genom znamením mravnj

nákažy gest to zagisté, když ctihádostivý vládař z duchtivosti po marné slávě a pro rozšíření své říše do sausedské krájin nepřátelsky vtrhne, gi bezprávně sobě přivlastniti usíluge, a drancuge; aneb když w zemi nepokognými hlavy buřičstwj vzniká, laupežnictwj se tropj. Tuť zapotřebj gest, aby se tomu přjtrž učinila, a bezpráwj se zamežilo. K tomu cili gest wogsko. Eti, sláwy i štědré odměny za sluhuge, když se nespravedlivému dobywateli štatně na odpor stawj, wlast před utiškowáním a drancowáním hágj, zpřej laupežnickau aneb buřičskau stjhá, a k trestu potahuge, aby obecnstwo před nj pokog mělo.

Dorota. S gať mnohý wlastenec přitom o žiwobytj, aneb o své zdrawé audy přicházi!

Čá p. Padneli, má z toho čest, neb umřel we svém slowůtném powolání. Přigde-li wšak k poranění, země pán ho w nemocnicjch zwláště k tomu zřízených na své autraty hogiti dá, a nenjli pak pro auhonu k službě dostatečný, mezi nedostatečné wylaužence wogenské se na wyžiwenj přigme, aneb se mu každodennj plat wyhodj, aby před nauzi zachráněn byl.

Farář. Málo kterýž giný star z podobného dobrodinj se těšj.

Čá p. Že ho wogenský nejwice za sluhuge. Bolestné mně to přicházelo, když gsem ne dlawo po mém z wogny wystaupenj onemocněl, a lékařowi za geho pomoc platiti musil, kdežto

bých to všě gsa wogákem zadarmo byl měl. A kdo mi co dá až sestárnu, a k žiwnosti své budu neschopen? Měl bych však až do smrti obstopného wyžiwenj, kdybych byl na wogně zůstal.

Weronika. Wy byste se snad znova a s chutí na wognu dal?

Čáp. Proč ne? kdyby mne přigaly, a kdybych od dětj směl, gimž wychowatele zapotřebj.

Dorota. Nahlížim owšem, že wogenský staw potřebný a užitečný gest; přála bych ale od srdce, aby všední wogny přestaly.

Farář. To každý přítel lidu žádá, a ta žádost by se vyplnila, kdyby všichni mocnářové tak křesťanský smýšleli, jako náš lasťawý země pán, w gehož otcowské srdce se do wěřowati můžeme, že žádné wogny nezačne, leč z donucenj a pro dobré svých poddaných.

Weronika. Gestli se k wogně nechystá, nač nám syny na wognu bere?

Farář. Staré přísloví zní: Chcešli w zemi pokoj míti, k wogně přichystán máš býti.

Čáp. Snad z té příčiny, aby gsa k odporu připraven, těch zastrasil, genž se naň nepřátelsky strojí.

Farář. Dobře máte, a proto mocnář, máli bogomné národy w sausedstwu, wogsto po hotowosti míti musí, chceli hrozjícímu násilj odolati.

Čáp. Mimo to každoročně mnohým wogákům dochází čas služby, a ginj se pro do-

plnění pluků na místě propuštěných povolati musj.

Dorota. Ale proč pak se nejvíce sedlští synkové na wognu berau?

Farář. Snadná odpověď, že gich na počet nejvíce gest, a že se k tomu nejlépe hodj.

Čáp. Mohu vás ženn přesvědčiti, že se mnozi z vyšších stavů, ano hrabata, knížata dobrovolně do wogenské služby dávaji.

Dorota. Ty ale uměj sobě wogenskau službu oblehčiti, kratochvílemi i rozkošsemi osladiti, nenj-li prawda?

Farář. Kdož z nás si nežádá a nehledj uložené břímě snesitelnějšj učiniti a něgakého wyražení užiti?

Čáp. Za to ale gsau i nejvyššj wogensstj důstojníci třebaš knížecjho rodu rovně tak přísné wogenské kázní podrobeni, jako ten nejproššj wogáf; a w čas wogny, když wogsko poleh táhne, stegnými nesnážemi zápasiti musěj, na holé zemi ljhaji a komisárkem za wděk berau.

Weronika. Nechápám, proč by se selští synové nejlépe k wogenskému stavu hodil, gať welebný pán prvé powjdal. Snadli proto, že nenj ho tak škoda, jako někoho z vyššjho stavu, když kulku dostane, aneb pod nepřátelským mečem klesne?

Farář. Kde se, Weroniko, tento ausstlebek we vás wzal? — Že lid sedlský gest otuženějšj, nesnážem rozličným nawyklegšj, než

řterý giný, a tjm samým, že snáze zlé powětří a náhlé proměny powětrné snáseti umj; a po němwadž hned z mládj tuhau pracj se zabýwá, a tjm wětšj tělesné sily nabýwá: proto se na wognu lépe hodj, než městšj rozmazánkowé, genž w pohodlj wychowání gsauce, zřjďka se še zlym powětřjm seznámili a gemu přimykli, aniž audů swých tuhau pracj seshlili.

Čá p. Utrpnost gsem mjwal s mnohým na ten rozmazlený způsob wychowaným důstojněkem, genž sebau co osyka pytlowal, řdyž ho mrazowý wjtr ofauknul, a mdlaubau řlesal, řdyž s námi s kopce na kopec renditi musil.

Weronika. Snad to marnau řlaubau nebude, řdyž řeknu, že mé řetí rozmazleně se newychowaly, a že přede wšsemi Wáclaw pro geho mravné chowání, horliwau nábožnost a neunawenau pracowitost wšj chwály hoden gest.

Farář. Tjto krásné ctnosti budau gemu zmláště ř prospěchu, dostane-li se na wognu, neb řech se na řádném wogákwi pohledává.

Weronika. Řeračte mi to pro bolest připomjnati, neb řdyž o branj na wognu zmjnká gest, řrdce mi puknauti může.

Čá p. Proto že se wám řaždý na wognu wzatý synem smrti býti zdá.

Farář. Tjm i wáš milý Wáclaw zůstává, řřebašby se přes práh wšj řhalupy nedostal.

Weronika. Dwšsem že smrti neugdenie, řřebaš by na zemi wěčný pokog panowal. Čhyz

stal se Wáclaw, že se do swěta podjwá, aby se něčemu přiučil i též s němčinou lépe seznámil.

Farář. Budeli wogákem, žádost geho se s menšším nebezpečenstwím a bez autrat vyplní.

Weronika. Tomu nerozumím, a zcela giného zdání gsem.

Farář. Mezřussený, swětem putugij a sobě samému zůstawený ginoch, snadně na zlaup stopu přigde, nemage kdož by mu wýstrahu dal; tak též spíše padnauti může do pažaurů bohaprázdných laupežníků aneb šibalů, genž na nezobrogené pocestné čhámagj. Toho wšak mladý wogák ne tak snadně k obáwání má, a šice proto, že se zřídka sám gediný kam přes pole dowolj, a že giž oděw geho a staro laupežníkům strach nahánj. Stáwá se ne zřídka těchto časů, že řemeslnický chasník mnoho měst přeběhá, než se do práce dostane, a proto nemage wýdělků buď nauzi třiti, aneb žebrotau se žiwiti musj. Tm ale znenáhla stud ztratj, wšeligačům ausťokům, lžem a podwodům se naučj, aby žiwobytj své zachránil. Toho zprossťen gest ginoch, za wogáka přigatý, neb má swůg oděw, štrawu i přjbytek, a nemá zapotřebj u toho žebrati.

Weronika. Mezi wogáky se mnohý nezbedník nachází, genž snadně newinného chasníka swým zlým příkladem pokaziti hrozj.

Farář. Wšady kauťol mezi pšenicj; rowně mezi řemeslníky gako mezi wogáky. Wo-

gáka na uzde drží wogenská kážen, aby se zlým příkladem zawěsti nedal, neb očite se přesvědčuje, což z toho následuje, když člověk nezřízených svých náklonností jako zaprodaným otrokem gest. Osa ale towaryšsem u mistra nezřimawého, genž na mrawopočestnost svých dělňků málo dbá, když genom uloženau swau práci odbudau: kdož ho na dobrau cestu přiwede, když zablaudil? —

Čá p. Z toho poznati můžete, gať užitečná gest kážen wogenská.

Weronika. W řádné kážni gest wychowán syn můg.

Čá p. A proto mu wogenská o něco přjsněgšj kážen nebude nesnesitedlným otroctwjm.

Farář. Že staw wogenský i mnohé přjgemnosti má, o tom mne nedáwno přesvědčil bratr mé hospodyně, dělostřelec. Na otázku mau: nawrátj-li se domů k swému řemeslu, mage giž čas swé služby prosslý, odpověděl: »Leč bych bláznil, a sám na sebe metlu uplésti dytěl. Náš dobrý cjsař o nás se stará pečliwě. Powinná služba gest mi hřjčkau, že gsem gi přiwýknul, a že pokog máme. Kdyby ale wog na wypuřla, nebudu pak zdarma cjsařům dyléb gisti, a mohu se wytečným učiniti. Kdybych se ale z hlauposti toho zaoopatřenj odřekl, musil bych zase gaťožto řewcowský towaryš řrownau mzdaui a řpatnau strawau za wděl wzjti, aneb oženim se po podružjch se potlaufati. Žiw buď

náš lastawý cjsař, gemuž do smrti slaužiti hodlám.

Čá p. Kžbych byl tať před několika lety smenšlel, nynj bych se hlinau nemazal a lépe se měl.

Weronika. Snad gste mému Wáclawowi staw wogenský wychwálil, že z něho strach nemá.

Čá p. Nehowořili gsme o tom; má ale z toho powáženj, že wogákem býti, neshěstjm nenj.

Weronika. Wsa ale njm, snadně neshastným býti může.

Farář. Wakožto dobrá křesťanka o tom wjte, že wšicni, gakéhokoli stawu a powolánj, pod ochranau Boží gsme, a že bez dopustěnj Otce nebeského ani wlaš s hlavy našj neshadne. Cožkoli tedy synu wassemu prožřetelnošti Božskéu odhodláno gest, buď wogenský staw aneb řemesla promozowánj, šěstj aneb neshěstj, to wše máte wůli Boží poručiti, a bez reptánj se tomu podrobiti.

Weronika. Děg se tedy wůle Páně! a byřby dnes syna mého na wognu odwáděli, žádný špinawého slowa z úst mých neushysj.

Oddělení gedenácté.

O chování hovězího dobytka.

Farář. Něco u vás neslýchaného, aby jste se s povykem hassterili. Což pak se u vás semlelo?

Damián. Menší to k zlosti! Račte považiti: sedm krav chováme, a nemáme čím omlástiti, ba zřídka mýsu chutného mléka snjme, neb obyčejně vyhlížívá mléko, gaťoby bylo smolkaú barvené.

Žena Damiánova. A gá ubohá žena čím winna býti mám, proč krávy špatně dogj.

Farář. Kdož wj, nepadá-li toho winna na vás, a sice proto, že se snad dobytek gať slusí a patří neobsluhge.

Žena. Gsemť w tomto statku narozena, a od malickosti s hovězím dobytčím gsem zaházela, protož wěděti musím, gať se k dobytčím chováti máme.

Farář. Připausťim, ačkoli my lidé mnoho dobrého wjme, dle toho wšak nepokračuge me. Konáli čeleď swau powinnost? —

Žena. Zhala bych, kdybych nasse děvku pro pilnost a bedlivosť chwálila, a proto gsem ge ze služby wypowěděla. Hádám wšak a s těžkém se w tom meylím, proč nasse krávy chudnau a špatně dogj; bogím se ale to před welebuým pánem říci.

Farář. Wen s tjm, má-li to hlavu a patu.

Žena. Pan farář na nic takového nevěřj.

Farář. Snadli se domníváte, že wám někdo krásny očarowal?

Damián. To zastává, a začínám tomu sám věřiti.

Farář. A náramně se mysliti. Wice gsem zdravého rozumu u wás pohledáwal, a nepomyslíl sobě, žebyste w čary a kouzly věřili.

Damián. Ale čím to gest, že za ten celý čas, co na tomto statku hospodařim, z hověžjho dobytka žádného potěšení a užitku nemám, kdežto koně se dobře chowagj a gako sudny wyhljžegj?

Farář. Snad proto, že w konjch zaljbenj máte, pilně k nim dohljžjte, hověžj wšak dobytek ženským poraučjte.

Damián. Tomu gest skutečně tak; ale k čemuž mám hospodynj? proč bych se s dvěma děwečkama živil, kdybych i krásný chljw obstaráwati měl?

Farář. Wsem toho zdánj, že opatrný hospodář začasto dohljžeti má, zdaljž čeládka náležitě swau powinnost zastává, a ničehož nezanedbává, čehož k wychowánj domácího dobytka potřebj gest.

Damián. My gsmc se o hospodářstwj takto rozdělili. Wzal gsem j konjrnú, owčjn, role, laufy a leš na starost; kuchynj wšak, chljw,

furnjř a zahradu zcela gsem ženě pod opatro-
wánj poručil.

Farář. W tom gste chybil a znameni-
tau částku swěho práwa žadal, neb řádný ho-
spodář má wšim na statku wládnauti, a
bedlivě dohlížeti, ždaliž se co k hospodářstwji
patřicjho nezanedbáwá, aneb na ugmu celého
hospodářstwji přjliř se nerozmnožuge a autratně
nedchowá.

Damián. Co tjm welebný pán mjnj,
nedchápám.

Farář. Sned sobě porozumjme. Mámi
gednoho spolubratra, genž předewšim owcjm
přege, a wňloh nelituge, aby owčjn swůg roz-
šjřil a žwelebil. Málo wšak pjce sklidj a pa-
štwiřst gest namále. Poněwadž owce wšedno
seno stráwj, ubohé kráwj sekaninau za wděf
wzjtí magj, což gim k duhu giti nemůže, a
proto donucen gest farář máslo i žačasto mléko
pro dělňjch kupowati.

Damián. Nynj tomu rozumjm. Že
se na té faře owčjm přjliř nadržuge, a přes
patřicj počet se gidj chowá, howčjž dobytek u-
gmu trpj, a hospodářstwji wzniřu mjtí nemůže.
Žak to ale u mně není. Nechowám mnoho
owcj, a řdňž se tráwa urodj, mjwám sena za
dostatek. Předce wšak kráwj wyhlížegj hube-
né a málo mléka dáwagj.

Žena. A proto žastáwám, že máme u-
děláno a to od dáwna, aneb že něgaká fletba

na tomto statku wězji, aby se zde howčji dobytek nedařil.

Farář. Deyte si pokoj s tau powěrečnou řečj!

Damián. Powěrau to owšem zapáchá, nelze wšak pochopiti, proč žjďka které tele odstavit a wychowati můžeme, neb každoročně některé pogde, třebašby z počátku dobře wnhlželo, pak zhubenj, a udělá se z něho kostřbatý zakrnělec. Klaupil gsem wloni od bratra dvě galúwky, a bylo milo se na ně podjwati, neb gať pecky plné a co srnky buzné byly. Metrwalo to wšak dlauho, a giž nebyly ani k poznánj, a musili gme gednu zabiti, sicby byla posšla sama od sebe.

Farář. Pogďmež se do chljwa podjwati a wypátrati, co asi za příčinu, že se wám s krawami tak špatně weče.

Damián. Meračte se obtěžowati, neb tam nic hezkého k spatřenj není.

Farář. Snad se dá dobráu radau zprostředkowati, aby tam budaueně lépe wnhlželo. Pogďmež! —

Ndyž přes nečistý dwůr k zawřenému chljwu kráčeli, přitowaryššil se k nim saused Lukáš. Gotwa že selka petlicí odstrčila a dwéře od chljwa otewřela, farář několik kroků odstkočil, šátkem noš sobě zacpáwage. »Z toť gest smradlawý puch, až člověku indlo z něho. A čemu pak dobytek tak uzawjráte, gať byste tomu chtěli, aby se w tom gedowatém puchu zadušil?

Žena. Aby krásy měly teplo.

Farář. Medivil bych se, kdyby mrzlo, máme vsať právě krásný den a povětrj zdravé. Nenj-li to s hřichem, že krásy toho zdravého povětrj zbamujete, a gich do tohoto smradlavého žaláře co vězné zavjrate? — Rovně domácj dobytce gafo člověk, nemá-li onemocněti, čerstvého povětrj potřebuge, a proto nedivte se, geli váš dobytek churavý, když se mu ani zdravého povětrj nepopřege.

Žena. Toho se nalykaji, když gsau na pastvě.

Farář. Za léta pro celau zimu, nenjli pravda? Kam pak gste dala rozum? Dč, žeby vám samé nanic bylo, kdybychom váš do toho smradu na několiť hodin zavřeli; a ubohé krásy magj ten ged stále do sebe polykati, a předce zdravé zůstati? — Několi giných starostj mnoho mám, předce bedlivě dohlžjm a dorážjm na to, aby se chlvy každodeně i v zimě provětraly a vssecko se odstranilo, z čehož škodlivá pára powstati může. Průduchů we wassem chljwě newidjm, nimiž by nakažené povětrj wycházeti a zdravé wáti mohlo. Těch nechte co nenďrjwe udělati a gich neucpávejte, třebať by frutá zima panowala, leč gest sychravé povětrj a smradlavá mlha. Tak též ať se nechaji několiťráte za den dvěře u chljwa odewřené, z přjčiny gž oznámené. — Z co to widjm? strop plný pawučin, sotwa že trámu k spatřenj.

Žena. Komu ty škodj? — w nich se

rozličný hmyz pochytá, genž dobytku nepřiležitost dělá.

Farář. Myslíte-li snad, že dobytku pje lépe chutná, když do nj pavučin napadá, aneb pavauk ostrý svůg trus do nj pustí? — Všdyň we wassem chljwě mjstečka nenacházím, kam bych bezpečně sšlápnauti mohl, abych se w leyně a hnognici nebrodil! Užde w kautě hnoge! — proč se newykydal, aby žde powětřj neřazil? Gať sšaupě ubohým krawám zasíláno, a proto chtěje sobě odpocínauti do řjdkého bláta se položiti musěj! Gať gim to k ždrawj býti může? — A žlab wšsecken zaneřáděn, i smrdj gať starý seyr, a z toho snad s chutj žrátí magj krawy?

Luťáš. Dostaly by mé dēwečky, coby se do nich wesslo, kdybych gen z částky podobnau nečistotu w chljwě swém spatřil. »Čistota polowic ždrawje« řjkáváme w prawdě, a té dobytek rowně gať člowěk pro zachowánj ždrawj swěho potřebuge. Proto také dēwečky aspoň gednau za den hnůg wyházeti, a čerstwau slámu pod krawy nastlati musěj. Žlab se musj po každé wydrhnauti, aneb aspoň wěchtem utříti, dřjwe než se co k žrádlu do něj dá. Medowoljm, aby se do žlabu nagednau mnoho nacpalo, neb dobytek rowně gať mnohý nessesetný člowěk, když čeho nazbyt má, sobě wybírá, a pjej mrwj. Nerád čeládku trůžnjm, a ledacoš gi prominu znamenage, že nedobrowolně w něčem prohlaupila: ale netrpěl bych dēwky pod střechau, kdyby ktera z mjch kraw tak gať tyto wy-

hlížela, neb magi na stehnách bláta na palec, a prássi se z nich gafo z mletynského žožu, řdyž řdo na ně dlanj plácne.

Damián. Čjm to, že se wasse řráwy wřdy leřřnau, gařby řádlem namassřené byly?

Luřář. Čjm to gest gediné, že gich děwěřřy hřbelcem řesagj, a ostrým řartácem řasto řřaustagj, čjm se negenom neřád, prach a hmyř z nich wypudj, nřbrž gim to řřaustánj řěž ř řdra-
wj řlauřj.

Řarář. Widjm tamhle něčo pod řlabem, co se trossřu řenu podobá —

Damián. Řaplawil nám letoř řigawec lauřu —

Řarář. Uto řatuchlé, řakalené řeno magj řráwy řrátí, po něm se dobře mřti, a řřědře řogiti?

Řena. Řena. gim řospodář řřřřřa do-
přege; on ř njm přede wřřjm na řwé řoně pa-
matuge.

Damián. Na mé lauce nenřpřře ostrice rořte, a tu řobě řoně wřce obřibugj nežli řráwy.

Řena. Proto řdyž řelený řupen, řepa a brambory řogřau, paubá řefanřna (neb řezanka) gest řrawám potrawau.

Řarář. U pař se řiwřte, a na učaro-
wánj nařřřáte, řdyž wasse řráwy řubeně a řřřa-
redě wřhlřřegj tař, gafo oněch ředm, o řterýchž se řráli Řaraonowi řřálo? Mřnj se neřiwřm, že řráwy wasse gař řrahá leta wřmořeny řřau,

ba gest se co diwiti, že se posud w kúži a na nohau drži.

Damián. Ale gaťá zde pomoc?

Farář. Welmi snadná. Wezměte sobě sauseda Lukáše za příklad, s přisností na to dorážente, aby gať chlyw tak dobytek čistotně se držel a potřebná pjce ne genom se obstarala, nýbrž i řádně a w čas se podávala. Radil bych též, abyste dobytek zadkem ne wšřak hlazowau ke ždi postavil, by k němu pohodlnějšj přístup byl, a dobytek čerstwé powětří z wenku gaťo z prwnj ruky dostal.

Damián. To se státi můž, a stane se; o pjci wšřak bude nauze. Welikau šice lauku mám, málo ale z nj na sennjř svezu.

Lukáš. Kdymbych wás tjm, sausede! nerozhněwal, s chutj bych řekl, že sám tjm gste winen. Mám o polowici menšj lauku, a předce gednau tolik sena a otawu z nj dostáwám, nežli wy z wášj, genž dilem močál gest, kdej pro přílišně wlhko kořen trawnj wyhnige, djlem holý mechem obrostlý palauť, kdej krtice bez překážky šřkaredě hospodařj.

Damián. Kdož pať si dá takowau práci s laukau gaťo wy! a gať dlawho to trwalo, co gste seno kupowati musil, kdýž lauka zplužená ladem ležela!

Lukáš. To se mi giž dáwno s lidhwáršřimi auroky wyplatilo. Lauka má té wášj se podobala, kdýž gsem hospodařiti začal; neb na wyššj straně, dodržowaloli parno, nic ne-

rostlo, w dolnj wssak straně, fdež wětšim žilem mokro bylo, něco hořké tráwy koňum se hodjci se nasekalo. Gakým způsobem gsem zanedbanau lauku zlepsiil, a wýnosnau učinil, o tom by bylo mnoho co powjdati, a chlaubau by to snad zawánělo. Byli gste wssak sausedowé toho swědkowé, co gsem se napracowal.

Farář. Powězte, sausede Lukášsi! gak se wám to powedlo. Snad jī wáš Damián za příklad wezme, a gá sám něčemu užitečnému se naučjm.

Lukáš. Welebný pán gen žertuge, když prawj. žeby se odemne učiti chtěl.

Farář. Nedostal gsem posud w hospodárstwj za wnučenau, a rád sobě z cizj žkustenosći naučenj wezmu.

Lukáš. Powjm tedy upřímně, gak se mi to posstěšilo, abych ze špatné lauky dobrau způsobil. Wida, že medhem zarostla, a starými nahnilými kořeny propletena gest, genž autlé trávě wzniku nedali, celau gsem gi zplužil hned když se seno odwezlo, aby na wrch obrácené kořinky swadly a se unirtwily. K tomu cili gsem drn z drobna rozkrágel, pať na přjč pluhem rozdrmolil, a ostrými branami zcela roztrhal. Z gara gsem nasázal zemčat, pať po dvě léta obilj do nj sel, a mage přesvědčenj, že z toho kořebatého drnu památky nenj, poněwadž ztyřel, a w dobrau zemi se obrátil, posléz gsem lauku w pole proměněnau posíl smjsseninau z owsa, wikwe a hrachu, a tu gsem motykami zakopati

dal, aby se půda tím lépe změlčila. Na to gsem našel getelowého semena a trusu ze sen-
nifů, což trawnj semeno gest, a čimž se laukŷ
poseti magj. Tu smjsseninu dal gsem za ze-
na, džjwe než se metala, poseci, a byla z toho
wŷborná pjce. Pak se getelina s trawau zmo-
hla, a celau laukŷ zaklopila tak, že nynj o čty-
řikráte wjce užitku z nj mám nežli z počátku.
Dolnj mokrá strana té laukŷ o mnoho wjce
práce mi dala, neb abych té zbytečné i škodli-
vé wŷkosti průtok způsobil, musil gsem wětšjch
i menšjch přjkopů nadělati, a sice tak, aby
z wrchu šjrsj a dole užšj byly, a tam směro-
waly, kam woda spád mjtj mohla.

Damián. Těch přjkopů nenj nikde wi-
děti.

Luťáš. Zaházel gsem ge kamenjm a na
to se dobré země nahnulo a getelnjm semenem
posypalo, tak že nesnadno uhodnauti, kdŷ zby-
tečná woda utjká.

Damián. Wžďy gsem se nad tym po-
zastawowal, proč nedowolugete, aby se krawŷ z
gara a pak na podzim, kdŷ otawa pod stře-
chyau gest, na wassj lauce pásly.

Luťáš. Že to lauce na zkázu býwá.
Máte mnozi w zwnku, že sotwa z gara trawnj
lupen pučiti začne, gž na laukŷ owce i howězi
dobytěk honjte. Tŷ autlau bylinku odššubnau,
a oholený kořjnek swadne, gestli naň slunce
prazj. Na podzim nadělá howězi dobytěk na
laukách tlapami swými, ge-li půda rozbahněná,

hrubých stop po sobě, v kterýchž se ledová voda v zimě shromáždí, pod kterauž kořinku, gať snadno k uhodnutí, vyhnouti musěj.

Farář. Tuto škodu dělá dobytek, když, není-li zem ztuhlá, na zimním osení se pase.

Lukáš. Aby též na sušší straně mé lauky dobrá a hogná tráva rostla, to ovšem trochu autrat nadělalo, čemu jsem ale brzece povděčen byl, neb vodní kolo hází střídře vodu do korytek, z nichž voda rýhami se proplétaje, lauku navlažuje; proto když v čas parna vassé lauka vyprahlému palauku se podobá, čímž skutečně bývá, na mé se tráva hustá a vysoká kořebá.

Damián. Toť jest skutečná pravda, a mnozí vám toho závidějí, že tolik užítu máte.

Farář. Co závistí, tau hlaupau a sflaredau neřestí pořídí? ku každému z těch závistníků bych s Spasitelem našim řekl: »Gdi, a učin též;« to jest: vynasnaž se, ať podobným způsobem lauku svou zlepšíš.

Damián. Ale sausede Lukáši! odkud vezmu čerstvau a suchau pjci pro dobytek, jestli na nějaký čas z lauky pole udělám?

Lukáš. Z rolí svých, a když to nestačí, za hotové peníze od ginud se kaupj, gať jsem gá to dělal, a při tom dobře pochodil, ačkoli gste se mému domnělému nehošpodářství smáli.

Damián. Tato výloha by mne mrzela i bolela.

Lukáš. Přigde-li na to, že byste seno

kupovati musil, čemuž se snadně uhnauti dá: kaupjte z dobytčej mohovitosti, a ne ze své.

Damián. Z co gste to směšného prohodil?

Luťáš. Užkoli to směšně znj, předce gest to aspoň z částky prawda. Lauky tak řka ho: wějmu dobytku patřj, neb gediné dobytek strá: wj, co se na nich urodj. Gesli tedy dobytku lauku odegmete, udělage z nj aurodnau rolj na něgaky čas, tedy zawázán gste, gim za tu u: gmu náhradu dáti, aneb to, což se na rolj z lauky učiněné urodilo, k zlepsšenj pro dobytek obrátiti.

Damián. Wy gste se, Luťáši, krawám za práwnjho zástupnjka postawil.

Luťáš. S celau chutj a z wděčností, že se nimi mé hospodářstwj zwelebuge, neb bezkň penjz w roce za máslo, mléko, sýr i za telata tržjm, a dostatečně rolj swých pohnogiti mohu. Pokládente tedy to, což z té nowé rolj sklídjte, za magetnost dobytčej, a řdnž gi zpeněžjte, zagistě z těch peněz tolik sena a otawy nakaupjte, co toho posud z zanedbané lauky swážjte.

Damián. Mám s to rozum, že se w tomto aučtu s těžkem menljte. Ale napowěděl gste před chywličinkau, že by se i této wyloze wyhnauti dalo? gakým tedy způsobem?

Farář. Pronagal gsem lauku, že příliš vzdálená a zloděgkám trávu chystagjcjm na

ráně byla, a předce pro svůj dobytek dosta-
tečnou pěji mám.

Damián. Wjm, čím to gest, totiž že
welebný pán do roli hogně getele zasjwá.

Farář. A kdo wám zabraňuje, abyste
se rovně tak zachował, a pro svůj zchudlý do-
bytek geteliny zaopatřil, kteráž pro něj nespřj-
gemněgšji pochaukau gest, a po kteréž fráwn
stědře mléka dávági?

Damián. Dal jsem se již gednau k to-
mu přemluwiti, a zasel jsem getel do gečmene,
semeno wšak newzesslo a peníze byly wyhozeny.

Farář. Snad nebylo nic po semeně ge-
telném, aneť jste newěděl, gať s tjm zacházeti.
Proč pak zde Lukáš a mnozi ginj, genž se ne-
dávagi starými předsudky zaslepiti, každoročně
mnoho wozů chutné geteliny na stąg zawážegi?
Poradte se s některým z nich, gať se w tom
zachowati máte, aby se wám též getel dařil.

Damián. Getel při žádá dobrou tuč-
nau půdu, genž gest na wýslunj, a tu pak zle
wýsfage a seslabj.

Farář. Newěřte tomu; a připuštěmž,
žebý role šeslábla, řdnž hustého getele wydala,
nemůže-li se gj hnozem spomoci, a ztracená sj-
la nawrátiti? Poněwadž se nám i nychutněg-
šji pokrm přegi, řdnž ho neustále máme, a že
to též u dobytka gest, a pje se střidati má,
aby pro dobytek wždy gať něco nowého by-
la: buďte toho bedliw, abyste hodně mnoho
zemčat, řevy, želi, a giných lupenatých zelenin

nasázel, z čehož by dobytek chutnau a zdárnau strawu měl.

Žena. Máš hospodář se neyraděgi obilj drží.

Luťáš. Že i my obilj nezanedbáwáme, na nassich požehnaných rolích se widj. Rozsáfný hospodář si musí toho pilně hleděti, čehož se mu při hospodářstwj nedostává, a předce se wlastnjm přičiněnjm, třebaš pracně a autratně wydobyti dá. Wám, Damiáne, nedostává se zdrawé pjce pro dobytek, máte gi tedy při nedostatku potřebných luť ginau cestau obstarati, gať giž wám welebný pán poradil. Patřj wám kus pole blíž potoku, z něhož nemnoho užitku mjwáte, že má w sobě wýwarjška, a že přicházwá k zaplavenj, řdyž se potok rozwodnj. Kdybych byl wámi, udělal bych z toho newynosného pole aurodnau lauku, řdyž bych wýwarjššům sřrže přjlopy průtok způsobil, a pole getelem i trawnjm semenem zasíl.

Damián. Každý by se mi wysmál, řdyž bych se sám o kus role připravil.

Luťáš. Už se do ljbošti směgj, řdyž genom z té proměny skutečný užitek mji budete. Smáli gste se mi do očí, řdyž gsem na lauce huňatý drn pluhem na ruby obrátil, a tam zelj a zemčat nasázel; a řdyž gsem wloni na lauku z daleka přivezenau sádru a sstolowinu od mydlářů i popel od běličů wozil, a tau wýbornau auprawau sešláblau lauku spamatowal a tať sešlil, že mi nynj o gednau wjce bugné

tráwnj dáwá. Krautili owšsem mnozj hlawami nad tau newjdananu nowotau, a předpowjdali, že tau ostrostj tráwnj kořjnkj umrtwjm a gě nom trochu koprjw mįsto sěna sussiiti budu. A posledku se chwála činj! řjkáwal gsem auššlebnjkům, kdnž mi bláznů nadáwali; nynj ale nepřjznjwým okem na mau laufu a aurozdné role hledj, a teď gěst na mně se smáti.

Farář. Nepřegj přemnozj wesničané nowotám w hospodářstwj, bludně se domnjwagjce, gafo by předkowé gegich hospodářstwj na newyššj stupeň dokonalosti byli přimědli, a žeby se od gegich potomků nic užitečného na zlepsšěnj rolnictwj wynalezti nedalo. Proto také, do mlauwám-li komu, proč na ten aneb onen způsob hospodářstwj swě zdrchané zlepsšiti nehledj, negednau gsem giž nemotorně za odpověď dostal: Můg táta, děd a praděd na wlas tak hospodářili gafo gá, gegich potomek, a předce byli počtwě žiwí.

Lukáš. Gá ale wšseho sobě wššjmám, cobj k zdokonalenj mého hospodářstwj slaužiti mohlo, šetřjm wššak při tom té opatrnosti, že dřjwe na malých částkách zkaušsku čili průbu dělám, abj mi to bolestně pod nohy nedalo, kdnžby se zkaušška nepowědla. Tak též sobě radj od oněch wyžádám, kteřjž něco nowého w hospodářstwj s dobrým následkem wywědli, abjch wěděl, gať se při tom nowém podniknutj řádně zachowati mám, abjch sám swau neumělostj a nemotornostj dobré wěci nešškodil.

Farář. V tom maudře gednáte, a tau opatrnostj mnohau škodu a mrzutost sobě uspořijte. Znam gednoho pána, horlivého milovníka polního hospodářstwj, genž gediné proto zotawiti se nemůže, že příliš na rolnictwj mu druze. Gať genom o něgaké nowotě uslyšj, třebaš by se do nassjch fragin nehodila, giž gi w swém hospodářstwj uměiti usluge, čímž sobě ne žijda bolestnau škodu působj. Dowj-li se, že se někde hospodářský nástrog dle nowého způsobu wynalezl, hned si ho udělati dá, nežnaze auplně celé geho uspořádánj, a proto býwá wýloha wyhozena, a sám pro tu kwapnost lidem k pojměchu. Žim ne gednau sobě samému škodj, nýbrž lepšjmu zwelebenj polního hospodářstwj w okolí geho na přefážku gest. Neb widauce rolnjci, že po tom wychwáleném nástrogi mnoho nenj, že semeno, za drahý wenjž přivezené wzniřu nemá, a že kwapně učiněná nowota wjce k škodě, nežli k prospěchu gest: bludnau záwjřku činj: že prohlupuge a sobě škodj, kdož něco nowého w hospodářstwj začjná, a že nenlépe gest, starých nawyklostj se držeti, třebaš by znamenité oprawy potřebowaln.

Eufáš. Co člověk wnmyslil, nebýwá hned dofonalé, a proto se to od důwtipněgšj hlawn na wyššj stupeň dofonalosti uměsti dá. Nebý-li byd tedn vlastnjm nepřjtelem, kdož brd něgakého zlepšsenj, zaslubuge-li toho gména, sobě newšjmal a si přiwlastniti nebledel snad proto, že mi to samému nenapadlo? Za to

také, že na cizí radu dbám, a co se nového na zlepšení hospodářství vynalezlo a za dobré uznalo, k svému prospěchu obrátiti taužim, z většího výnosu toho mého statečku více se raduji, nežli mnohý svobodník, jenž třikráte větší výševet má, toho však si nevšimá, kde by se co zvelebiti, výnosnější učiniti dalo.

Farář. Štůž by si váš, Lukáší! někteří z našich světlanců za příklad vzali, čímž každá novota v hospodárení zdaleka šmrdí, a proto se otročky toho drží, což u předků svých viděli, mňjce, žeby se to nikať zlepšiti nedalo. — Vám ale, Damiáne, na rozlaučenu dobrou radu dám, abyste totiž, přicházeli vám za těžké, nedořávaný se seno za hotový peníz kupovati, těch kopřiv pilně hleděl, kteréž za našim plostem buqně rostu.

Damián. Velebný pán si snad se mnau zasskřowati chce.

Farář. Snadli tjm, když radjm, abyste kopřiv k potřebě své užil, a gich rozmnožiti hleděl?

Damián. Dřssm že tjm, a dávno bych byl gich wplemenil, kdyby tak nepálili.

Žena. Medala bych gich pohubiti, neb k nim své autočistě беру, když se nám haušátka ljbnu, kteráž autlé ljtj z kopřiv s celau chutj zobaji, a též staré husy rádi se do mladých kopřiv dávaji.

Damián. Tjm ale není našim křawám spomoženo.

Farář. Má se ale teprve kopřivami spomoci.

Damián. Newjm gať, leť že snad děvečkám kopřivami vyflákati mám, že tak neobanlivě krásný mé uklizely?

Luťáš. Toho by věru zaslaužily, a sřkaředě bych se s domácími počítal, kdybych podobný nepořádek w našem dhlivě spatřil.

Farář. Máte to za newčasný žert, Damiáne, když wám kopřiv hleděti radjm, a gde mi to přece od srdce. Co tomu řeknete, když wám powjm, že gsem schwálně kopřivowau lauku založil?

Damián. S wjře nepodobno, a proto zůstanu newěřjcjm Tomášsem, dokud gi nespatřjm.

Farář. Podjwente se na palauť za farau, mezi stodolau a dhlivny, a uřtrnete nad množstwjm užitečných kopřiv. Že na to zastawené mjesto žřjďka slunce zaswjťj, a že půda pjsčítá gest, nic tam walného růřti nedytělo, leť kopřivny. Přál gsem gim toho mjestu, zač se mi sřtědře odměňugj, neb z nich mám pro hověžj dobytek zdrawau pjci.

Luťáš. Gá sám autlé zahawěny na drobno nasekané a zpařené rád gjdám, a žnames nám, že na moť ženau, a krew čistj.

Damián. Nač wy gessťe chuť dostanete!

Farář. S gá nimi neopowrhnu, když se mi na stůl mjesto sřpenátu předloží. Měl byste se podjwati, s gakau chutj i hltawostj krásný mé kopřivny buď za čerstwa gessťe zelené,

aneb š gínau pjci nafrágené, smjchané a spažené žerau.

Lukáš. Pozorował gsem, že odrostlé a přezralé kopřivy fravám pod noš negdau.

Farář. Rowně to tať gest š přerostlau getelinau, že má twrdé prautky, na kterýchž frávy nerády žwenkaji. Proto také nedám kopřivám wysoko wyrůsti, aby lépe při chuti zůstaly, a když gich třikráte za léto poseci dám, obdržím zdrowé pjce tolik, co z nejlepší lauky. Kopřiva gest pro dobntek opravdivý lék, a dočetl gsem se, že w některých šwendských fragimách, kdež se dobntek zwláště kopřivami frimj, málo co o dobntčích neduhách, tjm méně o moru mezi dobntkem wědj.

Damián. To by bylo! a kdož by si to byl pomyslíl?

Farář. Posečené kopřivy dám stegným způsobem gako seno suffiti, a když se k žrádlu dáti magj, nasypá gich dēwečka do džberu, soli posypá a wařci wodau polige. Když náležitě vychladly, oči byste na to wywalil, gať fravám chutnaji, a š gakau dychtivosti i wodu z nich wyhlemťawaji.

Žena. Dč, že fráva po té pjci na mléce umensši?

Farář. Nikoli; nýbrž mnohem lépe a štědřeji mléka dāwaji, gať wám o tom má hospodyně šwědectwj dá. Mléko po kopřivové pjci gest tučné, hustý škrálaup dělá, a když

se ztluče, máslo se podobá na barvu a chuť
garnjmu, když se čerstvá pice zasypati může.

Žena. To gest ku podivmu.

Farář. A předce se to přirozeným způ-
sobem stává, neb kopřiva, ačkoli posud opovr-
žená i nenáviděná, něco nešťednjho do sebe
má, cožby wassi pozornost na ně obrátiti mělo.

Damián. Sama gi na sebe obrací, když
nás popálj, an se gi dotkne.

Farář. Sami se popáljme na trest pro
neopatrnost. Chopte se gi od vzdúl j k wrdhu,
a s těžkem popálenj pocítjte, proto že gehličj
štiplawé, kteréz kopřiva má, na swršku lupenj
gest. A gestli gste se wlastnj neprozřetedlnostj
žahawkami popálil, snadná pomoc, když popá-
lenj aud wymačkanau štáwau z kopřiw, aneb
dřewěným olegem natřete.

Damián. Nechci s kopřiwami nic mjtí,
neb práwě tjm, že nás pálj, wýstrahu dá-
wagj, abychom se gich štjtíli.

Farář. Tato posetílá řeč wássemu roz-
umu špatnau dělá čest. Z té přčiny musíli by-
chom též pracowité wčelíčky posmrtní, že nás
žáhádlem swým bolestně raniti mohau. Kdo si
nedá raditi, tomu nelze spomoci. Já aspoň
kopřiwě, gačkožto welmi užitečné bylině srdečně
přegi, a o to se starám, aby na mém palauku
newnhynula, což tak snadno k obáwánj nenj,
neb ku podivmu gest to, gať špatnau půdaw za
wděk běře, a gaťemufoli powětřj, i nešťrutšj
zimě wzdoruge, a newnhyne, leč se násilně wy-

plemenj, aneb dozráwagjcjm kopřiwám se zabránj, aby pro potomstwo semenem swým zem posely. Žádná nám posud známá bylina tak málo offsetrowánj nežádá, jako kopřywa. Wezele sobě poskočj, když gi parnem přisřšwařenau hognicí nawlažjme; a bugně roste, když gi aspoň gednau za tři léta opadalým listjím aneb gedlowým sspendlicjím pohnogjme.

Damián. Snadli sobě welebný pán s kopřiwami tu nepřjgemnau práci dá?

Farář. Z proč ne, když to skutečně k prospěchu jest? — samo od sebe se rozumj, že se práce ta čeledinům wykáže, a se dohljžj, zdaž se rádně stáwá. W hodnowěrné knize gsem četl, a o prawdě toho z vlastnj zkussenosti se přejwědčil, že kopřiwami se odstavená telata, když sena aneb čerstwé tráwy neni, zwláště mlaďa drůbež odchowati dá. Zwláště k duhu gdau mladým topkám, a chránj gich před nedužjwostj, kteréž tato zwjrátká často z mláďj podrobena gsau, a činj gegich maso tuhé a chutné.

Lukáš. Panský kuchař dáwal k howězjmu masu, byloli starobité, mladé kopřivy do hrnce, a twrdil, že pak se o mnoho dřjwe uwarj, a chutnějšj jest. Dussným wssak, a záwrát doštáwagjcjm radjwal, aby častěji wyzmačkanau sstáwu z mladých zahawel užjwali a znamenali přj ulehčenj.

Damián. Skutečněli kopřywa tak platna jest?

Žena. Gesťte dnes gi krawám k žrádlu dám.

Lufáš. Uhljdáte, že gim chutnati bude.

Farář. To ale nám budiž na wýstrahu, abychom žádnau měj od Boha stwořenau nepohrdali, a gi lehkowážně nezkažili, newědauce w gaké připadnosti nám wlatna býti můž.

Mám čas, abych na domow pamatowal. Wy ale, Damiáne! na to pamatugte, aby se dhljw wáš wždy náležitě wyčistil, a wšedko se odstranilo; což posud wáš howězi dobytek hubilo. — Wám ale, sausedko! za powinnost ukládám, abyšte na učarowánj narjkati přestala, a se s tjm w posměch nedáwala, nýbrž na nedbalé děwečky bedlivě dohlžela, by krawy gegidy lenosti a newšsmarosti k zkrácenj nepřissly, nýbrž řádným uklidem k potracenému zdrawi přissly.

S Pánem Bohem! měgte se dobře!

Oddělenj dwanácté.

© chui.

Gotwa se farář Weleslawjn na odpočjnuty odebral, z prwnjho spanj ho pobaurilo a náramně polekalo, tlučenj na wrata, zběh lidj na wenu: Hořj! hořj! hulákajch, a ohnivá žáre ložnici sraššlivě oswěcugcj.

Skokem byl s postele a u okna, aby nyzvěděl, kde oheň vyšel a kde žurj. Z prvního rolekání se probral, když se přesvědčil, že nebezpečnost na blízku není, nýbrž že v dědině aš na hodinu vzdálené hoří. Oblékna se chvátal do čeledníka, a pacholkovi nařídil, aby hned zapřáhnul, a naložil leuto (či voznici) pro wodu na wůz, rychle do nešťastné weskice gel; ku kterémuž připogil dčwečku s pohůnkem, genž wysmolené kossjky a putýnky k nalévání wodny nesli. — Hospodyní přisně nařídil, aby dwečj wssady pevně uzavřala, poněwadž zloděgowé podobné příležitosti rádi užijwagj, gať též, aby na swětlo pozor dala, a dotud bděla, ažby se zpět od ohně wrátili. — Žádostim gsa pomoci aneb poraditi, kdebw možná bylo, zpřjma sobě naměřil steznjkem k tomu nešťastnému místu, a měl z tobo potěšenj, že mnoho sausedů dohonil, genž háky, sekery, ruční střjkačky a jiné nástroje k hašenj nesauce chvátali, aby nešťastným k pomoci přispěli. Když farář Beleslawj s pomocnjky swými do weskice dorazil, giž několik stawenj popelem leželo, a k nešťěstj hnál prudkj wjtr plamen na tu stranu, kdej nejwjce stawenj pohromadě stálo, a wšsem se zahubau hrozilo. Dogel též wrchnostenjky správčj, a za njm dwezla se panská střjkačka. Zkrátka se umlwjce, gať by se rozmáhajícímu ohni nejspjše wjtrž učinila, nedali chaluwn plamen hořjci trhati, čímž se oheň bůře dráždil, a wolněgšj průchod dostal: nýbrž poručili gi

na hromadu zboriti, aby se pod žrjceninami oheň tjm spjše udušil; nač se voda sstědře lila, a bláto házelo. — Dal též správčj z dwau nejblížšjch domků střechy strhati, a wsecko paliwo stranau odkliditi. Na to nebezpečné místo wsecka pozornost a pomoc se obrátila; i posstěsilo se násilným namáhánjm, že oheň neustálým posřikowánjm a blátem pokyďánjm míst těch, gichž zachwátiti ušilowal, z nenáhla sezlábnul, a pak se docela udušiti dal.

Zamrzelo to oba ochrance, že málo toho z domácjch oheň hašiti widěli, from těch, gichž nestěšj potkalo, kterjž pomateni gsauce wje na překážku než k pomoci byli, neb rukama lomjce na bědn narižkali. — Příčina toho byla bez pochyby ta, že w tom nestěšj každý gen na sebe pamatowal, a ty, gimž přjbytky nad hlavami hořeli, Bohu a cizjm pomocnjům poručil.

Druhého dne po tom ohni dostal farář zprávu, že mnoho sausedů na návsi pod lipami sedj a o tom nestěšj howořj, té aneb oné příčině ho přičjtagjce. Nezanedbal pečlivý duchownj pastýř této příležitosti k udělenj maudré rady a wýstrahy, a proto chwátal tam, a potkaje se se sškolnjm učitelem wyzwal ho, aby ho do společenstwj dopromodil. — Po obyčejném pozdrawenj a poděkowánj prohlásil se farář takto: Předewšjm se wám sausedové! poděkowati musjm za tu wčera mi při tom cizjm nestěšj zwšobenau radost, že se wás tolik k hašenj šběblo, a aučinlivě pomáhalo; neb

toť gest mi na důkaz, že sobě mé pastýřské rady všimáte, dle ní pokračujete, a že v srdcích vašich láska k bližnímu bydlí. Snad a bez snadu bylaby ta sausedská wesnice truchlivým spáleništěm, kdy byste byli, jako mnozí křesťané, saudili, že co váš nepálí, hašiti nemůžete, a kdybyste strachem možného aurazu doma byli zůstali, neb se z daleka na cizí nestěšití zahálčivě byli dívali. Z též z toho srdečné potěšení mám, že jste některým z těch pohorělých přichráněni u sebe popráli, a z vlastního wnučnutí sbírku učinili, a wůz s potravou taní wyprawili, aby ubozí pohorělí hladem mrciti se nemusili. Jako rodiče zaplěsají, když se přesvědčí, že dítě na gegich radu dbá, a rozkazu gegich poslušný gsau: rovně duchovnímu pastýřovi srdce v těle radostně tluče, když se jako já wčera při ohni přesvědčí, že owčičky genu šwěšené hlas geho slyší, a jim se spravují. — Nemám pochybnosti, že až se osadníci Libjnsští z toho brozného poleťání proberau, wám se za tu křesťanskou službu neženom austně poděkují, nač jakožto křesťané čekatí nemáte, nůbrž, že kdyby náš Pán Bůh podobným nestěšitím nawštíwil, čehož snad od náš odwrátiti ráčj, steganau horlivosti, jako my jim, nám k pomoci přikwapj.

Dopuštěnj Boží! zvolali mnozí z vás, s hrůzau na to patřjce, jak oheň nové potravny hledá, a stavenj za stavenjím plamenem zničuje. Dopustil owšem přerchowaný Pán, aby

se lidská neopatrnost potrestala, a giným na wýstrahu byla, neb wypátral pan správce, gať mi před chwiľkau psaním oznámil, že celého nestěstj půwodcem gest sám sedlák, u něgž oheň wýssel, genž chtě widěti, gať se geho hřebná klišna má, před spaním notně napilý s dýmkaui w hubě do chľwa zassel, a bezpochyby tljci hubku do stlanj zatrausil, gať sám wšsecken popálený a na smrt nemocný hádá. Dohládá pan správce w swém psaní, že se dwau dospělých osob a tří dětj dohledati nemohau, kterěz, gať se podobá, uhořely.— Představtež sobě wnitřnj trápenj toho nestěstjnjka, když mu na srdce padne, kolikerého nestěstj přjčinau gest, a že se z toho zodpowjdati musí! Ofregeli, k čemu prý žádná čaka není, zůstane mrzákem a polowičnjm žebrákem, neb mu wšsecko na prach shořelo. Zaplatili to wšak žiwobytjím, doprowázení ho bude do hrobu náček wšsedh těch, genž geho winau s njm do nestěstj padli. Hořce prý oplakává swau lehkomyšlnost a neopatrnost; — ale dále se oheň slzami uhasiti, a ztráta njm způsobená nahraditi?

Přálbych, abyste sobě z něho wýstrahu wzali, a se naučili, gať prozřetelně s ohněm, a s každau snadně chytlawau wěcj zacházení musjíte, nemáli se neopatrnostj swau strassliwé nestěstj pádem ohně státi. K tomu cili gsem zgedné užitečné knihy wytáhli prawidla, gidž bedliwě štetřiti fluffj, aby se nezapálilo. Poznáz-

menal gsem to naučenj na papjře, a pan učitel wám to přečte.

Školnj učitel wezma pjsemnost z rukau farářowých takto na hlas čel:

1. Když w noci na odpočinutj, aneb we dne z domu giti chceš, ohniště a pec prohljdi a wysšetř, geli wšecko bezpečné. Zawři kachyni a dwjřka u peci, aby tam kočka wklauznauti nemohla.

Farář. Máme příkladů mnoho, že kočka tepla hledajícj na ohniště aneb do peci se wfradla a položila, a že jí gistrý do srsti nabrané pálily, do něčeho chytlawého zalezla, a tím zapálila. To se rovně psům zinnjho času státi může, když se mu w peci aneb na ohništi lžhati nezabraňuje.

Učitel. 2. Má se pozor dáti, aby se traud po křesánj zatlačil, a křesadlo se do bezpečného místa položilo.

Farář. Neb se ne gednau giž stalo, že se dautnagjcj traud zňal, z čeho wěci wůkol chytily; a proto se nemá mnoho širek w křesadle nechati, aniž na gednau příliš mnoho traudu napáliti, kterěz traudu pálenj spjše ráno, nežli pozdě na noc se státi má.

Učitel. A předce magi hospodyně a děwečky w zvyku, že teprw traud pálj, když se na odpočinutj chystaji. 3. Křesá-li se do hubky, ať se malý kausel k té potřebě odtrhne, ne wšak aby se do celého kusu gistrý paustěly, proto

že hubka dlauho tlj, a do čeho se strčj, to snadně zapálj.

T o b i á š. To se mi stalo, když gsem tabák páliť začal, neb mi neuhassenau hubkau púl náprsnjku šhořelo, a byloby se wětšj nestěstj stalo, kdyby náš smrad z dautnagjci kamizolny nebyl probudil.

Učitel čte: 4. Ať se nikde o samotě swjčka aneb lauč hořeti nenechá, a gestli kdo přes noc swětlo mjtí chce, má swjtilnu buď do hrnce, do džberu, nebo na mjsu s wodau a na takowé mjesto postawiti, kam kočky aneb myši přjstupu nemagj, sicby snadně swjtilnu sfáceti a zapáliti mohly. Swjtilna čili lampa ať se na prowážek aneb tkanici newěšj, nýbrž na drát.

Š a r á ř. Proč? snadno se dá uhodnauti, že se totiž prowážek přepáliti, ztratiti a lampa do něho padnauti může, z čehožby oheň possel.

Učitel. 5. Swjtj-li se laučj, podstrčj se nádoba s wodau, aby se w ni oharky odpadáwagjci ubařily. Když se swjčka sstipcem aneb přjtn čistj čili utjrá, má se pozor dáti, aby se knot náležitě zatlačil, a ne snad tljci gestě někam se zahodil, kdeby se něco zanjtiti mohlo.

6. Ať se nikdy s rozžbatau swjčkau aneb laučj do stodoly, do chlěwu, na hůrn, do komor aneb tam nechodj, kdež něco chytlawého ležj aneb wišj, k. p. len, laudel, přjze, sláma, seno, otawa, trjšky z dřewa a tēm podobné věci, gichž gediná žhawá gštra zapáliti hrozj: nýbrž

ať se swjčka do dobře opatřené swjtilny strčj, kteráž nesmj z papjru býti, ani gj které sklo scházeti.

Lukáš. Už že pať swjtilna neb lucerna wšedka skla dobře ucpaná má, předce nenj ho: dno s nj do takowých podezřelých míst choditi, leč z newyhnutelné potřebj, a s bedlivostj. Už koli u mně na opatrnosti nescházjwá, předcebych byl sám sobě stodolu zapálil. Když gsem gednau u wečer na mlat poswjtíl, zůstaloli wymlá: cené obilj na pokogi, stéblo s patra wšjcej nad swjtilnau se dntlo, a štěstj bylo, že gsem to pozorowal, a hořjcej stéblo dřjwe štrhl, než až na watro dohořelo.

Zarář. Gafé nestěstj se mohlo státi pahým stéblem! Dč že nebyla djra na swjtel: nici djrkowatým pldem pobita, a měl gste w nj bez podnbn dlahau swjčku.

Lukáš. Dwšsem, a nynj nedowoljm žá: dnému ani s lucernau do stodoly leč sám swjtjm.

Učitel. 7. Musjli se w chlwwě newyhnu: tedlně kauřiti, což sedlky wjce z powěry, než pro skutečnau potřebu činj, ať se pánew do džberu aneb kádě postavj.

Lukáš. Wadjmám se s domácjmi, kdž do hrnce uhlj naberau, a pať do chlwa kauřit gđau; neb gaf snadně kráwa kopnutjm hrnec přetotj, a řeřawé uhlj po sřlanj rozhodj?

Učitel. 8. Nepalte tabáku, dokud gste dýmku wjčkem nezabednili. Tjm méně sobě do: wolte, dýmky wypráždiniti tam, kdež se něco chy:

tlavého nachází. Do nebezpečnstvoj sebe i jiné dává, kdož s dýmkaŭ zapálenau třebaš pokličkaŭ přikrytaŭ do stodolŭ, do chlíva aneb někam gde, kdež se věci chytlavé schováŭagj, neb gať snadně může malá gisťřička někam se zatrausiti, a z nj strasslivý oheň vzniknauti?

Farář. Podobných truchlivých příkladů na sta máme, že se při pálení tabáku nestěšťi stalo, a předce to kuřáky opatrnějsími učiniti nechce! Mějte, snažně vás prosím! na čelediny a domácí mužského pohlaví, kouření tabáku narozhlé, pozor, aby se vám s dýmkaŭ někam nezataulali, kdeby vám proti nadání zle posvítiti mohli.

Učitel. 9. Nečekajte na kominjka, když se ne vždy w čas určitý dostawuge, nýbrž budiž vám za pravidlo, aby se kominj, obzvlášť se sozpauch, vždyndy před nedělí tupým pometlem z ostra vymetl, a w kuchyni usazené saze se odstranily.

Farář. Zanedbání tohoto pravidla mnoho lidí o příbytek a gmění připravilo, když se nashromážděné saze zapálily.

Učitel. 10. Nekladte dlaubých polen do krátké peci, aniž kwapný oheň dělyte ze slámy, třísek, chwoge; neb pak se plamen čelestnem walj, a co blížkého, zachwacuge neb saze roznécuge.

11. Nedávejte syrového dříví zvlášť na noc, na pecelec, blíž peci, tím méně w peci sušiti, neb tím bez počtufráte již oheň vyšel.

12. Dřívce než se zatopí, ať se kamna

problédnau, zdalíž se na nich, aneb blízko nich něco chytlavého nenacháží. 13. Máteli máslo, sádlo, oleg, aneb ginau tučnost přepaustteti, čili něco w nj smažiti: udělejte mýrný plamínek, genžbn dno pánve aneb rendlíka zahřívaj, ne však stranami vzhůru slehal. Vyberte pánev, genž není děravá, aneb po stranách zamastěná. — Nemýchente rozžhatau tučnost mořkou vařečkau; nepřibližujte se šesti světlem k vařící se masnotě, a chceteli čeho do nj nasypati, nechať se dříve rendlík od ohně odstaví. Staloby se, žeby tučnost se chýtila, chraňte se vodau jí hašiti, neb pak tím spíše se zapálí a komínem vyletí, i nešťěstí způsobí; nýbrž neměstejte jí rychle políčkau zakrýti, aneb do popele vylíti a zaklopiti. — Žermež, lep, smůlu není hodno w stavení vařiti, že snadně chýtagí, nýbrž má se ta práce někde konati, kdežby zapálením se neškodilo.

Žarář. Nelze ginať, a musjí se to na ohništi státi, ať veliká políčka po ruce gest k zaklopení žhate masnosti; ať se též na křof neodchází, dokud se ta vařící věc od ohně neodstaví.

Učitel. 14. Horký, na ohništi aneb w peci sebraný popel ať se do klenutého místa vsype, kdež věcí chytlavých není, a když se zdá býti vstydly, ať se spíše do sklepa než na strop zanesí.

Žarář. Při čemž kovářům, zámečnickům, a jiným řemeslníkům s uhlím zacházej-

cjm wňstrahu dáti musjm, aby nedáwno pále-
ného uhlj dřjwe pod střechu nebrali, až docela
wuchladlo, neb gsem toho pamětnjkem, že často
zanjceným uhljm oheň wňffel.

Učitel. 15. Stehassené wápno nemá se
tam nahromadě nechati, kamž prřseti, wľhkost
přjstup nagiti může, a kdež na bljzce sláma,
seno, dwog ležj. 16. Medosussené, nawľhlé,
seno neb otawa ať se na hromadu nedává,
nýbrž ať se po fennjku rozhodj, a přehazuje.

Farář. A to ne genom proto, aby mo-
žná ta pjce nezatudhla, a nezplešnivěla, ž čer-
hož by dobytek onemocněl, nýbrž aby se, gsauč
na hromadě, nezapálila, což se také obilj týká,
když se wľhké stlídilo.

- Lukáš. Skutečná prawda, a toto ne-
střěštj byloby mne málem potkalo, když gsem
hospodařiti začal; neb měli gsme mokré žně, a
já strachem, aby mi obilj na poli nezrořtlo,
swázjel gsem ho málo zaschlé. Znamenage puch
a neobvyčgné teplo w stodole, dal gsem na ra-
du tchánowu snopy rozstawěti, a oboge wrata
dokořán odewřiti. Byl k tomu swrchowaný čas,
ueb se obilj na hromadě ležjci tak pařilo, že
když kdo do snopy ruky strčil, spěšně gi gafo
ž wařjci se wody wytáhl.

Farář. Těto opatrnosti třeba gest tež,
když se stlanj ž lesa za wľhka swázj. Udělá-li
se ž něho hrubá hromada, strž kterauž wjtr
profukowati nemůže, dotud se pařj, až i chytne;

gen to gessťe w stelivu za wľhka hrabaném dobré, že gsauc obnčegně prstj promjcháno, giž také hafjci látku w sobě držj, čehož při wľhké pjci a při obilj za mokra sľlizeném nenj.

Lufáš. Nenj též suchému hnogi co wěriti, řdnž se na hromadu seřľape.

Farář. Mnohem spjřse sľepicj a holubj truř se zanitj, řdnž ho přjľiš mnoho na sobě ležj:

Lufáš. Četl gsem nedáwno, že tučná wľna, gessťi se smačká, snadně se zapáľj.

Farář. To se též w prawdě zastáwá o ľnu třeném, o konopi i drtinách, a proto magj se ty a takowé chytľawé wěci pro uwarowánj hrozicjho zapáľenj někam po různu dáti, řdežby náležitě prowětraly. — Je nenamazaná kola při ruřhlém getj se zapáľj, powědomo.

Učitel. 17. Řidem slabého rozumu, opilým, sľepým, aneb řděrněľým starcům, přede wřřjm ale bezrozumným řětem a ospalé řeládce neswěřte swěťla bez bedľiwého dohľjdnutj, řic wás wy-páľj. Nepřipusťtež, aby řěti se žbranj ř řřelbě, ručníčnjm prachem, ře řjrau, hubľau, se zapalowacjm řľem, hľawněmi, ř rozžhatau laučj zahráwalj, aneb někde bljž řtawenj oheň sobě uděľati směľy.

Farář. Bez počtu řtawenj giž řhořelo pro žanedbánj tohoto důľežitěho prawidla, a řám pamatugi, gať řěti řamj sobě žůřtawené, řdnž rodiče neděľnjho řasu do wřždáľeněho řostela odeřřli, řťjce sobě wegce uwarití do řtodoly se

s ohněm odstěhovali, z čehož celá ves byla by vyhořela, kdyby děvče susednj gessťe w právný čas to byla nepředstihla.

Učitel. 18. Nastávali hod Boží, posvěcenj chrámu Páně, aneb w domě swadba, ať hospodář bedlivě oko má, aby se ohněm nestěstj nestalo.

Farář. Před těmi slavnostmi poraučjm wám káde s wodau naplniti, a ručnj střjkačny zkaussťeti, gsauli k potřebě. Ale gessťe gedno pravidlo připomenauti musjm, abyste totiž nedovolili, což se z hruba stává, by se sirowé dřwíj do peci a pekárny k sussenj kladlo, aniž mokré prádlo na kamna wěsselo, čímž se již množstwokráte oheň žnal.

Učitel. Uvolugi se, že tato pravidla tolikráte od žáků přepsati dám, kolik se zde wěssjch rodin nachází, aby se každá tjm pjsemnjm naučenjm podělití mohla.

Farář. A gá si od wás wyžádám, abyste ta pravidla několikráte w roce pro auplněgssj w pamět wtisťnutj před dětmi a čeládkau nahlas četli, aneb čisti dali, a na to doráželi, by se rada tato w skutek uwedla, abyste totiž dle těch pravidel swědomitě pokračowali, a wssěcko odstranili, co by k zapálenj přjčinu dáti mohlo. — Ačkoli wčerezssj strassliwý pád ohně wám na wystrahu býti má, abyste co neyopatrněgi s ohněm zacházeli: předce nebude na ssčodu, když wám k zastrassenj připomenu, a na srdce položjm, do gakeho nebezpečnstwí i ne-

šťěsti sebe a jiné uvádí, stráž tohož oheň
vždyde.

A. Nepřednějšjí časné zboží gest zagisté
živobytí nasse, neb ním stoji neb padá cena
všech ostatních vězdegšjích věcí. Kdož však
toho bedlivě není, aby se jeho vinnau nezapa-
lilo, ten své gať cizí živobytí v nebezpečnstv
dává, a gestli skutečně jeho nedbalostí aneb
neopatrností oheň vznikne, a nestastný uhoří,
nebyl-li sám svým vrahem, a nemusí z toho,
že se o život připravil, před soudcem na
věčnosti zodpovídati? — Je ne zřídka lidé, u
kterýchž nočního času oheň vyšel, o živobytí
přígdu, věrejšjí strážlivá noc osvědčuje.
Postěti se mnohemu více, že bez aubony zohně
vynáze; příššná však dychtivost po zachrá-
něni gměni svého aneb někoho z milých žene ho
do hořícího stavení, kdež od plamenu zachvá-
cen, od dýmu zadušen, aneb od bořícího se
stavení do smrti zabit bývá. — Kdo vás ubez-
pečiti může, že s živobytím vynážete, kdyby
se u vás náhle zapálilo? — Medáváteli své a
svých domácích živobytí v patrné nebezpeč-
nstv, když s ohněm lehkovážně zacházejte? —

B. Demyž ale tomu, že byste živobytím
svým bezpečni byli, když by plamen přibyl
vás zachvátil: není-li k obávaní, že k aurazu při-
gnete, a při hassení, při odnássení nábytku a
nášlným namáháním mrzáků ze sebe uděláte?
Nemáme-li příkladů v hognosti, že lidé pro ná-
ramné polehání nad vzniklým ohněm na celém

těle zmrtvěli, a nikdý wjce se nezpamatovali? Je se těžkých břemen taháním zchvátili, aneb o některý aud přišli, gehož gimi k dobývání žiwnosti na newýš zapotřebi? — Protož zdrawing swé, ten stkwostný dar Boží, w ssanc dává, čj winau se přjbytek zapálj. Čjm se potěšj, gsa mrzákem, řdnž mu raněné swědomj předstjrá, že wlastnj winau zdrawj pozbyl?

C. A wezdegssj blaženosti to přináležj, řdnž swúg přjbytek, flussný oblek pro pohodlj žiwota, domácj nábytek, w ssprjzjrně zásobu potravj máme, na čemž sobě tělesnj lidé až přjliž zakládaj. Důwodný ale strach gest, že o wssedchj tyto milé wěci přjgnete, gestli se u wás zapálj. Dbyčegně lidé w podobném neskastném pádu hlavu, gať řjkáme, ztrácej, a w pomatenosti newědj, čehož se dřjwe chopiti, kam se obrátiti magj, aby co nendůležitěgssjho a nenskkwostněgssjho nendřjw zachrániti hleděli. A tak se stává, že řdož dnes zámožným mužem gest, zjtra, nedá-li na oheň pozor, hotowým žebrákem býti může. — Gakého tu bēdowánj, rukama lomenj a pykánj! Čjm se ale ohněm ztráwená mohowitost zpět zawolati nedá.

D. Řdož na čest gde, o to se stará, aby o něm dobrá powěst ssa. Za tam gest wasse dobrá powěst, do hub lidských se dostanete, odpowjdanj i přjsnau pokutu na sebe uwaljte, smj-li se wám w prawdě wytkati, že w swém přjbytku na swětlo a oheň pozorliw negste, a tauto neopatrností sebe i celé sausedstwo w ne-

bezpečensťovj dáváte. Přihodj se ne gednau, že nestřastnjš, gehožto winau, ačkoli proti vůli a nadánj, oheň zuřil, boge se trestu od práwnj wrchnosti, bolestnýh wučitel i ztrýzněnj od rozhorleného sausedstwa, někam do ciziny utjřá, swětem se co ztracená owce potlauřá, a bjdně žebrotau se žiwj. Uno geho zawiněnj, mělo-li přjliš smutné následky, zažiti musěgi i geho nezwinj potomkowé, neb se gim wnějtá a k hanbě připomjná, w čemž se nedbanlivoj gegich přezdeř prowinił. A tak mnohý člowěk gediné tjm, že na oheň pozoru nedal, ne genom sebe, nýž brž i celau rodinu až do třetjho i čtwtého kolená o cest připrawj, aneb aspoň pomlaumačům zámjnkj k týránj gich posťntuge.

E. Bolestná gest owšem ztráta drahého zdrawj, cti a dobré powěsti; ale mnohem bolestněgšj gest ztráta wnitřnjho pokoge, swokogenosti s sebau samým. O tuto wšak wnitřnj spokogost na wždy se připrawj ten, čj winau záhubný oheň wysšel a škodu nadělal. — Gak to ašj w nestřastnjkowj baurj, kdnž mu obrozmugcj myšlěnká: »Ty gšj žhář a palič!« napadne, a swědomj geho swjrá, a kdnž to raněné swědomj gemu předstjrá: »Pro twau nedbalost a neprogřetedlnost celá osada se polekالا, a snad mnozi z toho polekánj onemocněli! — Ty gšj tjm winen, že pokogné přjbnťky pracowitýh sausedů popelem lehly, a že ufrutný plamen gegich mohowitost stráwil, a tjm gich na mizinu přivedl! Ty se z toho zodpowjdati

musíš, gestli kdo w tom od tebe zvršobeném
nestěstí o žiwobytí aneb o zdrowí přišel. Bě-
da mi w tomto slzavém audolj, přeběda teprwa
na věčnosti, když k saudu pohnán budu!!« —

Luťáš. Chraň mne Pán Bůh podo-
bných wnitřních wýčitek, genž by mne brzce do
hrobu zprowodily.

Farář. Chrániti náš bude Bůh toho-
to neywětšjho nestěstí, budeme-li co možná
toho bedliví, abychom svědomí ničím neranili,
a pak wýčitek geho nezaslaužili. — Ačkoli se
rozmlauwání nasse o ohni až příliš prodlauži-
lo, předce nebude zbytečné, když zkrátka aspoň
podotknu, čehož štetiti máte, aby oheň cizí
winau založený wám méně škodil.

Luťáš. Gménem wšech náš o tu radu
prošjm.

Farář. Předzwydaná rána méně bolí,
gak se řkává; a gestli stegně bolí, aspoň tak
nepoděsí, a na myšlce nepomate, gak nepřed-
zwydaná. Widěli gste to wčera na nestěstných
sausedech Libjnských, že na to nepotřebněgšj,
totiž na bassenj zapomenuli, a gediné o to pra-
cowali, aby gniěnj své w bezpečné místo odstě-
howali. Kdežto snad z počátku, kdyby se k ha-
ssenj byli ochotně šběhli, byli by mohli sami
tomu ohni odolati a geg udušiti.

1) Pamatugte často na to, a s domácjmi
o tom howorte, což byste dělali, kam věci
swé, a kteréz neydrjwe odnášeli, kdyby u wás,
aneb w sausedstwu oheň wyšsel. Obstarente

to, aby každý ze své ložnice v čas potřeby svobodný průchod měl, sice uhořj, nemoha utéci. — K truhlám aneb střinjím, v kterýchž nevyžácnějsi své věci schovávejte, dente držáky dla čili rukověti udělati, aby se tím snáze odnésti mohly.

2) Chytj-li co, co spěšně hořj, gafo len, faudel, sláma, a nenj-li vody pohotově: neběhejte pro ni, nýbrž hodte na oheň pytel, hlini a t. d., a tím oheň ututlati hleďte.

3) Chytá-li podlaha aneb dřevo od zapadlého řeravého uhlj: neměsskyte se wydobývánjm: zapadlého uhlj, nýbrž spěšně zasypente a zabraňte, aby wjtr tam newál. Pak teprw wodu na to legte, až se z toho kauřiti přestane.

4) Chytily-li se v peci saze, ať se čelesten a djra u peci nawlaženým hnogem perwně ucpá, aneb gich komjnem dolů strčj.

5) Gestli se wšsak v dýmnjku čili komjně saze zanjtily, naházen na pánew s uhljm sřek, aneb kauřkú sřry, a žeň kauř do zapáleného komjna, nebo také na prázdno do dýmnjka wstřel. Mezi tím ať se někdo obratný na střechu wydrápá, a průduchy na komjně hnogem aneb mokřými hliněmi ucpá, aneb gich komjnem dolů strčj.

6) Gij se prwé oznámilo, že zanjcená tučnost, ku př. máslo, oleg, nemá se wodau

hasíti, nýbrž spěšně něčím zaklopiti, aby k tomu wjtr přístupu neměl.

7) Wyssel-li u tebe oheň, křič co hrdla máš, že hoří, a rozesli dítka, aby pošťil dělali, by tjm swisse sausedstwo tobě ku pomoci přispělo, dokud pomoc možna gest.

8) Dowjš-li se, že u někoho giného hoří, buď u přítele nebo nepřitele, běž ku pomoci, ne wšak s holýma rukama, nýbrž s něčím na hasenij, aspoň s putýnkau wody. Dřwe wšak dětem a slabšj čeládce přikaž, ať se od domu newzdaluge, nýbrž ať wodu na strop do kádě nosj, popele tam nasypaj, zamichaj, aby woda kalna byla, genž se k hasenij lépe hodj. Uť se někdo z domácjch na středu s ručnj střikačkau aneb s putýnkau wody posadj a pozor dáwá, padaj-li kam ohnivě gístry, by se hned politjm udušily. Co dýtlawého se na stropě nachází, do flenutých komer se odstěhug.

9) Z té strann, od kteréž oheň plápolá, maj se okenice zawřiti, a sstěrbinj mokřým hnogem ucpati.

10) Při ohni zwláště k pozorowánj gest, odkud wjtr wěge, a které straně nebezpečenswj hrozj. W tu stranu se střechj strhaji, dřwe než gich plamen zachwátj, aby mu potrawn ubylo, čjmž se obyčegně zuřivosti geho přjtrž učinj.

11) Střikačka má se, ge-li možná, tak postawiti, aby po wětru, ne wšak proti němu wodu do ohně metala, aniž má se do plamenu

praudem měřiti, z čehož gen pauhá pára po-
gde, nýbrž zrovna na věci hořej.

12) Dítě gste se přesvědčilo, gať to pro-
spělo a oheň dusilo, když pan správce dal bláz-
to a bahno voziti a lopatami do ohně házeti.
Toho též štetítež při hašenj.

13) Neprotivtež se, když se za potřebné
uzná, aby se střecha wasse strhla, aneb stodola
rozházela.

L u f á š. Lépe stavenj ztrhané, genž se
zase něgak složiti dá, nežli w popel obrácené.

Š a r á ř. Ten a takowý má to potěšenj,
že se ginj škodau geho před ohněm zachránili,
a magj-li w těle trochu uznalosti, neopomenau
mu za tu škodu něgakau náhradu dáti. Zby-
tečné se mi zdá doložiti, že powinnost swatá
gest, abychom se pohořelých, přede wšsemi domá-
cích, horliwě ugjmali, gim w přjbytcích swých
přichráněnj přáli, a wšsemožně pomáhali, aby
co nendřjwe pod wlastnj střechau bydleti, a ži-
wnosti swé, pádem ohně přetržené, hledati mo-
hli. — Nynj ale swrchowaný čas, abychom se
rozestli, neb se setmjmá a powětřj chladj. Do-
brau noc milé owčičky! —

Oddělení třinácté.

o stavu selstém.

Lukáš. Ať velebný pán rozhodne, kdož z nás dvou dobře má.

Farář. O čem pak máte hádku?

Lukáš. Soused Simon zastává, a ostatní sousedé mu v tom přisvědčují, že není pod sluncem bídňegšjho twora nad sedláka.

Simon. Že tomu, bohužel, tak gest, uzná každý, kdož genom za krátký čas sedláčil.

Farář. A gakeho zdání gste wy, sause-
de Lukáš?

Lukáš. Uznávám ovšem, a z vlastnj zkusenosti uznati musjm, že s nassjm selstým stavem přemnoho odporného a obtjžného spogene gest; že ale předce newděcnjci gsme, gestli pro ty obtjžnosti sebe za nessťastné pokládáme, a proti řizenj Božjmu reptáme: neb skutečně nám dobrota Božj za ty těžkosti štědrau náhradu dává a břjmě nasse začasto oblehčuje a oslazuje.

Farář. Mám z tohoto wasseho wngádřenj srdečnau radost, a přál bych, aby každý wesničan gako wy smenšlel. Pak bychom o mnoho wjce šťastných, Boha z dobrodinj geho welebějch lidj počítali, a méně rauhánj a pohoršlivého reptánj slyšeli.

Simon. Wěru newjm, gať a proč bych,

náš ubohé sedláky, za šťastné pošťádati směl, a s povoláním svým spokojen býti mohl, když vidím a zkašším, že tak ika náš gediné ona kletba Boží ižji: »W potu tváři své chléb svůj gisti budeš!« a na nás se nentěžší břemena kladau.

Farář. Každý nespokojenec má svůj křížek za nentěžší.

Simon. Že nám rolníkům nentěžší kříž uložen gest, není paubé smýšlenj ducha nepokojného, nýbrž skutečná prawda. Kdož celň den s těžkým pluhem se tahal, třebaš naň přišelo aneb slunce pražilo, kdož, když žně nastalr, sotwa několik prázdných dwjlek nagde, aby neustálaw pracj sedranému tělu odpočinutj pozvrál, kdož se w stodole za dlouhý čas cepem obáněl, a pytle obiljm naplněné na scypku, sotwa ducha vopadage, nošiti mušil, ten s těžkem o blaženosti selšké weselau píšeň zanotuge.

Kasspar. To by bylo gestě k sněšenj, neb to bez přitrže netrwa, času k odděchnutj popřege, a od čeledjnů se posprawiti dá. Ale co mūra dušj sedláka to nesčislné hegno rozličných danj a poplatků, pěšjch i tažnjch služebnostj.

Simon. Dobře máš, sausede! a to mi krew pige, a s osudem mým nespokojného mne činj, že se podobá, gačo by sedlák odšauzen byl k tomu, aby se wšickni oštatnj stawowé z mozolů geho krmili. Častokráte newjm, když něco peněz ztržjm, kam s uimi nedyřjwe,

abych obeslán a pokutován nebyl pro opozděnou lhůtu k placení. Zdalíž ge královskému mýběřimu, aneb do vrchnostenského důchodu, na faru aneb do školy zanéstí mám; neb wssa: dy gest sedlák poplatný.

Kasspar. Má-li se kostel, farní dům, škola, obecná seypka stawěti čili oprawiti, sel: ský lid se na pomoc žene, a běda gemu, gestli se tomu protiwy.

Simon. Na čí autraty a mozole se šil: nice zafládagj, a woznj cesty se opravugj?

Kasspar. Gakým teprwa břemenem gest sedlákowski robota, a gak gest záhubná, řdyž prá: wě w ten pohodlný čas do panské práce geti aneb giti musj, řdyž neywjce na pilno má, a proto vlastnj hospodářstwj zanedbati musj.

Simon. Co sedlák zastati musj, řdyž wogna wypufne, a nepřitel na blizku gest, wrchowatě gsme toho zažili w minulých letech, dokud wog: na s Francouzem trwala. Tuť ne genoni ge: dna daň druhau stjhala a přewyssowala, nůbrž wjce gsme na cestách při domáženj špiže a wo: genských potřeb, nežli při swém Bohu poruč: ném hospodářstwj byli.

Farář. Děfugmež Bohu, že ta strassli: wá bauře přestala, a že swatého pokoge pojj: wáme. — Gste-li pak giž šijnostmi swými u fonce?

Kasspar. Nelze s prawdau wen, aby se nj huba nepopálila. —

Simon. To aspoň zastáwání, že žádné:

ho giného stavu tolik pohrom čili neštěstí nepotkává, jako selstého.

Farář. Možná, i k pravdě podobná věc, kteréž vssak důkazů schází; a také důkazů o tom uvedete?

Kasspar. Těch si uspořiti mohu, neb velebný pán, mage též hospodářství a dostav několikráte pod nohy, z vlastnj zkušnosti snad wj, gať polnjmu hospodářství se vssech stran záhuba hrozí.

Simon. Když se bauřka s krupobytjm přiřene a požehnané osení, naděgi rolnjřowu rozdrť a s zemí srowná.

Kasspar. Uneb kdž násilný ligawec s zrnem i zem spláčne, w roljch a w lukách roklj nadělá.

Simon. Když mor na dobyteť přigde, gjmž ubohá zwořátka co mauchy po gedu kapagi.

Kasspar. Když se hmyz škodný rozplemenj, genž pole a zahrady w niwec uweđe.

Simon. Když zřidka den mine, aby se negaká škoda na stavenjch nebo na hospodářském nářadj nestala.

Kasspar. Uneb kdž sobě rolnjř tubau pracj auhonu ulowj, a mrzákem se namáhánjm učinj.

Farář. Už-li pať gste vssech stížnosti wysypali, čili gessťe dalsjch spustiti hodláte?

Simon. Domnjwám se, že posluchač na těch přednessených přestati může.

Farář. Dobře máte, a mohu wás ubez-

pečiti, že to tak bolestně znělo, gafo pláč Jeremiášův nad zpusťlým Jerusálemem. — Povězte mi ale, lidičky, co tjm naříkánjm a reptánjm pořjdjete? Zdaljž tjm břjmě swé, genž owšsem lehké nenj, že sebe shodjete?

Šimon. Dřowšsem že ne, slaužj to wšak na důkaz, že sedlák gest na nenwýš saužený twor.

Luťáš. A gá zastáwám, že gest newděčnjš trestu hodný, gestli hogných Dobrodinj powděčným srdcem neuznáwá, kterýmž gemu prozřetedlnost Božská staw geho za často obtjžný, negenom snesitedlnějšj, nýbrž i přjgemný činj. Proto také žádný z úst mých stjžnosti gaké nad nassjm stawem neuslyššj.

Farář. Co pak wáš tak spokogeného, a wám selstý staw přjgemný činj?

Luťáš. Upřjmně powjm, gak mi na srdci gest, a přál bych, abyšte wy, proti Bohu se rauhagjcy, ačkoli na nic zlého nemysljcy sause-domé, žrale powázili, co předněsti hodlám, a pak se za swau newděčnost stydéli, i fleknauce, debrotiwého Dce nebeského za odpusttění prosili.

Farář. Žádostiw gsem uslyšseti, co gest základem wassj spokogenosti.

Luťáš. Medáwno gsme na kázanj slyššeli, že Pán Bůh wšseto we swětě dle swé maudresti řjdy a spravuge, o čemž gsem se w běhu žiwota bezpočtufráte přeswědčil; a šice tjm, že mnohá odporná wěc, od Boha na nne dopusttěná, k prospěchu mému slaužila, nebnli gsem tomu sám na překážku. Z toho dělám

tuto sprostau, důwodnau snad záwjrků: Pán Bůh tomu chtěl, aby ze mne sedlák byl, sice by mě giný staw byl wykázal. Poněwadž ale maudrost Boží neylépe wj, což mi nenužitečněgšjho, a k čemu se neylépe hodjm: staw selstský gest tedn pro mne nenpřiměřeněgšj, a w žádném giném nebyl bych šťastněgšj.

Žarář. Tato záwjřka rozumu wassemu dělá čest, a oswědčuje wasšj nábožnost.

Luťáš. Mámi z toho potěšeni, že se mi staw wykázal, ačkoli od některých zlehčený; genž gest ale ze wšech stawů nenpředněgšj, neyužitečněgšj a nenpotřebněgšj.

Simon. Z cestn mluwjte, Luťáš! náš-li staw gest nenpředněgšj? — Žkussenost swědkem, že gest nenposledněgšj a nenpowrženěgšj.

Luťáš. Co nenprw bylo, to snad nenpředněgšj slauti zasluhugé? Prwnj otec náš Adam zemí wzdělawal, protož byl rolníkem, čili gednjm slowem sedlákem. Což giného byli arciotcowé Abraham, Izák, Jakub, než sedláci? neb w poli pracowali, stromowj sázeli, a dobytěk chowali.

Simon. W tom, Luťáš, dobře máte, a žádný staw staršjmi předky se proukázati nemůže nad selstský.

Luťáš. Zbytečné by bylo času mařeni, kdybych obšjrně ušilowal, že nad staw selstský nenj w swětě potřebněgšjho a užitečněgšjho. Nnewede-li se lidem dobře w kragině, když se rolnictwji řádně obstarává, proto že každý při-

činlivý živnosti nagde? kdežto i nepožehnanějši fragina pustne, nauze a bjda w nj nastává, když není, kdož by zemi vzdělával, aneb když se to nedbanlivě odbeymá. — Protož se snad w úsudku swém nepřeháhlím, když propovím, že selstvý staw gest ten hlawní pramen, z něhož se vezdejši blaženost prýští, a že gest živitelem wšech ostatních stawů gakkoli wznesšeny.

Kasspar. A předce gest u nich w opowrženj. Mnohý měšťák, genž by hladem posšel, kdyby mu sedlák potravu nedowážel, předce sobě o něj utírá nos, a nakládá gjm co powrhlem.

Luťáš. Dwssem, kdož powážení nemá, aniž wj, čímž přičiněním pokrmy a jiné tělesné potřeby se obgednávají, s opowrženj patří na náš sedláky co na smetj tovaryšstwa lidstvého. Proč bychom si ale posetilst těch neuznalců příliš k srdci brali? Zzwolymez, když námi pohrdají: Odpust jim Pane! neb newědj co činj. Za to muži zdravého rozumu uznávají užitečnost a potřebnost stawu nasseho, a wáží sobě rádneho sedláka.

Farář. Wzdniť pak sám císar Josef, obháze i milownýk stawu selstvého, nestydel se, pluhu se chopiti a worati; gať o tom na Morawě blíž Stareho Kausinowa pamětnj kámen swědectwí dává.

Luťáš. A tjm lastawý mocnár wšem

to známostí uvedl, že rolnictvím není práce nepoctivá, nýbrž ctihodná.*

Simon. Když by sobě z toho nesmíředlné památky mocnáře příklad vzali ti, genž námi pohrdají.

Luťáš. Musím vsať wyznati, že mnozí s nassinců sami staw náš w lehkost i w opozwrženj dáwají, a sice swým nezdwořáctwím, swau neohrabanostj i zchowadilau tupostj, z čehož wyššjich stawů lidé záwjrfu činj owšem omýlnau, že wssični sedláci gsau hlupáci a nezmravci.

Farář. Dobře máte; přestane ale z wětšj částj, předsudek proti wassemu stawu, gestli na swém duchownjm wyždělání pracowati budete, k čemuž wám za učitele a wůdce ustanowen gsém, a pro wasse djetj slaužiti má k tomu škola, a skutečně slauží, kdýž ge tam pilně posíláte.

Luťáš. Skutečně začíná nasse mládež býti mravněssj a způsobilessj od té doby, co se lépe ke škole přidržuge a na cwičenj chodj, kdežto gindá co stromowj w lese rostla, a zdímočila gako dobytek, kterýž pásla.

Farář. Když by wssični rodičowé wenkowšti tento užitek, z nawssičmowánj školy wyplňwagjcj, nahlíželi, a sami swých djetk pro pastwu a giná domácj zaměstknánj od školy neodlučowali, čjmž na sebe odpowjdánj, pokuty a posléz nářek zanedbaných djetj uwalugj.

* Gjar Gmřký w dj'u swěta Mii, od nás wyžálený, na počestnost stawu selřského s wyškau slawau ročně to činj.

Red.

Lukáš. Že náš staro pro wezdegssj žiwobyti gest nepotrebněgssj a neyužitečněgssj, to obssjrnými důkazy twrditi, bylo by hříšné času maření, a kdož o tom pochybuje, ať na pamět si uweđe, čj přičinlivosti za pokrm a oděw co děkowati má, a že by pokolenj lidské wymřelo, řady rolnjků a dobytka chowatelů nebylo.

Kasspar. Skutečně gste mne, Lukási, s osudem mým poněkud smjřil, řdž gste dokázal, že staro náš ctihodný gest. Smjtelí ale za přjti, že nepotjžněgssj ze wšech gest?

Lukáš. Že s ním rozličné obtjžnosti i skutečná břemena spogena gsau, nelze owšem zapřjti, žeby ale nad něj obtjžněgssjho nebylo, s těžkem se dokázati dá. — Řdž powážjm, co potkává bogownjka w čas neshastné wálky, w njž okamženjm bezpečen nenj, brzolí o žiwobyti nebo o swau swobodu nepřigde; w gakém nebezpečnstwj wězi hawjř, genž w zemi gako za žiwa pochován rudn dobývá, gedowaté páru do sebe lyká, a wždň k obávání má, že hrob swůg pod žřceninami nagde; gakými nesnázemi plawci na moři zápasiti musj, řdž gich bauře přepadá, wjtr do neznámých končin swěta zanášj, aneb loď na škaly žene; a řdž sobě na pamět uweđu, že nenj staru na swětě, genžby negakých nepřjležitosti neměl: tuť sebe, gsa sedlákem, za neshastného posládati nesmj, nýbrž naproti tomu Bohu děkuji, že mne sedlákem učinil.

Simon. Wy gste, Lukási, stará liffa,

genž času wyhowěti umj. Wsadil bych se, oč chcete, že byste se nezdráhal a na upenparěho nehrál, kdyby se wám ponawrhlo, že panem wrchnjm, aneb gahymkoli wrchnostenstým auřednjkem býti máte?

Lukáš. Myslíte se; zdmořile bych se z toho poděkowal, abych nestěstj ussel.

Simon. Z co wám to napadá? oč, že se přetwarujete, a ginať mluvíte, než smyslíte? — Snad-li za nestěstného prohlásíte, kdož se dobře má, w kočáře gezdj, giným poraučj, málo co na práci, za to ale štědré přjgny má? Podobného nestěstj, smjli se to tak nazwati, na wždy bych sobě přál.

Lukáš. A brzce swé hlauposti oželel. Wy na mne oči wywalujete a hlavau frauťte? Snad sobě brzce porozumjme. Nestěstným jest, třebaš by se gjm býti nezdál, kdož něco za powinnost obdrží, čeho zastati neumj. Kdyby tedy ze mne dle wasseho směšného ponawrženj pana wrchnjho udělali, špatně by se mi tjm poslaužilo, neb bych na sta překážek a obtjžnostj pro swau k auřadu neschopnost nadhazel, nad tjm se trávil, a sám s sebau nespokogen byl.

Kasspar. Když byši se ale auřadowanj náležitě naučil, pak by nad tebe po panu hraběti nebylo w okolí štěstěgšjho.

Lukáš. Pochybugi z důležitých přjčin, že bych, gsa i způsobilým wrchnjm auřednjkem, spokojeněgšj byl, než nyní na swém stromném statečku.

Kasspar. Powaž, staraušku! co za pá-

na wrchnj gest, gať se wššicchni před njm kořj a třesau, gať pohodlně swé žiwobytj tráwj! —

Lukáš. Ne wšsecko, což se třpytj, zlato gest! Byl gsem, gať wám snad powědomo, za mladých let panstwjm kočjm, a gsa na wšse pozorliw, naučil gsem se s obdiwenjm znáti, zač té domnělé panšké sláwy lofet gest. Wamatugi se na to, gaťoby to dneš bylo, kdž gsem gednau pana wrchnjho, muže z mjry dobrého, někam wezl, a k žármutku znamenal, že zamračený wyhljžj, a bolestně sobě wzdyhá. — Dsmělivo se, zeptal gsem se ho: scházj-li mu co, a gaťby možno bylo gemu poulehčiti? — »Scházj mi toho wrchowatě,« dal za odpowěd, »ty ale, chudásku! nemůžeš mi w ničem zpomoci.« — Umlknul gsem, a geli gsme dále. Kdž ale přjře do kopce šlo, a gá s kozljka skočil, poručil dobrý pán zastawiti, s tjm doloženjm, že též chce ko- njm pracj sedraným poulehčiti, a pěšky ajti. Wda wedlé mne wšsecken zamysšlený, posléze zwolal: »Za štastného se pokláden, Lukášsi! že gšj zde na panstwj kočjm a ne wrchnjm.« — To mi owšsem podivně w usšjch zaznělo, řekl gsem wšsak: »Děkugi Bohu za to, čjm gsem, domnjwám se ale, že urozený pán wjce přjčiny má Bohu za to děkowati, kým přjtomně gest« — »Dobře gšj podotknul, Lukášsi! kým přjto- mně, totiž dnešnjho dne gsem, neb Bohu po- wědomo, čjm zegtra budu;« žalostně řekl wr- chnj. — »Urozený pán gest našjm wrchnjm wúbec milowaným, a srdečná žádost gest wšech

řádných poddaných, aby Bůh tak dobrotivému pánu dlouhého panování popřítí ráčil.« — »Mám z toho ovšem srdečnou radost, že se poddaní našeho hraběte ve mne důvěrují, a svou lásku ke mně na gewo dávají: toť ale může a hrozí mým nestěstím býti, neb právě tím, že s poddanými bez křiku a zášti dobře gednám, w podezření mne uwádí, jako bych s nimi na zkrácení milostivé wrchnosti w spolku byl.« — »Z který pekelník mohl by podobného živého nařknutí z ctiutřačné tlamy pustiti?« zvolal gsem rozhorleně. »Právě to se mi za zlé wykládá, že se wssí přisností na odbývání panských rowinností nedorážím, že dlužníkům showjwám, a jim, kdž nemají čím platiti, dalssí lhůtu propůgčují, pro kterauž příčinu to: líf se do důchodu neodwádí, gakby dle wykazu patřilo. Ně který z nižších auředníků, žádage sobě na pana wrchního zahrati, rád by mne sšauptnul, a proto mne u wrchnosti osočuje a černí. Negsem tedy okamžení bezpečen, brzo: lí odporníci aukladu swými nade mnau swjtěží, o službu i o čest mne připraví; ačkoli by přj= mau cestau ničeho proti mně newygednali.

Kasspar. Mne by to též náramně hně: tlo, kdž bych wěděl, že někaký záwistník na mé zkáze snowá.

Lukáš. To nebylo to gediné, co toho sšedhetného pána morilo. Nerád toho žalowal, aby mu neublížil; za to ale sám trpěl, kdž se mu cizí nedbalost a neporádnost přičítala. Gja

muž svědomitý pohledával svědomitosti též u jiných lidí, však jí k své škodě nenafšel. Zhenřilý psát se mu zproněvěřil, wrchnostenský důchod olaupil, kteraužto krádež dobrý pán ne genom ze svého na wjdenšský nahraditi musil, nihbrž k tomu domluwu pro nebedlivosť a lehkověrnost utržil. — Mage hognau rodinu, a gda na sprawedlnost, genž pořadnjch auplatků nenawiděla, ničeho pro čas potřebn přihospodařiti nemohl. Šam gsem gednau z úst geho slyšel: »Mnohý ze sedláků na náš auřednjky záwistiwým okem sšilhá, a domnjwá se, že ragské blaženosti zde požjwáme, a předce náš staw nenj nic jiného, než krásně se trýptjčj bjda.«

Šimon. To by bylo! — Ša šam gsem ty pány za neyššastněgšj mēl, ačkoli wyznati musjm, že přigda na kancelář, a wida gať sřčeně sedjce pjšj, ne gednau gsem w duchu k sobě řekl: raděgi se dci oháněti cepem, nebo to k zdrowj slauzi, nežli buch s přem w ruce gaťo přikowaný u stolu seděl.

Šarář. Že se častěgi s pány auřednjky scházjwám a gegich stjžnosti slycháwám, mohu wás ubezpečiti, že s gegich stawem mnoho obtjžného spogeno gest, a že nepowážliwý záwistnj gest, kdož jim něgakého wyraženj nepřege, gimž mysl swau starostmi sewřenau wygasniti ušlugj, gesto sedlák se negednau giž při své práci obweseluge.

Luťáš. Byl gsem toho zdánj, že hrabě, pán toho panštwj, ššastným gest, a o žádných protiwensstwjdj newj; ale ššaredě gsem se žmery

lil. Přigel na panství, a každý mohl na geho tváři čísti, že čerw nespokogenosti na něm hlo- dá. A nebyl bych, wěru! na geho nyslo dosedl, bytby mu celý kraj byl patřil; neb gať gsem se dowěděl, panj se mu zpronevěřila, a dcera, bý- walý geho miláček, s něgalkým ničemnjšem do ci- ziny uprchla, a tam hanebné žiwobytj wedla.

Kasspar. Toť owšsem panu hraběti krew pjtí musilo.

Lukáš. A tomu byl stále churawý, a na lécjch žiw. Nepamatugi se, abydy ho byl kdy usmjwati se widěl, a co pogedl, nestálo za řeč. — Wednau, když gsem koně cídil, a při tom sobě sfočnau hwyždal, přišel hrabě do ko- njrny, a o něco wljdněgšj twářj a gaťo pla- čtiwým hlasem ke mně řekl: Celé panství bych s chutj za to dal, kdybydy gaťo ty zdráw a we- selé myšli byl.

Kasspar. Sám, wěru! raděgi chudým ale zdrawým sedlákem zůstanu, nežli bych chu- rawým a nespokogeným hrabětem byl.

Farář. Zuto přednost máte wy sedláci před wyššjmi stawy, že zdrawj požíváte, a při- šle gste, gestli sami na swém zdrawj nestřjd- mostj nebořjte. Že wás wasse powolánj do- hánj, abyšte sebau w čerstwém powětřj pohybo- wali, proto wám i ta nespolestěgšj strawa k duhu gde, a když gste se hmotnau pracj una- wili, léwe wám paubá woda aneb šrowátka chutná, nežli peciwálkům malwazj. — Kde na- gde me wjce zdrawých a silných lidí, nežli we

wesnicjch? Kde wětšj počet na zdrowj zachowalých kmetů a čiperných babiček nežli mezi wámi?

Kasspar. Byl gsem letoš w hlawnjm městě, nad tjm gsem se zarazil, že gsem se málo s kým potkal, genž by byl náležitě zdrow wyhlížel, leč s čelediny a s některými mladochy, kteřjž snad z wenku pocházeli. Magj tam lidé na wětšjm djle sirowátkowau barwu, a gako opuchlj wyhlížegi. Co se tam mrzáků a trpaslků po dlažbě plazi! —

Farář. Kdyby wám porolánj wasse nesnesitedlná břemena ukládalo, gak některj z wás prwé přenáhleně a neprávě zastávali, gistě by zdrowj wasse tjm znamenitě trpělo, a žjřdka by se mezi wámi kterj k práci jchopnj stařec nacházel.

Simon. Wyznati musjm, že kdž po polnj práci gest, a kdž něgakj čas doma wězjm, že gakš malatnjm, chuť k gjdlu tratjm, i nepokogné spanj mám.

Farář. To wám na důkaz slaužiti může, gak nezdrowé gest w zawřeném powětřj dlaubo se zdržowati, k čemu giných stawů, zwláště učerých, gegich powinné zaměstknánj nutj, a gak se člowěk při zdrowj zachowá, kdž při jwé práci sebau pohybowati může.

Kasspar. Napohybugi sebau w čas žnj, a na mlatě, až še ninc pot curem teče.

Farář. Horko též býwá učnému u stolku sedjcimu, kdž se práce nedatj, a w čas je

zhotowiti má. Wězte mi zkusšenému, že není na světě gedinkého stávu wšech nesnázi zproščeného.

Simon. Byl bych spokojenější w svém prostém stávu, kdyby genom těch nekonečných služebností nebylo, při kterýchž sedlák sebe a svůj dobytek zedere, a za to windry nemá leč bití a šatlawu, když se opozdí aneb se zprotiví.

Farář. Neposlušnost proti určitému pořádku musí se trestati, jic by se záhubný zmatek stal. Naříkáte si na služebnost a poddanost, a přece není nad sedláka swobodnějšího pána na světě.

Simon. Z toh gest k smjchu! Gá že jsem snad swobodný pán?

Farář. Swobodnější nežli gá, a než pan wrchnj. Chcili ku příkladu vzdálenau cestu nastaupiti, o dowolení u svých představených musím prositi; nápodobně pan wrchnj musí se u hraběte opowědēti, žádáti w záležitostech svých někam se odstraniti. Wogenský důstojník nesmí se w čas služby své na hodinu vzdáliti, sic se k profausowí dostane. Gám cisař pán w určitých hodinách s dwořenjny svými musí pracowati, prosby a stížnosti poddaných wyslechnati, nechceli nářek na sebe uwaliti, že o poddané nepečuge. Wy wšak, když gste powinnau službu wykonat, aneb sřrže čeledjna odbýti dal, můžete dělati nebo zaháleti, cestu nastaupiti, aneb w frčmē sedēti, a žádného se o dowolení k tomu prositi nepotřebujete.

Simon. Toť gest skutečná prawda.

Luťáš. Budmež tedy še stawem od Boha nám wykázaným spokozeni! —

Farář. A powinnostj powołánj swého budtež pilni, aby soudce na wěčnosti, u něgž není přigjmanj osob, (Efez. 6, 9.) u něgž wládať před nádennjkem přednosti nemá, k gednomu každému z wás řici mohl: Měhoděť služebnjče dobrý a wěrný! Že gš nad málem byl wěrný, nad mnohem tebe ustanowjm: wegdiž w radost Pána swého. (Mat. 25, 23.)

Luťáš. Denž Bože! abychom těch blazjcich slow po wykročenj z tohoto swěta wssični zaslechl!

Oddělenj čtrnácté.

O wozatagštwj a polnjm hospodářstwj.

Farář. Dáwno gsem s wámi saukromj mluwiti taužil, neb srdce mne bolj, když na to se djwati mám, gať gindý pořádný saused Hauděk welmi se spausstj, do pitj se dáwá, a spisse w křemě nežli na poli aneb při hospodářstwj k nalezenj gest.

Hauděk. Mezapjráám, že rád si jawdám, abych mrzutých brykulj potopil.

Farář. Smjmlj wědčti, co wám toliť starostj a mrzutostj dělá?

Hauděk. Řdobý se nemrzel, když při

swé neunawené přičinlivošti ni gať wzníknauti nemůže. Co gsem se swětem nageždíl, aneb čelodjna pro wendělek do swěta naposílal! a co z toho mám? koně gaťo kštilowci sotwa nohyn wlekau, wozy polámané, hospodářstwí zpustlé —

Farář. Dausáteli snad, když žřďka wystřizliwjte, že koně zedrané lépe na se bráti budau, hospodářské nářadí samo že se opraví, a lepší pořádek we wasse zanedbané hospodářstwí že se uweđe?

Haudet. Býlaby to zpozdilost ode mne, kdybych něco podobného a gaťo zážračného očekáwal. Newím, čím to gest, že dokud několiť skleniček pálené w sobě necítím, že na mně wšsedo gaťo padá, a takowá newrolost a nespokojenost mne již osedlá, že mi negednau již ta špinawá myšlénka napadla, abych sobě k hrdlu sáhl.

Farář. Nebyla to pauze špinawá, nýbrž zausanliwá, bohaprázdná myšlénka, za kterau byste se styděti měl, gestli gíštra zgeweného náboženstwí we wáš tli. Odstraňte, co hospodářstwí wassemu na záhubu, a pak se wám lépe powede.

Haudet. A kteráž gest ta hospodářstwí mému záhubná přisšera?

Farář. Doslechnám, že saused Haudet gest časem z horka nakwasseny, a nerád se dá z omylu třeštatí.

Haudet. Býwal gsem owšsem chytlaný traud, a snad gím posud gsem. Od welebného wššak pána dám sobě i odpornau pilulku

chutnati, gsa přesvědčen, že náš duchovní otec poraditi a nikoliv tenrati obmenšlj.

Farář. Mám z toho srdečnou radost, že se w mau nepřetvářenau upřímnost důvěrujete, a gať daufám na dobruu stranu bráti budete, cokolí odporného přednesu.

Haudek. Snad můg žaludek tu pilulí zažije.

Farář. Když gsem zde farářowati začal, šla o wás chwalná powěst, že hospodářstwí swého bedlivě hledíte, a mezi zámožnějšj z osadníků patříte. Nemojm ale, kdo wám to nestastné wnuknutí dal, abyšte se polního hospodářstwí spustil, a obchodníkům se za wozatage zaprodal, a tak nazvané formánky se chytil.

Haudek. Ten nápad nebyl daremný, a mohu welebného pána ubezpečiti, že forman, rozumjli své věci, gediným týhodnem wíce sobě na silnici wydělá, nežli rolník s potahem swým za měsje.

Farář. K prawdě podobno; ale proč pak wám, Haudku! tak málo co dobrého z toho, gať prawíte, wýnosného wozatagstwí wynpewalo? ano že od té doby, co gste na cesty gezditi, aneb koně posílati začal, na mizinu přicházíte?

Haudek. To gest mi samému wěc nepochopitelná.

Farář. Skutečně? a nelze wám příčinu toho uhodnauti?

Haudek. Dvosssem že ne; a měl bych

geden že zámožněgšjch býti, neb negednau se stalo, že přigeda z cesty še što zlatými gsem se gakožto čistým wendělkem proukázati mohl, a při tom se na cestě někdy lépe měl, než doma na Božj hod.

Farář. Tento čistý wenděleť byl byste za škodu byl pokládal, kdybyste z druhé strann byl powážil, gať se koně těžkým nákladem zedrali, wůz a náčenj sedřelo a polámalo, a wy na sobě wšsecken oděw strhal, a co horššjho, že se wasse polnj i domáci hospodářstwj zanedbalo, aneb pro nepřjtomnost řjdcjho hospodáře ledabylo na kwap rdbylo, a gať řjkáme, zpohlawkowalo. Čchož pak nigak oceniti nemůžete, gest to, že se přewzácný hnůg na dlawhau záhubu wlastnjch polj po cestách rozkaňhá. Farářowal gsem po tři léta w gedné wesnici, kdež sedláci wozatagstwj šilně provozowali, tak šice, že wjce na šilnici nežli doma byli. Meznał gsem wššak gediného z nich, genžby byl tjm po šwětě reydenjm zbohatnul, naproti tomu mnozj z nich tjm formaněnjm o wšsecko přiššli, a co neyhorsšjho, na těle i dušši se zkazili. Proto také wozatagstwj nepřegi.

Haudek. Wábnych ale š celau chutj do šwěta š pro wenděleť zagel, kdyby se genom můg potah k tomu hodil.

Farář. Snadno k uhodnutj, že wáš na cesty mimo domnělý wenděleť něco giného láká, a šice pohodlněgšj a štkwoštněgšj žiwobyty.

Haudek. Při wozatagstwj není mnoho

pohodlj, a welebný pán si nepřipomenul, co wožka žkusi, když gest pod šjrným nebem, když s oblať se lege, když hrdelnj cesta gest, aneb když se zimnjho času znobiti, zámětj neb záměgj broditi musj.

Farář. Za to náhradn hledá a nachází na hospodách, kdež sotwa že koně pod střechu dostal, stůl zasedna hoduge lépe než mnohý pocestnj zeman.

Haudek. Bláznem by byl wožka, kdyby sobě po přestálé nesnázi nepřilepsil, a se neposilnil.

Farář. Tak ale domnělj wendeleť z wěššj částky chřtánem prožene, dobře tráviti se naučj, po čemž gemu pak sprostá domácj strawa pod noš giti nechce. Ubyste ale, Haudku! neřekl, že na wožatagstwj z něgakého snad předsudku newražjm, a wáš z toho zrážjm, upřjmně powjm, co se mi na ie žiwosti neljbj, a gak smutné následky mjawá formaněnj. — Gak gsem po mnohá léta pozorowal, rozeznáwagj se tito formanowé od swých sausedů, doma hospodářstwj swé obstaráwagjcjch, mezi giným lepšjm, městskému se podobagjcjm oblekem, stkwostněgšj doma strawau, že gj na silnici přiwylj, gak též wydluženau zdwořilostj; za to ale nedbalostj wzhledem polnjho hospodářstwj, a newšjmawostj k chrámu Páně.

Haudek. Wožka gsa na cestě a mage swěrené cizj zboží nesmj se od koňů wzdáliti, nechceli do škodnj přigiti, a proto přikázanj cirkewnjho z ohledu služeb Božjch w zasvěcené dny

chtě nechťe poslussen býti nemůže, leč se náhodau několik známých na hospodu sgede, z nichž některj koně a vozi opatruji, kdž drugi do kostela gdu.

Farář. Dobře sice máte. Čemu ale člověk z potřebn přimyknu, toho se drží, kdž i potřeba přestala. Proto také málo který z těch vozotagů, kdž z cest domů přigede, hříchů z toho dělá, kdž služby Boží zanedbá a mjrva z nich krémár a pálenkář pro častěgšj nawštětowanj wíce potěšeni, nežli duchownj pastýř.

Haudek. To má bezpochybně na mne padati.

Farář. Dč že wám swědomj nedbalé chrámu Páně nawštětowanj wytenká, sic byste na sebe neobracel, co se o giných powjda. S žármutkem gsem též na některých ženatých, ne wšak na wšech těch vozotagích pozorowal, že manželské wěrnosti u oltáře slíbené swědomitě nesserili, ano že se cizoložstwa bez studu dopauštili, poněwadž tomu na cestách přimykli.

Haudek. Tomu bych se do očí podjwal, kdoby mne z podobné neřesti wiuil. Bez mučení wšak wznáwám, že k tomu na hospodách hogná přiležitost se poskrtuge, a že člověk násilj sobě učiniti musí, dceli nad pokussenjm swjtěziti. Neb kdž se tělo masitými pokrmy a opogným nápojem rozdráždj, tělesná žádost se ožywá, a negaká chlipnosti oddaná služka k smilstwu láká: že má člověk se co přemáhati, aby se hřichu nedopustil.

Ľar ář. Kdo se w nebezpečnstwí paussťj, w nebezpečnstwí zahyne, prawí písmo swaté. Šám uznáwáte, že na cestách hogné býwá pozřussenj. —

Haudef. Kde toho není? ani v chrámě
Páně člověk před ním není bezpečný. Proto
bude se rozataaštwi neodřekl. —

Farář. Snad ale proto, že tím na mí-
zinu přicházíte, neníli pravda?

Haudek. Přigde na důkaz, že formanskau hospodářstvi mé schází.

Farář. Elepotau poražen gste, gesili toho nenahljžjte. Kdnyž polnj práce nastane, konj doma nemáte, že se swětem taulaaji.

Haudef. K tomu všem volka šaupil, a
frávn tabati naučil.

Farář. Je s podobným slabým pota-
hem práce bývá neodbytná, přes čas se pro-
dlužuje i ledaco v hospodářství potřebného tím
se zamešťává, snad mi přisvědčíte?

H a u d e f. Deymež tomu, co ž toho?

Farář. Že se polní práce špatně a jen pro gméno odbývá, a proto z ní hogného užítku vyplývati nemůže; a to tím méně, když hospodář sám rukau k ní nepřiloží, dnes tomu, zeztra ginému nádenníkowi gi svěťj, žřjdfa dehljžj. —

Haudek. Nerád na pole chodím, že tam málo co potěšitelného spatruji.

Far á r. Bassi winau. Dal bych si tedy

práci, aby se bývalý pořádek uvedl, a role lépe se rozdělaly.

Haudef. Už do omrzení a unavení jsem se za pluhem nachodil, a proto si odpočívnutí přátel mohu.

Farář. Tuž to máme! gať jste zpánovitěl, a pracím povolání svého odvrhl! To jsem též na mnohých vozaťagách znamenal, že sobě polní práci zosklivili, za ni se stýděl, o sobě hrdě smeyšleli, že se o něco dále ohlídl ve světe.

Haudef. Sedlák světem jezdicí rozličné věci vidí a slyší, a ledačemu se naučí, o čemž sobě peciwálek, když se z vesnice vzdáliti neosměl, ani zdáti nedá.

Farář. Byloby ovšem k winšování, aby selstý lid, kdýž pro svět pracuje, na to swau pozornost obrátil, gať se ginde role rozdělávagi a co užitečného se pro hospodářství uvedlo, aby toho doma následoval. Ale bohužel! sotwa snad geden ze sta těch wožků na to pomyslí, a gegich zwědawost se obmezuge na wyptání, w které hospodě neylépe a neylaciněgi se tráwí.

Haudef. Welebný pán má na formany přjliš s kopce.

Farář. Že jsem se mezi nimi mnoho nepořádných, prostopáských, ausťočných a podwodných znáti naučil.

Haudef. Wšady kaulol mezi pšenici.

Farář. Bolestná to prawda, ale kdo přege pšenicí, w něj wíce kaulole, nežli pšeni-

čných zrnek? Proč wozatagstwj rolníkům hanjin, gest i ta hlavní příčina, že se tím dobré mrazny kazj, prostopášnost rozplemenuge. — Že hogné příležitosti posklytuge k nešťjrdnosti, k zhenřilosti, k smilstwu i k cizoložstwu, sám gste přiswědčil. A že uěj zahálčiwému času mařenj, po hospodách se powalovánj. —

Haudek. Forman s nákladem má toho bohatě na práci a na starosti, a gestli pak doraziw na hospodu za stolem si odpočiwá, a sobě něco pro pošlu chutnati dá, kdo mu to za zlé miji, a za zahálku pokládati může, leč nemá powáženj? —

Farář. No, přáteli! To bylo něco z formanské zdwořilosti. Nezastáwám, že by wozka bez práce a starosti byl, což i nenwětšj mocnár nenj, že wšak geho zaměstnánj u přirownánj k tuhé rolnické práci hřičkau takorča gest, zdaliž přiswědčiti nemusjte?

Haudek. Napachtuge se dost při nakládánj a skládánj přigatého zbožj.

Farář. Bez práce negedj se koláče. Gaká to proň obtížnost, když gsa nagedený wedlé kónu bičem se oháněge a sobě hwozďdage šilnici se laudá, aneb gsa podnapilý na kozljků zdřjmá, a když přigeda k hospodě na pauhé geho bičem mršťnutj sluha se přizene, kterýž koně wypráhá, kdežto na pána hrabci wozatag hospodstěmu drsnatým blasem narizuge, co se wšsecko pro něg na stůl sněsti má.

Haudek. Přegmež mu toho, když sobě dobrý den udělá, a tělu pohowj. —

Farář. Přál bych mu toho celým srdcem, kdyby genom tmi z mezí, stavu jeho vyřázných, nevyhračoval, a pracovitosti, té rolníkovi nevyhnutelně potřebné ctnosti, neodvykal: proto také tomu světem se potlaukánj narovnělů mozka doma stánj nemjwá, a rolnická práce zdaleka mu smrdí, div-li pak, že hospodárstwí jeho hyne? Záhubněgšj ale pro něj, že se ssibalstwí, lži a podvodům na ugnu bližního naučj.

Haudek. Není snad neřestj na světě, gichžby náš pan farář ubohým wzatagům nezpřičital.

Farář. Je není neřestj, kteréby se nestěštně nedopusť, když se Boha a mravopřestnosti spustil; w čemž wzatagové nezbedným swým chowáním swědectwí dávagj. Není ale divu, že na duši i těle zkázu berau, neb žádný snad staw tolik příležitostj k zlému, tolikereho pokušení nenacházj, a tolik zlých příkladů nemidj, jako wzatagšj. Z hospody odgeda na ginau sobě naměřj, a co tam obyčegně slyšj a widj? hořko gešť o tom powjdati.

Haudek. Pro pobožnost žádný se na hospodě nezastawj.

Farář. A oplakánj gešť, že se obyčegně na hospodách z mozky wytrati ta částka pobožnosti, kteráž se w něj za mladých let wstjrpila. Proto také za nemalý zážrak to pokládám, gešťli někdo za několik let žiwnosti wzatagstwím bledage, dobrým křesťanem býti nerůstal, služeb

Božich pilně namošťevuge, k práci se má, svědomitě, neosfemetně s bližnjm gedná.

H a u d e k. Náš pan farář s těžkem by, tuším, komu ze svých farníků dovolil, kdyby to na něm záleželo, aby sobě formankau chleba dobýval.

F a r á ř. Na vlas gste uhodl, neb za gítě bych se w tom nepřehálil, gsa světskau wrchnostj, abych komu dovolenj dal s zanedbáním svého hospodářstwj po mrzkém i negistém wendělkú světem se sháněti, a při tom cikanování na těle i dušji se zkaziti; neb co gest platno člověku, by wšfecken svět ziskal, duše wšak své škodu trpěl? (Mat. 16, 26.)

H a u d e k. Nezapjráám, že se člověk z hospody do hospody gezdjci málo čemu spasitelnému naučí, a že z té proměny, kteráž se se mnau a s mým hospodářstwjm stala, špatné potěšení mám. Ale co se stalo, odestati se nemůže.

F a r á ř. Dá se wšak zlému přjtrž učiniti, a w čem chybeno, z částky aspoň naprawiti.

H a u d e k. Nechojmi tauto prawdou za hřbet. Račte ale powážiti, kdyby kupcům a obchodníkům zbožj swážel a rozwážel, kdyby wozatagů nebylo?

F a r á ř. Bez pochyby wám powědomo, že se we wětšjch mjstech mužowé nacházegj, kteříž gediné wozatagstwjm živnosti své dobýwagj; a byloby gich snad o wětšjm počtu, kdyby gim rolnjci, kupcům se za laciněgšj penjz nabjzegjci, živnosti neugjmali.

H a u d e k. Proto na náš wenkowské newražj.

F a r á ř. Co mi do toho! A lepšjmu

wšak porozuměnj doložití musjm, že bych wšem
 rolníkům bez wemjnký wozatagstwj nezařázal,
 řdybch w tom co poraučeti měl. Musil by se
 ale kažďý na cestu se chystagjcj sedlák řádně
 wyřázati, že role geho náležitě zadělána gsau,
 aneb že doma dostatečného potahu zústawj, a
 někoho k zastánj práce ustanowj, aby geho rol-
 nictwj ke zkrácenj nepřisslo. Dohljžel bych be-
 dliwě na to, aby se dowolenj onoho k tak na-
 zwané formance gediné sausedům na cti dobře
 zachowalým, a w mravném chowánj usedlým
 udělilo, ne wšak zhenřilým darebákům, genž
 swými ssydy a hrjssnými wensstupky na celau
 obec hanbu uwalj, a ostatnj sausedy w pode-
 žrenj uwedau. Mladá wšak, w mravnosti ne-
 upewněná chasa nesměla by mi na cesty, leč
 w čas newyhnutedlné potreby, a to gessťe pod
 dohljďkau některého wážného sauseda, genž by
 gj napomenutjm a přjkladem swým z dobré ce-
 sty wykročiti nedal. D kómbu se proneslo a
 dokázalo, že w cizině nepořádné žiwobytj wedl,
 teni by práwa k wozatagstwj na wžďy pozbyl.

Haudek. Řdyž tu wěc zrale, a dle
 vlastnj zkusenosti powážjm, wyznati musjm,
 že by podobné uspořádánj na ssrodu nebylo.—

Farář. Ba že by na newíš z ohledu
 nezkusených chasníků pro zachowánj mrawopo-
 češtnosti potřebné bylo. Gessť tomu gjž přes
 dwadcet let, a předce mne posud srdce zabolj,
 řdyž si na gednoho gínocha we wši B— wzpo-
 menu, gegž wozatagstwj na prach zřazilo. Byli

gest to ginoch gaf pro krásnou tělesnou postawu, tak pro geho mravné chowánj skutečně k zamilowánj, a slaul wšim právem zrcadlem rádných čeledjnů; až se do služby k sedlákowi dostal, genž wozatagstwjm zbohatnauti daufal. Přesvědčiw se sedlák, že se na poctiwost, obratnost a rozssafnost toho swého čeledjna zpoléhnuti může, poslal ho za sebe na cestu, a z počátku wšse dobře chodilo. Gotwa wšak asi dvě léta formanil, zcela se přewrhl, neb z toho gindá pokorného, střdmého, stydlivého, pracowitého a nábožného mládence udělal se pyšný chlap, pro swüg lepšj oblek se wyxnagjicj, ožralec, děwfár, lenoch, zlomagce a rauhač; a že mu došti štedrá mzda na geho utrácenj nestačila, hospodáre doma okrádal, na cestách nejmnjším nákladem k swé ruce koně překládal, cla přegjžděl, ze swěčeného zboží ukrádal, zač několičrát bitím a wězením trestán byl, až posléz ze služby gsa wyhnán, ožralstwjm se zcela oddal, a zapálením kořalky we wnitřnostech bjdně zahynul.*

Haudef. K politowánj byl.

Farár. J wy gste k politowánj, gestli š z něg wýstrahu newezmete, neb po geho stopě chodjíte, řdyž se opilstwjm oddáwáte.

* Měl jsem farníka wozatage, který uměl bedny jobě swěcené mýtně okrádat a pamlky a zboží wyťahowat, gež si pak domácí dýtnat dala. — Widěl jsem wozatage na silnici, gaf obruc na beče odrazili, nebozecem djru promrtali, do putynky wjna si natocili, djru pak opatrně ncpali a obruc zase prirazili. — Takowým způsobem sám jsem na gedné beče o 2 wědra wjna přišel; a řdyž toto w letním wědru přivezeno bylo, wjno ncpně se rozšlektalo a pak we škěpě zplešnilo, čím jsem o 11 wěder wjna přišel.

Ne d.

Haudek. Velebný pán mi zle do svědomí mluví, a zašluguji, bohužel! přísne domluvy. Ale račte pověditi, že-li mi k spomoženi?

Farář. Pomoc gest možná, ačkoli ne snadná. Té potřebné pomoci hledějte po Bohu u sebe samého.

Haudek. Beta po mně! nenagdu-li lepšího pomocníka nad sebe.

Farář. Styďte se za svou malomyslnost, kteráž mi důkazem, že mysl vaše častým se podnapijením se slabla. Poradím, co by vám prospělo, budete-li na upřímnou radu dbáti. »Nemůžete dvěma pánům slaužiti,« řekl Spasitel náš. Dal gste se tak ika dvěma pánům do služby, když gsa dle povolání svého rolníkem též gste se wozatagstwí chopil a nemoha obau obslaužiti, gednoho z nich gste zanedbal. Je pro wozatagstwí vaše hospodářstwí k zanedbání přišlo, nyní snad nahlížíte. Má-li se vám spomoci, wíce se povolání svému nezpronevěřugte, nýbrž buďte, co gste gindá býwal, odřekna se na wždy té vám na duši i těle záhubné formanky, rolník bedlivý a přičinlivý, genž se na čeládku nezvolchá, nýbrž sám, co možná, obstarává a wssady dohlíží. Wyhýbeyte se bratřím z mokré čtvrti, genž váš posud zawáděli. — Wezměte si za příklad sauseda Lukáše a geho radu si wyžádejte, neb wýborně hospodářstwí rozumí, a chodte mezi náš, když pod lipami o věcech užitečných hovořiwáme.

Oddělení patnácté.

Č zadušení.

Dodalo se farářovi Weleslawjnowi psaný, z něhož srdečné potěšení měl, a kteráž sause-
dům, až se s nimi pod lipami segde, přejisti
sobě umjnil, aby jim k naučení slaužilo. Po-
cházel psaný od farářova bratrowce, genž se ran-
hogictwoj učil a w městě swé umění promozo-
wati začal. Bylo psaný následugjciho obsahu:

Belebný pane Strenčku!

Ne snad abych se chlubil, což by se
prominauti dalo, nýbrž abych swému dobro-
dincowi přjgemnau zpráwau radost způsobil,
péra se chápani.

Posštěstilo se mi, že jsem třem osobám ži-
wobytj zachránil, pro kteréž se již umrlčj truz-
hly chystaly. Gestit to mistr šewcowský se
ženau a s towaryšem, kteříž z nerozumy, aby
přes celau noc tepla měli, kamenného uhlj do
děrawých kamen naházeli, dýmem wšak se za-
lknuhli, a proto gich lidé zrána za skutečně mrt-
vé měli. Šastnau náhodau jsem do té po-
fautnj ulice přišel, a zaslechna, co se přihodilo,
bez wyzwánj jsem se do práce dal, genž se mi
s Boží pomocj náležitě podařila. — Dč, že
wyzwědětj žádáte, gak jsem se w tom zachor-
wal? gakých prostředků užjwal? abyste mohl
s nimi osadnjky seznámiti. Dřjwe než jsem tu

pomoci dorazil, geden rozššafný měšštan dvěře a ofna z odwjral, a ty zadussené na čerstvé powětřj wynésti pomohl, ze wšseho, což tělo ztahowalo, swléci dal, na zem ge položil a čerstwau wodau poléwal. Pať ge na lawici posadil, přiawázal, a gim studenau wodu do obličege a na prsa, zwláššt k srdci střjkal, též do nich trubicau wjtr faukal, pod pažďj a na prsa kusy ledu položil. — Poněwadž tito přiměřenj prostředkowé žádaného aučinku niji nechtěli, mohli wššak býti k platnosti, kdyn neššastnjci byli toliko omráčeni, ne wššak skutečně zadussení: tedn gsem ge do netopené swětnice přeněsti, na lawici posaditi, a wlažnau kaupel na noby udělati dal, do kterěž se po chwilkách teplegššj woda přilėwala.

Puřtil gsem každemu žilau na krku; pod noř se gim třel šilný ocet, i lih z gelenjch parohů, a začařto gsem gim trubicj do plje faukal. Gotwa gsem na towarňššowj znamenj žiwobntj pozorowal, hned gsem mu wodu co led studenau do očj střjkal, a kdynž se zpamatoval, nedchal gsem ho teplegi obléci, znenáhla po swětnici prowáděti, při čemž sobě začařto wodn s octem, do njž se trochu sanjtru zamjchalo, zawodati muřil. Nejwjce práce mi dal letitj mistr, neb se nigaf z toho smrtedlného omráčenj probrati nedchtěl, až ho posléz klišťurny z tabáku zpamatovaly. Snadno k uhodnutj, že gsem z podařenj swého naniábánj srdečnau radost měl, a ačkoli gsem od těch chudých lidj ničeho

za svou službu nepřigal, předce se mi štědře vyplácí; neb od té doby jsem w té třídě našeho města na slovo vzat, a nestačím neduživce obsluhovati, kdežto před tím málo kdo me mne se důvěřoval, a mne ku pomoci povolal, že mne za nezkušeného holobrádka měli.

Že jsem se welikomyšlným přisvětením velebného pana Streyčka lékařstwu naučil, protož i na zachránění těch tří osob podíl má, a zásluhu z toho mji bude, cožkoli dobrého svým lékařským uměním způsobí. Váš s srdečnou wděčností až do smrti zůstávající dlužník

N. N.

Přípis. Dobře že jsem se že zasláním tohoto psaní nepřenáhlil, neb mohu zase něco newšedního oznámiti. — Hoggim na gednom zámožném sedlákovi blíž města, genž do hor té nemoci padl. Že neduživce pro prudkou hlavničku zřídka sobě řádně povědom byl, a k obávání bylo, žeby w pomatenosti zbaurené mysli něco zlého přowěsti mohl, přísně jsem domácím nařídil, aby na vpletence bedlivé oko měli, a nikdy ho o samotě nenechali. Že ale neduživce usnul, domnívali se, že není čeho k obávání, a šli po své práci. Zatím ale sedlák se probudil, neb se mu zdálo, že se má oběšiti. Běžel tedy, gať byl w paubé kofšily na hůru, a tam se skutečně na oprátku powěšil. — Přígdauc selka ze stodoly, a muže nenagdauc, powyk učinila, a mlátce wyzywala, aby s nj pohřesseného muže hledat pospíšili. Na-

lezše ho na hůře oběšeného, selka sobě wlasn
z hlavy rwala, děti rukama lomily, čeládka na
oběsnence zewlomala, žádnému ale nenapadlo,
aby ho odřízli, a se o to pokusili, dá-li se
wzkříšiti. Štěstí bylo, že jsem se o hodinu
dříve, než obyčejně, do wesnice odebral, a w
statku se w sworchovaný čas dostawil, neb s
těžkem bych byl, přigda o hodinu později, s
oběsnencem co platného pořídil. Z toho wele-
bný pán snadně wyrozumj, že se mi posstětilo,
abych nešťastného sedláka k žiwobytí probudil,
a geg rodině geho nawrátíl; z čehož tjm wětšj
radoš mám, poněwadž sedlák ten wůbec chwálu
má, že wýborný hospodár, wěrný manžel, a
pečlivý otec swých hogných nedospělých djetek
gest. Newjm, mám-li wyprawowati, čehož jsem
šetřil, aby se wzkříssenj toho oběsnence wwešlo,
neb mohlo by se to marné dylaubě podobati. —
Poněwadž mi ale dobře známo, že pan Stren-
ček owčičkám swým ponaučenj dává, gak se w
rozličných případnostech wezdegšjho žiwobytj za-
chowati mají: tedy nic zbytečného před sebe
newezmu, když pro ně pšsemně zaznamenám, co
k pozorowánj, a k wykonánj gest, když se kdo
oběšil.

Předewšjim má se co nedyřwe odřezati,
aneb to rozwázati, na čemž wíšj, při tom po-
zor se dáti musj, aby oběsnec, gsa uřezán, ne-
rázně na zem nespádl, kterýmž pádem snadně
by se mohl doraziti: nýbrž aby se opatrně do-
lu šňal, a sotwa že se na zem položil, má se

rozsédko rozmázati, čím tělo ztaženo gest. Aby se totiž promaz odstranil, šáteček na krku odvá-
zal, rozsédky knoflíčky gať u kossile tak na ša-
tech rozepal, a ge-li to ženská, aby se šněro-
vačka, zástěra a sukňe aspoň popustily. Této
práce jsme ovšem u toho popletence neměli,
kterýž, gsa w paubě kossily, k hrdlu sobě sáhl: zlost
mne rossať popadla, a přisným potrestáním gsem
mlatcům vyhrožoval, když žádnému z nich se
se nedělo, aby se oběssence chováli a gemu pa-
dnauti nedali, když gsem oprátku vlastnj rukau
odřezával, neb hlupáci se obávaji, žeby gich
lidé za nepoctivé měli, kdyby se oběssence tekli.
— Když by duchownj pastýřové tento škodli-
vý předsudek vypuditi chtěli, a owčičkám swým
dokázali, že poctivý gest, kdož nešťastným po-
máhá, kdož rossať jim pomoci odepjrá, že čest
a wážnost tratj. Poněwadž lékařská pomoc při
oběssenci newyhnutelně potřebna býwá, tedy se
má bez odkladu pro ranhogiče poslati, aby obě-
ssenému na krku aneb na ruce žilau pustil, bez
čehož se zkrýssenj zjídka podařj.

Když se oběssenec šnal, a z něho se, co
užkého gest, swléklo, má se na lože aneb na prkno
tak položiti, aby hlava a prsy o něco wýsse
byly, nežli nohy. Postel rossať má na čerstwém
powětří státi, a tak, aby se wolně okolo ni
choditi mohlo. Gsa oběssenec na posteli, do
naha se swleče, a něčjm lehkým se přikryge.
Při tom se celé geho tělo něčjm huňatým
tře, zwláště hrdlo, prsy, břicho, hřbet. Do

wlažné wody s octem namočí se šáteček, a řidně se hodně vyždímal, obloží se ním hlava a krk, nos šňaf a ústa nesmí se zakryti. To obkládání vlažným šátem má se několikráte opakovati, a vždy řidně přiložený šat vychladne. Pod nos se domnělému umrlcowi cpe natlučený kmín, aneb nastrauhaný řen, cibule, šalwieg, nikoli šňaf pára ze zapálené sýry do nosu se mu pausstěti má. Už se mu židowiny octem aneb šilnau fwralkau natrau. Už se mu něčím, třebaš wětrow še stromu wjtr do očí fofruge, a dhwjlkami studená voda aneb ocet na obličej střká.

Gediné lékař rozhodnauti má, kdež se žilau krew pušiti, a mnoho-li krew wjti se musí. Spaztrnost radj, aby se na gednau mnoho krew nezodgimalo, nýbrž po troščkách. Umjli kdo křistýr dáti, ať se k tomu má, a do řiti wywařený tabák neschastnjkowí střkne. Šaustánj a drbánj má se pilně pokračowati a na to se bedliwě dohlžeti, aby třené tělo se nenastudilo, pro kterauž příčinu něčím teplým i při třenji zakryto býti má.

Dáwá-li zardausšený gake znamenj žiwobyti od sebe, popadáli totiž ducha, což neyprw něgšj býwá při zpamatowánj se: tuť se má pilně wjtr naň fofrowati, a dhladnau, s octem smjssenau wodau do očí střkati.

Můželi polnkati, dá se mu po lžičce bezowé thé, aneb medunkowá (melisowá) wodička s medem. Přestane se od šaustánj, tělo šňaf

se něčím zahřívajícím přioděge. Gestli chroptj, dýchage z těžka, dá se mu flistýr z bezového květu, s medem a s troškem soli, aneb z paubého trochu osoleného mléka za mlažna. Přissel-li zcela k sobě, musí se nášilného sebau pohybování, nestřídmosti w gjdle, a opogných nápoğů aspoň po několic dnj chrániti.

Upřimný přítel lidj nedá se odstrassiti, kdž vynajímavání gebo za hodinku žátaného aučinku nemá, neb máme příklady, že se s usšrceným po dvě i tři hodiny pracovati musilo, než k sobě přissel.

Zaváhá-li wšak gjž umrlčinau, marné zůstává wšsecko namáhání.

Neopomenul farář, kdž mezi sausedy na besedu pod lipami přissel, toto důležité psaní přečjsti, a tjm gjch s prostředky seznámiti, kterých při zadušených a oběšených šteriti třeba; při kteréž příležitosti jim wštrahu dal, aby se do komor, klenutj, sklepů dlaubo před tjm zawřených, aneb w kterýchž něco kysse,* aneb do wšchlých studnic kwapně nerauštěli, strachem, by se nezalknuli, a tjm o žiwot nepřissli, což se gjž mnohým neopatrným přihodilo. Máteli ku příkladu do sklepa, kde wěc kysse, aneb do komory giti, kde uhlj zakauřilo: dřjwe než tam wfročte, hodte zapálenau slámu aneb hořcej papjr. Gestli to ne-

* Zmláště kdž mest mladého wjna kysse, kde mnoho lidj gjž zahynulo. Red.

zhasle, tedy není se co zadusení obáwati; zhasloli
 wšak kwapně, tedy gest to gisté znamení, že
 tam powětří požžené wěží, genž se wypuditi
 aneb očistiti musj. To se neylaciněgi stane, když
 se w předstlepi aneb u dweři od zatuchlé ko-
 morn otep slámy zapálj, a pro lepšj bezpečnost
 do toho místa se několikráte na prázdno wy-
 střelj, aby se powětřím hnulo. Znamenáтели, že
 někdo gda do podezřelého sklepa dlaho se ne-
 wracj, a strach gest, že se zalnul, tedy tam
 kwapně k pomoci neběžte, šic wáš také ge-
 watí puch zachwátj; nýbrž uděleyte na pánwi
 gajný oheň, a ten před sebau nestě.

Šculi vhodně při ruce, ať se rozžhau
 a napřed w ruce nesau. Začjnagjli wšak temně
 hořeti, aneb zhasjnagjli, ať se na krok dále negde,
 ažby se powětří na ten ponawržený způsob wy-
 čistilo. Zadusená čili zalflá osoba má se na
 čerstvé powětří wynésti, a s nj se tak naklá-
 dati, gak se lékař při těch dýmém od ublj za-
 dedynutých zachowal. Připomenul též farář, že
 naši autrypnost zasluhugi wšickni ti, genž z blá-
 znění aneb ze zaufanliwosti sobě k hrdlu sáhagj,
 a že se hřbitow tím neposkwrnj, když se gim tam
 pokautnj místo s dowolenjím wšěšjho auřadu k
 zabrabání wnkáže; a že každý, kdož se tomu pro-
 timj, ne genem swůg nerozum a powěrečnost
 wzrazuge, nýbrž gakožto buřič trest sobě dnyšá,
 když se tomu na odpor stawj, což swětšá i du-
 chownj wrchnost za slusné uznala.

Oddělení šestnácté.

Roľnictwĳ.

Přigeda farář Weleslawyn ze vzdálené wesińce, kde na křesťanském cwičení byl, rádbny byl swým mdlým prsům odpočinutĳ potřebného popřál; sotwa wšak se od školnjho učitele dozvěděl, že se pod lipami mnoho sausedů sešlo, o hospodářstwĳ howořĳ, mezi sebau wšak odporného zdánĳ gsau a zdwořile žádagi, aby mezi ně přigiti, a hádku gegich úsudkem swým rozhodnauti ráčil. Bez odkladu se přewlékl, něgaskau přĳemnost do kapsĳ strčil, a na náwsi pospĳchal mage učitele k tomu, aby ho tam doprawodil.

Lukáš. Překně wjtáme welebného pána, a daufáme, že nassemu hasťteření konec učinĳ.

Farář. Děkuĳi za pozdrawenĳ, a wšech wáš přĳtomných srdečně pozdrawugi. Máte přĳ o polnjm hospodářstwĳ hádku?

Lukáš. Dwssem, ale těžko někomu zrať protřiti, kdož widěti nechce. Wsem toho mĳnĳnĳ, že i roľnjř gako každĳ powážliwĳ řemeslnĳř přĳ swém řemesle o zdokonalenĳ swého hospodářstwĳ pečowati, a znamenáli kde gake prospěšné zlepšsenĳ nasheho roľnictwĳ, toho následowati má.

Farář. Wsem zcela wasseho zdánĳ s tĳm toľiko obmezenĳm, abnchom skutečné zlepšsenĳ polnjho hospodářstwĳ sobě za přĳklad wzali, ne

wšak každého tlampače poslauchali, genž nemage zkušnosti wšeligaká ponawrženj na zdokonalenj wenkowského hospodářstwj nazdarbuh činj, čímž se mnohá škoda působj.

Melichar. Gá si ale mysljm, že naši předkové též mozeť w hlavě měli, a hospodářiti uměli, protož abychom po stopě gegich frázeli, a wšeho toho mudrowánj, a tak nazwaného zlepšowánj nechali.

Farář. Nesmj wám přiswědčiti, abych se proti prawdě neprohřěšil. Kdybychom předků swých we wšem slepě následowali, a na žádné možné zlepšenj nepomenšleli: připodobnili bychom se zviratům, genž w dokonalosti nepostupugj leč lidským wycwičenjm.

Melichar. Toť gest wysoce wzato, a proto tomu nerozumjm.

Farář. Gak wlastowice ku příkladu před padesáti lety, ba hned od stwořenj swěta hnjzdo své stawěla: tak stawj na wlaš nynj žigjci wlastowice, a stawěti budau gegich potomkové až do skonánj swěta aneb do wymřenj wšech wlastowic. Nápodobně se ostatnj živočichové přirozeným puzenjm zprawugj ničeho neginačje. Člowěk ale obdržel od Stwořitele rozum a swobodnau wůli. Rozum mu k poznánj dává, co pro něho gest dobrého aneb zlého, a wůle má práwo z toho sobě wybrati, co se aj líbj.

Melichar. Dneš nenj welebnému pánu snadno rozuměti.

Farář. Snadli tomu porozumjte, kdžž s

žalmistau Páně zvolám: Nechtějtež býti gafo
lůn a mezeť, kterjž rozumu nemagj. (Žalm 31, 9.)

Luťáš. Od podobné sňupky nos by se
mi rozbolel.

Farář. Abychom tedy sebe gafožto nej-
přednějšj twory Boží na zemi osvědčili, ne-
smíme drahou hřivnu nám gediné propůgčenu,
totiž dar rozumu zakopati, nýbrž máme jim
těžiti, a k tomu ho užjwati, abychom staro
swůg, a k čemu práwo i přjležitost máme, co
možná zlepšili. Rolnictwj gest wasse žiwnost;
gestliž tedy do počtu těch patřiti nechcete, genž
rozumu nemagj, powinni gste, rozum ma-
gje k tomu geg wynakládati, abyšte wypátrali,
aneb dowěděwše se od giných toho šetrili, čjmby
se hospodářstwj wasse w lepšj pořádek uwěsti,
oblehčiti, a při tom wýnosnějšj učiniti dalo.

Luťáš. To gsem před chwilkau zastával,
ačkoli ne tak učenau řečj, a na lepšj důkaz
toho odwołáwal gsem se na wlastnj příklad. —

Farář. To owšem pokorau nezawá-
nělo. —

Luťáš. Připauštjm; newěděl gsem wšak
lepšjho prostředku k přeshvědčení swých odpor-
njků, než toho, abych jim na pamět uwedl,
že gsem holýma tafořka rukama zadlužený statek
swůg nastaupil, a gediné tjm se zotawil, že gsem
každé maudré radnj k zlepšsenj swého hospodář-
stwj užil, a zastaralých předsudků se odřekl.

Melichar. Ne gednau gsem o wáš, Lu-
ťáši! řekl, že šotka máte.

Lukáš. Mám ho, mám, a gemu hned po Bohu za to děkuji, že zřídka kdy co o nauzi wjm, a že se mi na mém statečku o mnoho lépe vede, nežli ginému, genž třikráte wětšj wšewek má, gafo wy ku příkladu, Melichare!

Melichar. Hle, teď se k swému šotku hlásjíte, což gste wždy zapjral.

Farář. Toť gest od wás, Lukášsi! ne wčasnj žert, gimž powěrečnosti nadržujete.

Lukáš. Račte odpustiti, že gsem powěrečného sauseda na omylu nechal, ž něhož wšak ho wywedu. když mu zpřjma powjm, že mŭg šotek gest mysl na wšsecko pozorliwá, wšseho si wššjmagjci, coby hospodářstwj k prospěchu býti mohlo; kteráž mne též k tomu má, abych práce a autrat nelitowal, když se o skutečné zlepšsenj mého hospodářstwj gedná.

Haudek. Adobý se gafo wy do práce hnál, zřídka by sobě odpočinutj popřál.

Lukáš. Kdo se za práci selstau stydý, není hoden, aby za dlaň wensowku měl. Druce gsem obdržel, abych gimi pracowal, ne wšak gich toliko k gjdlu a k pitj užjwal; a že gim wšsednj den zaháletí nedám, sprostá strawa nasse wýborně mi chutná.

Haudek. Welebný pán mi přisljbil, že nám oznámj, gažby se rolnictwý co nenlépe zřjdiť dalo.

Farář. Wsem swé přjpowědi pamětliv, že ale mne prsa od mnohého mluwenj bolj, žde pan učitel gménem mým něco wám přečte,

z čehož sobě wšseligaké naučení wybrati můžete. Best to poučugjci psaný na mého bratra, genž se na znamenité hospodárstwj přiznal, málo ale tomu hospodárstwj rozuměl, a proto sobě radu od strejce auřednjka wyžádal.

Wyndage farár pjsennost z kapy, podal gi školnjmu učitelowi s tjm wyzwánjím, aby aspoň částku toho dluhého psaný na hlas četl. Znělo wšsak psaný takto:

Milý Strejčku!

Mám z toho srdečné potěšení, že se we mne důwěřugěš, a o radu prosíš, gakbyš na statku, gegž tobě manželka wěnem přinesla, co nenprospěšněgi hospodařil. Sotow gsem tobě po wůli učiniti, a upřjmně oznámiti, čemu gsem se wzhledem polnjho hospodárstwj wjce z wlastnj zkusenosti, nežli z knih naučil. — Neowčekawen ale ode mne učeného pogeďnání o rolnictwj a o giných wěcedy k hospodárstwj patřjcích, neb k podobné práci ani času ani chuti nemám. Postawjím na papjr bez pořádku, co mi dle wlastnjho zdání pro tebe nastawagjch rolnjka užitečného napadne, a přál bych, abyš to zrale powážil, a uznage to za dobré, w skutek uwěsti hleděl. —

Přede wššjím se postarej, abyš měl dostatek hnoge, neb kdož chce z rolj užitek bráti, musí roljm auprawu dáti. Nařjká mnohý nehospodář na neauředný rok, řdnž málo snopů do stodoly svezl; zatjm ale obyčegně sám tjm winen býwá, a sice tjm, že wyšjátau roli žjřdka hnogj,

aneb genom gaſo pro gméno hnogem poprſká. — Mezi hnogem a hnogem geſt weliký rozdi, a znám doſt hoſpodárů, kteří ſtédře hnogj, a předce ſſpatné obilj magj. Přčina w tom ta, že po hnogi nic není, a že toho gména ani nezaſluhugé, co ſe pod gmiénem hnoge na rozličj rozkřdá. Hnůg má ſwé gméno od ſlowa hnjti; tedj gediné wěc ſhnilá, zprachniwělá hnogem geſt, ne wſſať ſláma, naſekaná dhwog, zawadlé liſtj ſtromownj, genž ſe ſotwa w hnog-nici omočilo, a kdýž na poli oſchne wětrem do aurozů zaneſſeno býwá, a k žádné platnoſti není, leč že ceſtu ſſkareděgſſj učinj.

Abys hoďně mnoho dobrého hnoge udělal, poſtarej ſe o ſlámu, aneb o takowau wěc, kteráž ſe k ſtlanj pod dobytěk hoďj, a při tom autrat a práce nelitug, neb ſe to lichwárſtými auroky wyplatj. Menjſi peněz na ſlámu, ſwázeg z leſa nahrabené gehličj, liſtj a dhwog, a tjm naſekáným každý den dobytku uſtlati dey. — Někteří na přjliſňau čiſtotu gdaucj hoſpodářowé každodenně neřád z chlwa na hnogiſtě wyházeti necháwagj; to wſſať za dobré neuznáwám, že ſe mnoho ſtlanj zpotřebuge, a hnůg ſe nezlepſſj. Já dáwám dobytčj truž gen dwa-krát w týhodni na hnůg wykřdati, aby močem od dobytka uahníl, a ſtelivo lépe ſe s neřádem ipogilo. Na to ale bedliwě dobljžjm, aby ſe každodenně řádně zaſtlalo, by dobytěk ſobě w ſuchu odpočinauti mohl. Dáwám ſe ſtlanjm ſtrjdati, to geſt: za něgaſý čas ſlamau, pať

stýlji z leša aneb i mechem stláti dám, aby pak na hromadě leže slabší od silnějšího dobroty nabyl. — Když se hnůg z chliva vyhazuje, na to dorážím, aby se do hnognice dostal, a v ni sobě aš za měsíce poležel, a tím způsobem dřívě sňil. Dáti se na hromadu, tedy se ztluče a usslape, aby ho wjtr wysussowati nemohl, a dodržugeli sucho, každý třetj den dám hromadu hnognicj štědře politi, kteráž hromada se mjstem jochorem propjchá, aby se potřebná wláha do wnitř wolněgi dostala. —

Na hnognici welmi mnoho sobě zakládám, a proto ani kapce z nj se dobrovolně wytrátiiti nedám, neb gj za to co děkowati mám, že se dwůr mi swěření za krátký čas znamenitě zlepšil, ba dwognásobně wýnosněgšj učinil. Aby se mi hnognice newytrácela, přes potřebu newytrákala, aneb do země newšákla, dal jsem místo pro hnůg wydělážditi, a dobře ohraditi. Medaleko hnoge dal jsem gámu wykopati, a dobře spogenými fossnami pobjti, do kteréž se zbytečná hnognice a desšowá woda spausstj. Zať gest opravdowá djlna na potřebný hnůg. Do té naházím wsecko, z čehož hnůg býti může, zwláště sňilé věci, aby woda stogicj spjše zkázu wzala, a v ni wězicj věci tím lépe sňily. — Tu smradlawau wodu w lehtech na pole a luka wynwážím, a že ge tím omastím, důkaz ten patrný, obilj bugněgi roste, a lauky až mjlo se zelenají, a bohatě tráwy mají. Ano zimního času dám zamrzlau gámu prosekati,

a ledové kory na pole vynájeti, ku kterémuž v letě nesnadný přístup. Čím tento led spíná-
wěgšj, tím si ho pole lépe oblíbuge, a z gara-
rolj ne genom z nenáhla nawlažj, kdž se roz-
pustj, nýbrž i pohnogj. Gestli sucho dodržuge,
a málo hnognice gest: tedn takto we wybedněné
gámě hnognice dobré nadělám, aby k nawlažení
hnognistě, gať též k wywežení se hodila. Na-
sypá se na dno popele, genž se k giné užiteč-
něgšj potřebě nehodj; na ten se naháží dobře
zahnílého krawského hnoge; pak se to wařjci
wodau sstědre polege, a gáma řičnj aneb stud-
ničnau wodau se doplňj; potom ale bednjf
ten z prker. udělaným poklopem se zaklopj dj-
lem proto, aby tučnost newyhětrala, smradu
nenadělala, aniž které domácj zwjře tam spa-
dnauti mohlo. Wařjci wodu proto k tomu bé-
ru, aby se k hnogi odhodlaná wěc spařila a
tjm spjše hnila. — Pro wyžjstánj newyhnutě-
dlně potřebného hnoge wsecko wssudy mi po-
platné býti musj, k čemu právem přístup mám,
a což se zpráchniwěnjm w hnüg obrátj. —

»Do hnogistě s tjm!« zwolám na čeládku,
widjmlí něco se powalowati, aby se shrabalo,
smetlo a do hnogistě uwrhlo, co k potřebě nenj;
čjm ne genom hnoge přibýwá, nýbrž starwenj
čistotněgi wyhljžj. Gsauli na bljžku močálu,
bahna, kalužiny aneb spustjli se rybnjř, neob-
tězug sobě bláto na hromadu swážeti; k tomu
ale nech ge promětrati a wynmrznauti, dřjwe
než njm rolj pohnogjš. — Zaménámli kde drn,

na němž nic klauďného neroste, a k němuž giný práwa nemá, dám ho zrenpati, wápnem aneb popelem prosypati, nahromadu wyrownati, a když náležitě ztýřel, mám z něj wybornau auprawu. Z bláto dešťem před stawenjm nanesšené nechávám seškrábat, a na hnogistě uwruci. — Učkoli se na tento způsob tučného hnoge bohatě nadělati dá, třebaš by gediné krawy w chljwě nebylo: předce dobrý hospodář o to péči má, aby w geho chljwě dostatečný počet howězjho i skopowého dobytka stál, gať pro mléko, omastek, tať pro rozmnoženj potřebné auprawy, kteráž z kraw, z owec a koz nentučněgšj gest.

Chraň se ale, abyš chljw swůg dobytķem nepřeložil, totiž wjce si ho nezgednal, než se řádně wyžiwiti dá.

Zkuffenostj potwrzená prawda gest, že zpěti dobře uklizených kraw wjce se mléka nadogj, a hnoge nadělá, nežli z osmi kraw o hladě, aneb kterýmž se neporádně a skaupě špatná pjce dáwa. — Nemášli dostatku na zelené a suché pjci, chowey genom několiť mladých kraw, o to se ale přičin zlepšsenjm luť, zasetjm getele do rolj, nasázenjm hogných zemčat, gať též řepy a zelj, aby zdrowé pjce přibýwalo, a pať wětšj počet dobytka chowati mohl.

Gať to maudře zprostředkowati, aby se k odstawenj hodicj telátka, gehňátka i kůzlátka odchowala, o tom by bylo mnoho co powjdati. U telat, buď se odstawiti aneb zabiti magj, na

to dorážej, aby se k žlabu, gať genom na no-
hau státi mohau, blíž matky aneb stranau při-
vázala, a w určitý čas k šfání připaustěla,
neb tele po chlyvě swobodně rejdij snadně se
přepige, a tjm pogde, aneb od giných kraw
kopnutjm aneb trknutjm k aurazu přigde.

Učkoliv se podobá, gať by to nepřjsslusná
wěc byla, kdyby hospodář za dēwami, když dogj,
aneb dobytek pokljzi, na žwědy do chlywa cho-
dil: předce se za to nestyď, leč manželka twá
skutečnau hospodynji gest, a sama co potřebné
ho obstará. Stává se ne žjřďka, že mnohá
kráwa neráda mléko od sebe dáwá, a we we-
meně zadržuge, aneb že dēwečky z lenosti aneb
spěchem kráwy náležitě newydogj, což welmi
škodné gest, ne genom proto, že se méně mléka
dostane, nýbrž že se takowá řádně newydogená
kráwa pokazj, a pak wždy méně mléka dáwá.
Pak na to dohljžeti má, aby se wssemi čtřmi
cáky (cečky) dogilo, a tenkrát se dogenj před-
sewzalo, když kráwy žerau. Dēwečkám ať se
za powinnost uložj, aby dřjwe ruce sobě umy-
ly, než dogiti začnau, tak též wemeno wlažným
štatem otřely. Wyhubug nedbalé dēwečky, gestli
mljčen (mljčnice) wypraný, a hrotek (djžka) umy-
tý nenj, neb pro tu nedbalost mléko zasmrádá, a
brzce žkázau běře. Uť se nadogené mléko do chladné-
ho mjsta postavj, a prčkem zaklopj, aby do ně-
ho prach, mauchy, komáry i myši nenapadaly,
a se w něm nepotopily. Mljčnice má mjti čer-
stwowu wodu, do kterěby se ucháci s mlékem po-

stavili; má se w letě přes noc promětrati, aby se powětřj w ni nenařazilo.

Farář. Budiž pro dnešek na tom dosti, a zentra dále Pán Bůh dále w čtenj pokračowati hodláme.

Oddělení sedmnácté.

Pokračowánj o rolnictwji.

Gotwa že se sausedowé sešli, učitel na pokynutj farářowo wyndal list, a četl dále :

Že u wás posud auhorjte, a dobytek od gara, gedwa že snjh slezl, až do mrazu na podzim na pastwu honjte, nechwáljm, a chwáliti nemohu. Ladem aneb úlehlj ležjci pole gest pro wás gafo ztracené, a daně z něho předce gdau; pro pastwu nuzně z drnu wyroste, nestoj ani za řeč u přirownánj k ztrátě sem tam roznesseného hnoge, a při mnceněnj těch rozličných škod, kteréž se pasenjm dobytka stáwaji.

Geli rof suchý, pro kterauž příčinu auhor málo tráwy mjmá, fráwy toliko prachu do sebe nalykaj, a běhánjm hůře wyhladowěgj, než kdyby doma byly pokogně stály. — Radjm wšak, abyš dřjwe auhoriti nepřestal, dokud dostatečná zásoba na hnogistti není, aby se zorané role štedře pohnogiti mohly. Rowně se též dřjwe

o pji postarati mujš, aby bylo co dobytku na stánj krmenému podati, když si sám potravu hledati nesmj gsa pro potřebné pohybowánj na ohražené místo obmezen. — Co se ale podmj: tánj auhoru dotýče, w tom zmláště k pozorowánj gest, což se zhruba zanedbává, aby se totiž auhor za sucha zplužil, aneb rádlem na drobno rozemlel. Pravda owšem, že když se oráč do zaschlého a zarostlého drnu dostati má, že něco potu z těla wycedj, dřjwe než ho náležitě roztrhá.

Gest sice tato práce přeobtjžná, když se auhor za sucha podmj: tá, čili podorává, ale potřebná a užitečná, a sice z této důwodné přjčiny: Za sucha obrácený drn ležj přetrženými aneb přerjznutými kořeny trawnjmi wzhůru, kteréž, swjztjli slunce, teplem zawadnau, i se umorj, a pak padneli wláha, shnilé auhor hnogj. Zkusil gsem to, že pery roljm tak záhubný ginák se wyplemeniti nedá, leč auhor za sucha wyoráme, aneb wykopaný swáljme. Pohodlněgšj gest owšem a lépe od ruky gde oránj desstém nawlaženého auhoru; gestli ale potom desstivo, aneb aspoň possmaurno gest, tedy se kořeny poli škodné tráwy znova upnau, a zrno mezi ně zaseté udušj. Pravda owšem, že se práce uspořj, a kaukol se předce umrtwj, když se čas wyčjhá, aby se trochu namelčený drn roztrhal, ostrau branau na drobno rozemlel, a když pak na rozbalené kořjnkj slunce pražj; ale který hospodář umj té pohodlné doby wyčjhati? a proto ne-

den se obtížností odstrašiti, a raději potahu přigeďnen, aby se auhor za sucha rozoral. Za se má pro ozim hned w měsíci Čerwnu začítí, a ne přes brázdu oratí, nýbrž drn za drnem sšikmem a náležitě přefrágeti, a pak ostrými branami docela rozdrmoliti, aby tráwa gať patřj uwadla, a zem se sluncem a deštěm aurodněssj učinila.

Škodlivý zvyň pozorowal gsem u mnohých nepowážliwých rolnjků, že totiž hnůg na auhor wywezau, rozkřdaný dost dlaubo ležeti nechagj, než ho při prwnj podmjtce zaoragj. To že gest na škodu, snadně se dá pochopiti.

W Čerwnu aneb w Čerwenci, obyčegně palčiwé dny magjicjch, wywežený hnůg musj se brzy zaorati, sic zcela wyschne, wyrutj a sšicj sštáwu ztratj. Co se wšak z něho do země wšáfne, toť trawnj kořenj zbugnj, o gegichž šeslabenj a wyhlazenj rolnjř pečowati má. Šdnž pak rolnjř po zaoránj hnoge wláčj, dostane š kořenj trawnjmi i auprawu na wrch aspoň z částk, kteráž kořenům posily dodáwá, sama wšak se na powětřj stráwj. Nemyaudřegí sobě poradj hospodář, šdnž nenyďřjwe suchý auhor náležitě rozoral, branami přirazil, pak hnůg na něj wywezl, rozkřdal, a hlauběgí než při prwnj podmjtce zaoral; š kterýmž zaoránjm z uwezené přjčiny mješkatí nesmj. Třetj oračka se státi má řřžem čili na přjč, aby se hrudny, zůstaly-li po prwnj práci, docela rozdrobily. — Ne-

chválím rolníka, jenž teprve na zasetau roli hnůg wywáží a rozhazuje, neb auprawa patří do země, aby zrnu a obilným kořinkům potrawau byla, kdežto nawrchu wywětrá, a málo co pak prospěje. — Zcela ginať gest, když se na osenj wápnó, popel, bláto z bahna aneb hnognice wyweze, neb z toho sřtáwa, gestli to desřtém zmoťne, brzce do země wsáťne. Přičinliwý hospodár sotwa že zimnj osenj sřončil, pozornost swau obrátí na strniště, do kteréhož gař odhodlal, o to se snaží, aby se řádně zpomýjala, gsa toho bedliw, aby se ta práce za sucha wyřonala z přjčiny giž oznámené. Že ale podzimek obyčegně oýwá wšřky, tedy i za mořra podoráwá rolníř, neb pak strniště obalené přes zimu nahnige, a kořinky, wzřhůru obrácené mrazem se umořj. Žato podzimnj podmýťka proto gest užitečna, že se hrudy mrazem rozdrobj, a sněhem nawlážj; kdežto, zůstane-li drn w celosři, sněžná woda gařo s dlažby šteče, která ř auřodnosti ne málo pomáhá. Wjm, proč někteřj nedbalcowé tau potřebnau podmýťkau pro garnj osenj až do gara odkládaj, aby totiž měli kde dobytěk a: do zimnj pásti; řdyby ale potřebnau pjci za dostatek opatřili, mohlby dobytěk w teple státi, ne wřřať zimau na holých strniřřřch se mořřiti, a w bahnitých laufách se broditi, z řehož mnohý neduh mezi dobytřkem powřřáwá. Medenř tedy řádnému strniřřřti, leč auřorem ležeti má, až do gara státi, nýbrř at se náležitě rozore, a pak se garnj práce oblehčj, lépe poprawj, i wěřřj

naděje bude, že se garnj osenj urodj. — Na-
 rosse pozorlivý rolnjč hledj wysskaumati, gake
 powahy gest půda čili země, kterauž rozdělává;
 mnoho-li w nj tučné země a mnoho-li pjšťu; a
 dle toho ať se při oránj spravuge.

Nerozum swůg wyzrazuge, kdož stegně gat
 na horách tať w dolině oře, neb na pahrbcích
 býwá málo země, a proto se mělce orati má,
 aby se dobrá země pod pjšťitý rum čili ssutr
 nedostala; že wssak w dolině wjce země se na-
 cházjwá: prozřetedlný oráč nedá dobré půdě
 zaháleti, nýbrž gi poznenáhla wyorává, aby
 sluncem a deštěm gako obžiwla, a aurod-
 nau byla. Ne bez přjčiny gsem doložil, že
 se to wyoráwánj mrtwé země poznenáhla a
 po částkách státi má, neb málo bys snopů na-
 wázal, kdybys do té mrtwiny zrno hodil. Byl
 gsem pjsaťem u nowého wrchnjho w hornaté
 fragině pro hospodářskau umělost wyhlášeného,
 kterýž se ale w fragi před tjm zdržowal, kdež
 hognost dobré půdy bylo. Ten se nad tjm po-
 zdržowal, proč se tať mělce oře, a poručil,
 aby se frogidlem hlauběgi do země hnalo, čili
 hlauběgi oralo. — Následek toho ale byl ten, že
 nebylo sspatněgšjho obilj nad panské, a že po
 dvě léta nemnoho se skljdilo. Byl wrchnj sho-
 zen, a za neumělce wykřičen. Nástupnjkow
 wssak geho lépe se wedlo, neb mrtwina za ten
 čas gako obžiwla, a bylo na panských roljch
 bez geho přjčiněnj hognost dobré země. — Z to-
 ho gsem si naučenj wzal, že se do rolj hned

seti nesmj, z kterěž se mrtvá země wyorala, nýbrž že se počkati má, až na powětří k sobě přigde, a k plodnosti způsobna se učiní. — Aby se vědělo, pro které zrno aneb sazenice se země nejlépe hodí, mnoho-li, a jakého hnoje potřeby, vyšetřiti se má, z jakých částek půda záleží, a čeho více aneb méně v sobě obsahuje. Hlavní částky, z kterýchž obvyčejně země slože: na gest, jsou tři: totiž hlína aneb jíla, za druhé písek, a za třetí prst, dobrá zahradnická země, a čím této více, tím tučnější a aurodnější role.

Abyš vypátral, mnoho-li ať každé z těch částek v roli tvé se nachází, šetř následujícího snadného a laciného prostředku. Vyrenpni renčem ať při dlouhý kus země, z prostředku pak vyřizni špalíček na čtyry valce vysoký a široký, tak ale, aby se na tom špalíčku částky dolní, horní i prostřední země wynacházely. Z toho udělen na staré míse kassičku, tu wleg do hlíněného hrnce, naleg na to středu vody, a mýchej to vařečkou za dobrá čtvrt hodiny, aby to zcela prošlo. Pak se to nechá dotud ustatí, až voda na vrchu náležitě se zčistí. Tu wodu opatrně opěnovavšau seber, a pak nech to tak dlouho státí, až usedlina v hrnci wyschne a ztverdne. Pošléž se hrnec rozbije, ale opatrně, aby se usedlině neublížilo, neb v celosti zůstatí má; pak se zcela usušený špalíček nožem rozřizne, a sbledáš na švrcu prst, v prostřed jíla a na spodu písek. Veli mnoho písku, a málo ale prsti,

taľowá hubená zem hodj se pro oves, len i zemčata, a máli se lepšši zrno do nj zadělati, štědře se hnogiti musj, aby ztučněla. Geli' ale prsti bohatě, tuť wyhráno, řďňž se dobře rozmoře a po lgaroci neslehne. Nagdešli mnoho hljny mazawé, zlepššjš roli, řďňž na ni drobněho pjřku wywezeš, a njm hljnu žhýpřjš.

Řďňž gšl na ten lehký způsob wyšřetřil, řterá půda na twých roljch tučná aneb pjřcitá gest, na to ohled bráti máš při hnogenj, abyš totiž chudau půdu štědře, náležitě prohnilým hnogem omastil: tučnau ale, ž částky wšřať wyžitau zemi šlaměnným, aneb ž dhwogi, ž třjšek, oseček nadělaným hnogem gať žhýpřil tať posilnil. Melenug sobě' i wzďálené cesty pro šljn, geli ř došřanj, neb gest prawň omastek pro roli zeslábľau; tať též nelitug peněž, řďňž mydlářům wywařený ľuh odřaupiti a roli gjm posypati můžěš.

Pozorowal gšem, a od žkussených hospodářů ne gednau gšem šlyšřel, že se len w půdě dařiti nechce, řteráž se řádrau aneb wápnem pohnogila, a že se nenľepe wndařj, řďňž se požitě do býwalého auhoru zasěge.

Mášli ošenj šřastně segiti, a wžehnanau aurodau roľnjřa potěšřiti, to owšřem na Bohu a na počařš od něg uděleném žáležj, ale i též na roľnjřowi; gať se totiž při šwém powołáni zachowá, gať a řďň zemi připrawj, a co do nj zasěge. Wyhodjšli žařnělé, žatuchlé, ľiché, hluché semeno, tuť štědře, tam řřaupě bez rozďjľu

kde toho třeba, a gestli to w nečas buď přjliš hluboko do země wprawj, aneb na vrchu pomalovati se nechá za kořist ptákům a myšm: tužby zážraf byl, řdyby se pak nepořádný rolnj z požehnané žně radomal.

Měg tedy o to starost, aby zrno gakehoz kolí druhu čili pokolenj ř setj odhodlané bylo zralé, ždrowé a čisté. Uby se ale ř iěmi vlastnostmi z rolj řklidilo, má se role dřjwe odesosseho kaukole, bodláčj a giných obilj záhubných zrostlin zprostiti, a gař gen možná wyčistiti. Na mlatě at se přednj obilj, že gest nengadrněgřřj, ř setj odhodlá, a před setjm bezdlivě přewěge. Ano přičinlivý hospodář nelituge té párawé práce, že ř domácjmi přes žimu obilj pro setj, zvláštěně pšenici a hrách, bystře přebjrá, a každé nastěrbané, snětivé a wyžrané odstranj. Že ale tato práce mnoho času wezme, a geli wenseweť weliký, ani se pro giné potřebné djlo wykonati nedá: tedy rolnj žádage se čistého zrna dodělati, aspoň měřici pro setj na čisto přebere. To přebvané semeno zasege do zemčatistě aneb zelnistě, že půda po zemčatech, po želi a řepě býwá pro častěgřřj okopáwánj nejméně trawná, a tjm sobě čistého zrna obgedná, z kteréhož se při wětj přednj ř setj odegme.

Magj řřicřni bez mála hospodářowé w zrowě, že žadinu koňům do obrofu, aneb drůbeži ř zobu zasýpagj, aneb černý dobytek nj řmj. Gestli ale té prožřetedlnosti neužjwagj, aby to

zadnj obilj, w němž mnoho trawnjho semena býwá, dřjwe spařili, aneb w mlejně opjchati čili sešrotowati dali: snadně se stane, že gjm rolj kaukolem zaneřádj. Gakby to možná wěc byla, aby daremné zrno, genž se dle zdánj doma ztráwilo, na poli sškoditi mohlo, nezdá se owšem k prawdě podobné, a předce tomu tak gest. Drúbež si w zrnech wybírá, a sšpatněgšjch ležeti nechá, opowrženj požůstatek smete se na hnogistě, a s hnogem se na pole wyweze, a tam se ugme, gsa hognau sštáwau zbugněn. Z ne každj wepř, zwlášt geli zažranj, zadinu stráwj, že obnčegně tlustau sšlupku mjwá, a tak trusem dobytčjm dostane se zrno w celosti do hnoge. Na starjch aneb churawjch konjch pozorujeme, že pro mdloubu žaludka celá zrnka legnem paussstěgi, což by se nestalo, kdyby se obrok horkau wodau zpařil, a tjm se kščenj w něm umořilo. — Při této příležitosti připomenauti musjm, aby se snopy k mlácenj pro setj geđiné takowé braly, které se za sucha pod střechu dostaly, neb zrno z nawhlého a proto ztuchlého obilj gest welmi po-
dežřelé, a nemá se k setj bráti, leč nenj giné pomoci.

Giž gsem poradil, abyš pro rozmnoženj zelené pjce getelowé semeno na rolj zasel, při čemž připomenauti musjm, abyš pro getelinu tučnj kus pole wyhledal, aneb ho dřjwe náležitě pohnogil, neb getelem se role wyžige, a proto zapotřebj, aby se ztráta na dobrotě a

tučnosti aspoň poléváním z hnognice nahradila. Kdož do getelišťa gař (gařici) zaseti obmenššlj, ať hned na podzim ho podmítá, pohnogj a umlácj, leč na geho wnitřnj siju se zpoléhati může, a pak z gara ať se co nendřjwe do setj dá; neb kdž z gara z rolj wlkost wyschne, a při wysussugjcjm powětřj zrno se do pauhého truple dostane, špatná čáka gest k požehnáným žněm.

Pozorlivého též tebe na to učiniti musjm, abyš w rolj brázd nedělal, kde gich skutečně třeba není, poněwadž tjm wýnoš trpj, a w brázdách ne mnoho roste. Tam rolj brázditi a aužňch záhonů w prostřed nawršených dělati třeba, kde se woda ráda zdržuge, aneb při ligawci spláknutjm a zrenpánjm brozj. Kdež ale mokro není, a role mjrň spád má, tam není záhonů a brázd třeba; a ty se na přjč přes roli dělati magj, aby se prudkost tekaucj wodj zamezila, a ne tak snadně wýmolu se nadělalo.

Farář. Panu učitelowi hlasu ubývá, a proto budiž toho čtenj pro dnešek dosti.

Oddělenj osmnácté.

o domácí pořádnosti a čistotě.

Nebylo owšem farářowi w hod, kdž ma-
ge důležitau práci před sebou, od nj pustiti

musil, proto že mu selka na krk přissla, kteréz pro gegi nepořádnost a nečistotu přáti nemoh!.

Pláčem se zagířala, a dlaugo to trwalo, než wyřdákala, co gj tať náramně k srdci gde. »D gá nessťastná osoba!« rukama lomje zvolala, »čjm gsem aš prowinila, že Bůh na mne tať často metlu swau sesílá? — To bude gedenáctý pohřeb, gehož za mého prowdánj wyprawugi.«

Farář. Kdo pať wám zase umřel?

Selka. Honzjček náš, genž giž do sřko-ly choditi začínal.

Farář. Wždyčj nedužiwý wyhlížel, a proto gste se před časem s někým maudrým poraditi měla, daloliby se mu pomoci.

Selka. Dělalala gsem wšsecko, co se mi poradilo.

Farář. W tom gste maudře negednala, neb není každá rada dobrá. Je wšsak to, což se wám poradilo, nebylo walné, důkaz to patrný, že chlapeček nebožtjčkem gest. Pamatujete-li se, že gsem, wida wáš churawé dítě chowati, k tomu wáš měl, abyste k lékařowi o radu a pomoc šla, a ne wšsecko dělala, co wám ně- která powěrečná babička namluwj?

Selka. Lékař dá jř za radu platiti, která ne wždy spomůže.

Farář. Glusřná wěc, řdyž za radu a pomoc platu žádá, neb toť gest geho žiwnost, a mnoho se natrápil i wýloh měl, než se lékařstwj wyučil. Že lékařská pomoc wždy žádaný aučinek nemjwá, to se lékařowi přičítati

nesmj bez užřiwđenj; neb proti smrti neni léfu, a ne žřídka tuť teprw se lékař wolá, řdyž lidská pomoc neni wjce platna, že se opozdila.

Selfa. Čjm to asi gest, že u nás málo řdy geden týhoden mine, aby někdo z domácjch nepostonáwal, řdežto u Bohumilů za celý roř žádný hrubě ani nezakassle; a co Bohumil na tom statku hospodařj, nepamatugi se, abych od nich umrlce byla něsti widěla? Uno gest to řu podiwu, že wssični gařo ryby w řece zdráwi a weseli gsau, proto také saudjm, že negaká kletba na nassem statku wězj. —

Farář. Z částky dobře máte; ta wssak domnělá klatba od Boha nepocházj, nýbrž pauze od lidj.

Selfa. Ředy negaká čaroděgnice nám udeřlala. —

Farář. Náramně se menljte, a řjm nemotorným prossplechnutjm powěrečnosť swau prozrazujete. Zděřila byste se, aneb na mne se rozhněwala, řdybych wám osobu tu gmenořwal, řterauž čaroděgnicj nazýváte, a od řterěž neustálá neduřiwost wassjch domácjch pocházj.

Selfa. Račte mi to řwěřiti, wssak to žádnému nepowjm.

Farář. Mám na rozmyřšlenau, řmjmlj ř prawdau na gewo. Přřřla gste ře mně pro potěřsenj, neniřli prawda?

Selfa. Něwjm žalostj, co sobě počřti; a proto potěřsenj hledám.

Farář. Řoho byste ale nenassla, řdy:

bych wassi zwědawost upokojil, neb nic bych potěšitelného neoznámil.

Selka. Račte přijma s tjm wen, kdo nassjm sřkudcem gest, abych žádného newinného w podezřeni nebrala.

Farář. Nemám k tomu chuti, a byla by to ukrutnost ode mne, kdybych osobu, giž pro ztrátu dítěte ztrápenau, bolestnými wýčitkami a domluwami hůře zarmautil.

Selka. Wýcitkám a domluwám gsem přiuwřkla; a těch snad zase zasluhuji?

Farář. Uspoň dle mého zdání; toho wřřak si nedowoljm z autrpnosti k wám, a proto někdy gindy něco sobě o tom powjme. Ubych wáš ale na prázdno nepropustil, přčtu wám něco, ne tak pro potěšení, gafo k wýstraze pro budaucnost, co gsem si z gedné užitečné německé knihy wybral, a na papjr postawil.

W gedné saské wesnici dwa. bratři na-gednau se oženili. Starřj, Ondřeg gménem, zůstal na otcomřkém statku; mladřj ale syn, Tomáš, přizenal se k mladé osobičce na statek, genž gedem z neylepřjch w té osadě byl, proto také oba dostatečné žiwosti měli. Že gedem gať druhý hospodářřtwj rozuměli, a pilně se ho ugjmali, patřili mezi zámožněgřj. Genom to bylo bolestné, že Tomáš, žena geho, děti i čeládka zřjďka zdráwi byli, neb se neustále negakň neduh po nich plazil, ano že gedno dítě po druhém umjralo, až konečně Tomáš s ženau

brzce po sobě w neylepšim wěku do hrobu se odstěhowali. Naproti tomu Ondřegowi s geho hognau rodinau wýborně se wedlo, neb o tom bez mála ani newěděli, gať bolestna gest nez moc, neb žřidka kdo z nich zastonal, žádné dítě gim neumřelo, a zdědjce statek po Tomášsowí, zbohatli a požehnaného wěku se dočkali.

Selfa. Těm se tedy tak šťastně wedlo gaťo Bohumilům.

Farář. Wíte-li proč? hned uslyšíte, neb spisowatel příčinu toho poznamenal. — Byla prý manželka Ondřegowa osoba zprávná, wýborná hospodyně, genž zvláště na pořádek a čistotu šlo, a ničeho domácím k jídlu a k pití nedávala, čímž by se zdravj ublížiti mohlo. Deyte pozor na to, když oznámj, gať se w powinnosti své gaťožto hospodyně zachowala; a nez mám pochybnosti, že ledacoš uslyšíte, čehož gste zanedbala, pro zachowánj wšak swého a domácjch zdravj štetřiti měla.

Toho dne bité maso níkdj newarila, leč giné pomoci nebylo, nýbrž nechala ho w bezpečném místě, w létě ať po dwa dny, w zimě ale i šest dnj wšeti, aneb w létě by k němu hmyz nemohl, naložila maso do čerstvé wodn, do octa, do piwa, aneb do kyselého mléka. Dřjwe než maso k ohni postavila, gednau i wjcekrát ho w čisté wodě wymáchala. A pečenj odhodlané maso čistau paličkau potlaukla, a pať teprw na pekáč aneb na rožen dala; po čemž maso křehčejšj bylo, w zubech tak snadno

nemázlo, a tím snadněji v žaludku se strávil. Vzálo-li ale maso žrádu, aneb pozorovala-li, že pochází z neduživého dobytka, raději ho prasatům k žrádlu dala, aneb do hnoje zapala, nežli by jim tomu z domácných na zdra-
vji byla ublížila. — Zeleniny vždy radně vy-
prala, bedlivě prohlídla, neměžli v nich hle-
menždi aneb braučkové, a vždy zvařené aneb
vařené na stůl podala, vědauc, že méně než
syrové nadjmagj. — Suchý hrách a fazole
den před tím, než gich vařila, v studené vodě
rozmočiti se nechala, a pak teprv scedjc tu
sspinawau wodu a čerstwau nalogjc k ohni s
hncem stawěla.

Žijďka se gj předstírati smělo, že se gj
který pokrm nedowařil, aneb přjliš přewařil,
neb toho bedliwa byla, aby, cožkoli strogila,
při sje a sřtawě žůstalo, a pro žaludek záži-
wné bylo. W kassí žádných žwanců netrpěla,
a kndle býwalj tak kypře, že se snadně i v
bezzubé hubě rozpustily. Na sůl nebyla sřaupá,
zwlastť při masitých gjdledch, rybách, a kdž co
k uděnj dala. Stegný pokrm často po sobě
nedawala, aby se přegedenjm nezossfliwil, nýbrž
gjdla sřjďdala, aneb na giný způsob připravila,
aby domácm co něgaká nowinka chutnaly.
Z pauhých zemčat ař desatero gjdel připrawiti
uměla. — Pokrmů z mauky tak často gako
giné selky nestrogila, nýbrž z peněz za máslo
žtržených čerstvého masa nakaupila, a to ne
genom we swátek a w neděli k gjdlu podala,

nýbrž zvláště na takové dny, kdy tuhá práce byla, aby se čeleď posílnila. Koblihám nepřála, ne snad ze skauposti, že mnoho sádla vypjeggi, nýbrž že žaludek obtěžugj, a proto na Boží hod aneb na ginau slavnost po gedné toliko kobližce dávala. — Čeládka však o tento pámsel mnoho nestála, že místo něho giné chutné a záživné gjdla dostávala, a že gj domácí náležitě vypečený chléb lépe chutnal a k duhu šel, než obyčejné koblihy. Na ten gegj domácí chléb bylo radost se podjvati, a žádný pekařský mistr nebyl by se zaň štýděl. Toho ale dne, když se upekł, žádnému z něho sausta nedala, nýbrž až zcela vychladnul a ztuhnul. Že s máslem šetrně ne však skaupe zacházela, proto každoročně wjce másla odprodati mohla, než giná neshetrná hospodyně, genž o mnoho wjce kraw k dogenj měla. —

Dětem svým, dokud malé byly, žjřdka co masného poskytla, žádných hustých kašic aneb zatvrdlých knedlíků nepodala, magj o tom pozvědomost, že z těch maučných gjdel, genž příliš nadýmaji, děti weliké břicho a škrkavky dostávají, a že od toho hlawa snadně opuchne. Snjdanj, oběd, swačina a wečeře měly swau určitau hodinu, kterěz doby k gjdlu řádně se šetřilo, leč neodbytná práce někdy na překážku byla. — Dětem dávala málo na gednau, ale častěji, a níkdá tolik, aby se přecpalu. — Nedala čeládce dlawo na noc seděti, zvláště když se polnj pracj aneb na mlatě unawila: sotwa

wšsať se rozedníwalo, giž rannj píšeň gegj statkem se rozlýchala na znamenj, že čas k wstáwánj nastal.

Gestli co žensalo, aneb se zwrhlo, giž to wjce na stůl nepřisslo, aby žádný z toho hryzenj w střewách nedostal, a pro uwarowánj toho raděgi pokáženj pokrmy prasatům do pjce wylila. Silný ocet z owoce a med nikdy nesměl w gegj spížírně dogiti, a nelitowala peněz za to. Kdnyž se čeládka letnjho času nášlnau pracj uhřála a žizniwa byla: dala na pintu wodny skleničku octa a lžičku medu, po čemž nápoj lépe chutnal, chladil a spjše žizeň uhašil. Bylo-li podmásli w domě, tím ráda dělnjků k zapjgenj podělila. — Na to ale bedlivě dohlížela, aby se žádný, gsa zapocen, něčeho studeného kwapně nenapil; při čemž říkawala, že i hlaupný mozka koňům pitj nedowolj, kdnyž gsau uhřáti a w potu, aby se tím nezchwátily, kdežto kůň wjce snese, nežli nedotklivý člověk. — Tak též dětem i čeládce wýstrahu dávala, aby nikdy, kdnyž jim horko gest, do přjliš studených a wlhých mjst pro ochlazenj nechodily, a na něco chladného nesedaly, leč sobě z náhlého nastuzenj nebezpečný neduh ulowiti chtěj. — Gestli gegj dělnjci při unáwné práci pro pohodl jstaty se sebe shodily, nedala jim rozšsať hospodyně po skončeném djle, zwláště při nastáwagjcjm chladným večeru dřjwe odejti, až se řádně oblékli a zapnuli, a to pro uwarowánj, aby se pot nezarazil, po

němž obyčejně ochromějí, suché lámání a křeče následkem bývají. Aby se děti gegj ne tak snadně nastudily, nýbrž zlému povětrj záhy přivnaly, nikdy gich w horké wodě nekaupala, nýbrž we vlažné, a řdnž odrůstaly i w studené. A umývání nesměly ginau leč studničnau wodu wjiti, a na to dorážela, aby ne genom obličej a ruce wždny zrána, aneb řdnž se zasspinily, dočista sobě umyly, nýbrž aspoň gednau za den prsi, za ussima a waz studenau woda u navlažily a pak se náležitě utřely. Tjm wymohla, že málo které gegj dítě na zuby stonalo.

Na hlavě zkrátka oštrjhané nedala dětem nic teplého nositi, a kožené čepice žádný w statku tom ani w kruté zimě nenošil. — Gestli ale domů promoklé přišly, hned gim čerstvé prádlo, zvláště kossile a punčochy snesla, aby se přewléci mohly. — Přišlo-li dítě z wenku oznobené : k teplým kamnům nesmělo, nýbrž musilo audn, w kteréz ho záblo, do studené wody strčiti, a pak osušený ssaustati, aby se znenáhla zahřály. Gestli se dítě dlaho w studené wodě aneb w sněhu brodilo, udělala mu před spaním vlažnau kaupel na nohy, a dala mu odwarčku čili bezowé thé k pitj.

»Čistota půl zdrowj!« bylo gegj přjslowj, řdnž se někomu z domácjch nechťelo, aby shodiro zadíblené prádlo, do čistého se oblekl, což se na gegj rozkaz státi musilo.

Ně méně pozornost swau obracela pečlivá heřwodyně na nádoby w kuchyni i we sklepě, a

běda děvečce, gestli který neumytý hrnec do police strčila, neb se u ni vssecko nádobj třpytiti musilo, a níže na něm gakého mazu aneb rzi se nagiti nesmělo.

Šmetj a prachu w světnici netrpěla, a gestli děvečky něco důležitého na práci měly, sama přibytel vymetla a wyčistila.

Gestli se pro krutau zimu w světnici pralo, čemu neráda svolila pro nezdrawau páru ze špiny, a když se tjm kalužin a wlhkosti na dělalo, gak též po wydrhnutj stolu a lawic, neměškala hospodyně kalužinky drtinami zashpati, wysussiti, a pak po odewřeném oknem světnici prowětrati, i galowcem wykauřiti. — Medala prosbami swými mužowi oddechu, až kamnowec ze světnice do kuchyně zasaditi dal, proto že wlhká pára z něho hlavy bolenj a giné nepřiležitosti dělává. Komora pro spanj zůstala i w nejkrutšj zimě aspoň na hodinku odewřena, aby puch z ni wysšel; powlať na peřiny každého měsíce čerstwý se dal, peřiny wšak začasto se wyklepaly, a na wýslunj wywěšily.

Bylo by mnoho o tom co wyprawowati, gak opatrně a maudře se rozšasná manželka Šndřegowa zachowala, a na vssecko pozorliwa byla, což zdrowj prospěti aneb škoditi mohlo.

Tau swau pořádnostj, čistotau a rozšasnostj wymohla, že, gak giž oznámeno, žijďka kdo w statku onemocněl. — Nařikal-li kdo z domácjch na hlavy bolenj, hryzenj we wnitrnostech, na horko, na zimu a giné tělesné bo-

lesti, takto na něm lékařila, dříve než se lékař umělý k pomoci dostavil, pro něž poslati neměškala, gať se na tom podezřelý neduh wyjemoval. Medhala postonáwagjicjho wyhlado-wěti, a ničeho gemu k gjdlu a k pitj nedowolila, co se snadně stráwiti nedá.

Tjmtó způsobem se stalo, že sedlák Ondřeg s manželkau swau, s dítkami na počet hognými i s čeládkau z stálého zdrawi se radowali, obyčegně weselé myslj byly, práci swau, gsauce zdrawi, řádně odbýwati, i něco zname-nitého přihospodařiti mohli. Dosáhnuce oba požehnaného wěku, srdečné potěšenj z toho měli, že synové a dcery gegich dobře zaopatřené, příkladu gegich následowali, na porádek i na čistotu tak bedlivě sli, gať ge w tom rozššafná máteř příkladem swým předessla.

Selka. Wyznáwám, že se z tohoto po-růsánj ženy Ondřegowny mnoho poučugjicjho wybrati dá, čehož pamětliwa býti dci; žebn ale něco k wýstraze w tom wězelo, gať welebný pán předpowědel, wěru gsém nepozorowala.

Farár. Dobře máte, že příkladné cho-wánj nic odstrassugjicjho w sobě neobsahuge. Zdá se mi wšak, že dobrý příklad gaťo zticha wýstrahu dáwá, čeho se pro uwarowánj hrozjci škodny warowati máme. Proto také staumente, zdaliž gste se, gsauc matkau a hospodnnj, ná-podobně zachowala, gať ta Ondřegowa manžel-ka, a toho se chraňte, coby se s gegjm dobrým příkladem nesrownáwalo.

Selka. Kolik hlav, tolik smyslů, říkáš nám, a domnívám se, že jsem též trošku rozumu obdržela, a proto nemám snad zapotřebí, abych k jiným selkám do škol chodila pro poučení, gať bych se v domácím hospodářství zachováti měla.

Farář. Tak snad na vlas Tomášova žena smýšlela, a gediné sívau hlavau a zlaunawňkostí se spravowala, čímž gať sobě tať domácím škaredě posloužila. Nebude zagisté na škodu, když vám z té knihy wobrazení přečtu, co to bylo za hospodynj a gať sobě počínala.

Čte: Dorota Tomášova ráda sobě poležela, a ne žrjďka tuť teprw se z teplých perin sebrala, když již po několik hodin slunce do komory swjtilo. Snadno k uhodnutí, že se děwečky a děti wstáwáním ranním nepřenáhlily. Dorotčina prwnj starost byla, aby weliký hrnek káwy čili kafe uwarila, kteréhož cizofraginského, žaludek zemdléwagjcjho nápoje náramná milownice byla. Alby se za cufr mnoho peněz nezwdalo, sladila horký nápoj medem aneb širobem, a wždy střědre, a smetana wařená musila též tlustý škrábanek mjeti. Hrněček toho nápoje poslala pak mužowi na pole, čímž wšak mu špatně posloužila, neb se tjm žaludek geho se slabil, a proto nemohl pak twrdé knedlíky a nedowařený hrách zažiti. Ze pozdě wstáwala, a ráda sobě s sausedkami pohoworila, žrjďka s obědem hotowa byla, když se hladowá čeleď

ř gjdlu dostavila. — Že domácí mrzutým čekánjm hůře vyhladowěli, proto hltavě se do toho dali, co se jim předložilo, a celé kusy bez žvýkání hltali, aby co nejdříve hlad upokojili. Něco obhčegného bylo, že mauchy a šmáby v poljovce utopené plowaly, že ten ř gjdla dlauhý vlas vytahoval, ginhý vyplýmowal, že do čerwa v zelenině uvařeného kausnul. Ubohý Tomáš často tu nečistotu odstonal, neb mage wrátký žaludek, náramně si to osfliwil, a předce ř toho gedl, aby nepořádné hospodyně před čeládkau a před dětmi nezahanbil. Snadno se na žicjch, na nožjch a widličkách dalo poznati, co den před tjm ř gjdlu bylo, nedalo se ale tak snadně pro špjnu a rez uhodnauti, ř čeho asi gsau. Brala i malé děti ř stolu, kteréž od wšseho mjtí chtěly, gať to nezwečená děcka dělaj, a pať stůl polily, sebe zadibily, a ne gednau se podělaly, tať že smrad a ten neřád stolugjcjm wšsecknu chyť ř gjdlu odegmul.

Rozstonalo-li se tele aneb gehně, a nechtělo li letkwařenj gegj prospěti, dala ho zapjchnauti, a neohlžegjc se na to, že wnitřnosti pokažené byly, a následowně že ostatnj maso s těžkem zdrawé býti může, wařila to, a ř gjdlu předkládala, třebať ř toho gaťo ř mršnja sbnilhý puch wyházel. — Zabil se wepř ř poswjcenj, že žráti nechtěl a se spadal. Učkoli při wyfuchání se shledalo, že wnitřnosti geho žkazu wzaly: předce se ř něho gelit a gitrníc nadělalo, a oslyžlé maso se peklo a wařilo. Nechtělo to

owšem domácím chutnati, zvláště když gelita zasmrádly: že ale nic jiného nebylo k zakausnutí, do sebe s nechutí pokážený pokrm nutkali, což přirozený následek mělo, že všickni bez mála hnili a zimnici dostali, a dvě děti živobutím to zaplatily.

Už byl senr plesnivý, smradlavý, červý se hemžící, předce ho dětem na chléb mazala a čeládce na opravení chuti, gať řekávala, nepovážlivě dávala. — Poněwadž pečením vždy dotud odkládala, až poslední bodný čili pecen došel: protož čeládka a děti padli na horký chléb, gať se z pekárny wydobyl, co hltaví volci na swau kořist, a když se na to studené wodny navili, bolestí se swjgeli, a dlouho od toho postonávali. Ne gednau dala k večeri podmáslí a kyselý zelí aneb wařené řadlátko, po čemž se obhčegně žaludek zbauril.

Málo na to dbala, geli jídlo na stůl dané času a okoličností přiměřené, když gen něco k jídlu bylo, ať to prospělo zdraví aneb škodilo. A tak se stalo ne gednau, že w nejwětším parnu tučné uzené maso k jídlu předložila, kdežto naproti tomu w zimě, když střeva chwišťackau zemdlela, wařené ovoce k obědu dala.

Strogila, gať jí napadlo, aneb se same namátlo. Aby se ale stráwníkům, když dle jejího vlastního nahlídnutí špatně odbyti byli, něgať přilepšilo, a něco na posilnění dalo, sklenice s kořalkau k zawdání se obnášela, zvláště tenkrát, když se tučné maso, mléko,

seyr aneb kyselé zelj gedlo, domnjwagjc se w swé possetilosti, že tym o zdrawj swých domá-
 cjcch pečuge, kdežto zkussenost naproti tomu swěd-
 čj, že kořalka w podobné přjpadnosti opravdi-
 wým gedem gest, a žaludek na ni nawykly s
 těžkem gj sneše. Zřjdfa sobě domácí sladkým
 dobrým mlékem pochutnali, a brzce zakeyslo,
 kdž se slilo do nádob a hrnců newymytých,
 zaneřáděných a starau kyselinau páchnaucjch.
 Gestli děti o čisté prádlo neupomjnaly, což se
 ne tak honem stalo; tedy gidj nechala w těch
 udiblených cárech dotud choditi, až zpuchřelé
 kusy s nich padaly; a proto nebylo divu, že
 děti rozličného hmyzu plny byly, stále se offj-
 waly a drbaly. — W mnohém chliwě takowý
 neřád a wšhko nenj, gafo to bylo u nj w
 swětnici. Malé děti, kde chtěly, se wyneřádily,
 prasátka, kůzlátka a gechnátka swětnici za swé
 obydlj pokládaly, a drůbež gedna přes druhau
 tam se hrnula, stůl a wšsecko trusem swým po-
 kálela, a předce se žádný k tomu neměl, aby
 neřád wymetl, a kalužiny wytřel. W té stu-
 dené a smradlawé břečce domácí se bosjma no-
 hama brodili, za to ale mužšstj w letě i w zi-
 mě huňaté čepice na hlavě nošili, až se jim z
 nich kauřilo. — Nastala-li zima, tuť se kád še
 zeljm nedaleko kamen, aby zelj nezamrzlo, po-
 stawila, z kterěž odporná pára sšla. Aby se
 teplo newytratilo, okna a dwěře se upewnily,
 a přes potřebu se zatopilo. Musil-li někdo na
 wenek, wysšel polonahý a rozpařený do zimy,

a nemynhnutelně se nastuditi musil. Tento nepořádný, přewrácený způsob žiwobytí přičinau byl, že gediné osoby w statku nebylo, o kteréž by se w pravdě bylo smělo říci, že zdráwa gest; ale ten měl prassiwku, onen kasslal, až se potrhati mohl; giný na zubů bolení naříkal, čtvrtý na pýchání a hryzení. Děti plné ohně-
parý, opudlé, bledé s nadutými břichem sotwa se plazily, a žádné z nich patnáctého roku věku svého nedočkalo. Bylo gich sedm, a nedělá se nepomázlivé Dorotě, na věčnost odstěhowané, křiwda, řdyž se zastává, že gich swau nečistotau aneb nepořádnosti do hrobu zprowodila. Dvě na hnílau zimnici umřely, gať giž oznámeno. Desjiletá holčička dostala sauchotiny, a na ně posšla, že s babičkau, náramnau sauchotinářkau, spáwala, a od ní se nakazila. Gedno nessťowice usmrtily, neb nemaudrá matka, řdyž se dítě osypalo, do peřin ho zahrabala a nesnesitedlně světnici wytopila, a pivo s omčím trusem swařené do dítěte lila, gať jí to pohodná poradila.

Gedno se w kolíbce cumlem udušilo. Měla w zwyku posetilá matka, že řdyž dítě hladem, aneb pro ginau potřebu do křiku se dalo, chleba nazwenkala, na špinawý kloc to wyřhďla, syrobem polila, a pať stočené ubožátkowi, aby umřelo, do hubičky strčila. Cumel wšak se do chřtánu dostal, a dítě se ním udáwilo.

Řdyž se Dorotě muž rozstonal, genž pro mdlobu pokazeného žaludka ničeho rádně zažji

nemohl, tuť se domnívala nepomázlivá osoba, že důkaz své manželské lásky a pečlivosti tím dáwa, když genu přes tu chvíli něco na posilnění nosila, tuť hrnec kávy s tučnou smetanou a s mastným rohlíčkem; tuť kus pečeně, na to sklenici silné kořalky. Snadnoť ujednuty, že tím muže svého dorazila.

Když ubohý Tomáš na smrt gsa dofrmen s vezdegšším se rozžehnal, gediný synek pozůstal, genž budaucně hospodářem býti měl; že však ním nebude, ujednauti se dalo, neb barvičky neměl a stále pokáslával. Geho trápení neprozřetelná matka brzce konec udělala, ačkoli zcela proti své vůli. Dala do měděného kotlíčka, z něžž cín seškrabán byl, a v němž se mnoho zelené rzi, tak nazwaného krynšpánu usadilo, mléko vařiti; v své však pomatenosti zapomenula na mléko, genž v kotlíku vyštydlo, zkejšlo a tím krynšpánem zgedowatělo. Když pak Dorota s chlapcem a s děvečkau to mléko snědly, dostaly ukrutné hryzení v střevách, a po nesnesitelných bolestech gať wdowa tak otrávený synáček ducha vypustily.

Wymřelý Tomášůw statek Ondřej zdědil, na hotovosti však ničeho nenassel, aniž rádného nábytku, neb Dorota pro gegi neporádek a neupravnost vzniku mjtí nemohla. —

Tuť máte celau zprávu o tom, gať nestegně se těm dvěma bratřím pro gegich manželsky wedlo, a přál bych od srdce, abyste Ondřejowu spráwnau hospodyní sobě za příklad

wzala, toho wšak se sstjila, čim Dorota Tomášowa sobě a domácim sšedila. Ale wy, sausedko! stogjte wšechna zamysšlená, a nemýlím-li se, máte slzy w očich.

Selka. Co nentěžšj kámen mi to na srdce padlo, negsem-li tjm sama winna, že mi tolik dětj giž pomřelo, a sice tjm, že gsem se k nim o mnoho lépe, než ta neschastná Dorota k swým, nezachowala. Dávám ž wděčnosti a autrpnosti swé býwalé chůwě u nás přichráněnj a stravu, zač mi děti opatruje. Gest ale starěnka dušná, a má nohy otemřené, a předge gsem dowolila, aby děti s nj spávaly.

Farář. Budtež tedy pro budaucnost opatrněššj; nechte každé dítě pro sebe spáti, a nedowolte, aby se k starým, tjm méně k churawým položilo. Nechte každodenně i w zimě mjesto promětrati, w kterémž spáwáte. Předge wššim ale na čistotu gděte, wámi přjliž zanedbanau, neb čistota gest polowic zdrawy.

Oddělenj dewatenácté.

W wrchnostech.

Zabolelo srdce farářowi Weleslawinowi, když se domědel, že Lukáš, geden ž neymilegšjich gemu sausedů, postonáwá, a že k němu docházegjci lékař o uzdrawenj geho pochybuje. Šel ho tedy nawšstjwit.

Farář. Pozdrav vás Pán Bůh, milý Lukáš!

Lukáš. Děň to Pán Bůh, abych gessťe ofřál, a gať swé hospodářstwj, tať zwlášťťe duchownj swé záležitosti w lepšj pořádek uwěsti mohl; zatjm ale staň se wůle Páně! neb gediné Bohu powědomo, co mi wjce ku prospěchu gest, smrt čili žiwobytj.

Farář. Mám z toho potěšenj, že se tať důvěrně do wůle Boží odewzdáwáte, gať též vás za to chwáljm, že gste záhy pomoci lékařské hledal.

Lukáš. Cti lékaře pro potřebu, nebo i geg stweril Memyňšj, prawj Jezus Synach. (38, 1.) Nebude-li lékařowa pomoc na plat, aspoň se mi pať wytýkati nemůž, žebych byl čeho zanedbal, čjm by se potracené zdrawj bylo mohlo nawrátiti. Bude-li wšak platna, tjm lépe pro mne, a rád těch několic zlatých oželjm.

Farář. W dobrých rukách gste, a těšjm se tau naděj, že se způsobilému lékařowi s pomocí Boží possťěstj, aby vás na delšj čas nám zachowal. Genom buďte rozkazů geho bezdliv, a náležitě užjwente, cožkoli pro vás nařjdj.

Lukáš. Byl bych vlastnjm newřjteleu a possetilcem, kdybych geho radu nedbal; proto tať wšecko, což lékař za dobré uznává, na wlas zachowávám, a aučineť toho Bohu poraučjm.

Farář. Tať má křestan smeyšleti a ge-

dnati, když Bůh na něj neduh dopustí; a přátelých, sousedův zde shromážděných, abyste sobě v té příležitosti rozšafného Lukáše za příklad vzali.

Lukáš. Genom ne v tom, aby se do něčeho dávali, seč gich pro tělesnou mdlobu býti nemůže, gať se mi přihodilo, a zač nyní trpím. Dávno tomu gest, co gsem dle příslowí, Abrahama widěl, a předce se okázalo, že mi rozumu nezbyvá, nýbrž se ho nedostává. Dowolil gsem pacholkowi, aby své rodiče navštívil, v čem gsem prohloupil, an se to odděložití mohlo na jiný čas, kdyžbychom při hospodářství na pilno neměli. Druhá hrubší chyba byla, že gsem wůz nákladem přeložil, a když se konům do kopce nechtělo, že gsem zlosti bičem do nich pral, po kterémž ztrýzněni se zdímočili, z kolege vyskočili, a málo dýbělo, žeby se byl wůz přefotil, a mne pod sebou rozdrtil. Udržel gsem sice kácejci se wůz, tím však nemjrným namáháním sobě wonitř ublížil, pro kterauž wnitřnj auhonu mi snad bržce v chladné zemi ustelau.

Farář. Na to, dá Pán Bůh, tak spěšně nepřigde; maudré gest to ale od vás, že na smrt pamatugete, a k ní se, gať daufám, po křesťanstvu připravugete, abyste wšedko v pořádku měl, kdyžby se dostawila. — Těmto ale sousedům wasse nebezpečnost wíce snad k srdci gde, než wám samému, Lukáši! Sedj zde zasmušilj, zamyslenj, a gediného šlowa gsem posud z úst gegich neslyšel.

Rasspar. Máme owšsem autrpnost nad
nessťestjm nasseho milého sauseda, něco wšsak
giného gest, co nám mysl formautj a mrzuté
náš činj.

Farář. Smjmlí o tom wěděti? kdo wj,
nemám-li tolik síly, abych ten kámen urážky
odstranil?

Damián. Toho welebný pán při ney-
lepšjim aumyslu nedowede, aby nesnesitedlné
břemeno odegmul, pod kterýmž zwláště my ubo-
zí sedláci wzdyháme, a gehožto tjže i sám náš
duchownj pastýř z částky zkaussj.

Luťáš. Byla přiwé mezi námi řeč o
rozličných daněch, kteréž se poddaným ukládaji,
při čemž někteří nepowážliwě prohodili, že by o
mnoho lépe na swětě bylo, kdyby wrchnosti ko-
nec wzaly, genž tolikerých poplatků a služeb od
poddaných pohledáwaji.

Farář. S těžkem náš Luťáš tomuto bu-
řičskému prossplechtnutj přiswědčil.

Luťáš. Leč bych za mák powáženj ne-
měl. W živé paměti mám, gať náš welebný
pán wolni z kazatelnice k upokojenj přeswědčiti
ušílowal, že swětšká wrchnost newyhnutelně
potřebna gest, a že by se tato země w peceš
lotrowskau proměnila, kdyby práwnj wrchnost
na pořádek nessla, a o weřegnau bezpečnost se
aučinliwě nestarala.

Melichar. Podlé mého zdánj mohli by
lidé mezi sebau bez wrchnosti wygednati, čeho
gim pro wzdegssj štěstj třeba, a nepotřebowali

by se představených báti, a na gegich pohodlně žimobytj skládati.

Farář. By gste tomu dal! a dárno gsem nemotorněgšjho a bludněgšjho prossplecht-
nutj neslyšel, nad to wasse. Kdyby se lidem
na wůli nechal, které dobročinné uspořádánj
se pro wsseobecne dobré uměsti, a kterými pro-
středky se w aučinliwost přiwěsti má, do sko-
nánj swěta by se neshodli.

Melichar. Mnjm, kdyby se lidé mau-
drj a rozšlafnj w radu potáhli —

Farář. Tedy by každj tjm proraziti u-
šilowal, co se gemu neylepšj a nenužitečněgšj
býti zdá, třebaš by to giným na škodu bylo.
— Kolik hlaw, tolik smyslů, znj staré přjslowj,
a odtud pocházi we swětě tolikere nedorozuměnj
a rozpolčenj.

Lukáš. Pamatugte se, kolikráte gsme se
w rychtě do hromady sešli, gakého tu bylo kri-
ku a hasťerenj až do serwánj, když se o to ge-
dnalo, aby se daremné cesty spravily.

Farář. U byli bychom bezpochybně po-
sud w nebezpečnstwj, že na cestě waz srazjme,
o koně a o wůz přigdeme, kdyby se obci na wů-
li bylo nechal, kudy cesta giti, a gak se dělati
má, aby byla k potřebě.

Lukáš. Staré hrdelnj woznice nedali se
bez nesmjrných autrat spraviti, a žádnj swoliti
nechtěl, aby cesta přes geho pole šla.

Farář. Už slawnj auřad do toho wšro-
čil, cestu wyměřil, a přjsným trestem těm po-

hrozil, genž by tomu užitečnému podniknutí přefážku dělati se opovážili, a pracj jim vykázaných při dělání cest řádně neodbývali.

Luťáš. A nynj máme silnici, po kteréž s dwognásobnjm nákladem o mnoho lehčegi a bezpečněgi gedeme, než ginda přes ty propasti.

Farář. A tak by to bylo na wlaš při giných uspořádáních k wšeobecnému dobrému směřujících, ku příkladu: při stawení kostelů, farních domů, škol, obecních senpek a t. d.; kdyby se čekalo, až se obec na to umluwj a je prohlásj, čjm přispěti hodlá. Málo by se wěru co užitečného w skutek uwedlo, kdyby wrchnost nenařjčila, co se státi má, a nerozwrhla, čjm kdo z osadnjků přispěti musj, chtěg neb nechtěg.

Luťáš. Rořowalo by se o tom; mnohý by rozumem swým plýtwal, a kdyby něčjm přispěti měl, hned by se tomu zprotiwil, a na giného to uwrci ušilowal: gať se to obyčegně při nassjch hromadách stává, když se na něco, obci užitečného, dobrowolně usnésti máme, neb tjm je podpál dáwá k hádkám a rozbrogům, a ne tak honem se co ku konci uweđe.

Farář. Tomu w cestu wřičj wrchnost, když sama po zralém důležitosti těch powážení určj, co powinnosti gednoho každého gest.

Luťáš. Učinil gsem sausedy na to pozorliwé, co gsem sobě z kázání pamatowal, že hned od počátku swěta wrchnosti byly, aneb předstawení pod gakýmkoli názwem, buď králo-

mé, saudcomé, wůdcomé, starssj w národu; a že není we swětě ani mezi diwodny národu k nalezení, u něhožby wrchnosti něgaké nebylo.

Farář. Gakau gste si záwjřku z této, letopisy wšsedy národů potwrzené prawdy učinil?

Luťáš. Tu snadnau, genž se sama poždáwa, že wrchnost newyhnutedlně potřebna i užitečna býti mussj, sicby se wůbec mezi wšsemi národy neustanowowala.

Farář. Potřebnost práwnj wrchnosti proti nadání národ francouzssj za nassich časů na gewo dal, když krále swého usmrtiw a auřednjky geho z wlasti wypudiw, hned sobě předstawených u wětssjm počtu nadělal, a pak teprw pod gegich železným žezlem bolestně vzdychal.

Luťáš. Dle mého sprostého rozumu mohl by se každý sedlák sám w swém přjbytku o potřebnosti práwnj wrchnosti přeswědčiti. Neb gestli sám čeládce a djtkám, co se státi aneb zachati má, nenařďj, a stalo-li se to, nedohljžj; aneb gestli kdo giný gménem geho spráwu domu geho na sebe neběře: tedy strhne se ne pořádek a zmatek w domě, čjmž hospodářstwj hynauti mussj.

Farář. Co by se tedy w celém králowstwj stalo, kdyby žádného nebylo, kdoby nad pořádkem a wšseobecna bezpečnostj bděl, a těch nepokogných hlav na uzdě nedržel, genžby rádi různice ztropily, aby z cizich mozolů pohodlně tráwiti mohly?

Luťáš. Máme wogška w hognosti, gsau

stráže vystavené pro bezpečnost, a drábové stíhají každého ruffitele domácího pokope, a předce není věc neslýchaná, že se loupež stala, vražda spáchala. Co by se teprva stalo, kdyby těch obranců a strážců ani vrchnosti nebylo, kdyžby se tomu s polapením a potrestáním těch škůdců na odpor nepostavila?

Farář. Pak bychom žádný ani okamžek s svým gměním i živobytím bezpečni nebyli, a naše milá vlast přemrhla by se v peles lotromského, v kteréž by se nepravosti páchaly, jako někdy v Sodomě a Gomore. — K tomu přewážiti sluší, kdyby si to na starost vzal, kdyby vrchnost scházela, aby se školy založily, a na nich se způsobní učitelé ustanowili, od nichž by se mládež učila, jak se v stavu duchowním, lékařském, právníckém, a v jiných vznesených a potřebných stavích zachovati má, aby k všeobecnému dobrému přispěla? — Kdyby náš hájil a zachránil, kdyžby některý národ po loupeži dychtivý na nás se vyřtil, a s námi nepřátelsky nakládal, kdyby nebylo vůdců, kteříž by nařízením svým uspořádali, jakby se nepřátelům odolati, čím by se nebezpečnost zapuditi dalo? — Nepowstal-li by v zemi hlad a mor, kdyby vrchnost, když neaurodná léta nastanou, lidu vářům nezabránila, obilí ze země wyvážeti, a kdyby se o potřebnou potravu z aurodnějších krajin nepostarala? — Newjm, kdy bych u konce byl, a musil bych opakowati, co jsem na kázání přednesl, když jsem vám na

paměť uváděl, zač dobrotivému řízení zemskému děkovati máme, a kolikere neštěstí by nám ze všech stran hrozilo, kdyby odbogným zbaurem bezvláda u nás nastala, od kterého neštěstí nás s pomocí Boží bedlivá vrchnost chrání.

Euf. a š. Raději bych se pod zemí viděl, nežli bych podobného nepořádku a těch hanebností svědkem byl, kteréž se obvyčgně páchají, když popletení poddaní vrchnosti své povinnav poslušnost vypovídagj.

Far. a ř. A tím se ne genom proti vrchnosti světské, nýbrž i samému Bohu na odpor stavj; neboť není mocnosti, nežli od Boha: protož kdož se protivj mocnosti, (t. g. vrchnosti) Božímu řízení se protivj, (č. Řím. 13, 2.) gať zastává apostol Páně.

Sedlák Euf. Pjssinu swatému nelze ovšem odporovati. Gá ale toho zdání gsem, že vrchnosti od lidí pocházegj, neb se od lidí ustanovugj.

Far. a ř. Gať to dokázete?

Euf. Mnohý národ sám sobě svého panovníka voljval, a až posud v některých krajinách volj. Gako za starých časů národ Israelský na důstognost královstau povýšil Saula a po něm Dawida; nebo gako sami naši předkové v této české zemi, a za našich časů půlnoční Američané a gínj národové. — Geli však vláda nad kráginau neb říšj dědicná, předce od lidí mocnost swau má; neb unjra-

gjcj vládař odemzdává své právo synovi aneb nejbližšimu příbuznému, a že odemzdávající pauhy člověk gest: nástupnjí svou mocnost toliko od člověka, a ne od Boha má.

Farář. Této námitky bych od vás, Šuku! nebyl očekával.

Luťáš. Nemá se ale čím pyšniti, neb snadně se dá vymrátiti, co zde na křep prohodil.

Farář. A gať mu, Luťáši! z bludu pomůžete?

Luťáš. Dvořem, kdyby nám Šuk dokázati mohl, že Pán Bůh tohoto světa sobě nezvšimá, že pokolení lidské sobě samému zůstavil, a že genu všeho gednostegné, dobře-li aneb zle-li se lidem na zemi vede, gať některý bohaprázdní mudrlantové zastávají se nestyde-li: tuť bych ovšem Šukovi přisvědčiti musil, že každé uspořádání na okřslku světa, dobročinné gať záhubné, pauze lidské gest. Když však povážíme, co zjavená pravda naproti tomu hlásá, že totiž všeliké dání výborné, každý dar dokonalý s hůry gest šstupující od Otce světél; (Zak. 1, 17.) že se žádná i ta nemensší proměna ve světě nestane, kteráž by všemědaucjmu Říditeli tohoto světa náležitě známa nebyla. Ano gestli ani gedn wrabec nenj w zapomnutí před Bohem, a gestli vlásové naši všickni sečtení gsau, a žádní z nich bez dopuštění Božjho nespadne: (Luk. 12, 6.) dá-li se genom pomyslití bez rauhání, žeby ono

důležité uspořádání ve světě, aby vrchnosti a od Boha světem dle své moudrosti vládnoucích nepocházelo?

Farář. Dobře máte, Lukáši! a Sukovi připomenauti musím, že národ Izraelstý sám sobě krále nemynvolil, nýbrž proroka Samuele, nepředněššího svého soudce, požádal, aby ten někoho za krále ustanovil. — Že vůle Boží v tom gest, aby vrchnost nad poddanými vládla, z toho se poznati dá, že toto uspořádání od počátku světa až do této doby trvá a trvati bude až do skonání světa. Ano dá se snadně prorokovati, že kdyby se tento přirozený pořádek zrušil, žeby svět brze konec svůj vzal.

Lukáš. To svým prostým rozumem chápám, neb by vznikla a vždy hůře se rozmáhala zmatenice; silný slabšího by potlačoval, a bylo by jako za pravidlo: kdo s koho, ten toho; kdyby nebyla vrchnost, Boží služebníci a mstitelé zůřiví nad tím, kdož zlé činí, každý pravý apoštol. (ř Řim. 13, 4.)

Suk. Nezdá se mi, žeby se to s letopisy srovnávalo, a tomu pravda bylo, žeby se hned od počátku světa vrchnosti byly nacházely. Později teprve, když se pokolení lidské rozmnožilo, a rozliční národové povstali, ten aneb onen udatný bojovník za vůdce se mynvolil, aneb ve vládu svých křaganů mocně se vetřel.

Farář. Vyrozumíváte-li slovem vrchnosti:

císaře, krále, knížata, hrabata; držíte-li panství a od nich ustanovené úřady: tuť ovšem dobře máte, že na začátku světa vrchnostj nebylo. Ge-li ale vrchnostj, kdož k gíným moc a právo má, a donutiti gích může, aby se vůli geho spravovali: byl hned Adam vrchnostj, gažžto hlava své rodiny, a tau byli arcioctomé, magjce rodinu a čeleď sobě poddanau.

Lukáš. Pro mne gest nejlepší důkaz k přesvědčení, že každá vrchnost od Boha pochází, a geho tak řka mjestodržci na zemi gest, ono paměti hodné vyřknutj Ježíšowo, kdž Pilátowi odporověděl: Neměl bys proti mně moci žádně, kdžby tobě nebyla dána s hůry. (Jan 19, 11.)

Farář. Gať sobě to vykládáte?

Lukáš. Gaudjm takto: Gestli Spasitel náš pravj o Pilátowi, genž byl pohan a vládař nespravedlivý, že moc geho, kteraužto w Judstvu vládně, od Boha s nebes propuštěna gest: čím většjím právem může se to o našj křesťanské vrchnosti říci, že mocj od Boha gj svěčenau nad námi panuge?

Farář. Dobře máte, a máme gj býti poddáni netoliko pro hñew, (ze strachu pomsty pro neposlušnost) nýbrž pro svědomj, abychom Boha neurazili, genž vrchnost ustanovil, a tjm svědomj svého neposkvrnili. (k Řim. 13, 5.)

Euť. Nelze ovšem zapřiti, že vrchnosti w mnohé případy potřebné i užitečné gsau,

a žebny se čłowěk proti Bohu, proti wsscobecnému dobremu, i proti sobě samému prohřešil, kdyby proti wrchnosti odbogničny wostal, a na grussenj gegj moci dorážel. Gediné to gest k přánj, aby na náš, máme-li k nj lásku a wážnost mjeti, a s chutj gj poslussni býti, takowých břemen neukládala, pod kterýmiž čłowěk sobě zaufati může.

Farář. Dwssem, ge-li chaulostiwý, rozmazlený a ducha křesťanského prázdnen.

Melichar. Welebný pán má s to rozum, a přiswědčj, gsa toho swědku, že sedlák gest přetěžkými břemeny sewřen. Odbyl-li pá-nům robotnj práci, w kterémž čase swau vlastnj zanedbati, aneb běžně poprawiti mohl, nejwj, k čemu dříve sáhnutí, aby měl čjm wýběrčjho upokogiti, a co w potu twáři pracně wydobyl, ne wždy stačj na zaprawenj těch mnohonasobnjch danj a rozličných poplatků.

Suf. Proto také prawjm, žebny blaze na swětě bylo, kdyby gen daně přestaly.

Farář. Myslíte se, a že skutečně a hrubě na omylu gste, dausám wáš přeswědčiti. — Dneš ale k tomu času nenj, neb mám něco důležitého na práci, a proto se s wámi rozlaučiti musjm. Přál bych wssak, abyšte zentra o těchto dobách se zde sešli, a pak wysskaumáme, geli slussná a sprawedliwá wěc, kdynž wrchnost daně ukládá, gich i mocně wybjrá. — S Bohem, sausedi! — A wám, Lukássi, rač Pán Bůh ztraceného zdrawj uděliti.

Obdělení dwadcaté.

O danjch.

Farář. Rozličné zaměstnání mne zabavílo, a proto jsem se dříve uprázdniti a váš spolek dříve navštívit nemohl. Nemohl jsem se, náš milý neduživce lépe se nachází?

Luťáš. Chvála Bohu! znamenám přigemné oblečení, neb po tom od lékaře nařizeném obkládání necítím tak ujmavé bolesti v bedrách, a přespál jsem minulou noc dosti spokojně.

Farář. Mám z toho gistění vašeho sředečnou radost, neb nerádi bychom vás ztratili.

Luťáš. Z gá Boha z toho welebím, že mi uměnění vnitřních bolestí milostivě popřál; nad tím se ale mrzím, že zde sousedové se mnou se vadí, proč jim odporuji, a s nimi ukládání rozličných daní za věc nespravedlivou i ukrutnou prohlásiti se zdřádám.

Melichar. Genom na náš nežalujte, a náš za buřiče neudávejte.

Farář. Dobrognictvím a buřičstvím to, věru, zapáchá, když poddaní to tupí, co vrchnost za potřebné uznala, a když jí z nespravedlnosti i ukrutnosti winí, čímž se duch nespokojenosti roznécuje, a vrchnosti na cti a vážnosti ubližuje.

Suť. Meračte se nad tím horšiti, když wespolek o něčem rozpravíme tak, gať nám na srdci gest; wždyť pak při tom na zbauřenj aneb nassj wrchnosti se zprotiwenj aní pomyslenj nemáme.

Farář. Chraň wás Pán Bůh od podobné hrozné myslénky, kteráž by wás do nejwětšjho neštěstj uwalila, kdybyste gi w skutek uwésti se opowázili. Ale i to wám za zlé mám, že při swém přátelském segjtj na wrchnost narýkáte.

Melichar. Ejť člověk oblehčenj swé těžkosti, když sobě před někým postěžowatí může.

Farář. W mnohých případnostech, připaustjm, zwláštť když nás nezawiněné neštěstj potká, aneb se nám křiwda děje. W této wssak případnosti, když nespokogenez o wrchnost swau, že danj naň ukládá, nectně sobě prostorekau hubu utjrá, žádného oblehčenj sobě neobgedná, nýbrž oleg do ohně lege, a zlé horšjim dělá. Co tím wymůžete, když na wrchnost hubujete? Zdalíž pak wrchnost daně umenšj, ať wám se lastawěgi zachowá? — Menj-liť obáwánj, že dowj-li se, gaťých potupných a urážliwých řečj sobě proti nj dowolugete, tím semeno nespokogenosti rozsjiwáte, podpalť zbauřenj, ačkoli proti nadánj, dáváte, že na wás trestem ginýmť wýstraze dofročí?

Suť. Zoho nejmenšjho zlého proti nassj wrchnosti neobmenšjim, a kdyby se něgaké po-

zdvíženj proti nássemu země pánu snowalo, aneb snad vypuklo, sám bych se zbraně chopil, a těch odbogníků vnitřnj pokog rufficjch stíhati pomáhal, a právu na potrestánj odemždati neměškal.

Melichar. Gá bych vlastnjho bratra, ačkoli ho srdečně rád mám, u wrchnosti udal, kdyby w něgakém spiknutj proti nj djl měl. Že ale před welebným pánem swobodně mluvití, a tak se wygádřiti smjme, gať nám na srdci gest, nemagjcj gakého udánj se obáwati, proto zpřjma powjm, že se mi to nespravedlnosti býti zdá, když tolik tisíců, ba tolik milionů lidj na gednoho člověka se skládati má, aby se pohodlně w tělesných rozkossjch kochati mohl.

Farář. Oprawdu:li to powjdáte čili žertem? Snadli gste i wy Melichare! toho posetileho zdánj, gaťo mnozi nepowážliwj zprostáčkowé, že náš Ejsať pán wšsečno to, co se gménem danj a giných poplatků od poddaných odwádj, do kapsy swé šhrabuge, a že mage tolik peněz na utrácenj w rozkossjch oplývá, a jamých fratochwjli požjwá?

Luťáš. Wždn se do smjchu dám, když podobné titěrné prosspledhtnutj zaslechnu, genž tak důwodné gest, gať mé zdánj za dětinských let, když mezi námi dětmi o toni řeč byla, gaťau aš postel papež má.

Farář. Gať pať gste si gi wyobrazowal.

Luťáš. Zastáwal některý z chlapců, žeby vapežowá postel ze samého hedwábj byla; gá

ale chtě důvtipněgššim býti, prohodil gsem, že Swatého otce postel z ryžihó zlata, drahými kamenný a perlami posázena gest. A skutečně ostatnj chlapci ni za wyhranau dali, a zdánj mé za nypodobněgššj k pravdě prohlásili.

Farář. Wěru to k smjchu gest, a špatněby sobě Swatý otec na podobné štkwostné posteli pohowěl. Abychom ale na to přissli, o čemž prvé řeč byla: mohu wáš sausede! ubezpečiti, že náš Země pán té nymiensšj částky z těch pod gménem danj odvedených peněz pro swau potřebu podržj, a k swému pohodlj obrátj.

Melichar. Kam pak to ostatnj přigde?

Farář. Na mzdy a wyživenj rozličných auřednjků a služebnjků duchownjho i swětšského a wogenského stawu, gak též na založenj a zachowánj rozmanitých ústawů pro wšseobecné dobré zřízených, o nichžby bylo mnoho co powjdati, kdyby k tomu čas stačil.

Melichar. Zdá se mi, že náš Země pán těch auřednjků a služebnjků až přes potřebu žijj. Není tomu dáwno, co gsem u fragského auřadu byl, a oči na to wywalil, gak se tam wšse auřednjky, pjsaři a sluhami hemžilo.

Farář. Wjce byste se tomu podiwil, kdybyste tam kanceláře prossel, kde řízenj zemské swé šjdro zarazilo. A předce wšsedy těch gako nescjšlných osob gest zapotřebj.

Lukáš. Wj Melichare! máte o gednau wětššj statek, a proto o mnoho wjce čeládky žijjte, a nádenjků do práce nagjmáte nežli gá.

Nemyslál byste se mi, kdybych se tím honosil, že při menším počtu čeledínů a nádenníků hospodářství své řídím?

Melichar. Krátké vlastní brzce se ščesagj; bylaby má odpověď.

Luťáš. Domnívám se, že byste si těch znamenitých wenloh na wyživení a vyplácení tolika nagatých dělníků uspořiti mohl, kdybyste toliko še swau rodinou hospodářskau práci poprawiti hleděl.

Melichar. Buď šassfugete, aneb že mne rozum wytahugete. Užkoli náš čtrnácte každodenně stůl zasedá, předce nestačíme práci odolati, když žně nastanau, a powděčen tomu býti musím, když koho za slušný plat ku pomoci nagmauti mohu.

Farář. Dědičné mocnářství Rakauské gest způsob nesmírného hospodářství našemu mocnářowi náležejci. Pauhý rozum dává, a wasse vlastní zkusenost wás, Melichare! o tom přesvědčuje, že hospodář, máli weliký wenzewel, sám wšse poprawiti nemůže, bytby sebe pilněgšj byl; a že následowně náš Císař pán, genž tolik fragin rozlehlých pod swau vládu má, a sám wšse přehlednauti a obstarati nemůže, nemohnutelně způsobilých pomocníků potřebuge, na kteréžby částku swých přehogných starostí přeložil, a kteréby mu celé mocnářství w dobrém pořádku zachowati pomáhali.

Luťáš. Štastnou náhodau dostala se mi kniha ke čtení, z kteréž gsem se š užasnutím

přesvědčil, že země Pán náš až příliš mnoho na starosti má, a že se skutečně za šťastného pokládati mohu, když povážím, že se mi tak těžkého břemena neuložilo.

Euf. Z toť gest k smjchu! — Snadli náš Lukáš mocným a slavným panovníkem býti a obtížné břemeno pokládá?

Lukáš. Pokládám, a všimni právem, když na paměti mám, co všecko mocnár obstarati musí, aby se o něm v pravdě říci smělo, že gest pečlivým otcem svých poddaných, čímž bez pochlebování náš lastavý země Pán gest.

Farář. Co pak ať dle vašeho zdání, anež dle domněnky onoho spisovatele mocnár na starosti má?

Lukáš. Gest toho hogně, ba wrchovatě, až se toho člověk zbrozí. — Hlavní péči má opravdový mocnár gak o vnitřní tak o zevnitřní pokog, o pořádek v zemích vláde geho od Boha mu svěřených.

Farář. Co tjm vnitřním pokogem a pořádkem vyrozumíváte? snadli svědomí čisté a upokogené?

Lukáš. O to se mocnár rovně gak každý křesťan starati musí, dceli gak zde, tak na onom světě šťastným býti. Mnjm však tjm vnitřním pokogem země Pánu nassemu na srdci ležícím vynasnaženj o to, aby každý geho poddaný s svým živobytím, tělem, zdravím gměním a ctj v bezpečnosti byl, a proto každý

giným na wýstrahu se potrestal, řdobn se tuto weřegnau bezpečnost ruffiti opowázil.

Abn ale dobré mrawn, na kterýchž wezdegssj i wěčné sstěstj záležj, wzniř měln, stará se mocnár o wnychowánj, důkladné wnyčenj a wzdělanj swých poddaných, ku kterémuž cjlj sskoln zakládá, učitele ustanowuge, dohljžitele, genžbn na nezbedné, pohorssenj tropcj poddané pozorliwé oko měli, a gich ř trestu potáhli.

A že u poddaných chwalitebných mrawů daufati nelze, gsauli prawého náboženstwj prázdni: pročez cjsař pán předewssjim o to pečuge, abn se poddanj zgeweným prawdám naučili, a dle nich počracowali.

Farár. Tuto swau otcowsskau pečliwost o rozssjřenj prawé nábožnosti cjsař Pán ne genom tjm na gewo dáwá, že duchowenstwu na srdce klade, gať swých swatých záwazků pilno býti a na winici Páně neunaweně pracowati má: nňbrž že sám še swau rodinau wábjcjm gest příkladem wraucj nábožnosti.

Melichar. Něco prw Lukáš powjdal o zewnitřnjm gaťemj pokogi a pořádku, gegž mocnár na starosti prj má; co se ale tjm mjnj, nechápám.

Farár. Dám za něg odpowěd, abn jobě mnohým mluwenjm neublžil. — Menj nic neslýchaneho, že ten aneb onen wládař dychtiwý po swětské sláwě, a rozssjřenj swé řisse wognu s giným wládařem začne, a do geho fragin nepřátelský wpád učinj. — Abn tedn obywatelé

dědičných rakauských zemí před podobnými nepřátelskými vpády bogomných sousedů zachráněni byli, neb aspoň jim lépe odolati mohli: živí a šatí Císař náš znamenitý počet rozličného vojska, aby hned k obraně pohotově bylo, kdyby který z mocnářů něco nepřátelského obmyslel. — Za tou příčinou se na hranicích tvrzí a v krajích pevnosti zakládají, aneb dříve založené v dobrém stavu se zachovávají, aby se tím lépe nepřítelům odpor učiniti mohl. Císařský vojskář mocnář náš, když vša pokope milovník, blaženost svou v otcovském řízení svých dědičných zemí zakládá, ne tak vojskem svým udatným, jako přátelskými svazky s sousedskými mocnáři zevnitřní pokoj zachováti se vynasnažuje.

Lukáš. Kdo má jen za mák poráženi, snadně ulehne, že chováni tolikého vojska, upevnění a zajištění těch tvrzí něco peněz každoročně zpotřebuje. Odkudby je ale mocnář vzal, když by se uloženými daněmi nescházeli?

Farář. Lečby genu peníze, jako někdy Izraelitům na poušti manna s nebes přišly. K tomu připomenouti musím, že vojsko se stavá na větším díle z venkovských synů, jejichž rodiče nebo příbuzní daně odvádějí.

Lukáš. A proto zapravujeme daně, tak třeba na to se skládáme, aby naši synové a fremní přátelé na vogně potřebný oblek, zbraň, denní plat, tak nazvaný žold měli, a ostatními potřebami opatřeni byli.

Suf. Co aš peněz padne na wogenské wenslawnosti, tak nazvané kasárny, nemocnice, prachárny, skladnice, na dělostřelstwo, na konstwo, na zamazadla, a na jiné wogenské věci! —

Farář. Sami tedy nahlížte, že wogsko za rok hrůzu peněz zpotřebuje, kteréž ale po drobných částkách k těm se nawracují, když daně platí.

Melichar. Tomu nerozumím.

Lukáš. Můj tím welebný pán, nemýšlímli se, že kdýž pro wogsko koně, howězi dobytek, wlnu, přjzí, plátno a jiné věci pro wogenskau potřebu prodáváme, že se nám w zřízených peněžích zaprawené daně s auroky nawracují.

Farář. Nemjli tomu skutečně tak? A tomu powážiti sluší, že wogsko není to gediné, kteréž země Pán na starosti má. — Ne o mnoho menších autrat nadělagj řízení zemskému šlnice, mosty přes řeky a propasti, přjstawy, bráže proti praudům, posťty, a jiná uspořádání k bezpečnosti a pohodlí poddaných slaužicj. — Nebyl bych dnes řeči swau u konce, kdýbch wyprawowiti měl, co země pán náš nakládá na wyživení duchowenswa gak swětského tak řeholního, na učitelstwo we wysokých i nižších školách na chudé žáky k vyšším stawům se připrawugjci, na kostely a školy, i na rozličné ústawy k dobrému wesskerému obecnstwu směřugjci. To zrale powážjce, díwiti se musíme,

gať k tomu všemu přijmy, daněmi se od císařských pokladnic prýstěj stáčí, a větších daní na zapravení těch věnloh se neukládá.

Lukáš. Že to ne vždy stáčí, důkaz jsme měli zvláště v čas autratných válek, neb lastavů země Pán, gať jsem se toho v novínách dočetl, aby poddaných neobtěžoval, buď v svých zemích buď v cizině se dlužil, aby se nadobytčegná vydání zapravila.

Guť. Máme na tom nám uloženém břemeně dosti co nésti, div že člověk pod ním nepadne.

Farář. Nahlížím, že to mnohemu sousedovi vrchovatě starosti nadělá, když o to usíluge, aby věnběrcjmu rozličných daní a berní v čas a náležitě práv byl; že se ale přes potřebu poddaným neukládá, již se z toho, co nyní Lukáš prohodil, z částky poznati dá, že země Pán dluhy dělá, aby na poddané nakročiti nemusil.

Lukáš. Neměl bych vám sousedové za zlé, když na daně hubujete, když bychom my poddaní císaře rakauského ti gedinj byli, když daně odváděti musěj. Dočetl jsem se však, a od mnohých světem putujcích jsem se dověděl, že to v jiných krájinách za mák lépe není, ano že se o mnohem více gíněnem daní odvádj, a přísně sbáj. — Tak k. p. Angličané honosj se že svou svobodu, a to proto, že mocnářova vláda o něco obmezenější gest, za to ale málo která věc gest, z nižby daně

platiti nemusíli; ba sobě z toho posměch dělají, že bez platu toliko povětří do sebe lákati směji.

Farář. Sám jsem na vlastní ušši od cizinců dědičné rakauské země proajždějcích slyšel, že se obywatelé těchto zemí u přirovnání k jiným za šťastné pokládati mohou, a žeby newděncji byli, kdyby ji toho šťastij newázili.

Su ká š. Proto také spinawého slova z úst svých newypustím, když o nové negaké dani zaslechnu, mage to přewědčenj, žeby té nové dani lastawý země Pán newuložil, kdyby ho k tomu newynhnutelná potřeba nedoháněla.

Farář. K řádnému, ochotnému a svědomitému odvádění uložených daní má dle mého zdání každého občana, geli opravdivým křesťanem, zwláštěně wzbuditi gať žřetelný rozkaz P. Ježíše: »Dáwente cjsari, což gest cjsarow!« tak vlastní geho příklad; neb ačkoli k zaprawení daně zamázán nebyl, z příčiny učedlníkům svým wyložené (Mat. 17), předece nemage peněz nařídil Petrowi lowiti, a peněz w rybě nalezeným za něj a za sebe dan tu zaprawiti.

Su k. Nereptal bych proti těm daním, té berni a clům, kteréž řízej zemské nám ukládá z newynhnutelné potřeby, gať zprostým svým rozumem chápám: ale to nám krew píge, a nám wzniknauti nedá, že i držitelowi panstwj poplatní jsme, a té wrchnosti ruční i tažnj práci konati musíme, pro kterauž obtížnau robotu začasto

své vlastnj hospodárstwj zanedbáwáme, aneb gen běžně odbýwáme.*

Farář. Zdáli wám se tato poddanost a služba nespravedlnosti býti, gediným příkladem wám z omylu pomoci daufám.

Suf. Žádostiw gsem toho wyswětlenj uslyšeti, neb nezdá se mi to že spravedlnosti srownáwati, když náš tolik pracowati má, aby gediná rodina rozkošsemi tohoto swěta oplýwati mohla.

Farář. Že w tom nic nespravedliwého není, brzce se přewědčjte. — Někaký swobodnjš mage příliš obšjrné hospodárstwj, a nemožha wšse náležitě obstarati, umjnil sobě, aby hospodárstwj rozkausťowal, a tolik genom na blizku podržel, coby se čeledj geho řádně zdělati dalo. Nastawěl hospodáršťjch stawenj, aneb k gich wystawenj nápomocen byl, a do nich usadil buď zastlauzilé čelediny, aneb i přjchozi wlastnjho hospodárstwj nemagicj, pod tjm ale určitým záwazkem, aby každý z těch nowých lhotnjků dle toho, mnoho-li se mu rolj, luk, lesů aneb palauků přepustilo, gistý ročnj plat, a wyměřené spánj odwáděl, a též k němu do práce w určitau dobu a bez platu docházal.

Suf. To není nic nowého, a gá sám gsem několiž wzdálenějšjch kausťů rolj chudým podruhům k užjwánj přepustil.

Lukáš. Snadli ždarma, beze wšseho záwazku?

* To, bohda, brzo pomine.

Suť. Lečbych byl rozumu pozbyl, a tak
šťědrým nesmím býti, nechcili rodině své škoditi.
Vyjednal jsem s nimi, mnoho-li mi z mých
platití mají, a na jaký způsob sobě to při mém
hospodářství oddělati mohou.

Farář. Srovnávali pak se to se sprá-
vedlností, že jste sobě ty ubohé lidi poplatné
učinil, a že tam žnete, kde jste nesl?

Suť. S tou nepřijímnější spravedlností
se to srovnává, a ti nájemníci jsou tomu
povděční, že jsem jim těch rolí za obtočný
roční plat přepustil, aby nějakou živnostku
měli.

Farář. Novou povděčností měl byste
se k své vrchnosti zachovati, umluvené poplatky
odváděti, a určitou práci konati na důkaz uzna-
losti, že vrchnost vaším předkům, a tím samým
i vám k živnosti dopomohla.

Letopisové, pamětné knihy a vrchnostenské
listovny jsou toho svědkové, že z větších částky
vrchnosti na podobný způsob poddané sobě zis-
tkali, jak jste my sobě několik podruhů poplat-
ných, a tím sobě podrobených učinil. Mnohý
zasloužilý dvořenín aneb udatný reť dostal na
odměnu darem kus zpuštělé krávy, aneb jí od
země Pána pro vzdělání koupil. Nemohla aneb
nedytě obšírné hospodářství obstarávat, přig-
mal přichozí, vysloužené mogy, a těm po
částkách krávu rozdělil, a k užívání přepustil,
pod tou slusnou výměnou, aby mu gísty

plat aneb sypání odváděli, a v určitý čas práce konali.

Tím způsobem, že tito noví osadníci přibýtky sobě stavěli, aneb od vrchnosti vystavené pod gístými závažky obdrželi, porostávaly a množily se vesnice a proto přemnohé z nich obdržely jméno Lhoty aneb Lhotky, že se osadníkům těm usedlosti pod gístými lhůtami čili termíny přepaustěly.

Lu k á š. Každý povážlivý uznati musí, že se našim předkům, těm totiž novým lhotníkům dobrodínj tím uspořádáním prokázalo, a že sobě na žádnau škodu, na žádné utiskování nářkati nesměli, když se od nich umluvený plat vybíral, a když se k práci potahovali, kterauž místo čínže konati se uvolili.

Far á ř. Každá řádně udělaná úmluva dotud platj, dokud se s obapolným svolením nezruší. Umluvili se naši předkové se svau vrchností, že za popřánau usedlost a pomoc gj poddání a poplatni budou. — Dokud tedy vrchnost toho z vás z té povinné poddanosti buď z milosti nebo platu nepropustj: dotud se gj dle světského i Božského práva bez odporování a repťání podrobiti musí.

Lu k á š. Tato úmluva se obnovuje, kdyžkoli někdo sedlský statek buď zděděný aneb zapaupený nastupuje, neb se mu v známost uvádj, a do zápisu zřetelně stavj, čím vrchnosti své povinen zůstává, a gediné pod tau výmjnkau,

že se všemu tomu podrobuje, dovolí se mu statek aneb chalupu nastoupiti.*

Melichar. Já ale jsem neobdržel statek svůj od vrchnosti, jako snad první můj předek, nýbrž po svých v Pánu zesnulých rodičích dle jejich poslední vůle.

Luťáš. S tím však závažkem, jako každý z nás, že se všemu tomu uvoluje, k čemuž se předkové naši zavázali; a zasloužilý trest by vás neminul, kdybyste tu starou umluvu rušili, a poddanosti na sebe přigaté zprostiti se opovážil. To vám negde do kotrbu, Melichare! neb hlavau krautjte.

Melichar. Můj, že jen tomu zavázán jsem, od tohož co dobrého mám.

Luťáš. Všdyť pak jsme, blaudku! před chvilku slyšeli, že usedlosti naše dle počátku od vrchnosti pocházejí: a proto rodiče právo k statku všemu jim od vrchnosti jako jejich předkům ponechané s dovolením té vrchnosti na vás se všemi břemeny ať též s výsadami přenesly. Protož se v pravdě říci může, že jste statek od vrchnosti, ačkoli z rukou svých rodičů obdržel. Je ale vám to za těžké přichází, tomu porozuměti, jediným příkladem to vysvětliti dám. Vězte několik znamenitých dluhů na stromném statečku mém, když jsem ho:

* A proto také až dosaváde každý poplatný, robotě a desátku podléhající grunt jest v prodávaci lacinější, než by byl, kdyby těch břemen neměl. To pozoruj každý na jímobodném poli, stěgného výjevu s polem poplatným Red.

spodařiti začal. Co myslíte, byli jsme povinen
k těm dluhům se hlásiti, a je zapláceti?

Melichar. Dvořem, byla-li o nich v zá-
pisu zmínka.

Luďáš. Byla, i v křastě otcově, a
proto jsem se k zaplacení těch dluhů mjeti musil.
To ale, čím pánowi tohoto panství povinni
jsme, jest zastaralý dluh od předků udělaný,
a na nás přenesený; a proto když wrchnosti
robotujeme, a vyřčené poplatky odvádíme, au-
roky tak iřka z tohoto starého dluhu zapravu-
jeme. Pamatuji se, že jste, Melichare! po svém
otcovi dlužná upsánj na několik set reynských
zdědil. Co byste byl dělal, kdyby dlužník nebyl
se k dluhu hlásil, a vám auroky odváděti se
byl zdráhal, gedině pod tau zášterau, že se od
vás ničeho nemydlužil?

Melichar. Bylbych ho upomínal, a kdy-
by to nebylo na plat, bylbych ho ku právu
pohnal, genžby ho bylo po nahlídnutí dlužnjho
upsánj k placení donutilo.

Luďáš. Nemějte tedy wrchnosti za zlé,
když dle zděděného aneb zakaupeného práwa po-
kračuge, a své poddané k tomu má, k čemu se
gegich předkové zavázali, a ty povinnosti co
něgaký starý dluh svým potomkům k zapra-
wenj zanechali.

Farář. Gako dlužník, když se dluh za
spravedlivý uznal, mocně k zaplacení geho po-
hnán býti může: rovně může wrchnost právem
své poddané gako skutečné dlužnjky násiljm,

negdeli to po dobrém, k zapravení starého
dluhu, a k vyplnění všech dluhem tím přiga-
tých závazků dohnati.

Při této příležitosti gest slušná připomenuti, že vrchnost do služby přijímá některé auředlníky, a že platí jediné pro dobré svých poddaných. Gako k. p. právníka tak nazvaného Justiciáře, kterýžby ne genom právní přemezi poddanými vzniklé dle zemských zákonů rozhodnul: nýbrž i práva poddaných proti škůdcům zastával a že hájil.

Šak též šírotčjho ustanowuge, genž za po-
winnoŝt m.á, aby o gměnj šírotků péči měl, a
gich dědictwí někde w bezpečném místě až do
gegich dospělosti pod auroky dal.

Slušná věc, že každý povážlivý uzná, aby poddaní k obživěni těch pro ně pracujících pánů auředlníků něčím přispěli. — Mlčením pomíná, že mnohá vrchnost otcofská se o své poddané stará, jim v potřebách jejich pomáhá, a že hájí; zač uznalosti od poddaných zasluhuje.

Lukáš. Budmež tedy své wrchnosti poslušni, té gegj o náš pečlivosti powděčni, a tjm gi k sobě tjm wjce naklonjme, a od nj w čas potreby pomoci aučinliwé daufati pak můžeme.

Farář. Váco byste naproti tomu odbůg-
nostj, opomázlivým vzdorovánjm hněw gegi
na sebe popudili, newděčnjci a buřiči wššjm
právem flauli, a gať časný tať wěčný trest tjm
se pohřessenjm na sebe uwalili.

Oddělení dwadcaté první.

Abv se z dětí mrzáků nenadělalo.

Několik na křtiny pozvaných selek sedělo pohromadě, a že tenkrát mnoho dětí umíralo, stěžovaly sobě na to, co děti matkám starostí a aužkostí nadělají, dějwe nežli odrostau a se odchowají. Zwlastě gedna selka proto hořekowala, že z desíti zplozených dětí toliko dvě pozdržela, a ty že gsau hotowj mrzáci, na kteréz se bez bolesti podjwati nemůže. »Newjm wěru,« plačtivě sobě zasteskla, »čjm gsem si toho bolestného trestu na Bohu zaslaužila!« —

A těm howorným ženám přisedla učitelka, žena rozšafná a w babictwji zběhlá. Zaslechlauc ono žalostné bědowánj, wážně se ozwala:

»Mjwáme my lidé tu sřsaredau nectnost do sebe, že k očisřtění swému na giného rádi sřrkáme, čjmž sami winni gsme. — Gest to owšsem nestěstj pro rodiče, řdnž gim djetj mrau, aneb řdnž se z nich mrzáci udělají. Nad podobnými rodičemi mám sřdečnau autřpnost, ale s chutj a přjsně bych gim domlawala, proč Pánu Bohu rauhawě křiwdu dělají, řdnž to za Božj trest schwálně na ně seslaný problassugj. Negsem gedna z ncystaršjsch přřřměř:

čila gsem se wssak w běhu žiwota swěho dosta-
tečně o tom, že toho nescěstí na wětšim djle
sami rodiče, aneb čeládka dítky obsluhující přj-
činau býwagj. Slaužila gsem za swých mladých
let za chůwu u gedné sledhetné panj, o kteréž
gsem wám ne gednau giž powjdala, a kteráž
w skutku a w prawdě wssem manželkám, mat-
kám a hospodynjm za příklad slaužiti mohla.
Té příkladné panj hned po Bohu za to štěstí
co děkowati mám, že s manželem swým w swaz-
té swornosti žiwa gsem, a několik dítel na těle
i na duši zdrawých mám; neb mne, gať dů-
kladným napominánjm, tať zwláště krásným
swým příkladem naučila, gať se ženská osoba
zachowati má, chceli s domácjmi swatý pokog
míti, zdrawé děti roditi a při zdrawj za-
chowati.«

»To gest w rukau Páně, a gediné na
Bohu záležj, má-li žena při porodu šťastna
býti,« nadhodila selka.

»Každý dar sice od Boha pocházj,« při-
swědčila učitelka, »na nassem wssak chowánj to
záležj, má-li ten dar pro nás dobrodinjm čili
trestem býti. Marně se na Boží pomoc zpo-
léhá žena, myslj-li, že gediné zážračným při-
spěnjm geho šťastně porodj, gestli bedlivě ne-
odstranj, co by porod ztížiti, a plodu pod srd-
cem usškoditi mohlo.«

Zastávala tato maudrá panj, — a zdaliž
zkusenosť gegjm swědkem nenj? — že mnohá

posetila ženská hned na swobodě k neshastnému slehnutí tím základ klade, když tělo přes příliš ztahuje čili sněruje, aby autlá vyhlížela; když w tanci, w běhání potřebné střidmosti neshetř, a tím na sebe sauchotiny a giný neduh wyzwe, genž pak plodu gegjmu býwá k záhubě.

W žiwé a wděčné paměti mám wyborné mateřské gegj naučení, kteréž mi dala, když jsem gi deset let pozděgi při nawstjweni swěřila, že se w giném stavu nacházím. — Předě wssjm mi wystrahu dala před stahowáním těla, čehož sobě mladé těhotné z marnosti pro autlost, aneb z newčasné stydliwosti dowolugi.

Radila mi, abych se wssého chránila, coby krew we mně zbauriti mohlo, totiž tance, unawugicjho běhání, přetěžké práce, zwláště ale každého náhlého rozhorlení, mrzutosti, žalosti, přílišné radosti, slowem, každé nárůžiwosti; proto že takowé duchovní i tělesné zbaurení w matce na plod gegj záhubný aučinek mýwá, a mnohé nemluwnátko pak přinássjwá z žiwota mateřského lekawost, božec, padaucj nemoc na swět, což ho buď brze usmrcuje, aneb na wždy mrzákem činj.

Powázliwá, sebe a plod swůg milugicj že na neshvěřj se, když ku porodu pracowati má, kterékoli osobě do baběni se pletaucj, nýbrž dá powolati bábu tomu wyučenau a zkussenau, třebaš by to o mnoho autratněgssj bylo. Mau-dře w tom gedná, neb máme příkladů bez po-

čtu, že šestinedělka i s plodem svým pro neobratnost a posetilst babicj osoby posla, aneb že z nich obau na vždy mrzákyn učinila.

Když gste šťastně dítě porodila, tak u vyučování pokračovala rozšafná panj, péče vaše obrácena býti musí na vlastní a svého dítěte čistotu, a na to, aby dítě zdravau, dostatečnou a přiměřenau potravu mělo. Nedomíjíte se, aby dítě vaše u cizích prsou potravu hledalo, lečby vám lékař pro nedostatečnost a churavost kogenj zakázal. Aniž dítě své cizím rukám k opatrování svěříte, lečby jiné pomoci nebylo, nýbrž raději sobě odpočívati a všeho pohodlí odepřete, jen aby vám dítě vždy na očích bylo, a ničeho se nezanebalo, co k jeho ošetření potřebného. Důvěřuji se ve váš rozum, že nikdy dítě k sobě do postele na noc nenezmete, strachem, aby se nezalehlo, aniž připustíte, aby kdo jiný s ním na jednom lůžku spával. Mohu vás ubezpečiti, že mnohé dítě onemocnělo, že s někým neduživým pod jednou peřinou spávalo.

Nemýjce se dítě ze světa zprovoď, aneb na zdravj pokazj nepořádným gich krmením. Přirozená a nezdravější potrava pro nezmluvnátko jest mateřské mléko, leč jest kognj osoba neduživá. To však mateřské mléko v záhubný ged se promění, jestli matka aneb nagať kogná po přílišném rozhorlenj aneb při náhlé žalosti dítě k prsům pauští, čehož důkaz

matkám, že obvyčegně dítě, když se toho zkaženého mléka napilo, bolesti se smýj, křičí, křeče dostává, kteréz ho nezřídka potrhají. —

Domnívá se mnohá nepovážlivá matka, že má-li dítě při sile zůstati a růsti, přes tu chvilí se krmiti musí; a proto do něj cpá, čehož přeložený žalaudeček stráviti nemůže. Když však přečpané ubožátko od toho v střevách hrnzenj dostane, a pro bolesti do křiku se dá: nepovážlivá osoba, domnívaje se, že dítě hladem pláče, nový náklad do něj wnucuje, z čehož pro nezažívání neduh povstati musí. Znamenáme na mnohém dětku, že gsauc za hodný čas veselé aneb tiché, pak nenadále křičeti začne, čehož původnj příčina, že gsauc bděnjm a hranjm unavené po odpočinutj taužj. Zle mu matka poslaužj, gestli to za znamenj hladu má, a znova něco do něj cpá, kdežto by se mu do kolébky uloženj a ukonejšenj opravdivé dobrodinj stalo. Mnohé zdravé dítě, ačkoli syté gest, a v ničem se mu neubližilo, dá se do pronikavého křiku. Že z bolesti nekřičí, i z toho poznati se dá, že neslyjí, aniž ztrápenautvářnost má, z čehož povážlivý uhodne, že tjm hulákánjm na místě potřebného pohybowání k zažívání sobě pomáhá.

Mívá mnohá matka aneb kogná ten sřas redý žvot, že ge-li při domácí práci pilno, dítěti až přes potřebu k jídlu dá, aby s njm na několik hodin pokoj měla, třebaš by pak po

strávenj toho nákladu dlauho o hladu býti musilo. Že toto přecpánj a pak wyhladowěnj zdrawj geho na ugmu býti mus, snadno se dá uhaudnauti. —

Medáwenty djetěti cumle do hubičky, neb tym se giž mnoho dětj zadusilo, aniž připusíte, aby mu kdo pofrm nazwýkal, o kom ubezpečena negste, že zdrawé zubny a čistá ústa má, a že žádne wnitřnj auhony nemá; sic djetě cizj neduh do sebe nalyká.

Má se djetěti často za den, ale wždny po střowných částkách k gjdlu dáti, a když se odstawiło, nezdrawěgšj potrawa pro něho gest dobré wařené mléko, čjďká nemastná kasse z rošičky, rozstrauhané kůrky z chleba, aneb dobře wypečené suchárky (Zwieback), kteréž w paubě wodě s mlékem wařiti, a po každé čerstwé w čisté nádobě strogiti se magj.

Chraňte se, děti pro nakrmenj ze spanj burcowati, aniž gim hned, když procitnau, gjdla podáwenty, nýbrž teprw po chwjlce. W noci ale ať děti zažjwagj na potravě, gafo my dospělé.

Z knjžecjho rodu djetky té neysprostěgšj strawě přiwýknau, když genom gest zdrawá a chutně připrawená: a proto toho bedliwa buďte, aby djetky wasse, gestli Bůh wám gidh dá a zachowá, střownau a sprostau strawau za wděk bráti časně zwykaly. Důkaz swé upřjmné lásky k dětem dáti se domnjwagj mnozj rodiče, když

Dětkám co gest neylepššjho a neyduhněgššjho k snědku podávaji; tau wšak opičj lástau zle gim poslauzi, neb gich namlsaji, že pať samé pamlsky miji chtěgi, z nich se žrauti wybjačnj udělaji, čemuž w dospělegššjm wěku s těžkem odwyknau, leč ge nauze tomu odnaučj, při čemž se pať za nešťastné pokládaji. Z žamožnj rodičowé, magj-li powáženi, o to se postaraji, aby dětky gegich málem za wděť braly, málo potřeb měly a se nerozmazlily. Gestli které dítě, že se namlsalo, podanau sprostau strawau pohrdá, bez křiku a bñtj od stolu ho odstraňte, a hodně dlawo o hladu nechte, pať mu zagistě chutnati bude, leč mu někdo z domáčjch kradě něco podstrčj, a tjm ho pokazj.

Do neydelššj smrti nezapomenu na tu řeč, kterauž ta šlechetná panj ke mne měla, když mne ašj dwanáctiletou holku za chůwu do služby přigjmala, neb se bez mála takto prohlásila:

»Na tebe, dceruško! přenášjm částku swé mateřské powinnosti, a swěřugi twému opatrowánj klénat po Bohu mi neymilegššj. Měg se tedy na pozor, aby dítě twau nedbalostj, nepowážliwostj nebo ztřěštěnostj k aurazu nepřislo. — Když ho w rukau chowáš, den pozor, abyš ho neupustila. — Noš dítě brzy na lewé, brzy na prawé ruce, abyš sama k gedné straně a hrbatě nerošla. — Aby tobě chowánj bylo pohodlněgššj a dítěti bezpečněgššj, kaupila gsem z wrbowého prautj spletený koš obdlauhlý, a ten noš tak, aby řemen brzy přes prawé brzy

přes levé rameno pod druhau pažj wysel. — Dno dchowánj w náručj mjmáwá ten smutný následek, že děti dostáwagj křivé nohy a křiwau páteř. — Kdnyž gasné suché powětrj gest, ráda dowoljm, abyš s dítětem na wenek šla, neb zdrowé i čerstwé powětrj nerozmazlené dítěti sly, tužj, k zažiwánj gim pomáhá; kdezto dítě u zawřeném powětrj gafo wěžeň držané obny, čegně bledne, puchne, a chut k jídlu tratj.*

To měg ale na paměti, aby gš se od studnic, rybnjků, potoka, gam, aneb kde se něco stawj, bedlivě wzdalowala, a musjšli mimo giti, dítě pewně držela, by tobě newnflauglo. — Nezdružug se na ulici a na cestách, kudny se gezdj aneb dobytel žene. Položjšli dítě na tráwnjk, aby se powalowalo, po čtwermo lezlo, na krof se od něj newzdalug, a bedlivě pozorug, nenj-li něco na blížku, co by dítěti uffkoditi mohlo. — Zapowjdam tobě násilného hau: pánj s dítětem, že se mu při tom wnitrnosti přewrhnauti mohau, nebo žeby tobě z rukau proti nadánj wyletělo.

Nedowol mu čeho do rukau bráti, čím by sobě ublížiti mohlo, a bytby se pro odepření do pláče dalo; na to nedben, nýbrž se s nym odstraň, aby na očj nemělo, čeho se mu zadělo. Aniž mu mimo času a bez mého dowolenj čeho k jídlu dáwen, neb mnohá gíž dšwa swěčenému dítěti nezralým owocem, ne:

* Gen ne s dítětem do studeného wětru, neb kde wjtr ostře táhne.
R e d.

záživným pořmím do hrobu pomohla, třebaš při nejlepšíjím aumyslu.

Dá-li se dítě pro upadnutí aneb udeření do pláče, což bedlivau naň pozornostj předejiti máš, a znamenášli, že si znamenitě neubližilo, neděleť pomnyku, sic dítě hlasitěgi zpustj; tím méne se opovaž, abyš to místo, o kterěž se dítě udeřilo, aneb někoho z přjstogicjch gako na trest bila; neb podobnau posetilosj nemluvnátko se mstivosti učj. Přisslo-li dítě náhodau k aurazu, nezamlčug toho, a nehleď toho ututlati, nýbrž mi o tom řádnau zprávu deň, abychom w čas potřebnau pomoc hledati mohli.* Má přjtelkyně ztratila utěšenau holčičku pro paubě zatagenj, že čiperná dcerusska při reydenj do wodny sklauzla a se zmáčela, čjmž nastydlá a w horké nemoci zemřela. Byla by se bez pochyby zachránila, kdyby se záhy lékařské pomoci proti nastuzenj bylo ssetřilo.

Že chlapeček posud autlé audy má, neuč ho choditi, až se šesjli, sicby dostal křivé nohy. Uníž hodlám ho, až se otužj, na wodjtkách, w běhacjch stolicjch, aneb drženjím za ruce chůzi učiti, nýbrž ho nedhám po suché trávě, po rozprostřeném koberci se plaziti, čjm se sám choditi naučj a nohy rovné podržj. — Když pak začne na nohy se stawěti, beř ho pod oběma pažema a wod ho prožřetedlně, aby nenadálým otočenjm ruky sobě newymknul. — Musjš-li ho

* Wyklauznutjm z ruky chůwiny, upadnutjm, wypadnutjm z okna máme tolik hrbatých lidj. Wypadnutjm množstwj i o žiwot přišlo. Protož dítě na okno newysazugte. Red.

přes příkop, strauhu, aneb ginde wyzdwihnauti, neber ho nikdy za gednu ruky, a newleč ho, nýbrž wezmi ho pod oběma pažema a přesad ho.

Nedowol mu s neznámým psem aneb s kočkau hráti, aby chlapec z nerozumu nepřissel k ukašnutj aneb k posstrábánj. Nechoď s nim do tlačenice mezi lidi, aniž k wystaweným mrtvým. Gestli se dítě běháním aneb lezením uhrálo a zapotilo, nechoď s ním náhle do chládku, aniž mu dowol něco studeného pro ochlazenj píti, sic se w něm pot zarazj, a wnitřnošti se nastudj. Blížjli se bauřka, začínali hřmjtí a se bleskati, nemesskej se svěřeným dítětem doů se dostati, dřjwe, nežli bauřka wy-pukne: ale chraň se dítě bauřkau děšiti, gaštožto důkazem Božjho hněwu, čjmž zagisté nenj. Zlost mne popadá, zaslechnuhli z úst té aneb oné posstíle matky aneb chůwy onu lživau wýstrahu: »Glyssjš-li, gať se Pán Bůh hněwá, gať strassliwě brauká, a náš potrestati hrozj?« Máš u mne na wždy wyslauženo, budeš-li dětem bubákem aneb hastrmanem strachu naháněti, aneb gim něco o strassidlách a polekánj powjdati, neb tato powěra za autlých let wstjpená, nedá se po celé žiwobytj pať docela wykořeniti.«

Na ten a takowj způsob mne ta rozstafná panj wyučowala, gať bych se w své službě gaštožto chůwa zachowati měla. Při čemž ale bystré oko na to měla, dbámlí na gegj poručenj, a štetjnuhli toho šwědomitě. Toto naučenj gicm na paměti měla, řdnj se mi samé děti ro:

díly, ne genom proto, abych viděla, gať vlastní chůvu povinností gegim wnučiti, nýbrž abych se sama gaťožto matka dle toho zachowala, a přála bych, abych s wámi, genž též matky jste, o tom na zmar nebyla rozprávěla.

Nahljžim, přisvědčila sausedka, žeby se svědomitým štetřením této maudré rady mnohému zlému u dětí wyhnauti dalo, a dci toho pamětlíwa býti, aby se to buďaucně u mých dětí zachowalo. Wjm ale ze zkusenosti, že děti dostawají nemoci, gjmž ani ta nerozšafněgšší panj neodolá.

Meňjte se, sausedko! neb následugjc krásného příkladu a naučení té šlechetné panj z vlastní zkusenosti gsem se k potěšení přesvědčila, že prozřetelností, přiměřenými prostředky, a w čas sobě wyžádanau pomocj lékařskau mnohým strasslivým neduhům, kterěz dítky porťawají, dá se nadegjti, odolati, aneb aspoň gegich záhubnost umensšiti. Na důkaz toho mohu se směle na své děti odwołati, kterěz wšechy dětské nemoci wřestály, a předce ani znamenjčka od toho nepodržely.

Nebyloby owšem na škodu, kdybych wypravila, gať mne wnučila, w té neb oné dětské nemoci maudře se chowati, a čeho štetřiti se má, aby neduhu rozmáhati se nedalo, dříwc než se lékař zkusený powolá, ku kterémuž každá matka dítě své milugjcj autočistě své wzjti zawázána gest, nedyceli užjwánjm babšých rad dítě se světa zprowoditi, aneb z něho mrzáka

míti. Žeby to ale příliš obširné bylo, a vám brzo z paměti wypadlo, protož toho mlčením pominu. Předce ale několika slovy podotknu, kterj gsau pro děti nenstrasslivějšj neduhové, a čím se dá aspoň z částky jim ubrániti.

Gať přirozené nestowice před několika a více lety zvláště mezi dětmi šíředě hospodářily, co gich posřtily neb aspoň na těle zohavily, o tomby bylo zbytečně povjdati, neb mnohý z nás, mne nemogjimage, nosj toho markové důkazy w důlkowaté twáři. Máme Bohu zač děkovať, že se prostředek nalezl, . jimž se mládež nasse před tím záhubným morem zachrániti dá. A proto nemjím, gať tu marku nazwati, macechauli čili ufrutnicj, genž se zdráhá toho skutečného dobrodijnj, totiž wšstjpenj chráničej neb chránjcich nestowic, djtky své aučastnými učiniti. To ale připomenauti mujím, abyšte žádnému ginému, leč k tomu zřjzenému ranhogičowí nedomolily djtkám wšstjím nestowice očkowati, neb on bezpečně rozhodnauti umj, která látka k očkowánj se hodj, gaká znamenj následujj, kdž očkowánj platné aneb galowé bylo. — Gestli ranhogič po očkowánj pro hognost zaměstknánj aneb z nedbalošti nedobljžj, aučinfugeli do těla wpustténá gedowatina: samy pozorujte, dostawáli dítě okolo očkowaného mjsta zapáleninu, zimomřiwost, geli nestowice hnísem naběhlá a u prostřed spleštlá, což znamenjím, že se wšstjpenj nestowic podářilo. Smrtj brožj dětem, rovně gať nestowice

odkládali se s pomocí lékařskou: osutiny, spála, prům (bolení v hrdle) auxlawice, šarlach, zubů proflubování, při čemž sobě lékaře k pomoci povolati musíte, nechcete-li u hrobů svých dětí na zmar hořekovati. V těchto nebezpečných případech držte děti do příchodu lékaře v mírném teple, a chraňte je čeho jim podávati, čeho by lékař za dobré neuznal.

Obsah.

		Stránka
Oddělení první.	O některých povinnostech manželských	3
— druhé.	O pij vzteklíně, aneb běsnosti . . .	27
— třetí.	O zdravj tělesném a duchovním . . .	48
— čtvrté.	O vychování dítě	64
— páté.	O mělařství	95
— šesté.	O zdravj duchovním	123
— sedmé.	O dobytčím moru	142
— osmé.	O náboženské snášlivosti	153
— deváté.	O utopených a o kaupanj	175
— desáté.	O stavu rozením	183
— jedenácté.	O chování homežjho dobytka	205
— dvanácté.	O ohni	226
— třinácté.	O stavu selstvem	246
— čtrnácté.	O mozařství	262
— patnácté.	O zaduženj	276
— šestnácté.	O rolnictvj	284
— sedmnácté.	Pokračování o rolnictvj	294
— osmnácté.	O domácí pořádnosti a čistotě	303
— devatenácté.	O vrchnostech	320
— dvacáté.	O danjch.	333
— dvacáté prv.	O mřzácjch	350

P i s e ň

o

Dědictwí sw. Jana Nepomuckého,

podána redaktorem.

Na Moravě, w Brněnském kraji, blize Brna, w Slawkovském dekanátu, w obci Blažovicé, dvě mjele od Blučiny, kdež redaktor farárem býval, nachází se nábožný püllánj a spoluaud Dědictwí, Sebastian Kubínek, muž tak welmí nábožného ducha, že se k prospěchu swého bratrowce hospodářského statku swého odřekl, aby jen pobožnostem a dobrým skutkům slaužiti mohl. — Tento zbožný muž, gak druhého nelze tak lehce naléztí, zjiskal Dědictwí Swatojanskému na 20 spoluandů, mnoho obcí, škol a rodin, při mnohých z nich základ vlastním penjzem doplniw, a množstwí kněh Swatojanských odkaupiw. Tak učinil i letos, kdž redaktorowi o pauti Swatojanské nowých 150 zl. na stř. pro Dědictwí přinesl,

a při tom gemu následugjci písni, vlastního básněni svého, do rukou pedal; kterauž písni vslechn Dēdictwim wydáných knih schwatluge, poraučj a obecnstwo k odkupowánj gich zve. — Ějm někdy Ěchům býwal Barák, tjm se nyní okazuge Morawanům, kmeno: bratřim Ěchů, býti Kujnek, w přirozeném básněni pravým dívem.

Komu by se líbilo, půwodnj rukopiš písne této shlédnauti, může se o pravdě u redaktora přesvědčiti.

Písni tato geho gest následugjci:

Morawští krajanové!
 Pobožnj čtenárowé!
 Ěci wám dát dobrau radu
 O přewzácném pokladu,
 O Dēdictwji swatého
 Jana Nepomuckého.
 Tak gsau penjze zwánn,
 Genž Janu wdnovánny,
 Toto magj určenj:
 By se zbožné učeni
 Po vlastech rozšířilo
 Knich zbožných wdávánjm,
 A pilným gich čtánjm. —
 Má rada ge pak tato:
 Ěch knih si nađe glato
 Wažte, neb w pravdě rowj,
 Co, žel Bůh! mnohý newj,

O Bohu a ctnostech,
 O nebeských radostech,
 Též o cestě k spasení,
 A Božích příkázání.

»Životy Svatých« čtete,
 Tu příklady nadejte,
 Viděť následovat máte,
 Kdožkoli si žádáte
 Do nebe se dostatí,
 A tam se radovati
 Se Svatými milými
 Věčně požehnanými.

Ve své knize* zaš mnoho
 O učení mravného,
 Jak dítěti sluší chovat',
 A křesťanský pěstovat',
 Vy Bohu k poctivosti
 Žili v pozemskosti,
 A dospěli k věčnému
 Království nebeskému.

Tu knihy dvě sledáte,**
 Z kterých se dozvídáte,
 Co k potěšení slauží,
 Když věk a nemoc slauží,
 A jak, tělo když zmadne,
 Lze dojit smrti snadné.

* »Kodina Bohoměrnych.«

** »Pane žitai s námi« 2 díly.

Učj nechat marnosti,
 A hŕjssné radosti,
 Gen Pánu Bohu slaužit,
 Po dobrých skutcjch taužit,
 A smrti denně čekat;
 Pať netřeba se lekat
 Té poslednj hodinn;
 Zbawilť nás Kristus winn.

»Pořádek swatodennj«
 Dává nám nawedenj,
 Co denně máme činit,
 W kterých ctnostech se cwičit,
 Vychom mohli šťastni býť,
 A wždy Bohu se ljbít,
 S bližnjmu prospjwat,
 Tak nebe si dobýwat.

»Populárnj dogmatika«
 Wnučuje katoljka,
 Co má wěřit a daufat,
 A proč Boha milowat
 Ze wšsť dusse a sily,
 Wěrně a še wšsť pily,
 A pať bližnjho swého
 Gako sebe samého.
 Učj znáti swátosti,
 Genž gsau pramen milosti,
 A nás w těžkostech fogj,
 A dušši s Kristem pogj.

Učj náš též o smrti,
 Gijžo nelze ugiti,
 O přisném saudu Božim,
 Gehož se welmí hrozim,
 Též o mukách pekelných,
 Hrozných, nesnesitelných,
 Z o věčné radosti
 We Swatých společnosti.

Kniha o mučednjcch
 Gest zrcadlo wěřicch.
 Tam widjme příklady
 Křesťanů bez wady,
 Genž mužně, rádi křiže,
 Bolesti a obtiže
 Pro Krista na se wžali,
 A ho následowali,
 Tamtéž se dozwojdáme,
 Gať i proň umřít máme.

Kniha pať »Bohumila«
 Učj, že prawá wjra
 Gest bez wšeho odporu
 Gen w katoljků sboru,
 A že máme kaciřských,
 Wšech cirkwj nepřátelských
 Spolků se stále chránit,
 A bludům snažně bránit.

Posledně we wšech giných
 Knihách těchto spanilých

Máme zábavné čtení
 A křesťanské cvičení,
 Tak máme živi býti,
 V světě Bohu slaužiti,
 Upřímně a srdečně,
 Vychom po smrti věčně
 V nebi se radovali,
 Boha oslawovali.

Nuže, čtěme, Moravané!
 Kríž se všem nám dostane,
 V duchom zde šťastně žili,
 Pak v nebesích bydlili.

D m h l y
w Hlasu duchownjho pastýře
a
w Poznomenánj spoluaudů
D ě d i c t w j S w a t o j a n s k é h o.

Při wšij bedlivosti a pozornosti, kterauž redakci při wydánj wšech knih Dědictwjm Swatojanským wyšlých vynakládala, wlaudilo se do Hlasu duchownjho pastýře tolik chyb, že se redakci w powinnosti widj, zde je oprawiti.

Zvláště ale w Poznomenánj spoluaudů, kdež zůstává k uwáženj, gať to nesnadná a času zaji-
gicj práce, z 1300 osob, gať w matrice podle dnů při-
staupenj w 12 letech wepsány gsu, sestawiti registř dle
národů, z nich pak dle diécesj, diécese dle wifariátů nebo-
liž dekanátů, a tyto dle abecedy; nad to wšechy geště dle
druhu zakladatelů, a I., II. a III. třídy, — že tu při
wšij pozornosti chyb se wtrausj, každý uwážlivý pozná,
uwáží a wmluwna niti bude. — Welikau zde winu
nesau dopřánj a oznamowánj spoluaudů říkage že wšech
stran gen w němčině, welmi mnoho bez udánj wifariátu
čili dekanátu, bez udánj staru a místa, gať se w gazetu
nassem gmenuge; kdež gich pak hledati a řádně w matri-
ku wtáhnouti přetěžko; a na wšechy strany se wypyátwati a
dopisowati, geden člowěk, geduo žiwobytj nestačí. Tuť
potřebj, by se nám ruce pomocné ze wšech stran podá-
waly, a tať se nám usnadnilo, gednau registř auplný a

bez chyby a gístotný podati. — K tomu cíli zapotřebí gest, aby se nám také na vědomí dalo, kde kdo vynechá. Tak na Holomaucku Boskowský defaráť přehlídnut byl. — Zapotřebí gest, aby se nám to známost uvedlo, kde který spoluauď zemřel, abychom geg dle S. 9. prawišel k pobožnostem bratrstwa oznámiti a přimluvě gednotlivých spoluauďů poručiti mohli. — Co chceš, aby se tobě někdy stalo, čiň nyní rád i oněm, kterýmž odpocinuti věčného přáti a od milosrdného nebe slávu světla věčného wyprossowati máte. Důvěřugi, že to činíte bez vědomí gmen gednotlivých zemřelých; daufám ale gestě důvěrněgi, že to gestě wraucněgi učiníte, řdy ge že gména k milosrdenstwu Pánu budete moci wyproworditi.

Giž tedy chyby tisku:

W Blasu duchownjho pastýře.

Str.	řádku	místo	čti:
III	předposl.	no	on
VI	7	djssery	přjssery
—	—	neřduřily	neduřily
24	1	twau	tomu
55	1	žjřřánj	žjřřánj
79	4	ž dela Duchu swatého	Ducha swého
91	8	na	ža
96	poslednjm	pána, wynechte.	
98	6	žle, wynechte.	
101	6	předstaweným	předstawených
105	poslednjm	otjřřěni	otjřřěny
111	poslednjm	Swatojanskau	Dědictwjn Swatojanským
112	1	tjm	tjnto
116	11	ž cela	nasse
118	16	podá	poddá
144	poslednjm	pro	co
166	8	powinnostech	powinnosti

W Poznomenánj Spolucaudů.

	misto	čti:
W Kolíněm vilar.	Vecka Krantisek	arcibiskupský notář a děkan.
W Falkenowěm vif.	Mader Ferdinand	patří do Plas
W Minichowicěm „	Horáčkova Petronilla	přijalé hospodyně.
W Tlženěm vif.	Schellinger Jan	wynechte žela.
—	Kressl Josef, místo iwing rod	stug oba.
— Královicě osady	po Bemowí stug	Buckowa Anna, obywatelkyně
—	Bednická škola	Bednická obec.
po Bělě facé čti:	Kozogedská farní osada	Černohorský Wacław, farar
Planě osady	Dutichmid Jan	pro rod.
—	Moliar	Moliar.
Plasě osady	Wirta Jan	pro iwing rod.
—	Černohorský	se wynecha
—	Freundl	Freundl.
—	Lesnj auřad, rewirniša	foršmistra.
—	Niege	Niege.
—	Duchek, lomanské	lomanské
—	Nabřezinská	Nabřezinská
Podmorowě osady	Nakas Josef	přideg pro iwua rod.
—	Burda	jde k wynechani.
Woborě osady	Wetřil	tež.
—	Kajnowská	Kajnowská.
Žetnické osady	Petřil a Schutic	w Schuticich.
W Taujetinském vif.	Seidla Wacława	wynechte.
—	Křecowicě	Křecowicě.
W Nimburěm „	Kraury	„Kraury.
—	Wrajne	Wrajne
W Semilěm „	w Pisse	w Pisse.
W Turnowěm „	Nabji	Nabji.
—	Kettler	Kettler
—	Markwartická obec	škola.
—	Wapowust a Welské	Wapowustowa na Hrubé.
—	w Wisker	na Wisker.
W Králově Hradci	pod Gabrielem	Martys Bedřich, alumn., w
W Kosteckém vif.	Müller	Pardubic. vif. geg wynech.
W Wri.-Mcalřem v.	w Bratislawě	Emetacek Eduard
W Budčowicich	při Halš	w Wracławě
W Desjenicěm vif.	w Teinielu	preies konsilerc
W Wolněm „	šrawec	Teinielu.
W Dpawěm defan.	Wccerck	šrawec.
W Wrcinsěmu	defanatu	Wccerckowa
		přijal Wolein.

Saudet Spolucaudů milně postawen, čti: 893

263

42

1200

Podlé těchto oprav pozorug každy, kdož nám přiznaw, gať to s udánjm chyb tišťu Hlasu duchownjho pastýře myslime a gať těch oprav žádostiw gsmc, kterěz řdy se nám k wědomj dagj, wděčně přigmenie a wěrně se dle nich zachowáme.

Redaktor.